Riksdagens protokoll 1994/95:116

Torsdagen den 8 juni

Kl. 12.00 – 18.01
19.00 – 21.39

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 2 juni.

2 § Avsägelse

Andre vice talmannen meddelade att *Kristina Persson* (s) anhållit om att fr.o.m. den 1 augusti 1995 bli entledigad från uppdraget som ledamot av riksdagen.

Kammaren biföll denna avsägelse.

3 § Meddelande om särskild anordnad debatt

Andre vice talmannen meddelade att en särskild debatt om Schengenavtalet skulle anordnas *onsdagen den 14 juni ca kl. 15.00.* Debatten skulle inledas med information av statsrådet Mats Hellström.

4 § Beslut rörande utskottsbetänkanden som slutdebatterats den 7 juni

UU24 Mänskliga rättigheter, m.m.
Mom. 14 (konvention om fri miljöinformation)
1. utskottet
2. res. 2 (mp)
Votering:
272 för utskottet
15 för res. 2
1 avstod
61 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 140 s, 67 m, 18 c, 22 fp, 14 v, 11 kds
För res. 2: 15 mp
Avstod: 1 m
Frånvarande: 21 s, 12 m, 9 c, 4 fp, 8 v, 3 mp, 4 kds

Mom. 18 (kurders, assyriers och andra minoriteters situation i bl.a. Turkiet och Irak)
1. utskottet
2. utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till mot. U640 yrk. 3 (mp)
Votering:
Kammaren biföll utskottets hemställan genom uppresning.

Mom. 22 (mänskliga rättigheter i Tibet)
1. utskottet
2. utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till mot. U635 yrk. 5 (mp)
Votering:
Kammaren biföll utskottets hemställan genom uppresning.

Mom. 28 (regeringsdelegation till Colombia m.m)
1. utskottet
2. res. 3 (fp, v, mp)
Votering:
245 för utskottet
55 för res. 3
2 avstod
47 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 142 s, 71 m, 22 c, 10 kds
För res. 3: 23 fp, 17 v, 15 mp
Avstod: 1 s, 1 kds
Frånvarande: 18 s, 9 m, 5 c, 3 fp, 5 v, 3 mp, 4 kds

Övriga moment
Kammaren biföll utskottets hemställan.

UbU18 Jämställdhet
Mom. 28 (utbildningsbidrag och doktorandtjänster, m.m.)
1. utskottet
2. res. 11 (mp)
Votering:
248 för utskottet
16 för res. 11
37 avstod
48 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 143 s, 68 m, 8 c, 18 v, 11 kds
För res. 11: 16 mp
Avstod: 1 m, 14 c, 22 fp
Frånvarande: 18 s, 11 m, 5 c, 4 fp, 4 v, 2 mp, 4 kds

Mom. 31 (s.k. positiv särbehandling vid tillsättningen av nya professurer)
1. utskottet
2. res. 14 (m, c, fp, mp, kds)
Votering:
170 för utskottet
135 för res. 14
44 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 144 s, 3 m, 1 c, 2 fp, 18 v, 2 mp
För res. 14: 68 m, 21 c, 21 fp, 14 mp, 11 kds
Frånvarande: 17 s, 9 m, 5 c, 3 fp, 4 v, 2 mp, 4 kds
Yvonne Ruwaida (mp) anmälde att hon avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Mom. 36 (likvärdiga villkor för kvinnor och män i forskarutbildningen)
1. utskottet
2. res. 19 (mp)
Votering:
288 för utskottet
17 för res. 19
44 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 144 s, 70 m, 22 c, 23 fp, 18 v, 11 kds
För res. 19: 1 m, 16 mp
Frånvarande: 17 s, 9 m, 5 c, 3 fp, 4 v, 2 mp, 4 kds

Mom. 41 (skydd mot sexuella trakasserier)
1. utskottet
3. res. 24 (v, mp, kds)
Votering:
193 för utskottet
44 för res. 24
66 avstod
46 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 143 s, 5 m, 22 c, 23 fp
För res. 24: 18 v, 16 mp, 10 kds
Avstod: 66 m
Frånvarande: 18 s, 9 m, 5 c, 3 fp, 4 v, 2 mp, 5 kds

Övriga moment
Kammaren biföll utskottets hemställan.

UbU19 Vissa betygsfrågor m.m.
Mom. 2 (komplettering av betyg)
1. utskottet
2. res. 1 (m, c, fp, mp, kds)
Votering:
162 för utskottet
138 för res. 1
49 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 143 s, 1 c, 18 v
För res. 1: 70 m, 19 c, 23 fp, 15 mp, 11 kds
Frånvarande: 18 s, 10 m, 7 c, 3 fp, 4 v, 3 mp, 4 kds

Mom. 3 (avgift för prövning)
1. utskottet
2. res. 2 (v)
Votering:
286 för utskottet
18 för res. 2
45 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 144 s, 71 m, 22 c, 23 fp, 15 mp, 11 kds
För res. 2: 18 v
Frånvarande: 17 s, 9 m, 5 c, 3 fp, 4 v, 3 mp, 4 kds

Mom. 5 (svenska som andraspråk)
1. utskottet
2. res. 4 (m, c, fp, kds)
Votering:
174 för utskottet
128 för res. 4
1 avstod
46 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 142 s, 17 v, 15 mp
För res. 4: 71 m, 22 c, 23 fp, 1 mp, 11 kds
Avstod: 1 v
Frånvarande: 19 s, 9 m, 5 c, 3 fp, 4 v, 2 mp, 4 kds

Övriga moment
Kammaren biföll utskottets hemställan.

JoU20 Förslag om ytterligare anslag på tilläggsbudget till statsbudgeten för budgetåret 1994/95
Kammaren biföll utskottets hemställan.

5 § Anpassning av ersättningsreglerna

Föredrogs
Konstitutionsutskottets betänkande 1994/95:KU42
Anpassning av ersättningsreglerna (förs. 1994/95:RFK2)

Kammaren biföll andre vice talmannens hemställan att ärendet fick avgöras efter endast *en* bordläggning.

Andre vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.

Beslut

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Meddelande om samlad votering

Andre vice talmannen meddelade att lagutskottets betänkande LU31, justitieutskottets betänkande JuU25 samt trafikutskottets betänkanden TU27 och TU28 skulle avgöras i ett sammanhang efter avslutad debatt.

6 § Konkursgäldenären

Konkursgäldenären

Föredrogs
Lagutskottets betänkande 1994/95:LU31
Konkursgäldenären (prop. 1994/95:189)

Kammaren biföll utskottets hemställan att ärendet fick avgöras efter endast *en* bordläggning.

Anf. 1 CARIN LUNDBERG (s)

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till lagutskottets hemställan i betänkande 31 och samtidigt rikta kammarens uppmärksamhet på ett par punkter i betänkandet.

Antalet konkurser ökade lavinartat under början av 1990-talet. I konkursernas spår kom diskussionerna om bekvämlighetskonkurser och ekonomisk brottslighet i samband med konkursen. Riksdag och regering har på olika sätt försökt åtgärda konkursmissbruket. Regeringens proposition 1994/95:189 Konkursgäldenären innehåller sådana förslag och berör mest konkursgäldenären.

Regeringen föreslår att konkursgäldenärens upplysningsskyldighet skall utvidgas. En gäldenär är då alltid skyldig att utan undantag, även i särkonkurser, lämna upplysningar om all egendom han har, oavsett var egendomen är belägen. Enligt utskottet gagnar den utvidgade upplysningsplikten kampen mot ekonomisk brottslighet.

Enligt propositionen kompletteras upplysningsskyldigheten med en skyldighet för konkursförvaltaren att i boupptecknigen lämna uppgift om egendom som på grund av att den är belägen utomlands inte ingår i konkursboet om "särskilda skäl" föranleder det.

Ett enigt utskott föreslår en ändring av den föreslagna regeln. Ändringen innebär att "om det finns anledning" till det skall konkursutredningen också innehålla uppgifter om egendom som inte ingår i boet på grund av att den finns utomlands. Utskottet föreslår också ett tillägg till bestämmelsen: Har konkursgäldenären uppgivit att han saknar sådan tillgång, skall detta anges i boupptecknigen.

En annan fråga som ofta diskuteras är de s.k. bekvämlighetskonkurser där ägaren försätter sig själv i konkurs för att billigt komma över tillgångarna i boet och sedan fortsätta verksamheten.

Propositionen innehåller inga förslag till ändring i reglerna om försäljning av egendom i konkurser. Ett enigt utskott föreslår en ny reglering i konkurslagen som innebär att en försäljning i princip alltid skall föregås av ett offentligt anbudsförfarande. Utskottet framhåller att det är viktigt att konkursförfarandet inte medför en snedvridning av konkurrensen. Det är också viktigt att minska misstron från allmänheten.

Utskottet vill också framhålla att indelningen i domicil- och särkonkurser bör slopas. All egendom som tillhör en gäldenär bör ingå i konkursboet oavsett var egendomen finns. Detta är naturligtvis ingen enkel fråga, men en samordning på internationell nivå är nödvändig. Det pågår ett arbete inom EU för att tillskapa en konkurskonvention. Utskottet utgår från att regeringen aktivt verkar för en snar lösning på problemet.

Detta betänkande är, fru talman, ett exempel på det goda samarbete vi har i lagutskottet. Vi diskuterar oss fram till bra lösningar. Men vi skulle inte klara detta arbete om vi inte hade det enastående kansli som vi har. Kanslipersonalen förstår precis vad vi vill och skriver de texter och lagtexter som behövs. Jag vill passa på tillfället att tacka personalen för detta. Utan er skulle vi inte ha haft det förslag som vi i dag lägger fram i kammaren.

I övrigt vill jag, fru talman, yrka bifall till regeringens proposition om konkursgäldenären.

Anf. 2 PER ROSENGREN (v)

Fru talman! Jag skall inte förlänga debatten. Jag vill bara instämma i precis allt som Carin Lundberg har sagt. Det har varit ett mycket konstruktivt arbete i detta utskott. Det har varit mycket roligt att vi just i detta ärende kunde komma sams och utforma ett enigt betänkande att lägga fram här i kammaren. Jag vill bara instämma i det Carin Lundberg har sagt.

Anf. 3 ROLF ÅBJÖRNSSON (kds)

Fru talman! Vi kanske inte skall lovorda varandra mer, men jag vill också uttrycka glädje över att utskottet har kommit fram till de ställningstaganden som finns redovisade i betänkandet. Jag tror att det är en bra bit på väg när det gäller att rätta till oegentligheter inom det här området.

Men jag har en liten punkt som jag vill trycka på här i kammaren. Det gäller konkurskarantän.

Det sägs på flera ställen att man nu har vidtagit åtgärder mot den ekonomiska brottsligheten. Skall budskapet vara helt rakt, är detta mycket marginella inslag i den kampen.

Det är inte alldeles lätt att hitta medel som är tillräckligt verksamma. Ett sätt att strama upp förhållandena skulle i alla fall vara att införa en automatisk konkurskarantän. Den skulle ha samma innebörd som den konkurskarantän som i dag gäller för fysiska personer som driver näring. De är direkt blockerade att fortsätta näringsverksamheten i och med konkursbeslutet. Samma sak borde gälla för de personer som helt dominerar ett fåmansbolag. Det skulle alltså vara en begränsad konkurskarantän. Men den skulle omöjliggöra de rullande konkurserna i småbolag.

Skattechefen i Stockholms län, Bert Lindberg, och jag har reserverat oss för en ytterligare utredning i det stycket i Näringsförbudsutredningens betänkande 1995:1. Jag såg i dag att Stockholms tingsrätt i sin remiss över det betänkandet skriver: Tingsrätten anser slutligen att det kan finnas skäl att utreda frågan om en tidsbegränsad automatisk konkurskarantän.

Utskottet har, som jag uppfattar det, en positiv skrivning i det här stycket, där man säger: "Mot bakgrund av det anförda är utskottet för sin del inte berett att nu förorda ett införande av s.k. utvidgade automatiska näringsförbud eller konkurskarantän. Utskottet vill dock inte utesluta att spörsmålet kan komma att aktualiseras på nytt i samband med andra överväganden på konkursområdet."

Det uppfattar jag som att man lämnar öppet för att man här kanske skall titta närmare på de här tingen.

Det är en mening som har kommit in i betänkandet som jag tycker är mycket olycklig. Den finns på s.11 i stycket före det jag citerade. Man hänvisar till vad som tidigare sades i beredningen i regeringskansliet om företagande och konkurrens på likvärdiga villkor. Där står på

Konkursgäldenären

ett ställe att konkurskarantän "bygger på ett felaktigt synsätt" beträffande konkursen. Sedan börjar man prata om att konkurs är naturligt och riktigt. Det är det väl i och för sig, men det är ändå inte någon merit att gå i konkurs.

Det finns ingenting som säger att man kan få lugna ner sig en tid om man har försatt bolaget i konkurs och mer stå till konkursförvaltarens förfogande för att reda ut det man har ställt till med, i stället för att omedelbart ha konkursen som avstamp för fortsatt verksamhet.

Med dessa påpekanden yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 9 §.)

Åtgärder mot den ekonomiska brottsligheten

7 § Åtgärder mot den ekonomiska brottsligheten

Föredrogs
Justitieutskottets betänkande 1994/95:JuU25
Åtgärder mot den ekonomiska brottsligheten (skr. 1994/95:217)

Kammaren biföll utskottets hemställan att ärendet fick avgöras efter endast *en* bordläggning.

Anf. 4 CHRISTEL ANDERBERG (m)

Fru talman! Man tar sig för pannan och frågar: Vad håller den socialdemokratiska regeringen på med? Vilket politikområde man än tittar på, det må vara den ekonomiska politiken, arbetsmarknadspolitiken, jämställdheten, regionalpolitiken eller den ekonomiska brottsligheten, är bilden densamma. Det är yviga gester och en mångfald av ord, men det är en tom retorik. Och all denna tomma retorik synes ha till syfte antingen att dölja att regeringen inte har någon politik över huvud taget eller också att dölja att regeringen i själva verket bedriver en politik helt motsatt den som den för till torgs. Regeringen lägger ut dimridåer.

När man har läst regeringens skrivelse om samlade åtgärder mot den ekonomiska brottsligheten måste man tyvärr konstatera att historien upprepar sig. Socialdemokraterna arbetar i opposition hårt för att skapa ett intryck av att borgerliga regeringar inte tar den ekonomiska brottsligheten på allvar och inte med kraft vill bekämpa den. När de sedan kommer till makten börjar de genast rasera allt det som den borgerliga regeringen har åstadkommit.

Det var först under andra hälften av 70-talet som den ekonomiska brottsligheten kom i fokus på allvar i vårt land. Den dåvarande borgerliga regeringen gjorde kraftfulla insatser för att möjliggöra ett effektivt bekämpande av denna typ av brottslighet. De myndigheter som var engagerade i verksamheten fick stora resurstillskott, bl.a. för att höja kompetensen och vässa sina organisationer. Särskilt gällde detta polisen, som kunde börja utbilda särskilda ekopoliser, och ekorotlar till-

skapades i alla län. Ett intensivt myndighetssamarbete initierades. Forskning kom i gång.

1982 kom Socialdemokraterna tillbaka till makten. De talade vitt och brett om hur mycket de prioriterade kampen mot den ekonomiska brottsligheten. Men vad de faktiskt gjorde var att under resten av 80-talet underminera myndigheternas verksamhet genom att strypa resurstilldelningen. Om detta vittnar bl.a. Riksdagens revisorer i rapporten Den ekonomiska brottsligheten och rättssamhället. "Mot slutet av 1980-talet avmattades arbetet mot den ekonomiska brottsligheten. Polisen lyckades inte fylla vakanserna inom ekorotlarna i tillräcklig utsträckning. Ärendebalanserna växte och många brottsanmälningar blev inte föremål för utredning. Det blev allt tydligare att myndigheterna inte hade resurser och kompetens att klara av situationen."

Efter regeringsskiftet 1991 påbörjades åter ett långsiktigt och målmedvetet arbete för att bekämpa ekobrottsligheten. Bland alla de åtgärder som den borgerliga regeringen vidtog kan här nämnas följande. Satsningarna på polisväsendet ledde till att mer än 1 000 nya poliser kom ut i tjänst. Rikspolisstyrelsen fick 110 miljoner kronor för bl.a. teknisk utrustning och metodutveckling. Riksåklagaren har fått särskilda medel för utredning av ekonomisk brottslighet riktad mot banker och andra finansinstitut, det s.k. RÅSOP-projektet. År 1992 initierades en arbetsgrupp under ledning av Riksåklagaren, Riksskatteverket, m.fl. som hade till uppdrag att finna nya former och rutiner vid brottsutredningar i samband med konkurser – Rubicon. 200 miljoner kronor har vidare satsats på skärpt skattekontrollverksamhet. Åklagarväsendet har förstärkts med ytterligare 30 ekoåklagartjänster. Ett centralt "ekobrottskommando" börjar verka fr.o.m. den 1 juli i år, vilket innebär att former för närmare samverkan mellan de brottsbekämpande myndigheterna har skapats. Listan över åtgärder som den borgerliga regeringen vidtog skulle kunna göras mycket längre.

Nu sitter vi här med den socialdemokratiska regeringens skrivelse och dess strategi för samhällets samlade åtgärder mot den ekonomiska brottsligheten, och man blir milt sagt betänksam. Risken är uppenbar att mycket av det som uppnåddes under den förra mandatperioden nu rinner ut i sanden. Det vi ser är en strategi som innehåller ord, ord, ord men mycket liten substans. I flera viktiga avseenden bygger strategin vidare på det arbete som den borgerliga regeringen påbörjade, men det finns en betydande risk för att detta arbete inte kommer att kunna fullföljas.

Regeringen skriver att problemet i dag inte är bristen på resurser för bekämpning av ekonomisk brottslighet. Resurstilldelningen ligger nu på en rimlig nivå. Den som bara läser den här skrivelsen kan lätt få intrycket att åtminstone den nuvarande nivån skall bibehållas.

Men så är det ju inte. På grundval av årets budgetproposition har riksdagen nyligen beslutat om besparingar inom polisväsendet för budgetåret 1995/96 med 235 miljoner kronor, utöver de återstående besparingarna från krisöverenskommelsen hösten 1992, som Socialdemokraterna då trumfade igenom. Utöver detta skall ytterligare 600 miljoner kronor sparas inom Justitiedepartementets område under mandat-

perioden. Även detta kommer att drabba polisväsendet hårt. Rationaliseringsarbetet måste, enligt budgetpropositionen, ha som mål att med minskad personal åstadkomma ett bättre resultat i verksamheten.

Men detta är ju, som varje initierad person lätt inser, en ekvation som inte går ihop. Det går inte att organisera bort brist på resurser.

Historien upprepar sig. Socialdemokraterna är i själva verket på väg att upprepa misstagen från 1980-talet. I motion 1994/95:Ju25 framhåller vi moderater att tillräckligt välutbildade poliser och åklagare är en förutsättning för en samlad strategi mot den ekonomiska brottsligheten. Vi motsätter oss bestämt sådana besparingar som underminerar möjligheten att slå vakt om resultatet av det arbete som den borgerliga regeringen genomförde i kampen mot ekobrottsligheten.

Justitieministern synes sätta stor tilltro till att en förbättrad samverkan mellan myndigheterna skulle lösa en stor del av problemen med ekobrottsbekämpningen. Moderata samlingspartiet instämmer i och för sig i vikten av att myndigheterna samarbetar och att alla drar åt samma håll.

Jag ifrågasätter dock om det finns så mycket mer att hämta här som inte redan är gjort. På s.19 i utskottets betänkande refererar man till rapporten från Riksåklagaren/Rikspolisstyrelsen, enligt vilken det allmänt sett råder ett gott samarbete mellan olika myndigheter som har en aktiv roll när det gäller att bekämpa ekobrottsligheten. Enligt rapporten finns det knappast någon åtgärd av organisatorisk eller annan natur som kan vidtas för att åstadkomma ett bättre samarbete än i dag. De professionella myndighetsföreträdarnas bedömning står i bjärt kontrast till justitieministerns fromma förhoppningar. Sanningen är ju att ett samarbete förutsätter att det finns människor av kött och blod att samarbeta med i de konkreta fall som aktualiseras.

Justitieministern tror också att det skall bli möjligt att förkorta handläggningstiderna hos åklagarna och domstolarna. En del finns säkert att göra, särskilt genom ett förbättrat teknikstöd. Men den bistra sanningen är att det inte finns några "quick fixes", som amerikanerna brukar uttrycka det.

Ekonomisk brottslighet kännetecknas ju bl.a. av att det är fråga om ett stort antal komplicerade transaktioner som har pågått i åratal. Det krävs ett långvarigt och tålamodsprövande kartläggningsarbete för att bena ut detta. Alla brister i förundersökningsmaterialet räknas den misstänkte till godo.

Beviskraven är och måste i ett rättssamhälle förbli höga. Om åklagarna klipper av utredningarna i ett tidigare skede, kommer det att leda till att ännu färre fall leder till åtal och till fällande dom. Enligt min egen erfarenhet har åklagarna redan i dag ständigt processekonomin för ögonen när förundersökningsbegränsning övervägs.

Även regeringens brist på känsla för rättssäkerhet och personlig integritet är ägnad att inge stor olust. Under rubriken Det förebyggande arbetets betydelse beskriver regeringen hur Polisen och Skatteförvaltningen i några län tar "en förebyggande kontakt med näringsidkare som synes befinna sig i riskzonen för att dras in i ekonomisk misskötsamhet och kriminalitet. Vid besöket informeras näringsidkaren om sina skyl-

digheter i fråga om skattebetalning m m. Besöket följs upp genom kontroll och förnyat besök".

Vad finns det då, Lars-Erik Lövdén, för lagligt stöd för en sådan verksamhet? Avser regeringen att, i de fall förutsättningar för husrannsakan och beslag inte är uppfyllda, införa något nytt institut i rättegångsbalken, kallat "hembesök" exempelvis? Om Sverige i fortsättningen skall kunna kallas för en rättsstat bör sådana planer genast avskrivas.

Sammanfattningsvis, fru talman, råder det en samstämmig uppfattning bland alla partier om att den ekonomiska brottsligheten utgör ett allvarligt samhällsproblem som måste bekämpas med alla de medel som kan vara försvarliga i en rättsstat. Annars undergrävs såväl fundamenten för en marknadsekonomi med konkurrens på lika villkor som den allmänna samhällsmoralen.

Vi måste dock acceptera att ekobrottsbekämpning är en resurskrävande verksamhet, och vi måste vara beredda att ställa de resurser till förfogande som krävs. Problemen kan varken organiseras bort eller diskuteras bort i några regionala samverkansgrupper.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation 2 men står naturligtvis bakom samtliga moderata reservationer i betänkandet.

Anf. 5 SIW PERSSON (fp)

Fru talman! Den ekonomiska brottsligheten är ett stort samhällsproblem. Vi är överens om att det behövs en nationell samling mot denna brottslighet. Därför tycker vi i Folkpartiet att det är utmärkt att den socialdemokratiska regeringen fortsätter det intensifierade arbete som den borgerliga regeringen inledde.

Folkpartiet noterar också med tillfredsställelse att skrivelsens förslag i allt väsentligt grundar sig på Riksdagens revisorers rapport om åtgärder mot den ekonomiska brottsligheten. Därmed har regeringen i den föreliggande skrivelsen avstått från att politisera i denna så viktiga fråga på det sätt som de socialdemokratiska regeringarna tyvärr gjorde under 1980-talet.

Det finns självfallet olika förslag till konkreta åtgärder och till vilka medel som statsmakterna skall använda när brottsligheten skall beivras. Men det faktum att det finns skilda åsikter i vissa delar bör inte skymma det faktum att det finns en bred nationell uppslutning kring det angelägna i att väsentligt ökade ansträngningar görs för att bekämpa ekonomiska brott.

Vi vet att ekobrottsligheten är skadlig på många sätt. Enskilda människor drabbas av fiffel, företag blir lurade, konkurrensen snedvrids i delar av näringslivet och samhället förlorar stora skatteintäkter. Men den ekonomiska brottsligheten orsakar inte bara stora ekonomiska förluster. Den undergräver också tilltron till rättsordningen, försvagar affärsetiken och luckrar upp respekten för skattesystemet.

Den totala omfattningen av denna brottslighet har i vissa sammanhang angivits till 100–150 miljarder kronor per år. Beloppet avser hela den s.k. svarta ekonomin och får anses som osäkert. Liksom i fråga om

grov kriminalitet tycks det vara ett begränsat antal personer som står för en förhållandevis stor del av den grova ekonomiska brottsligheten.

Både samhällsekonomin och samhällsmoralen hotas, om den ekonomiska brottsligheten får breda ut sig mer än vad den hittills tillåtits att göra. Detta är särskilt allvarligt i en tid då samhället har svåra problem med budgetunderskott, statsskuld och arbetslöshet.

Därför är det viktigare än någonsin att kampen mot denna brottslighet är en prioriterad verksamhet för myndigheterna. Från alla partier säger vi att särskild vikt skall läggas vid att samordna myndigheternas prioriteringar och utveckla myndigheternas samarbete samt att förbättra kunskaperna och höja myndighetskompetensen i fråga om ekonomisk brottslighet.

Den ekonomiska brottsligheten i samhället skall minskas genom åtgärder som innebär en effektivisering i fråga om att förebygga, upptäcka samt utreda och lagföra ekonomisk brottslighet. Det är också viktigt att näringslivet tar på sig ett ökat ansvar, särskilt när det gäller att förebygga just den här formen av brottslighet.

När det gäller bekämpning av annan brottslighet vet man att ett effektivt brottsförebyggande arbete är en förutsättning för att minska brottsligheten. Ekobrottsligheten skall förebyggas, bl.a. genom en effektivare skattekontroll. Därför har en utredning tillsatts som skall utarbeta förslag till en ny och effektivare skatteflyktslag. I väntan på denna lag återinförs den gamla skatteflyktslagen.

Vi i Folkpartiet har ingenting att invända mot att den av regeringen tillsatta kommittén prövar möjligheterna att utarbeta förslag till en ny lag mot skatteflykt, under förutsättning att kommitténs utgångspunkt är att denna nya lag i långt större utsträckning än den tidigare tillgodoser grundläggande säkerhetskrav. Alltjämt gäller, enligt vår uppfattning, att statens beivrande av brott alltid måste ligga inom ramen för en grundläggande rättssäkerhet.

När det gäller skatteflyktslagen gäller särskilt att kravet på förutsägbarhet måste vara uppfyllt. Den gamla skatteflyktslagen innehöll inte detta krav. Vi har därför yrkat avslag på förslaget om att nu återinföra lagen.

Fru talman! Jag står bakom reservation 9 men nöjer mig med att yrka bifall till reservation 8 och i övrigt till utskottets hemställan.

Anf. 6 PER ROSENGREN (v)

Fru talman! Den skrivelse som nu behandlas är ingen plan mot den ekonomiska brottsligheten utan snarare en beskrivning av ett problemområde.

Men beskrivningen fanns ju redan i Riksdagens revisorers rapport, som behandlades av riksdagen i december. De förväntningar som fästes vid den skrivelse som nu föreligger var nog ganska stora. När vi i lagutskottet bl.a. diskuterade dimensioneringen av Kronofogdemyndigheten var det ett ganska enigt lagutskott som trots allt sade att det kan bli litet problematiskt med de stora nedskärningar för Kronofogdemyndigheten som nu planeras.

Det kommer en skrivelse från regeringen som kanske på ett mer konkret sätt redogör för vilken numerär kronofogden kommer att behöva. Vi vet att det i dag ligger ungefär 57 miljarder kronor i oindrivna fordringar. I ett sådant läge kan det inte vara riktigt att fortsätta att skära ned på den myndighet som skall driva in pengarna.

En annan myndighet som också fått känna av kraftiga nedskärningar och som sysslar med förhindrande av ekonomisk brottslighet är skattemyndigheten. Som Christel Anderberg sade har de fått 200 miljoner kronor i ett extra anslag. Men det täcker ju inte på något sätt den kraftiga minskning som sker på A1- och A2-anslagen.

Dimensioneringen på skattemyndigheten är alldeles för låg för att klara av en effektiv granskning.

Skrivelsen borde ha tagit fasta på de konkreta åtgärder som behövs. Skrivelsen är, som Christel Anderberg säger, i princip en uppräkning av vad som skulle kunna tänkas vidtagas. Den innehåller väldigt få konkreta åtgärder. Den bygger till viss del på Riksdagens revisorers rapport. De konstateranden som görs i skrivelsen är ungefär desamma.

I skrivelsen står bl.a. att man skall ha förstärkt skattekontroll och förenklad skattelagstiftning. Någon förstärkt skattekontroll sker ju inte med minskad numerär. Som Christel Anderberg sade går det inte att organisera bort brist på resurser. Men det är det regeringen hoppas.

Någon förenklad skattelagstiftning har vi inte sett när det gäller företagsbeskattning. I går fattade vi ett beslut när det gäller momsen som inte precis går åt förenklingshållet. När det gäller moms på begagnade varor är skattelagstiftningen ytterligt komplicerad. Vi har tidigare haft ett relativt enkelt system; det nya systemet är mycket svårare.

Vi från Vänsterpartiet har pekat på att det behövs särskilda skattedomstolar som tar hand om såväl ekobrottsfrågan som skatteprocessen. Vi tror att kompetensen skulle kunna höjas på det sättet. Man skulle få ett snabbare avslut, och man skulle få ett gemensamt avslut på skattemål och brottmål.

Vi efterfrågar i första hand konkreta åtgärder och färre skrivelser. Det finns dock en del positivt som regeringen har genomfört. Det gäller bl.a. att man återinför skatteflyktsklausulen i avvaktan på en förbättrad sådan.

Det man har sagt när det gäller möjligheterna till effektivare revisionsverksamhet välkomnar vi också. Vi vet att den borgerliga regeringen minskade möjligheterna till effektiva revisioner genom att inte tillåta s.k. gryningsrevisioner.

När man i dag genomför krogsaneringsprogrammet kan vi se att det samarbete som sker mellan länsstyrelsen och skattemyndigheten är ganska effektivt. Skattemyndigheten får visserligen i det läget inte vidta några direkta åtgärder med anledning av det oaviserade besöket, men de kan göra noteringar om vad som framkommit vid länsstyrelsens kontroll.

Det enda sättet att komma åt vissa branscher är att göra sådana här oaviserade besök. Jag förstår inte att Moderaterna kan säga att man effektiviserade kampen mot ekonomisk brottslighet, när man de facto tog bort möjligheten till dessa viktiga åtgärder.

Slutligen vill jag kommentera att näringsutskottet påtalar att missbruk av konkursinstitutet, genom s.k. bekvämlighetskonkurser, snedvrider konkurrensen till nackdel för de företag som följer gällande spelregler. Det är intressant. Ett tidigare ärende i dag handlade ju just om obligatoriskt anbudsförfarande i samband med konkurser. Det minskar naturligtvis möjligheterna att planera bekvämlighetskonkurser.

Det intressanta i sammanhanget är dock att detta inte fanns med i regeringens förslag. De socialdemokratiska ledamöterna i lagutskottet har efter en motion från bl.a. Vänsterpartiet faktiskt tagit till sig den kritik som ett i övrigt aktivt arbetande utskott framförde. Man har faktiskt ändrat på regeringens förslag.

Jag menar att regeringen är väldigt passiv när det gäller den ekonomiska brottsligheten. Det räcker inte med skrivelser. Vi vill ha mer konkreta åtgärder.

Slutligen, fru talman, vill jag yrka bifall till reservation nr 1, men vi står naturligtvis bakom även de andra reservationerna som vi undertecknat.

Anf. 7 KIA ANDREASSON (mp)

Fru talman! Det är inte första gången som ekonomisk brottslighet diskuteras här i kammaren. Det finns tidigare betänkanden med förslag till åtgärder. Det utmärkande draget för de flesta betänkandena är att riksdagen har beviljat extra pengar för att stärka de befintliga instanserna så att de själva skulle vidta åtgärder och anställa mer personal.

Dessa tidigare åtgärder har dock inte hjälpt. Den ekonomiska brottsligheten fortsätter att öka och stora belopp undanhålls samhället. Detta orsakar många andra problem. Det ursprungliga problemet kvarstår: Hur skall vi minska den ekonomiska brottsligheten?

Som ett trendbrott utkom Riksdagens revisorer med en skrivelse om åtgärder mot den ekonomiska brottsligheten. Denna gång beskrev man inte bara problemen utan kom också med förslag på konkreta åtgärder som baserades på en analys av den ekonomiska brottsligheten. Man framförde även åsikten att det krävs en förbättrad överblick och styrning från statsmakternas sida samt att kontakten mellan riksdag och regering i denna fråga måste förbättras.

Miljöpartiet ansåg att förslagen var bra och genomtänkta och tillstyrkte revisorernas skrivelse. Det gjorde däremot inte utskottet och inte heller de övriga partierna. Det bästa hade ju varit om åtgärderna hade trätt i kraft.

Regeringen har nu kommit med förslag som bygger på revisorernas skrivelse, men de är inte lika konkreta.

Miljöpartiet har inte något att invända mot förslagen, som går ut på att det kommer till stånd en samordning mellan myndigheterna och att länens myndigheter skall agera kraftfullt. Regeringens ekobrottsberedning skall följa upp åtgärderna och ta initiativ till ytterligare åtgärder som kan behövas samt skicka en årlig rapport till riksdagen om den ekonomiska brottsligheten.

Miljöpartiet har däremot synpunkter på åtgärder mot miljöbrott av vilka många kan räknas till ekonomisk brottslighet. De som begår dessa

Åtgärder mot den ekonomiska brottsligheten

brott gör ekonomiska vinster. Ibland sparar man stora belopp på att ställa till det i naturen.

Regeringen fastslår nu att miljöbrott också är en del av den ekonomiska brottsligheten, men det står på mycket få ställen i texten. Vi tycker att problemet borde ha tagits upp i ett eget avsnitt med en genomförd analys och förslag på åtgärder. Det finns inga strategier för åtgärder mot miljöbrott. Därför finns det heller inget att redovisa så småningom.

Det är därför väldigt viktigt att man nu, i det sista skedet, ser till att informationen om att åtgärderna även skall innefatta miljöbrott när ut till de regionala samverkansorganen, med landshövdingen i spetsen, och till de chefer som ingår i gruppen.

Det är gruppen som skall utarbeta strategi för länet, företa kontrollaktioner samt utvärdera resultaten. Det är då viktigt, som föreslås, att t.ex. gemensamma kontrollaktioner, punktinsatser och tillfälliga projektorganisationer för att ingripa mot en viss företeelse också gäller för miljöbrott. Det måste klart framgå genom information till direktiven.

Miljöbrott och traditionella ekonomiska brott har stora likheter när det gäller kompliciteten och komplexiteten. De leder till långa utredningstider och krångliga bevisföringar, och det är väldigt få som fälls. Det hjälper inte att ha miljölagar om inte rättssystemet kan hantera dessa och det finns en effektiv organisation som handhar miljöbrott. Om vi nu så småningom får ett förbättrad miljöbalk hjälper inte det heller när rättssystemet handhar miljöbrotten på det vis som sker i dag.

Jag kontaktade en jurist på miljöenheten vid Länsstyrelsen i Göteborg och Bohus län. Den information som jag fick av honom gjorde mig nedstämd. Han berättade att fast de i dag ordentligt sovrar ut de fall som skulle kunna gå till åtal och skickar dem vidare till åklagare läggs de flesta fall ändå ner.

Vad är det som är förklaringen till detta? Jo, det är att det är så svårt att fälla någon enskild person för dessa miljöbrott. Även om det har införts företagsbot är det mycket svårt. Tre fall av fyra rinner helt enkelt ut i sanden därför att det är så svårt med bevisföringen. Företagen har tusen skäl. Det är tekniska fel på apparaturen, och de kan inte hjälpa det. De skyller ifrån sig, och de ljuger, och därför kan man inte döma någon. Spärrarna är satta väldigt högt. Här gäller det att hellre fria än fälla, och det är kanske inte rätt när det gäller den här typen av miljöbrott. Dessutom tyckte han att det mesta var tillåtet. Det är inte heller någon bra indikation.

Miljöpartiet anser dessutom att företag lämnas alldeles för mycket i fred när det gäller miljökontroll. De större företagen – de som är klassade som A och B när det gäller att skicka prover till länsstyrelsen – skickar de miljörapporter som de själva har gjort upp och även utsläppsprover. De kan kontakta konsulter, men dessa är ju ändå på något sätt jäviga eftersom företagen själva betalar dem.

Precis som företag är skyldiga att göra en årlig ekonomisk redovisning borde företagen vara ålagda att göra en obligatorisk årlig miljöredovisning. Riktigt stora företag har börjat med det i dag därför att de är mycket måna om sin miljöpolicy, men de mindre gör det inte. Det bor-

de också finnas fristående miljörevisorer som samarbetar med kontrollmyndigheter, polis och åklagare. Det skulle underlätta utredningarna och ge kortare handläggningstider.

Det är också oerhört viktigt att det finns kunniga, engagerade och intresserade åklagare och domare som driver och dömer miljöbrott så att det bildas praxis för miljöbrott i domstolarna. Det förekommer inte i dag. Det har inte hänt något på många år. Det är därför som jag är så mån om att det skall komma med i den satsning som nu görs på att bekämpa den ekonomiska brottsligheten.

Jag skall noga läsa den årliga rapport som de regionala samverkansorganen skall upprätta i varje län. I dessa kommer det klart att framgå huruvida miljöbrotten har fått den uppmärksamhet som utskottet säger att betänkandet ger uttryck för.

Det står även i betänkandet att näringslivet skall ta ett ökat eget ansvar när det gäller ekonomisk brottslighet. För att förebygga miljöbrott bör, som tidigare har sagts, en obligatorisk miljöredovisning införas, och blivande företagare och småföretagare bör få en bred tillgång till information och utbildning om miljölagar. Det är många av dessa småföretagare som inte har någon aning om vad som gäller.

Utöver näringslivets egna organisationer bör ALMI företagspartner AB och däri ingående regionala utvecklingsbolag ha särskilt ansvar. Jag yrkar bifall till reservation 4 avseende mom. 9.

Myndigheterna har insett att det behövs kvalificerade ekonomer till hjälp för att lösa ekonomiska brott. Det gäller även för miljöbrott. Det måste anställas högskoleutbildade ekologer som hjälper de myndigheter som skall utreda miljöbrott. Det har utbildats miljöpoliser, vilket är oerhört positivt och glädjande. Även åklagarna skall börja gå den utbildningen. Men utbildningen är relativt kort. Den är åtta veckor. De personer som utbildas behöver resurspersoner till hjälp.

Om man jämför med den traditionella ekonomiska brottsligheten har det ytterligare anställts 50 ekonomer inom Polisen och 10 ekonomer inom åklagarväsendet, men inte en enda högskoleutbildad ekolog. Därför yrkar jag bifall till reservation 5 avseende mom. 13.

Anf. 8 PER ROSENGREN (v) replik

Fru talman! Jag blir litet konfunderad när Kia Andreasson säger att justitieutskottet tillstyrkte revisorernas rapport. Om jag minns rätt föreslog ett enigt utskott avslag på revisorernas rapport, i och för sig med en mycket positiv skrivning vad gäller innehållet i rapporten. Men det var ett enigt utskott som föreslog avslag.

När jag sedan tog upp debatten i kammaren vet jag att Miljöpartiet och Kia Andreasson reagerade och tyckte att man skulle yrka bifall till rapporten. Men jag tror att justitieutskottet trots allt var enigt att avstyrka den.

Anf. 9 KIA ANDREASSON (mp) replik

Fru talman! Det stämmer, Per Rosengren. Det var precis så det gick till. Jag blev väldigt förbluffad över och överraskad av att utskottet tillstyrkte rapporten. Men när ärendet senare kom upp i kammaren

röstade jag och Miljöpartiet för revisorernas förslag. Det är en helt korrekt beskrivning.

Anf. 10 ROLF ÅBJÖRNSSON (kds)

Fru talman! Vi kristdemokrater tycker att skrivelsen från regeringen är bra. Över huvud taget har vi uppfattat regeringens sätt att gripa sig an dessa problem som mycket positivt och lovvärt. Jag kan hålla med om att man ibland kan undra: Motsvarar alla dessa ord någonting i konkret handling nu och i framtiden? Jag upplever att orden här finns förankrade i en tanke, om än i en förändrad verklighet. Det är jag faktiskt inte alldeles säker på att jag kände under den borgerliga tiden.

Jag tror att detta kommer att ge resultat. Det har redan gett resultat i vissa delar, som vi nu inte behöver gå in på. Det är visserligen på detaljnivå, men riktningen är i varje fall klar. Men det finns tyvärr ett par skönhetsfläckar. Därför måste jag här och nu yrka bifall till två reservationer, reservationerna 8 och 9.

Det handlar om den gamla skatteflyktsklausulen. Vi har i vår motion konstaterat att den strider mot grundlagen. Det är något som Anders Hultqvist har konstaterat i sin under innevarade år framlagda doktorsavhandling om legalitetsprincipen vid inkomstbeskattning. Egentligen behöver man inte vara doktor i juridik för att begripa att den här typen av lagstiftning inte är bra.

Det är riksdagen som skall lagstifta, och domstolarna skall döma. Man skall inte ge ett uppdrag till domstolarna att rätta till det vi här har missat. Det skapar självfallet rättsosäkerhet och osäkerhet över huvud taget inom rättslivet, och så skall vi inte ha det. Riksdagen får i så fall vara mer alert och vartefter man hittar ofullkomligheter i systemet täppa till det genom lagstiftning.

Det är dessutom oerhört viktigt att man följer konstitutionen om man skall ut i samhället och tala för lag och rätt. Jag tycker att det är sorgesamt att man släpper in en sådan klausul. Det har inte ett dugg att göra med att bekämpa ekonomisk kriminalitet. Jag kan försäkra att de yrkeskriminella är totalt immuna mot den typen av lagstiftning.

Sedan till frågan om rättssäkerheten, som det också har gått litet troll i. Jag har nu börjat förstå det här med politik. Vissa saker blir symboler, och allmänheten får en känsla av att man gör stordåd. Det gäller också Rättssäkerhetskommitténs arbete och de regler som infördes under den borgerliga tiden i detta hänseende. Jag vill särskilt understryka det självklara och viktiga att vi nu, samtidigt som man är kraftfull i dessa stycken, inte tubbar på rättssäkerhetens principer.

Jag kan konkretisera med ett enda exempel som ligger mig nära i yrket. Tidigare kunde en skatterevisor komma uppspringade på ett advokatkontor och utan någon som helst misstanke om någonting gå igenom, förutom naturligtvis advokatens egen redovisning, alla klientakter och alla dokument som fanns och finns på advokatbyrån. Därmed kränktes klientens rätt till sekretess beträffande handlingar och den rätt till tystnadsplikt som en advokat har i förhållande till sin klient i domstol och som är säkerställd i rättegångsbalken.

Det är egentligen fullständigt enastående att man hade den konkreta möjligheten att bryta igenom i princip grundlagsfästa rättigheter i ett enskilt skatteärende. Det är klart att man måste reglera dessa förhållanden och hur skatterevisorerna skall agera i ett enskilt skatteärende, vilket också skedde.

Det är inte så som vissa militanta skatterevisorer påstår, att de nya reglerna har inneburit att effektiviteten på ett verksamt sätt har eftersatts. De har inte läst på ordentligt. Det är jobbiga bestämmelser, det medges. Men om man läser igenom dem ser man att de mynnar ut i att skatterevisorer som myndighetspersoner har i princip samma regler att hålla sig till som polisen. Det tror jag i och för sig att vi inte mår illa av.

Anf. 11 PER ROSENGREN (v) replik

Fru talman! När det gäller det sista Rolf Åbjörnsson säger om revisorernas uppfattning om sin arbetssituation får vi nog i detta fall lita litet mer på revisorerna. Skatterevisorerna har själva sagt att deras arbete har försvårats högst avsevärt i och med de nya reglerna.

Det tillhör också ovanligheten att man missbrukar eller att man använder dessa möjligheter till s.k. gryningsrevisioner för att göra sådana ingående s.k. kränkande undersökningar som Rolf Åbjörnsson hänvisar till. Däremot har möjligheterna att kontrollera verksamheten försämrats. Den byråkrati som finns för att kunna göra den typen av revisioner har minskat effektiviteten i hela revisionsverksamheten. Det kan nog de flesta skatterevisorer intyga.

Anf. 12 LARS-ERIK LÖVDÉN (s)

Fru talman! När jag lyssnar på Christel Anderberg, Siw Persson och Rolf Åbjörnsson måste jag ställa mig frågan hur ni med dessa olika framträdanden och de åsikter ni har gett uttryck för i dag har kunnat sitta i samma regering. Siw Persson och Rolf Åbjörnsson säger att skrivelsen är en bra skrivelse och att det är en bra strategi för kampen mot den ekonomiska brottsligheten. Christel Anderberg formulerar närmast ett generalangrepp på regeringens skrivelse och den strategi som ges uttryck för i den. Jag måste säga att jag har större tilltro till Rolf Åbjörnssons kompetens och överblick på området än till Christel Anderbergs.

Det skulle vara frestande att nappa på den tråd som Christel Anderberg lämnar efter sig i talarstolen och göra en analys av vad den borgerliga regeringen uträttade på området. Jag kan nämna alla de förändringar som gjordes av den borgerliga regeringen i försämrande syfte när det gäller möjligheten att komma åt den ekonomiska brottsligheten. Jag kan nämna Moderaternas motstånd mot den riksdagsmajoritet som fanns under förra valperioden och som krävde inrättande av finanspolis, ökade resurser till polis och åklagare för ekobrottsbekämpning och ökade insatser på skattemyndigheterna. Jag skulle kunna ägna hela anförandet åt att kritisera Moderaternas brist på agerande när det gäller kampen mot den ekonomiska brottsligheten. Men jag skall avstå. Re-

geringens skrivelse är faktiskt en öppning till nationell samling mot den ekonomiska brottsligheten.

Jag skall citera ett stycke i skrivelsen som är en ödmjuk självkritik från regeringens sida, men som naturligtvis också pekar på de brister som även borgerliga regeringar har visat när det gäller kampen mot den ekonomiska brottsligheten. I skrivelsen lämnas en redovisning för insatserna under 80-talet för att skärpa kampen mot ekobrotten.

Där sägs följande:"Vinsterna av dessa satsningar blev kortvariga. Samhället förmådde inte hålla fast vid de gjorda prioriteringarna. Resurser och kompetens gick till stora delar förlorade. Delvis torde utvecklingen har berott på att kampen mot den ekonomiska brottsligheten på ett olyckligt sätt kom att bli en politisk stridsfråga. Hotet från den ekonomiska brottsligheten underskattades, trots allt. Statsmakternas signaler kom därmed efter hand att framstå som otydliga. Myndigheterna förlorade sin ledstjärna och ekobrottsbekämpningen kom till slut att hanteras som en fråga av sekundärt intresse." Så säger regeringen i skrivelsen. Det är ett mått av självkritik, men naturligtvis också en ganska hård kritik av de borgerliga regeringarnas ointresse på området.

Jag tycker att Christel Anderbergs anförande var ganska illavarslande när det gäller möjligheten att upprätta och skapa den nationella samling som nu är så otroligt viktig för att vi med kraft skall kunna pressa tillbaka ekobrottsligheten. Det finns nämligen starka skäl för att vi måste ha en nationell samling kring detta. Den ekonomiska brottsligheten är oerhört omfattande. Oavsett om man säger att den omfattar 100 miljarder, 75 miljarder eller 150 miljarder är de ekonomiska värden som står på spel betydande.

Framför allt är det enskilda personer som drabbas av den ekonomiska brottsligheten. Det är personer som inte får betalt för det arbete som utförts. Det är personer som ställs på gatan därför att man inte följer spelreglerna för näringsverksamheten. Det är seriösa företag som får oerhört svårt att konkurrera eftersom oseriösa företag uppträder på marknaden. Hela näringslivet drabbas genom att konkurrensen blir snedvriden. Det leder till sämre effektivitet, högre priser, lägre sysselsättning och en svagare tillväxt i ekonomin, allt som en följd av den ekonomiska brottslighetens omfattning.

I det arbete som regeringens ekobrottsberedning har bedrivit och i de samtal som har förts med näringslivets organisationer möts man nu av ett oerhört stort intresse och engagemang från det seriösa näringslivets sida för att medverka i kampen mot den ekonomiska brottsligheten. Som någon har berört är det naturligtvis i den statsfinansiella situation som vi befinner oss i också viktigt att täppa till de hål genom vilka skattemedel nu rinner ut ur systemet.

Det kanske allvarligaste med den ekonomiska brottsligheten är dess moraliska konsekvenser – uppluckring av det allmänna rättsmedvetandet, förflackning av etiken i affärsförhållanden och minskad respekt för skatte- och bidragssystem. Allt detta gör att det är oerhört betydelsefullt att vi nu verkligen tar ett samlat grepp för att bekämpa den ekonomiska brottsligheten och att vi – låt mig uttrycka den förhoppningen – kan göra detta över partigränserna.

Jag tyckte inte heller att Christel Anderbergs anförande hade särskilt stor täckning i utskottsbetänkandet. Låt mig bara citera ett par meningar ur lagutskottets på denna punkt eniga yttrande:

"Enligt utskottets mening har regeringen genom förevarande skrivelse visat att man nu är beredd att ta ett samlat grepp i fråga om samhällets åtgärder mot den ekonomiska brottsligheten. Utskottet finner således att den i skrivelsen framlagda strategin är ett steg i rätt riktning."

Även omkring den i justitieutskottets skrivning anvisade strategin råder en bred enighet, också innefattande moderaterna. Det finns vissa reservationer, men inte på någon avgörande punkt. Det gäller en sammanhållen strategi mot den ekonomiska brottsligheten.

Regeringen har tyckt det vara viktigt att redovisa denna strategi för riksdagen. Alla de punkter och konkreta förslag som finns i skrivelsen kommer nu successivt att omsättas i verkligheten. Det arbetet pågår för fullt i regeringskansliet. Man planerar lagförslag som skall läggas på riksdagens bord. Förordningar och riktlinjer för myndigheterna kommer att utfärdas. En rad åtgärder kommer att vidtas för att snabbt förverkliga de tankar som skisseras i skrivelsen.

En sådan punkt, som regeringen redan har fattat beslut om, är den fasta regionala myndighetssamverkan som är redovisad i skrivelsen och som Christel Anderberg uttryckte sig förklenande om. Om Christel Anderberg hade talat med Ulf Adelsohn om det arbete som han och samverkansgruppen i Stockholm har bedrivit, kunde hon ha fått en annan uppfattning om vikten av att man nu lägger fast ramar och direktiv för hur en regional myndighetssamverkan skall utformas. Detta arbete i Stockholms län har varit framgångsrikt, och det är efterföljansvärt för andra delar av landet.

Regeringen har nu utfärdat en förordning om denna myndighetssamverkan, som förhoppningsvis i varje fall i det korta perspektivet kan förbättra situationen ute i länen.

Det finns en punkt i skrivelsen som är oerhört central, nämligen hur den framtida myndighetsstrukturen skall se ut i en utvecklad myndighetssamverkan. Vi har i dag en splittrad myndighetsstruktur, vilket lett till väldiga olägenheter när det gäller exempelvis samordning av resurser och prioriteringar. Om en myndighet har satsat rejält, har det uppstått flaskhalsar på ett annat håll. Det har inte funnits en gemensam myndighetsstrategi för hur man skall pressa tillbaka ekobrottsligheten.

Det har genomförts mycket litet av gemensamma kontrollaktioner. Den splittrade myndighetsstrukturen gör också att det inte finns en samlad bild av ekobrottsligheten, framtagen exempelvis genom uppföljning, utvärdering och bedömning av brottslighetens kommande utveckling. Kunskaper och erfarenheter inom en myndighet återförs alltför sällan till andra myndigheter och andra berörda.

Det saknas metodutveckling när det gäller förundersökning. Det finns kompetensbrister, framför allt inom Polisen, när det gäller att komma åt den grova ekonomiska brottsligheten. Det är därför som det är så viktigt att man nu lägger fast och klargör hur den framtida myndighetsstrukturen skall se ut.

Jag vill i dag inte klart ta ställning för att det skall inrättas en särskild myndighet i detta sammanhang. Jag tycker att det är en intressant fråga att utreda och se närmare på. Erfarenheterna från andra länder, exempelvis Norge, där man har en särskild organisation för bekämpandet av den grova ekonomiska brottsligheten, är ganska goda. Jag tycker att det finns skäl att ta till vara dessa erfarenheter i det fortsatta arbetet.

Frågan om den framtida myndighetsstrukturen kommer att analyseras, och förslag härom kommer att läggas fram i slutet av detta år. I samband med det kommer också resursfrågorna, inte bara för polis och åklagare utan också för kronofogde- och skattemyndigheterna, att analyseras på nytt.

Även om regeringen i sin skrivelse framhåller att det i dag inte främst är resursbrist som förhindrar ökade insatser mot den ekonomiska brottsligheten, talar mycket för att man när man gör denna översyn av myndighetsstrukturen verkligen också skall skapa en organisatoriskt och resursmässigt väl tilltagen ram för att arbetet skall kunna bli framgångsrikt.

Fru talman! Jag konstaterar att det finns en mycket bred uppslutning bakom de tankar som är redovisade i regeringens skrivelse. När de konkreta förslag som finns redovisade i skrivelsen nu omsätts i praktisk handling kommer vi – det är jag alldeles övertygad om – att få se betydligt bättre möjligheter för samhället att komma åt den ekonomiska brottsligheten.

Med detta yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Anf. 13 CHRISTEL ANDERBERG (m) replik

Fru talman! Mitt anförande var inte något generalangrepp på Socialdemokraternas strategi. Jag uppehöll mig i slutet av mitt anförande vid det förhållandet att det bland alla partier i Sveriges riksdag råder en brett samstämmig uppfattning om att den ekonomiska brottsligheten är ett stort samhällsproblem och att vi därför måste göra allt vad vi kan för att komma till rätta med denna. Om det är vi helt överens.

Socialdemokraternas strategi är i och för sig i långa stycken mycket bra, och vi har också i vår motion skrivit att den är en bra fortsättning på den strategi som lades fast under den borgerliga mandatperioden. Fullföljs detta arbete, kommer det att finnas betydligt bättre förutsättningar för staten att minska den ekonomiska brottsligheten.

Problemet är, Lars-Erik Lövdén, och det var det som mitt generalangrepp gällde, att ni inte gör det som ni säger. Ni lever inte efter era egna strategier. Ni försätter myndigheterna ur stånd att fullfölja de målsättningar som ni har och att leva upp till de prioriteringar som ni säger att ni vill göra. Det är faktiskt så, som Per Rosengren framhöll, att detta dokument inte innehåller särskilt mycket nytt. Där redovisas ungefär det som Riksdagens revisorer framhöll redan i höstas.

En sak är dock ny och ägnad att förvåna en hel del. Riksdagens revisorer trycker på nödvändigheten av att åklagarna tar ett starkare grepp om denna verksamhet, bl.a. för att styra resursfördelningen bättre. I budgetpropositionen framhåller justitieministern likaledes vikten av att åklagaren får ett starkare grepp om verksamheten. Till sin stora

förvåning finner man att det nu är landshövdingarna som skall göra detta. Jag har talat mycket med landshövding Ulf Adelsohn, och jag är djupt imponerad över vissa av hans insatser, men detta kan inte vara rätt område.

Anf. 14 LARS-ERIK LÖVDÉN (s) replik

Fru talman! Självfallet är det inte landshövdingarna som skall leda förundersökningarna. Christel Anderberg måste ha missuppfattat skrivelsen totalt. Landshövdingarna skall leda den regionala samverkansgrupp som skall se till så att myndigheterna jobbar i samma riktning ute i länen – att de gemensamt tar initiativ till kontrollaktioner och ser till så att flaskhalsar inte uppstår i olika delar av systemet.

Jag delar uppfattningen att åklagarna måste stå för en stark styrning av förundersökningarna. Det är en fråga som är oerhört intressant att titta närmare på i samband med att vi ser över myndighetsstrukturen. Om åklagarna skall ha den möjligheten måste de också kunna disponera utredningsresurserna helt, precis som i fråga om det ekobrottskommando som var en sorts embryo till en eventuell framtida myndighetsstruktur.

Jag upplevde det som Christel Anderberg sade i sin replik som att hon tog flera steg tillbaka. Hennes huvudanförande var oerhört aggressivt, med yviga gester och tung retorik. Hon sade att man nu riskerar att rasera allt som den borgerliga regeringen åstadkommit. Det var väl inte särskilt mycket, om jag lyssnade på Rolf Åbjörnsson. Det är bra om Christel Anderberg nu går till reträtt.

I justitieutskottets betänkande och i yttrandena från de andra utskotten finns en bred uppslutning bakom regeringens strategi. Den strategin skall nu genomföras med kraft, till punkt och pricka. Då kommer vi att få betydligt bättre förhållanden i kampen mot ekobrottsligheten.

Anf. 15 CHRISTEL ANDERBERG (m) replik

Fru talman! För att återkomma till detta med landshövdingarna vill jag säga att jag har stor respekt för den verksamhet som Ulf Adelsohn har bedrivit här i Stockholms län. Den har visat sig framgångsrik när det gäller taxinäringen, krogbranschen och ungdomsvåldet på gatorna. Men jag tror inte att Ulf Adelsohn riktigt har tänkt sig att han skulle bilda skola på detta område. Jag tror definitivt inte att han skulle vilja ägna sig åt att samordna insatser mot stora skalbolagshärvor.

Vi har särskilda myndigheter under regeringen som har till uppgift att syssla med ekobrottsbekämpning. Det är åklagarna, Polisen, skattemyndigheterna, kronofogdemyndigheterna, Tullen m.fl. Varför i all sin dar lägga denna samordnande uppgift på personer som inte har haft någon roll i sammanhanget tidigare, som inte har utbildning och kompetens för just dessa uppgifter?

Jag ställde konkreta frågor till Lars-Erik Lövdén i mitt anförande. Hur ser regeringen på rättssäkerhetsfrågorna och integritetsaspekterna i sammanhanget? Varför återinför ni skatteflyktsklausulen? Varför funderar ni på att låta polisen komma på oreglerade hembesök? Anser Lars-Erik Lövdén att detta hör hemma i en rättsstat?

Anf. 16 LARS-ERIK LÖVDÉN (s) replik

Fru talman! Jag blir förvånad när jag hör Christel Anderbergs fortsatta kritik mot den regionala myndighetssamverkan. Jag kan inte finna att moderaterna har gått emot skrivelsen i utskottet på den punkten. Man har tvärtom varit med på de positiva skrivningar som finns i utskottsbetänkandet om den regionala myndighetssamverkan. Jag är något förvånad över den kritik som Christel Anderberg nu framför. Det är möjligt för henne att lägga fram ett särskilt yrkande i kammaren, om hon är negativ till denna lösning.

Dessa regionala myndighetsorgan skall självfallet inte leda förundersökningar av konkret brottslighet. Så är det naturligtvis inte. Det har inte Ulf Adelsohn gjort i Stockholm, även om han kanske gärna skulle vilja. Han har sett till att myndigheterna har samordnat kontrollaktioner, exempelvis inom taxi, åkerinäringen och restaurangbranschen. Det har varit ett framgångsrikt arbete.

Anf. 17 PER ROSENGREN (v) replik

Fru talman! Lars-Erik Lövdén nämnde i sitt anförande att man gör ökade satsningar på skattemyndigheterna. Jag vill erinra om att de nedskärningar som sker på kronofogdemyndigheterna uppgår till 11 % under tre år. Nedskärningarna inom skattemyndigheterna är ungefär lika stora. Man har skurit ner ganska ordentligt för Tullen. Detta är tre oerhört viktiga områden, där man sysslar med bekämpning av den ekonomiska brottsligheten. Jag menar att regeringens skrivelse rimmar illa med de konkreta åtgärder man vidtar.

Vi kan ha hur många debatter som helst här i kammaren om samma sak. Det är nu andra gången vi diskuterar riktlinjer, en uppräkning av bekämpningen av den ekonomiska brottsligheten och vilka åtgärder man kan tänkas vidta. Debatten kring Riksdagens revisorers rapport var precis likadan. Vad som krävs är konkreta åtgärder.

Kronofogdemyndigheterna räknar med att varje satsad krona ger sex tillbaka. Det är ungefär samma sak för skattemyndigheterna. Det gäller dock inte de 200 miljoner kronor som satsas för extra revisionsinsatser. De ger tio gånger pengarna tillbaka. Jag var på ett styrelsemöte häromdagen för skattemyndigheten. Där sades att man klarar att ta in så mycket pengar.

Jag förstår inte att man är beredd att skära ner på dessa verksamheter när de trots allt genererar pengar till statskassan. Det kan inte vara en budgetfråga. Snarare borde man se positivt på att få in mer pengar.

Anf. 18 LARS-ERIK LÖVDÉN (s) replik

Fru talman! Även skattemyndigheter och kronofogdemyndigheter måste åläggas ett administrativt rationaliseringsbeting, precis som all övrig statlig verksamhet. Det drabbar inte detta område. På skattemyndigheterna frigörs nu betydande resurser för satsningar på skatterevision bl.a. som en följd av det förenklade deklarationssystemet. Det blir problem i övergången därför att man måste jobba upp kompetensen för att åstadkomma en kraftsamling när det gäller skatterevision. Men med tillskottet på 200 miljoner kronor och den överföring av resurser som

sker successivt, från den normala deklarationsgranskningen till skatterevision, får inte skattemyndigheterna sämre möjligheter att göra skatterevision. Tvärtom kommer det att bli en kraftsamling under de närmaste åren.

Anf. 19 PER ROSENGREN (v) replik

Fru talman! Vi har hört i många år att det skulle vara på det sättet. Trots det minskar antalet revisioner i de flesta länen. De 200 miljonerna kompenserar inte på långt när övriga neddragningar på anslagen A 1 och A 2. Det sker de facto en kraftig neddragning.

Jag hörde inte vad Lars-Erik Lövdén sade om kronofogdemyndigheterna och Tullen i sammanhanget. Kronofogdemyndigheterna har redovisat att 57 miljarder ligger ute och skvalpar. Det är pengar som man helt enkelt inte hinner driva in. 30 miljarder av detta är pengar som kanske aldrig kan komma in. Men kronofogdemyndigheternas egen uppfattning är att man med ökade resurser skulle kunna få in mellan 25 och 30 miljarder.

Lars-Erik Lövdén hänvisar återigen till det statsfinansiella läget. Men detta är en verksamhet som ger vinst. Varje satsad krona ger mellan sex och tio kronor tillbaka. Hur kan man då hävda att det statsfinansiella läget gör att vi skall säga nej till de intäkterna? Det är för mig en gåta.

Anf. 20 SIVERT CARLSSON (c)

Fru talman! Jag vill säga några ord om hur vi från Centerns sida ser på detta betänkande.

Att bekämpa den ekonomiska brottsligheten i hela dess vidd fordrar ett spektrum av olika, samlade åtgärder, som hela tiden måste förnyas, vara flexibla och klart genomtänkta. Mycket i den ekonomiska brottsligheten ändras nämligen. Den varierar, rör sig och förnyas med tiden. Det förutsätter bl.a. en förstärkning av samhällets nuvarande gemensamma insatser.

Det förutsätter också utveckling och effektivisering när det gäller att förebygga, upptäcka, utreda och lagföra ekonomisk brottslighet. Men det behövs såvitt vi förstår framför allt samlade och konkreta åtgärder – konkreta åtgärder som vi helst skall vara eniga om.

Såvitt jag förstår är de flesta, för att inte säga alla, motioner i princip tillgodosedda i betänkandet, men inte alla konkreta förslag. Från Centerns sida förutsätter vi att regeringen arbetar snabbt och effektivt för att efterleva och helst uppfylla de krav som ställs från Riksdagens revisorer, från riksdagen och från samhället. Därför har vi inte reserverat oss.

Vi vill ge regeringen chansen att visa att man verkligen menar allvar med fortsättningen. Skulle det visa sig att det skulle vara fel är jag rädd för att domen blir hård, men vi hoppas slippa uppleva den stunden.

Behovet är stort, som vi alla vet. Det brådskar. Vi kommer från vår sida att noggrant följa den fortsatta händelseutvecklingen och hoppas

på samlade och konkreta åtgärder i vår gemensamma kamp mot den ekonomiska brottsligheten.

Med detta, fru talman, vill jag yrka bifall till hemställan i betänkandet.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 9 §.)

8 § Ändringar i fartygssäkerhetslagen

Ändringar i fartygssäkerhetslagen

Föredrogs
Trafikutskottets betänkande 1994/95:TU27
Ändringar i fartygssäkerhetslagen (prop. 1994/95:186)

Kammaren biföll utskottets hemställan att ärendet fick avgöras efter endast *en* bordläggning.

Anf. 21 HÅKAN STRÖMBERG (s)

Fru talman! Undersökningar av de senaste årens fartygsolyckor visar att många olyckor och olyckstillbud hade kunnat undvikas om sjösäkerheten och sjösäkerhetskontrollen hade haft en kraftfullare utformning.

Även om vi inte kan hävda att det har varit brister i den svenska kontrollen som förorsakat olyckorna är det självklart att vi kan agera och vidta åtgärder på både det inhemska och det internationella planet som förhindrar olyckor till sjöss.

Jag vill också understryka att det pågår ett mycket omfattande arbete som går ut på att göra sjöfarten säkrare i framtiden – icke minst inom miljöområdet.

I det betänkande som nu ligger på riksdagens bänkar för beslut, angående ändringar i fartygssäkerhetslagen, tas några steg mot en förbättrad sjösäkerhet.

För det första vill vi, vilket framgår av utskottsbetänkandet, att den inom FN:s internationella sjösäkerhetsorganisation IMO antagna säkerhetskoden, ISM, införlivas i svensk rätt.

Det framhålls i propositionen och också i utskottsbetänkandet att ISM-koden syftar till att uppnå en säker sjöfart som skydd för människor, miljö och egendom.

Enligt koden skall ett rederi utforma en säkerhetsorganisation. Denna skall också kontrolleras av sjöadministrationen. För Sveriges del är det Sjöfartsverket genom Sjöfartsinspektionen.

Genom godkännande och utfärdande av ett dokument angående godkänd säkerhetsorganisation kommer man också att kunna följa det på ett mycket bättre sätt. Dokumentet och certifikatet angående godkänd säkerhetsorganisation skall finnas ombord på fartyget och uppvisas för tillsynsmyndigheten. Flaggstatens tillsynsmyndighet skall med viss regelbundenhet också kunna kontrollera att rederiets och fartygets godkända säkerhetsorganisation upprätthålls.

Propositionen och utskottsbetänkandet innehåller också två andra viktiga steg, tycker jag. Det föreslås också att man i fartygssäkerhetslagen skall infoga en bestämmelse om bemyndigande för regeringen eller Sjöfartsverket att meddela föreskrifter om skyldighet att registrera uppgifter angående ombordvarande på passagerarfartyg.

Förslaget skall självfallet ses mot bakgrund av m/s Estonias förlisning. Syftet med de avsedda föreskrifterna är i första hand att underlätta identifieringen av ombordvarande efter en fartygsolycka.

En tredje fråga som också tas upp i propositionen och som utskottet har behandlat gäller lastsäkerheten. Nuvarande bemyndigande enligt fartygssäkerhetslagen om rätt att meddela föreskrifter om lastning gäller endast lastning ombord på fartyg.

Bemyndigandet föreslås utvidgas, så att föreskrifterna också skall gälla last som avses transporteras på fartyg men som icke förts ombord. Där införlivas också lastbärare såsom containrar, lastbilar och järnvägsvagnar samt lasten i sådana lastbärare.

Fru talman! Detta är utskottet enigt om, även om Miljöpartiet har fogat tre särskilda yttranden till utskottsbetänkandet. Min genomläsning visar att dessa egentligen bara är en anmälan som också införlivas i utskottets betänkande.

Med detta vill jag yrka bifall till hemställan i utskottets betänkande.

Anf. 22 SIVERT CARLSSON (c)

Fru talman! Trafikutskottets betänkande nr 27 behandlar som vi nyss hörde ändringar i fartygssäkerhetslagen. Bl.a. föreslås att den s.k. ISM-koden – International Safety Management Code – införlivas i svensk rätt. Som namnet säger syftar denna inom FN:s internationella sjöfartsorganisation antagna säkerhetskod till att man skall arbeta för att uppnå en säker sjöfart och skydda människor, miljö och egendom genom krav ställda på rederier och fartyg.

Sjöfarten utvecklas och ökar. Nya transportleder öppnas. Mängden tonnage ökar, liksom resandefrekvensen. Inte minst gäller detta i mina hemtrakter, vid södra Östersjön, där sjöfarten under de senaste åren har ökat med 25 %. Området från Smålandskusten, Öland och vidare mot Danmark har den mest omfattande sjötrafiken i Östersjön i dag.

Ökad färjetrafik, ökat antal fritidsbåtar, ökad mängd oljetransporter, viktig fiskezon, betydande örlogsmarin verksamhet, ökat antal flyktingtransporter tillsammans med ökad aktivitet och utveckling "på andra sidan sjön" – i Baltikum och Östeuropa – är faktorer som jag är övertygad om kommer att medverka till fortsatt ökad sjötrafik i detta område och i andra områden.

Till följd av denna utveckling ökar tyvärr också riskerna för olyckor och konsekvenserna av dessa. De svåra fartygsolyckor som på senare tid inträffat i vårt närområde har, som utskottet skriver, ökat allas vår medvetenhet om sjösäkerhetsfrågornas utomordenliga betydelse.

Allt arbete för att öka sjösäkerheten, varav detta betänkande är *en* positiv del, och allt arbete för att förhindra vattenföroreningar och oljeutsläpp från fartyg förutsätter i dag gemensamma internationella

säkerhetsföreskrifter. Det förutsätter också efterlevnad och att man kan tillgripa sanktioner när efterlevnad inte sker.

Förhoppningsvis kan Sjöfartsverkets föreskrifter om krav på oljedagböcker på fartygen och kvitton på avlämnade oljerester till särskilda mottagningsanläggningar bidra till minskade oljeutsläpp. Jag menar att dessa föreskrifter också måste kompletteras med och i fortsättningen följas upp med resurser för ökad tillsyn och översyn.

Den under senare tid ökande mängden oljeutsläpp i södra Östersjön är *ett*, men ett starkt, argument för detta. Det är oljeutsläpp som allvarligt skadar såväl havs- och skärgårdsmiljö som fågelliv och som det dessutom krävs avsevärda resurser för att bekämpa.

Det är min förhoppning, och jag vet att jag delar den med utskottet, att fortsatt hög aktivitet mot vattenföroreningar och oljeutsläpp skall medverka till att dessa minimeras och helst helt upphör.

Betänkandets förslag att ISM-koden införlivas med svensk rätt bör kunna vara *ett* viktigt steg i denna riktning, syftande till ökad sjösäkerhet och förhindrande av oljeutsläpp och andra vattenföroreningar. Säkert behövs dock även andra och ytterligare steg i samma riktning.

Med detta, fru talman, yrkar jag bifall till hemställan i trafikutskottets betänkande nr 27 angående ändringar i fartygssäkerhetslagen.

Anf. 23 ELISA ABASCAL REYES (mp)

Fru talman! En sjöolycka är dramatisk. Med de senaste årens erfarenheter från Jan Heweliusz och framför allt Estonia i våra minnen har det blivit skrämmande tydligt att det återstår åtgärder att vidta för att förbättra säkerheten.

Vad gäller miljösäkerheten kan vi konstatera att oljeutsläppen är ett stort problem och kommer att vara så även i framtiden, inte minst genom att okända mängder olja från vrak börjat läcka ut i Östersjön.

Det är bra att regeringen har tagit initiativ till att öka sjösäkerheten, särskilt genom de internationella organisationerna där de verkligt viktiga förändringarna kan ske. Regeringens förslag till svensk införlivning av ISM-koden har Sjöfartsverkets stöd. Vi har även noterat de synpunkter som kommit från remissinstanserna och funnit regeringens motivering tillfredsställande.

Med tanke på att det råder så olika arbetsförhållanden för sjömän världen över är det dessutom viktigt att säkerheten och förhållandena standardiseras på det internationella planet, och att det sker på en hög nivå.

Jag har med anledning av den här propositionen väckt en motion som inte avser att vara endast en anmälan. Det har skett med utgångspunkt i att Miljöpartiet vill bedriva en aktiv sjöfartspolitik, då vi är positiva till detta transportsätt.

Vad gäller säkerheten har vi noterat att det inte i första hand avser miljösäkerhet såsom det nämns i första stycket. Här har man i betänkandet påpekat att fartygen är skyldiga att redovisa sina utsläpp i s.k. oljedagböcker med kvitton osv. Detta är positivt, men genom säkra källor är vi informerade om att det inte är så svårt att komma runt dessa bestämmelser.

Med hänsyn till nödvändigheten av att skärpa miljösäkerheten har vi yrkat på att certifikatet, dvs. det dokument som syftas på i 2 kap. 4 och 5 §§, även skall omfatta denna. Vi anser att begreppet säkerhet även skall omfatta miljösäkerheten, så att denna kan uppfyllas på ett betryggande sätt. Därför har vi yrkat på att certifikatet inte får beviljas och att resan för fartyget, enligt 11 kap. 1 §, sålunda kan förbjudas om tillräcklig miljösäkerhet inte kan uppvisas.

Vi har även yrkat på att man skall genomföra stickprovskontroller vid lastsäkringen. Med hänsyn till den pågående utredningen om sjöfartssäkerheten och utskottets ställningstagande har vi inte heller här reserverat oss.

Sammanfattningsvis anser vi att det är viktigt att förbättra sjöfartssäkerheten ytterligare. Vi hoppas att regeringen fortsätter det goda arbete den har påbörjat och verkar kraftfullt för detta internationellt, inte minst inom EU.

Anf. 24 HÅKAN STRÖMBERG (s)

Fru talman! Jag vill bara meddela att enligt utskottsbetänkandet har Miljöpartiet inte yrkat någonting utöver vad utskottsmajoriteten har gjort. Man har anmält vissa synpunkter i sina tre särskilda yttranden, men detta är inte något yrkande. Elisa Abascal Reyes talar väldigt väl om detta.

Vi måste först gå in i ISM-koder innan vi kan ställa krav från den svenska sidan.

Anf. 25 ELISA ABASCAL REYES (mp)

Fru talman! Jag ber om ursäkt för den klumpiga formuleringen. Jag syftade givetvis på det första yrkandet i motionen. Jag har alltså inte yrkat bifall till någonting i mitt anförande, vilket fru talmannen förhoppningsvis uppfattade.

För övrigt anser vi att det redan nu måste gå att ställa krav och påverka den utveckling som måste ske.

Anf. 26 HÅKAN STRÖMBERG (s)

Fru talman! Det är glädjande att Elisa Abascal Reyes återtar det som hon sade i talarstolen om att det var ett yrkande från Miljöpartiet.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades efter 9 §.)

9 § Partsställningen i mål enligt yrkestrafiklagen

Föredrogs
Trafikutskottets betänkande 1994/95:TU28
Partsställningen i mål enligt yrkestrafiklagen (prop. 1994/95:191)

Kammaren biföll utskottets hemställan att ärendet fick avgöras efter endast *en* bordläggning.

Anf. 27 STEN ANDERSSON (m)

Fru talman! Jag är medveten om att man inte blir populär och att man varken hamnar på kammarkansliets eller utskottens tio-i-topplistor när man begär att få yttra sig om ett betänkande där det inte föreligger några reservationer. Men då jag inte har några ambitioner i den vägen har jag dristat mig att yttra mig under ett antal minuter.

Jag yrkar bifall till hemställan i betänkandet.

Men jag vill betona att jag tycker att det är otillräckligt. Att länsstyrelserna ges rätt att överklaga länsrätternas beslut i yrkestrafikmål, i princip när det gäller taxilegitimationer, innebär fortfarande att vi har samma lagstiftning. Vad är det som säger att det inte är jurister med samma utbildning som sitter i kammarrätten?

Man borde i stället försöka att ändra på lagstiftningen så att den verkligen får den effekt som vi för några år sedan, genom ett betänkande här i riksdagen, föreslog att den skulle ha.

Fru talman! Jag vill också understryka att jag inte vill ge länsstyrelserna ökade möjligheter att jaga enskilda individer. Men i det här fallet gäller det faktiskt inte enskilda taxichaufförer i första hand. Här gäller det att skydda dem som åker med taxichaufförerna. De är dåligt skyddade i dag. Detta baserar jag på praktiska erfarenheter.

För ett antal år sedan beslutade riksdagen, jag tror att det var i total enighet, att vi skulle avreglera taxibranschen. Det är mig helt främmande att återgå till det gamla var-god-dröj-systemet som orsakade så många problem. Låt mig också poängtera att när vi genomförde den här avregleringen var det med de stora taxiorganisationernas bistånd. De understödde vårt agerande och tyckte att det var ett bra beslut vi hade kommit fram till. Men sedan har vi märkt att mycket har gått snett.

Som jag sade förut fattade vi i riksdagen ett beslut om vem som skulle få taxilegitimation och vem som skulle nekas att få en sådan. Vi hade klara skrivningar över vilka som inte skulle få tillstånd.

Fru talman! Jag har på mitt rum listor över personer som har överklagat länsstyrelsernas nekande och sedan erhållit bifall i länsrätterna. Där finns en flora av alla de brott som vi skrev i betänkandet att man inte skulle ha fått begå inom en viss tid för att få bedriva yrkesmässig taxitrafik.

Jag kan inte detta med hur man hanterar ett betänkande efter att det har behandlats i riksdagen. Men jag förutsätter att betänkandet och lagstiftningen måste harmoniseras i någon form. Det har tyvärr inte skett i det här fallet. Det finns människor som har begått grova rån, och t.o.m. våldtäkter, för inte så länge sedan som har överklagat länsstyrel-

Partsställningen i mål enligt yrkestrafiklagen

sernas beslut och fått lov att köra taxi. Det var inte riksdagens mening, åtminstone inte enligt det betänkande som vi enhälligt ställde upp bakom för något år sedan.

Låt mig nämna ett exempel. Det är i och för sig mycket extremt.

En person kom på kollisionskurs med sin sambo. Det händer ju av och till. Hans sambo uppfattade att han förföljde henne. Då gick hon till en spåkärring, som vi säger i Malmö. Hon fick då rådet att köpa ett grishjärta, stoppa in det i kylen och gå dit och sticka en nål i det då och då. Då skulle hennes man i sin tur bli stucken psykiskt.

Hon gjorde så, och hennes f.d. sambo fick reda på det. Han gick i sin tur till en konkurrent på spådomsområdet. Han fick då rådet att gå ut på en kyrkogård. När han kände en viss känsla i kroppen skulle han gräva upp den graven. Där kunde det finnas ett grishjärta eller en grislever. När han fick tag i dessa skulle hans problem vara borta.

Fru talman! Detta är inte hämtat från Elsa Beskow eller H.C. Andersen. Detta är hämtat från ett protokoll från länsrätten i Malmöhus län.

Denna person fick tillstånd att köra taxi. Han överklagade och fick tillstånd.

Jag skulle vilja fråga kammarens ledamöter: Är det rätt att en person som gjorde detta för två år sedan skall får köra taxi? Skulle ni vilja att era mammor eller pappor, mormödrar eller farmödrar skulle åka färdtjänst med en sådan person? Det strider helt uppenbart mot det beslut som vi har fattat här i riksdagen.

Jag skall inte förlänga kammarens debattid genom att berätta om allt det fusk som går att göra med taxametrar. Det är i dag en sport i taxibranschen. Det finns ingen taxameter som det är helt omöjligt att fuska med. I de flesta fall kan man tömma taxametern genom fönstret, och så står det 0 kr på kontot.

Jag vet inte hur vi skall göra, men jag menar att den här lagstiftningen inte innebär någon förbättring. Den innebär en överklagandemöjlighet, men i botten finns samma lag som samma jurister tidigare har tolkat mot de intentioner som vi har givit från riksdagen. Jag hoppas bara att riksdagen eller departementet framöver kommer att försöka hitta en lagstiftning som gör att vi kan få bort de här "rötäggen", som fortfarande tillåts – baserat på svensk lagstiftning – bedriva yrkesmässig taxitrafik.

Anf. 28 CLAES-GÖRAN BRANDIN (s)

Fru talman! Jag hade inte tänkt gå upp i debatten, men när Sten Andersson hade begärt ordet tyckte jag att det var lika bra att jag anmälde mig.

Det är alldeles riktigt att en del av de frågor som Sten Andersson tar upp inte behandlas i detta betänkande. Det gäller att länsstyrelserna har möjlighet att överklaga. Den möjligheten har inte funnits tidigare. Det har varit en brist, och det är bl.a. det som Sten Andersson tar upp. Det är alltså många som har överklagat besluten och fått rätt i olika instanser, där det inte har funnits överklagandemöjlighet.

Nu har den här propositionen lagts fram, och ett enigt trafikutskott har behandlat den. Det väcktes inga motioner under motionstiden. Det är litet märkligt att Sten Andersson har andra synpunkter på detta, därför att han hade haft möjlighet att motionera under den här tiden. Vi kunde då ha behandlat motionen i utskottet.

Jag är medveten om att det finns brister i taxiverksamheten. Jag hoppas att vi får återkomma till de bitarna och ta tag i dem, så att vi får en taxiverksamhet som fungerar i det här landet.

Avregleringen av taxinäringen skedde 1990. Det är fem år sedan, och under tre av de åren hade vi en borgerlig regering i det här landet. Problemen fanns redan då, och det hade funnits möjlighet för Sten Andersson att ta upp de här frågorna och se till att man löste de problem som finns inom taxinäringen.

Med det, fru talman, vill jag yrka bifall till trafikutskottets hemställan.

Anf. 29 STEN ANDERSSON (m)

Fru talman! Jag har suttit i riksdagen i tolv år. Jag tror inte att jag kan motionera om saker som inte tas upp i ett betänkande.

Jag har sagt att det är ett steg framåt att länsstyrelserna tillåts överklaga länsrätts och kammarrätts beslut. Det är positivt. Men det jag väntar på är att man tar fram bättre regler, så att vi slipper de sneda tolkningarna, eller de som jag vill påstå rent felaktiga tolkningarna, som är baserade på det beslut vi fattade här i riksdagen för ett par år sedan.

Det är fråga om, fru talman och herr Brandin, människor som i dag tillåts köra taxi, som färdtjänstchaufförer, som har en vandel som går rakt emot de krav som vi ställde i riksdagen för två tre år sedan. Då var vi helt överens. Jag hoppas bara, som jag sade i mitt första anförande, att vi ser till att försöka ändra lagen så att dessa marodörer åtminstone inte får köra taxi framöver.

Överläggningen var härmed avslutad.

Beslut

LU31 Konkursgäldenären
Kammaren biföll utskottets hemställan.

JuU25 Åtgärder mot den ekonomiska brottsligheten
Mom. 4 (konkreta förslag)
1. utskottet
2. res. 1 (v)
Votering:
275 för utskottet
16 för res. 1
58 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 143 s, 65 m, 20 c, 22 fp, 14 mp, 11 kds
För res. 1: 16 v
Frånvarande: 18 s, 15 m, 7 c, 4 fp, 6 v, 4 mp, 4 kds

Mom. 6 (fortsättning av den borgerliga regeringens arbete)
1. utskottet
2. res. 2 (m)
Votering:
227 för utskottet
66 för res. 2
56 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 143 s, 20 c, 22 fp, 16 v, 15 mp, 11 kds
För res. 2: 66 m
Frånvarande: 18 s, 14 m, 7 c, 4 fp, 6 v, 3 mp, 4 kds

Mom. 9 (samordning m.m. rörande miljöbrottslighet)
1. utskottet
2. res. 4 (mp)
Votering:
279 för utskottet
15 för res. 4
55 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 143 s, 66 m, 21 c, 22 fp, 16 v, 11 kds
För res. 4: 15 mp
Frånvarande: 18 s, 14 m, 6 c, 4 fp, 6 v, 3 mp, 4 kds

Mom. 13 (ökad kompetens i det brottsutredande arbetet)
1. utskottet
2. res. 5 (mp)
Votering:
281 för utskottet
15 för res. 5
53 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 143 s, 68 m, 21 c, 22 fp, 16 v, 11 kds
För res. 5: 15 mp
Frånvarande: 18 s, 12 m, 6 c, 4 fp, 6 v, 3 mp, 4 kds

Mom. 17 (lagen mot skatteflykt)
1. utskottet
2. res. 8 (m, fp, kds)
Votering:
192 för utskottet

102 för res. 8
2 avstod
53 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 143 s, 18 c, 16 v, 15 mp
För res. 8: 69 m, 22 fp, 11 kds
Avstod: 2 c
Frånvarande: 18 s, 11 m, 7 c, 4 fp, 6 v, 3 mp, 4 kds

Mom. 18 (översyn av Rättssäkerhetskommitténs arbete)
1. utskottet
2. res. 9 (m, fp, kds)
Votering:
194 för utskottet
102 för res. 9
53 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 143 s, 21 c, 16 v, 14 mp
För res. 9: 69 m, 22 fp, 11 kds
Frånvarande: 18 s, 11 m, 6 c, 4 fp, 6 v, 4 mp, 4 kds

Övriga moment
Kammaren biföll utskottets hemställan.

TU27 Ändringar i fartygssäkerhetslagen
Kammaren biföll utskottets hemställan.

TU28 Partsställningen i mål enligt yrkestrafiklagen
Kammaren biföll utskottets hemställan.

Meddelande om kammarens sammanträde tisdagen den 13 juni

Talmannen meddelade, med ändring av vad som tidigare meddelats, att voteringar inte skulle äga rum före kl. 11.00 tisdagen den 13 juni.

10 § Krigsmaterielexport

Krigsmaterielexport

Föredrogs
Utrikesutskottets betänkande 1994/95:UU20
Krigsmaterielexport (skr. 1994/95:183)

Anf. 30 EVA ZETTERBERG (v)

Fru talman! Jag vill börja med att beklaga att debatten om krigsmaterielexport äger rum just i dag. Talmannens intentioner att göra riksdagen mer barnvänlig och göra det möjligt för oss som är föräldrar att

delta i aktiviteter utanför Riksdagshuset har tyvärr inte nått ända fram det här året. Det känns extra absurt att en sådan här underbar sommardag avbryta sitt deltagande i skolavslutningen i sina barns skola för att komma hit och diskutera en av de värsta delarna av svensk utrikespolitik, nämligen exporten av vapen. Jag hoppas att vi framöver kommer att kunna se till att vi kan ägna oss åt trevligare saker den här dagen, nämligen skolavslutningsdag.

I dagens debatt om krigsmaterielexport vill jag börja med att klargöra Vänsterpartiets inställning. Vi anser att krigsmaterielexport över huvud taget inte bör förekomma och att det är fullt möjligt för Sverige att avveckla krigsmaterielexporten inom loppet av fem år.

Det har skett en minskning av just krigsmaterielens andel av varuexporten. I dag är det bara omkring 0,68 % av hela den svenska varuexporten som omfattar just krigsmateriel. Jag menar att det är fullt möjligt att på en omställningsperiod av fem år förverkliga en total avveckling av svensk vapenexport och även en total avveckling av svensk vapenproduktion.

När vi nu diskuterar betänkandet om krigsmaterielexporten under 1994 tror jag att det är viktigt att hålla i minnet att den lag som trädde i kraft 1993 faktiskt klargör att vi har ett generellt förbud mot vapenexport. Det innebär att det krävs dispens för all den export som ändå sker. Enligt vad jag har förstått ges det beklagligtvis ett mycket stort antal dispenser varje år.

I förra fredagens debatt om mänskliga rättigheter påpekade jag att vi borde ha haft de här debatterna gemensamt, därför att vår respekt för mänskliga rättigheter i världen och vår egen vapenproduktion hör ihop. Vi borde samtidigt också ha diskuterat flyktingpolitiken – den hör också ihop med vapenexporten.

Vi har i ett underlag från Svenska freds- och skiljedomsföreningen och Svenska fredsrådet fått uppgifter om att det under tioårsperioden 1983–1994 var en majoritet – 65 %, dvs. ungefär 200 000 personer – av dem som sökte asyl i vårt land som faktiskt hade flytt från länder dit svenska vapen exporterades under just denna tid. Dessa flyktingar kom från tio olika länder. Det visar att det finns ett klart samband även med svenska vapen.

Jag vill också rekommendera en nyutkommen skrift från Svenska freds- och skiljedomsföreningen. Den heter Vapenexport – svenskt stål biter. Den visar att svenska vapen sedan 1980 har levererats till 33 länder som har befunnit sig i krig eller som använt dessa vapen för att undertrycka mänskliga rättigheter. Det är därför av stor vikt att vi inte ser de här frågorna var för sig utan ser att flyktingpolitiken, respekten för mänskliga rättigheter runt om i världen, där Sverige gör stora insatser, och vår egen vapenexport hör ihop. Därför bör de här debatterna egentligen föras samtidigt.

Det betänkande som vi nu diskuterar grundar sig på den årliga skrivelse från regeringen som handlar om vapenexporten. När vi förde debatten om förra årets skrivelse kritiserade Vänsterpartiet den tidigare regeringen för att sammanställningen var så mager. Man kunde ur den inte utläsa till vilka länder vilka produkter hade exporterats. Jag menar

att det är av stor betydelse att kunna se om det är krigsmateriel för strid eller övrig krigsmateriel som har exporterats. Vi från Vänsterpartiet vill se en betydligt utförligare rapport, där man i detalj kan följa till vilka länder svenska vapen har exporterats och vilka vapen exporten har omfattat.

Av årets skrivelse kan man dock utläsa att det har skett en ökning under 1994. Det kanske inte alla har uppmärksammat. När det gäller krigsmateriel för strid har exporten sedan 1993 ökat till 10,8 %, och när det gäller övrig krigsmateriel är ökningen ännu större – drygt 11 %. Totalt exporterar vi för över 3 miljarder.

Jag menar att detta kräver en översyn och att de sammanställningar som regeringen gör framöver bör vara betydligt utförligare.

När jag nu ser Ingvar Carlsson här i kammaren vill jag också skicka med en särskild hälsning om den här skrivelsen. Man kan av den inte avgöra vilka beslut som fattades av den gamla regeringen, som var betydligt mer liberal i sin hållning till vapenexport än den socialdemokratiska. Jag tycker att det hade varit av stort värde att se om det finns någon skillnad. Jag har uppfattat att det finns en skillnad. Jag hoppas att vi till nästa år har en mer utförlig rapport.

Fru talman! Som jag sade har den nya svenska regeringen i ord intagit en mer restriktiv hållning. Mats Hellström, som är ansvarig för de här frågorna, har i flera debatter här i riksdagen och utanför riksdagen förklarat den restriktiva hållning som regeringen vill ha när det gäller vapenexport i allmänhet och när det gäller vapenexport till vissa speciella länder i synnerhet. Jag tänker då på Indonesien, Gulfstaterna, m.fl.

Det är med stor överraskning som många av oss har tagit del av beslutet från regeringen att Mats Hellström fr.o.m. i morgon skall lämna ifrån sig de här frågorna. Jag hade naturligtvis hoppats att Mats Hellström själv skulle delta i den här debatten, men han är inte – ännu, i alla fall – uppsatt på talarlistan.

Jag menar att Mats Hellström också i handling har visat att regeringen har försökt att hålla en restriktiv linje, i varje fall när det gäller nya vapenexporter. Jag är naturligtvis orolig för vad bytet av ansvarigt statsråd i regeringen innebär. Vi vet att man inom vapenindustrin har varit mycket kritisk till Mats Hellström och uttryckligen krävt att regeringen skall vara mer samarbetsvillig. Man har vid uppvaktningar i utskottet talat om att man t.o.m. vill ha hjälp med marknadsföringen av sina produkter. Därför är det väldigt olyckligt och innebär en felaktig signal till vapenindustrin att Mats Hellström lämnar ifrån sig dessa frågor.

Eftersom beslutet i regeringen är ett faktum kommer vi med stort intresse att följa hur den nye ansvarige Jan Nygren sköter det här området. Vi hoppas att det inte innbär en förändring i policyn.

Jag vill också ta upp frågan om rådgivande nämnden, som vi har diskuterat här i riksdagen vid ett flertal tillfällen. Vi från Vänsterpartiet har klart sagt ifrån att vi anser att alla beslut egentligen borde fattas i Utrikesnämnden, att vi inte behöver den rådgivande nämnden, att det har varit ett sätt att tiga och inte låta frågorna komma upp i ljuset. Vi

menar att det är bättre att de kommer upp mycket tydligt, och att de som fattar beslut om vapenexport får stå för det offentligt.

I utskottet har inte funnits majoritet för detta, utan nämnden fortsätter. Jag har förstått att regeringen är villig att framöver, när man har gjort en omorganisation, ha ett råd och på det viset ha en viss parlamentarisk förankring. Men man vill inte redan nu, vare sig från regeringen eller utskottet, gå fram med den här breddningen så att alla partier kan finnas med.

Jag tycker det är synd. Man hänvisar till att man kan göra det efter omorganisation och efter att ha framlagt en proposition. Men det kan ta tid. Propositionen kommer inte förrän i höst och det dröjer innan beslut är fattat och personer utsedda. Jag beklagar alltså att saken kommer att förskjutas i tiden.

Jag vill också ta upp frågan, som återfinns i ärendet, om nya leveranser och följdleveranser. I dag har vi en mycket restriktiv linje från regeringen vad gäller nya leveranser till länder som är särskilt kritiserade och där Amnesty har lyft fram hur övergrepp mot mänskliga rättigheter är mycket tydliga. Men samma förhållande gäller inte för följdleveranser. Enligt en tidigare krigsmaterielinspektör finns det kontrakt på upp till 40 och 50 år, där man anser att följdleveranser från svensk sida är nödvändiga att fullfölja.

Detta är helt absurt. Om man anser att nya leveranser av krigsmateriel inte skall ske till exempelvis Indonesien, därför att mänskliga rättigheter där åsidosätts mycket allvarligt, vad försvarar då följdleveranser? De drabbar på precis samma sätt. Det är också fråga om vapen som exporteras. Under 1994 hade vi en export på drygt 12 miljoner kronor till just Indonesien.

Det är inte bara försvarsindustrin som agerar mycket kraftfullt för att få utökade dispenser. Beklagligtvis har även fackföreningarna gett sig in i den diskussionen. Exempelvis Lennart Nyström från SIF har i Svenska Dagbladet i en artikel talat om hur vapenexporten måste öka. Även Inger Ohlsson från TCO har tagit upp samma tema.

Jag menar att kampen om arbete och sysselsättning här i vårt land inte kan föras till priset av att mänskliga rättigheter åsidosätts i andra länder. Vi måste i framtiden se till att skydda sysselsättningen på ett helt annat sätt och med avveckling av vapenindustrin.

Ett flertal enskilda länder är nämnda i Vänsterpartiets motion och har diskuterats ingående. Utskottets majoritet har beklagligtvis inte velat lyfta fram dessa länder. Man har i stället lyft fram att situationen är osäker i fler länder där allvarliga kränkningar mot mänskliga rättigheter sker. Men jag vill hävda att det är viktigt att visa på enskilda länder. Jag har nyss nämnt Indonesien, men vi har fler. Vi har Bahrain, Förenade arabemiraten, Malaysia, Thailand, och vi har Pakistan, som befinner sig i väpnad kamp med Indien om Kashmir. Enligt Amnesty finns det klar statistik på att under fem år har drygt 700 personer skjutits eller torterats i hjäl i Kashmir. Jag menar att det är helt oförsvarligt med en vapenexport till länder där man beter sig på det viset. Det borde vara självklart att vi också pekar ut dessa enskilda länder.

Fru talman! Med risk för att vara tjatig vill jag i detta sammanhang lyfta fram en speciell svensk produkt som vi inte exporterar, men dock har kvar i svenska försvaret och som har ett symbolvärde. Jag tänker naturligtvis på de svenska minorna. Som nämns i betänkandet för vi internationellt en mycket bra kamp för att avveckla och få ett internationellt förbud mot antipersonella minor. Men vi har det absurda förhållandet att vi har kvar svenska minor i svenskt försvar. Jag menar att det är oförsvarligt, för att använda försvarsterminologi. Det hör ihop med kampen för nedrustning och för att avveckla vår krigsindustri att vi samtidigt kan börja med de antipersonella minorna.

Fru talman! Jag vill i detta betänkande hänvisa till de reservationer Vänsterpartiet har avgett, men jag vill särskilt yrka bifall till reservation 2 som är gemensam med Miljöpartiet och handlar om förändringar i krigsmateriellagstiftningen. Vi anser att följdleveranser skall betraktas på precis samma sätt som nya leveranser av krigsmateriel.

Jag vill också yrka bifall till reservation 4, även den gemensam med Miljöpartiet. Den handlar om avveckling av den svenska krigsmaterielexporten.

Jag vill avsluta med dagens vers i DN av Mats Nörklit som anknyter till ämnet:

Nya Internationalen

Mot strålande tider
ska vi gå vad det lider!
Man ska inte sörja!
Nej, se på oss!

Var glada, kamrater!
Tack vare granater
kan vi oss försörja!
Och ni kan slåss!

Så ladda och sikta!
Låt hoppet ej svikta!
En ny tid kan börja!
Friskt mod! Kom loss!

(forts. 13 §)

11 § Muntliga frågor till regeringen

Muntliga frågor till regeringen

Anf. 31 TALMANNEN

Vi avbryter då debatten om utrikesutskottets betänkande 20 och övergår till den muntliga frågestunden.

Jag hälsar representanterna för regeringen, statsminister Ingvar Carlsson, statsråden Mona Sahlin, Lena Hjelm-Wallén, Margot Wallström och Jörgen Andersson välkomna.

Statsministern svarar på allmänpolitiska och övergripande frågor, övriga statsråd på frågor som berör deras respektive ämnesområden.

Jag vill också erinra om att det är möjligt för andra än frågeställaren att ställa följdfrågor, enligt de reviderade regler som gäller för den muntliga frågestunden.

Då är det fritt för den första frågan.

Arbetsmarknadspolitiken och jämställdheten

Anf. 32 ROSE-MARIE FREBRAN (kds)

Fru talman! Jag vill ställa en fråga till statsrådet Mona Sahlin. En av de viktigaste propositioner som kommit under våren var den om arbetsmarknadspolitiken. När den kom var många av oss besvikna, sett ur ett kvinnoperspektiv.

Jag vill fråga: Hur är det möjligt att den propositionen passerade den jämställdhetspolitiska granskningens nålsöga?

Anf. 33 Statsrådet MONA SAHLIN (s)

Fru talman! Det man har anledning att vara upprörd över är arbetslösheten. Det gäller också att veta vilka insatser man inom arbetsmarknadspolitiken kan göra för att underlätta för dem som har det svårast att komma tillbaka till arbetsmarknaden.

Ännu så länge är arbetslösheten bland män betydligt högre än bland kvinnor. Däremot finns det anledning, när man tittar någon kort tid framåt, att vara mycket bekymrad över arbetsmarknadsläget bland kvinnor.

Arbetsmarknadspolitiken kommer att behöva vara ännu mer effektiv när det gäller att hjälpa kvinnor att byta yrke och få andra erfarenheter. Detta är något som har granskats noga av regeringen och jämställdhetsministern.

För en tid sedan berättade också arbetsmarknadsministern att det pågår en stor översyn av kvinnors arbetsmarknad för att man skall kunna underlätta övergången från offentlig sektor till de nya jobb som skapas. Både översynen och de tänkta åtgärderna kommer att presenteras inom kort.

Vi fortsätter alltså att granska allt utifrån ett mycket stort och generöst jämställdhetsperspektiv.

Anf. 34 ROSE-MARIE FREBRAN (kds)

Fru talman! Jag debatterade detta med arbetsmarknadsministern för en tid sedan. Han tillstod då inte att det saknades något ur jämställdhetsperspektiv.

Senare såg jag en debattartikel, skriven av en socialdemokratisk riksdagskvinna och en kvinna från fackligt håll. De skrev att arbetsmarknadsministern i dagarna har erkänt att han har misslyckats med att föra en jämställd arbetsmarknadspolitik. Jag har inte hört det erkännandet själv, och det kommer inte heller från jämställdhetsministern nu.

Men dessa socialdemokratiska kvinnor undrar om inte jämställdhetsministern och de andra kvinnorna i regeringen kan hjälpa arbetsmarknadsministern. Kanske är det på gång nu, men jag tycker att ett erkännande om att det finns brister borde kunna komma i all ödmjukhet.

Anf. 35 Statsrådet MONA SAHLIN (s)

Fru talman! Apropå att vara självkritisk kanske även Rose-Marie Frebrans eget parti borde vara det ibland när det gäller synen på kvinnor och kvinnors framtid.

Jag lovar att inte bara de kvinnliga utan också de manliga statsråden i regeringen ser mycket allvarligt på hoten mot kvinnors möjlighet att kombinera arbete och föräldraskap. Det kommer att ställas större krav på arbetsmarknadspolitiken än tidigare, och till det kommer, som sagt, arbetsmarknadsministern att återkomma.

Anf. 36 MONICA GREEN (s)

Fru talman! Jag vill ställa en fråga om just det här med granskningen.

Vi blev så glada efter valet när jämställdhetsministern sade att allting skulle granskas från jämställdhetssynpunkt innan förslagen lades fram. Man skulle komma in på ett mycket tidigt stadium, och denna granskning skulle jämställas med finansministerns, dvs. den skulle vara övergripande.

Har det gjorts en sådan granskning av budget- och arbetsmarknadspropositionerna och av överläggningarna med Centern? Om inte – hur tänker regeringen agera för att en granskning skall göras på det sätt som Mona Sahlin sade i höstas?

Anf. 37 Statsrådet MONA SAHLIN (s)

Fru talman! Det här att alla förslag inom alla politiska sakområden skall granskas är något som ännu inte fungerar tillfredsställande. Men vi har försökt att bygga in detta; t.ex. har alla utredningar – vad de än utreder och vilka kommittéer det än handlar om – fått direktiv om att visa hur deras förslag påverkar män respektive kvinnor och därmed också jämställdheten.

I min jämställdhetsdelegation håller vi också på att bygga upp ett system, så att vi till nästa budget kommer att kunna redovisa hur förslagen på varje sakområde påverkar män respektive kvinnor.

Men granskning är bara en sak, det bör man vara medveten om. Många har kommit att uppfatta det som att en granskning av allt utifrån ett jämställdhetsperspektiv innebär att ingenting får "drabba" kvinnor. Det vi slåss för nu är att få budgeten och arbetsmarknaden att fungera på ett sådant sätt att det går att upprätthålla en politik som värnar jämställdheten mellan kvinnor och män. Det är det arbete som regeringen nu prioriterar.

Vi håller alltså på att bygga upp ett granskningssystem, som innebär att man inte bara i efterhand utan i förväg skall analysera förslagen.

Detta kommer också att synas mycket tydligt på de budgetpropositioner som läggs fram för riksdagen framöver.

Utförseln av äldre kulturföremål ur landet

Anf. 38 SVEN BERGSTRÖM (c)

Fru talman! Kammaren har tidigare i dag diskuterat åtgärder mot den ekonomiska brottsligheten, och jag skulle vilja ta upp en fråga som snuddar vid detta ämne och rikta den till kulturministern. Frågan gäller den tilltagande olagliga utförseln av äldre kulturföremål ut landet.

Vi står nu åter inför en sommarsäsong med många stora auktioner runt om i landet. Från initierat håll rapporteras om en allt fräckare och alltmer omfattande verksamhet, där föremål köps upp, packas i containrar och skeppas ut ur landet för försäljning, främst i USA men också i andra länder.

Jag undrar om kulturministern har uppmärksammat detta problem och vilka åtgärder hon i så fall avser att vidta för att få stopp på denna verksamhet som utarmar en viktig del av vårt kulturarv?

Anf. 39 Kulturminister MARGOT WALLSTRÖM (s)

Fru talman! Jag vill först ge en liten bakgrund om detta.

Utförselfrågorna regleras i kulturminneslagen, där det finns listor på föremål och på vilka kriterier som skall uppfyllas för att ett tillstånd för utförsel skall krävas.

På de sommarauktioner som jag förstår att frågeställaren har i åtanke är det i stor utsträckning det man kan kalla för halvgamla möbler och halvgammalt husgeråd som går under klubban. För att tillstånd skall kunna krävas måste föremålen ha stor betydelse för det nationella kulturarvet, som det heter. Dessa sommarauktionsföremål anses mera sällan ha så stor betydelse att tillstånd kan krävas.

Majoriteten av förfrågningarna om utförseltillstånd beviljas också. Sverige har intagit den principiella ståndpunkten att man fritt skall kunna handla med föremål. Undantagen gäller bara just de föremål som har stor betydelse för det nationella kulturarvet.

Det är tullen som har till uppgift att kontrollera att dessa kulturföremål inte olagligt förs ut ur landet. Vi har – i alla fall under en övergångsperiod – i samband med vårt inträde i EU fått möjlighet att göra stickprovsundersökningar vid misstänkta smugglingsfall. Vi har också i våra egna lagar införlivat en lag om återförande av illegalt utförda föremål mellan EU-stater.

Självfallet har vi denna fråga aktuell och bevakar området nogsamt. Vi vet i alla fall att den lagliga urförseln tilltar, och det finns säkert också andra problem.

Anf. 40 SVEN BERGSTRÖM (c)

Fru talman! Det låter som att kulturministern tar litet lätt på frågan. Hon talade om utförseltillstånd, som normalt beviljas. Men det är ju inte det som är problemet utan det som sker illegalt. Och det gäller

faktiskt föremål som är mer än hundra år gamla, oavsett värde, som det står i lagen från 1986.

De som följer marknaden rapporterar att detta är en tilltagande verksamhet som det är svårt att få någon ordning på.

Jag hoppas att Margot Wallström tar frågan på litet större allvar än frågesvaret signalerade.

Anf. 41 Kulturminister MARGOT WALLSTRÖM (s)

Fru talman! Det är klart att vi tar detta på stort allvar. Jag försökte bara redogöra för hur det hittills har fungerat. Självfallet skall också tullen göras uppmärksam på detta, så att man utnyttjar möjligheterna att göra stickprovskontroller.

Visst ser vi med stort allvar på frågan, men jag tror också att det förekommer mycket ryktesspridning. Det gäller att kontrollera vad som ligger bakom.

På sommarauktionerna handlar det många gånger om föremål som man inte automatiskt kan säga tillhör det nationella kulturarvet eller har ett mycket stort bevarandevärde.

Den s.k. miljöskulden

Anf. 42 LENNART FREMLING (fp)

Fru talman! Jag vill ställa en fråga till statsministern.

I regeringsförklaringen i oktober 1994 sades ingenting om regeringens avsikt att bekämpa miljöskulden.

Den tidigare borgerliga regeringen betonade betydelsen av att använda marknadsekonomiska begrepp för att mäta miljöläget i landet. Under Anne Wibbles tid som finansminister infördes en grön bilaga till finansplanen, men den har nu försvunnit. Jag hoppas att detta inte är ett uttryck för regeringens syn på behovet av att sanera miljöskador.

Jag vill fråga statsministern: Vilken strategi har regeringen för att bekämpa miljöskulden?

Anf. 43 Statsminister INGVAR CARLSSON (s)

Fru talman! Det som avgör om vi till framtida generationer kommer att överlämna en s.k. miljöskuld eller inte är naturligtvis vad vi gör i praktiken ute i det svenska samhället.

Redan under vår regeringstid 1982–1991 bedrev vi en mycket aktiv politik i detta avseende, både när det gällde tillståndsgivning för framtida aktiviteter och när det gällde att vidta åtgärder mot de skador som redan inträffat.

Självfallet kommer vi att fortsätta att driva den politiken med mycket stort engagemang. Just nu har vi övertagit ansvaret som ordförande i Östersjörådet. Det är en del av detta som är oerhört viktig. Jag kan alltså lämna ett lugnande besked på den punkten.

Anf. 44 LENNART FREMLING (fp)

Fru talman! Ibland får man intrycket att regeringen avser att först komma till rätta med statsskulden innan man tar itu med arbetet med miljöskulden. Jag vill höra om regeringen anser att det har ett värde att värdera miljökonsekvenser i pengar. Det medför att man kontinuerligt kan följa utvecklingen i det här avseendet.

Anf. 45 Statsminister INGVAR CARLSSON (s)

Fru talman! När det gäller att driva upp statsskulden var den borgerliga regeringen exempellöst duktig. Tyvärr gjorde man mindre åt miljöskulden.

Jag ser ingen motsatsställning mellan att bedriva en mycket kraftfull saneringspolitik på det ekonomiska området och att sanera miljöområdet. Tvärtom har de länder som har en dålig ekonomi och dåliga statsfinanser i allmänhet också en mycket dålig miljöpolitik. Har man goda finanser har man förutsättningar att driva en effektiv, bra och framsynt miljöpolitik.

Kvinnliga präster

Anf. 46 MARGITTA EDGREN (fp)

Fru talman! Jag vänder mig till Mona Sahlin eller Margot Wallström. Min fråga gäller en artikel i DN i dag. Där sägs att nu på söndag kommer ytterligare två unga män – som är uttalat motståndare mot att samarbeta med kvinnor i kvinnors roll som präster – att vigas till präster.

För mig är det här oacceptabelt. Så länge vi har en statskyrka bör även Sveriges riksdag och regering ha en uppfattning om detta. Är vi beredda att fortsätta bygga in säkert ytterligare 40 år av motstånd mot och svårigheter för kvinnliga präster och även för kyrkan? Om detta är oacceptabelt för regeringen, vilket jag utgår ifrån, vill jag veta vilka möjligheter ni har att sätta viss ytterligare press och visst tryck bakom de beslut som har fattats i riksdagen.

Anf. 47 Statsrådet MONA SAHLIN (s)

Fru talman! Regeringen skall lämna en skrivelse till kyrkomötet som kommer att handla mycket om de relationer och förhållningssätt som vi vill se. Jag måste betona att i den principfråga som Margitta Edgren tar upp håller jag helt med. Det är helt oacceptabelt om man icke kan acceptera, befrämja och verkligen stötta präster som också ställer upp för kvinnliga präster. Det är helt oacceptabelt att det i detta land i dag sker sådant som Margitta Edgren beskriver.

När det gäller den principiella inställningen kommer vi således att återkomma till kyrkomötet. Men det finns allt stöd i principfrågan. Jämställdheten skall gälla också inom kyrkans område.

Anf. 48 MARGITTA EDGREN (fp)

Fru talman! Jag är naturligtvis tacksam för detta. Jag tror att det är bra att vi här tillsammans säger det så pass tydligt.

Tydligen finns det något kryphål i bestämmelserna. En av de unga män som har intervjuats säger: "Jag underkänner inte kvinnliga präster – men jag erkänner dem inte heller." Innebär det att det finns ett kryphål i de formuleringar som vi, biskopsmötet och kyrkomötet tidigare har använt oss av?

Anf. 49 Statsrådet MONA SAHLIN (s)

Fru talman! Jag vill bara åter betona min och regeringens principiella inställning och att vi återkommer.

Boklån till frihetsberövade

Anf. 50 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v)

Fru talman! Jag vill ställa min fråga till kulturministern. Jag undrar om kulturministern kommer att verka för att även de frihetsberövades möjligheter till boklån tas med i en biblioteksla g.

Tidigare utgick centrala medel till våra kriminalvårdsanstalter för att garantera boklån för internerna. Numera har varje anstalt själv ansvar för den här kostnaden inom sin egen budget. På eget initiativ skall anstalten göra en upphandling med det kommunala biblioteket.

Jag anser att allas rätt till boklån skall uppmärksammas av Kulturutredningen. Min fråga är således om kulturministern kommer att verka för att även de frihetsberövades möjligheter till fria boklån kommer att tas upp av Kulturutredningen och i så fall skrivas in i en biblioteksla g.

Anf. 51 Kulturminister MARGOT WALLSTRÖM (s)

Fru talman! Jag är mycket frestad att säga ja. Jag är inte säker på huruvida Kulturutredningen har uppmärksammat det här problemet speciellt eller inte. Men jag tycker att det är viktigt att jag blir uppmärksammad på det, och jag skall självfallet hålla ögonen på detta. Jag tycker att det låter helt rimligt och att det är en viktig principfråga. Det här skall vi ta till oss och ta med oss i det fortsatta arbetet med kulturutredningens förslag till biblioteksla g.

Näringslivsrådet

Anf. 52 HENRIK S JÄRREL (m)

Fru talman! Jag har en fråga till statsministern. I den regeringsförklaring som statsministern läste upp inför den nyvalda riksdagen i höstas heter det bl.a.:

"De nya arbetstillfällena måste i första hand komma till stånd i näringslivet. Sverige behöver fler företag och fler företagare. I denna uppgift behövs ett närmare samarbete mellan regeringen och näringslivet. Jag kommer personligen att engagera mig starkt i detta samarbete. Regeringen kommer att inrätta ett näringslivsråd bestående av personer

som är aktivt verksamma ute i företagen. Rådet skall arbeta på mitt uppdrag och bistå mig och regeringen med råd och erfarenheter."

Mina två frågor till Ingvar Carlsson är: Har han aktivt och personligen engagerat sig i det här rådets göranden och låtanden? Är regeringen öppen för att ta emot råd och synpunkter från det här rådet med tanke på att flera protester har avhörts, några har hoppat av Näringslivsrådet, osv.?

Anf. 53 Statsminister INGVAR CARLSSON (s)

Fru talman! Svaret på den första frågan är ja. Svaret på den andra frågan är ja.

En kommentar: Den person som har lämnat rådet har gjort det därför att han har tillträtt en ny befattning.

Anf. 54 HENRIK S JÄRREL (m)

Fru talman! Med tanke på den näringspolitik regeringen för kan man undra litet om statsministern verkligen tar det här rådets synpunkter och råd på allvar.

Jag kan passa på att citera ett annat avsnitt ur regeringsförklaringen. Där sägs:

"De ideologiskt motiverade privatiseringarna skall upphöra".

Min fråga är: Kan statsministern tänka sig att privatiseringar kan vara bra av andra än av ideologiska skäl – statsfinansiella, ekonomiskt-administrativa, rationella och kanske t.o.m. företagsekonomiska skäl?

Anf. 55 Statsminister INGVAR CARLSSON (s)

Fru talman! Svaret är ja.

På två år beräknas de svenska industriinvesteringarna öka med 55 %. Vi har jämfört med ett år tillbaka i runda tal 100 000 fler i arbete. I dagarna har det kommit en ny bedömning från Konjunkturinstitutet som är mycket positiv till den svenska ekonomins utveckling.

Jag är således mycket optimistisk när det gäller att vi skall ta oss ur den här mycket svåra ekonomiska krisen som Sverige hamnade i. Vi har bedrivit det förmodligen mest ambitiösa saneringsprogram som något OECD-land har gett sig i kast med. Jag är glad att säga – som statsminister i Sverige – att vi nu börjar få fast mark under våra fötter.

En viktig del i detta är att vi har ett samarbete mellan näringsliv och samhälle på ett pragmatiskt sätt. Det tycker jag att vi har nu, och det har vi haft tidigare under socialdemokratiska regeringar. Det har gjort att Sverige har utvecklats till ett ganska bra land. Jag skulle kunna polemisera mot den föregående regeringen, men jag avstår från det.

Besparingar inom den offentliga sektorn och kvinnors arbetsmarknad

Anf. 56 MONICA GREEN (s)

Fru talman! Jag tänker också ställa en fråga till statsministern. Den hänger ihop litet med det som Mona Sahlin sade tidigare om att kvinnorna i framtiden skall jobba i den privata sektorn.

Jag upplever att vi kanske har börjat spara litet för mycket nu. Vi sparar väldigt bra, och jag tycker att det är bra att vi kommer till rätta med statsskulden. Men frågan är om vi har råd att arbeta i framtiden? Har vi råd att ta hand om våra sjuka och gamla? Det känns som om vi snart är på gränsen till att faktiskt även spara på verksamheten där vi sade att vi inte skulle göra det.

Det här handlar om arbetslöshet för kvinnor, även om männen fortfarande är mer arbetslösa än kvinnorna. Om nu alla jobb skall komma i den privata sektorn i framtiden, på vilket sätt skall vi då ta hand om de gamla och sjuka, och på vilket sätt skall vi bryta den könsuppdelade arbetsmarknaden?

Jag vet att arbetsmarknadsministern inte är här, men han skall bara plåstra om såren, så att säga. Det är statsministern och regeringen som har det övergripande ansvaret.

Anf. 57 Statsminister INGVAR CARLSSON (s)

Fru talman! Den frågan är kanske inte möjlig att besvara inom ramen för en minut. Det är att underskatta den fråga som Monica Green ställde. Men jag vill säga följande:

Vi har i regeringsdeklarationen gjort klart att vi hellre sparar i transfereringarna än drar ner på verksamheterna. Om en operation inte kan bli utförd kan det ha livsavgörande betydelse för den enskilde individen. Om en ung människa inte får den utbildning som han eller hon har behov av i ungdomsåren kan skadan också vara gjord för alltid. Däremot går det att återställa nivåer i transfereringssystem. När vi därför har åstadkommit en förstärkning av budgeten med i runda tal 120 miljarder har vi sagt oss att det är verksamhet som vi skall skydda. Det är andra besparingar som skall komma till.

Men det är en svår och viktig avvägning. Hur mycket skall man dra ner på utgifterna för att få ner räntan, vilket vi har lyckats med nu med en dryg procent, och hur mycket måste man ändå se till att hålla efterfrågan uppe? Det är en svår avvägning. Men återigen, den prognos som Konjunkturinstitutet redovisar nu tyder på att t.o.m. tillväxten faktiskt blir något högre än man tidigare räknade med. Det ökar naturligtvis möjligheterna till sysselsättning.

Kan vi få bättre fart på industrin, få mer inkomster den vägen, innebär det naturligtvis också att vi förbättrar möjligheterna att finansiera den gemensamma sektorn. Därmed kan vi också ha en någorlunda anständig sysselsättning där, och därvid, vilket är det primära, en god vård och omsorg.

Anf. 58 BENGT KRONBLAD (s)

Fru talman! Många familjer har stora ekonomiska problem. Det är arbetslösheten, sjukdomar, höga boendekostnader – även om räntan nu har sjunkit något – och det har uppstått fler och större klyftor mellan olika grupper. Jag skulle utifrån den situationen vilja fråga hur statsministern ser på utvecklingen av samhället i jämlikhetsperspektiv.

Anf. 59 Statsminister INGVAR CARLSSON (s)

Fru talman! Vi måste åstadkomma både resultat och rättvisa. Av den budgetsanering som vi nu åstadkommer står den tiondel av befolkningen som har de högsta inkomsterna för nära 30 %, medan den tiondel som har de lägsta inkomsterna står för 5 %. Det visar att rättvisesynpunkten är mycket viktig för regeringen.

Samtidigt är det naturligtvis så, att det som hittills har kommit fram i diskussionen huvudsakligen är sänkningen av ersättningsnivåerna i transfereringssystemen. Men för den som inte är fast i slagord om gåsleversocialism, utan ser till realiteter, innebär en sänkning av matmomsen, som kommer den 1 januari, för en trebarnsfamilj en ökning av köpkraften med 5 000 kr. Den räntesänkning på 1 % som vi talar om innebär för den som har ett villalån på en halv miljon 4 000–5 000 kr i minskade kostnader per år. Det innebär faktiskt för en familj som kan tillgodoräkna sig de två posterna en förstärkning på 8 000–9 000 kr.

Jag vill alltså hävda att regeringen i den här mycket svåra avvägningen har försökt både att få ner räntan genom att skära i utgifterna och att klara köpkraften för dem som har det sämst ställt. Dit hör naturligtvis också pensionärerna, som får mycket god hjälp av den sänkta matmomsen.

Anf. 60 YVONNE RUWAIDA (mp)

Fru talman! Statsministern! Det sades här att kvinnor skall få jobb i näringslivet. Som det i dag ser ut på arbetsmarknaden ökar småbarnsmammornas arbetslöshet. Småbarnspappornas, de traditionella familjeförsörjarnas arbetslöshet minskar. Ensamstående män har en ungefär konstant arbetslöshet.

Vi ser alltså en anpassning till den nivå man har i EU-länderna, där man har många hemmafruar. Det här är en otrolig back-lash som oroar mig väldigt mycket. Jag ser inte att vi, som det ser ut i dag, skall kunna ge kvinnorna arbetstillfällen i det privata näringslivet. Jag undrar hur ni vill motarbeta den här tendensen.

Anf. 61 Statsminister INGVAR CARLSSON (s)

Fru talman! De tendenser som här anges har jag inte sett statistik på. Men de har självfallet inte med ett medlemskap i EU att göra, eftersom vi endast har varit medlemmar i drygt sex månader.

Det grundläggande, det helt avgörande om vi skall klara den här uppgiften, är om vi löser problemet med arbetslösheten generellt sett. Vi kan aldrig som socialdemokratisk regering säga att vi skall ha en lösning enbart för vissa grupper. Ambitionen måste vara att vi generellt skall sänka arbetslösheten mycket kraftigt, tiondel för tiondel över hela landet. Då blir det också möjligt att klara sig ifrån negativa förskjutningar för vissa grupper, t.ex. kvinnor som har barn i förskoleåldern.

När det gäller EU-länder eller Europa över huvud taget vet vi att arbetslösheten ligger högt, alldeles för högt. Men för mig är ett av de viktigaste argumenten för ett EU-medlemskap att vi får större och bättre möjligheter om vi kan bekämpa arbetslösheten över nationsgränserna – det gäller också kvinnornas arbetslöshet – än om vi försöker göra det

varje nation för sig. Jag kommer bl.a. vid det toppmöte mellan regeringscheferna som vi kommer att ha i Cannes fortsätta att driva att kampen mot arbetslösheten inte bara skall upp högt på den politiska dagordningen i Europa, utan att vi också undan för undan skall komma med konkreta åtgärder. Det finns inget bättre sätt att stödja kvinnornas rätt till arbete och därmed jämställdheten.

Utländskt ägande i svensk kärnkraftsindustri

Anf. 62 CARL FREDRIK GRAF (m)

Fru talman! Jag har en fråga till statsrådet Andersson: Vilken åsikt har statsrådet när det gäller utländskt ägande i den svenska kärnkraftsindustrin?

Anf. 63 Statsrådet JÖRGEN ANDERSSON (s)

Fru talman! Jag har den åsikt som jag delgett tidigare, att ökningen av det utländska ägandet oroar mig.

Anf. 64 CARL FREDRIK GRAF (m)

Fru talman! Det var en kort fråga. Svaret blev också ganska kort och därmed inte så uttömmande som man kanske hade kunnat önska sig.

Då undrar jag så här i stället: Var går brytpunkten? Statsrådet talar om att ökningen oroar. Är det bra som det är nu då?

Anf. 65 Statsrådet JÖRGEN ANDERSSON (s)

Fru talman! Jag vill definitivt inte att det skall inträffa, att det utländska ägandet kommer i majoritetsställning.

Mångfalden i etern

Anf. 66 KENNETH KVIST (v)

Fru talman! Jag vill ställa en fråga till kulturministern. Regeringen har haft en ambition att främja mångfalden i etern. Samtidigt har regeringen initierat ett besparingskrav på Sveriges Radio. Det har medfört en sorts sparplan inom Sveriges Radio som innebär att t.ex. TT tystnar som röst i etern efter 70 år. Det betyder att det blir en nyhetsredaktion som svarar för Riksradions nyhetsvärdering.

Hur ser kulturministern på detta? Hur rimmar denna utveckling med ministerns ambition att främja mångfalden i etern?

Anf. 67 Kulturminister MARGOT WALLSTRÖM (s)

Fru talman! Min och regeringens ambition är att behålla starka public service-företag. Jag är övertygad om att de kommer att kunna klara sin roll och uppgift som public service-företag även efter det sparbeting som vi har ålagt dem.

Man kan alltid diskutera både en yttre och en inre mångfald. Blir det kärvare kan det förstås ibland drabba den inre mångfalden. Men jag har sett det så, att den viktiga diskussionen här handlar om hur public service-uppgiften fullföljas. Det vi gör nu är att åstadkomma en slags renodling av finansieringen och, paradoxalt nog, också en diskussion om just rollen och uppgiften för public service, som kanske t.o.m. i längden kan innebära att människor i det här landet uppskattar att ha tillgång till en reklamfri radio och TV. Jag är övertygad om att företagen kommer att klara detta på ett klokt och ansvarsfullt sätt.

Anf. 68 KENNETH KVIST (v)

Fru talman! Det är klart att det måste minska mångfalden i etern när nyhetsvärderingen i framtiden bara görs av en redaktion.

Egentligen skulle jag också vilja ha en diskussion om principerna att rikta besparingskrav mot Sveriges Radio som om det vore en myndighet, vilket det inte är. Det fanns ju andra instrument. Det fanns ju möjlighet att något höja licenserna för att klara ekonomin i Sveriges Radio, även om man gjorde den förändring som man genomförde med TV 4-pengarna.

Anf. 69 Kulturminister MARGOT WALLSTRÖM (s)

Fru talman! Kenneth Kvist har själv varit med om att häromveckan besluta att licenserna faktiskt skall höjas. Med nedskärningskravet innebär det att vi inte behöver höja dem så mycket som public service-företagen själva hade föreslagit, utan kan hålla nere höjningen på en rimlig nivå. Vi kommer också i fortsättningen att garantera en löne- och prisomräkning som gör att verksamheten har garanterad fortlevnad och rimliga villkor. Dessutom har vi i samarbete med Miljöpartiet inte minst här i kammaren sett till att det blir en rejäl satsning på ny teknik för public service-företagen. Det tycker jag att vi kanske skulle framhålla litet oftare. Det innebär också en ekonomisk avlastning för public service-företagen. Det kommer att vara oerhört betydelsefullt för deras möjligheter att hålla sig i fronten när det gäller ny teknik.

Jämställdheten i riksdagen

Anf. 70 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kds)

Fru talman! Jag har en fråga till jämställdhetsminister Mona Sahlin som gäller jämställdhetsarbetet i riksdagen.

Vi säger ofta att vi är världens mest jämställda parlament. Vi har uppnått halva målet, halva politiska arenan. Men som ny i riksdagen har jag direkt konstaterat att kvinnorna har långt kvar till halva makten.

Jag kan ta ett exempel av många. Den 2 juni var huvuddebattörerna om en effektivare arbetsmarknadspolitik sju män från de olika partierna. Den 29 mars var det sex män och en kvinna. Jag undrar: Avser jämställdhetsministern att göra en kontinuerlig uppföljning av hur den verkliga jämställdheten utvecklas? Riksdagen skall ju gå före med gott exempel.

Anf. 71 Statsrådet MONA SAHLIN (s)

Fru talman! Jag hoppas att riksdagen själv, och inte minst frågeställaren, avser att förbättra sättet man bedriver jämställdhetsarbetet på i riksdagen. Det finns någon måtta på hur långt en jämställdhetsministers domäner räcker.

Självfallet skall jag hålla ögonen på att devisen Halva makten och hela lönen inte bara blir en vacker devis, utan att den också får ett reellt innehåll.

Riksdagen är inte bara utåt sett det mest jämställda parlamentet i världen. Det är den riksdag i världen som har störst andel kvinnor.

Upp till bevis alla tjejer i riksdagen! Ta för er, förbättra jämställdhetsarbetet! Det vet jag att många av er jobbar med.

Anf. 72 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kds)

Fru talman! Jag skulle vilja ha hjälp med en utvärdering och uppföljning av detta. Riksdagen är ju det högsta beslutande organet. Jag kan ta exempel från februari. I debatten om skattepolitiken deltog sex män, en kvinna, näringspolitiken, fem män, två kvinnor, välfärdspolitiken, två män, fem kvinnor – där konstituerade vi gamla mönster. Den 9 februari gällde det bostadspolitiken, sju män, den 22 februari, EU, fem män, två kvinnor. Mars, EU-politik, sex män, en kvinna, tullen, sex män, en kvinna, vissa bankfrågor, fem män, en kvinna. När det gällde anslag till kriminalvården var det tvärtom två män och fem kvinnor. April, social, faktiskt fem män, två kvinnor, invandrar- och flyktingpolitik tre män, fyra kvinnor, litet lika, maj, försvar, fem män, två kvinnor. Så ser exemplen ut.

Jag tror att vi tillsammans måste hjälpas åt. Varje parti kan inte göra detta för sig.

Anf. 73 TALMANNEN

Detta är riksdagens ansvar, Ulla-Britt Hagström. Jämställdhetsministern får gärna svara, men jag vill försäkra Ulla-Britt Hagström om att vi själva kommer att ta detta ansvar i riksdagen.

Anf. 74 Statsrådet MONA SAHLIN (s)

Fru talman lade orden i min mun. Jag vill bara upprepa att det är bra att frågeställaren har tilltro till regeringen. Jag utgår från att också frågeställarens eget parti kommer att uppnå målet hälften män och hälften kvinnor till nästa val.

Riksdagen är som sagt fri att göra sin egen bedömning och utvärdering, och det hoppas jag att man också gör.

Oljesanering av m/s Estonia

Anf. 75 KIA ANDREASSON (mp)

Fru talman! Jag vill fråga om oljan som finns ombord på skeppet Estonia. Enligt Sjöfartsverket finns det 200 ton eldningsolja och 40 ton dieselolja.

Ämnar regeringen göra något för att sanera oljan och bärga den innan skeppet övertäcks?

Jag vet att den berörda ministern inte är här i dag, men eftersom statsministern är här kanske han hade kunnat svara på om regeringen har diskuterat den här frågan.

Anf. 76 Statsminister INGVAR CARLSSON (s)

Fru talman! Såvitt jag vet ingår den frågan i det uppdrag som regeringen har gett. Jag kan tyvärr inte täcka in alla departements konkreta beslut. Men jag tror att det har givits ett sådant uppdrag.

Vetorätten i EU

Anf. 77 KARIN WEGESTÅL (s)

Fru talman! Jag skulle vilja ställa en fråga till utrikesminister Lena Hjelm-Wallén. Det gäller vetorätten i EU.

I folkomröstningen var det många som röstade ja därför att de kände att det fanns en definitiv försäkran om att Sverige inte skulle delta i någon gemensam försvarspolitik.

Jag har hört att utrikesministern tycker att man kan diskutera vetorätten. Jag skulle vilja veta om det gäller också på detta område.

Anf. 78 Utrikesminister LENA HJELM-WALLÉN (s)

Fru talman! Det är alldeles självklart att den svenska regeringen inte ändrar sin position därvidlag.

Inom allt som har att göra med militär alliansfrihet, försvar och grundläggande säkerhetspolitiska frågor skall besluten fattas enhälligt i EU. Vetorätten skall alltså vara kvar.

Anf. 79 KARIN WEGESTÅL (s)

Fru talman! Jag tackar så mycket för detta. Jag tror att det var ett tillrättaläggande som många har väntat på.

Schengenavtalet

Anf. 80 MARIANNE SAMUELSSON (mp)

Fru talman! Jag vill rikta en fråga till statsministern. Det gäller den information som regeringen gav i går om att man skulle söka medlemskap i Schengenavtalet.

Schengenavtalet omfattar betydligt fler områden än vad den nordiska passunionen gör. Jag vill höra om regeringen har bestämt hur riksdagen skall bereda dessa ärenden. De berör drogfrågor, flyktingfrågor och polisiära frågor. Riksdagen har olika fackutskott som bereder dessa ärenden. Kommer riksdagen att ges möjlighet att bereda ärendena?

Anf. 81 Statsminister INGVAR CARLSSON (s)

Fru talman! Alla ledamöter måste om inte förr så åtminstone efter Nordiska rådets möte i Reykjavik ha haft klart fört sig att denna fråga nu är aktuell för beslut.

Problemet är att vi vill behålla den nordiska passunionen samtidigt som vi inte vill möta några nya gränser genom Schengensamarbetet.

Såvitt jag vet kommer utrikeshandelsministern att lämna ytterligare information på onsdag med hänsyn till den senaste tidens händelseutveckling. Vi har den här veckan dessutom gett information till Utrikesnämnden, vilket Marianne Samuelsson känner till.

Anf. 82 MARIANNE SAMUELSSON (mp)

Fru talman! Det var tyvärr inget svar på den fråga jag ställde.

I Schengenavtalet inkluderas genomgripande samhällsförändringar. De berör, som jag nämnde innan, drogfrågor, flyktingfrågor och polisiära frågor.

Tidigare har vi haft beredningstvång i riksdagen innan beslut fattas i dessa frågor. Om regeringen har varit så medveten om att denna fråga skulle tas upp, varför har det inte kommit en proposition om innehållet i Schengenavtalet till riksdagen? Då hade man kunnat bereda frågan och få en konsekvensanalys av Schengenavtalet innan regeringen ger sig in i en avtalsförhandling.

Anf. 83 Statsminister INGVAR CARLSSON (s)

Fru talman! Regeringen kommer liksom i alla andra frågor att följa de regler som gäller och den arbetsfördelning som gäller mellan regering och riksdag. När det är dags för en proposition till riksdagen kommer vi att lägga en sådan.

Det som nu pågår är ett utbyte av information, förberedelser för ett beslut. Som ett led i detta kommer riksdagen att få särskild information. Vi är angelägna om att riksdagen är väl informerad, men vi måste självfallet också följa den arbetsfördelning och den uppdelning konstitutionellt som finns mellan regeringens och riksdagens ansvar.

Den muntliga frågestunden var härmed avslutad.

12 § Särskild anordnad debatt om Sverige och den europeiska unionen

Särskild anordnad debatt:

Sverige och den europeiska unionen

Anf. 84 Statsrådet MATS HELLSTRÖM (s)

Fru talman! Vi svenskar är inte lagda åt det känslosamma eller högtravande hållet, sägs det. Men ett 40-årsjubileum av det slag som just gått av stapeln i Messina på Sicilien manar verkligen till eftertanke. Där högtidlighölls att 40 år förflutit sedan startskottet gick för det som i sinom tid blev den europeiska unionen, som vi själva är nyblivna medlemmar i.

De krig och konflikter som i århundraden varit utmärkande för vår kontinent – och som nådde fasansväckande dimensioner under den

första hälften av det här seklet – har under de gångna decennierna i stort sett upphört, med konflikten i det forna Jugoslavien som ett tragiskt undantag.

I fråga om Jugoslavien blir EU en sorts syndabock i debatten, trots att det inte är EU utan de enskilda medlemsstaterna liksom FN och NATO som har misslyckats. Kriget i Bosnien framställs som ett bevis för att ett övernationellt system som EU inte fungerar. Men egentligen, fru talman, är det ett belägg för de faror som ligger i att Europa går tillbaka till ett starkt nationalistiskt system där den etniska tillhörigheten blir det som bestämmer en människas politiska identitet. Det är faror som också vi i Sverige i vår debatt bör tänka igenom.

EU-medlemskapet innebär förändringar i vårt land. Det verkar som om alla inte har insett det. När man läser tidningar eller lyssnar på människor vid fikaborden verkar EU ibland få stå för allt dåligt som händer.

Hur ser då verkligheten egentligen ut? I stället för orostecken ser jag faktiskt det omvända. Det är mycket som tyder på att vi nu börjar se positiva effekter. Räntan är ju på väg ner sedan i höstas. Tillväxten är på väg upp. Bara knappt ett halvår av medlemskap har gått, men redan syns ekonomiska förändringar. Investeringsvågen vänder. Företag flyttar till Sverige. Intresset har ökat mycket markant.

De japanska investeringarna förra året var nästan dubbelt så stora som under hela den föregående tioårsperioden. Efter folkomröstningen har förfrågningarna från japanska företag ökat starkt vid den svenska ambassaden i Tokyo. Det intressanta med Japan är att man där har som princip och vägledning att ett medlemskap i EU är en förutsättning för investeringar i Europa.

Tysk-svenska handelskammaren i Stockholm har sagt att Sverige i dag är ett av Europas mest intressanta länder att tillverka i. På Tysk-svenska handelskammaren tror man att EU-medlemskapet gör att tyska företag kommer att lära sig mer om Sverige och därigenom förlägga tillverkningsindustri till vårt land.

Kungsbackaföretaget Tawi har beslutat att investera 4 miljoner kronor i nya maskiner som en direkt följd av EU-medlemskapet. Om vi hade valt utanförskap hade investeringen gjorts i Holland. Samma sak gäller Tarkett, som investerar i en ny fabrik i Broby som ger 300 jobb. Vid ett nej hade fabriken hamnat i Tyskland. Atlas Copco flyttar produktionen av viss borrutrustning från Bremen till Örebro. Det ger hundratals nya jobb. Akzo-Nobel investerar 600 miljoner kronor i Stenungsund och Domsjö. Assi Domän investerar 1 miljard kronor i Frövi.

Givetvis kan inte varenda investering som görs sättas upp på EU:s pluskonto. Men det är otvetydigt så att för många företag har EU-omröstningen varit viktig för investeringsbesluten. Ränteutvecklingen och andra faktorer spelar naturligtvis också en roll. Eftersom jobb och investeringar var en huvudfråga i folkomröstningskampanjen är jag glad att här i dag kunna presentera den här typen av siffror.

Det viktiga med medlemskapet är emellertid inte kortsiktiga framsteg eller bakslag. Det viktiga är att vi nu är med i en gemenskap med andra europeiska länder och därigenom på lika villkor bättre kan på-

verka vår egen vardag. Jag hoppas att eftermiddagens debatt kommer att handla just om hur Sverige skall påverka EU:s utveckling så, att villkoren för våra medborgare blir bättre och vi därigenom får ett bättre Europa att leva i och även så, att vi kan bidra till att medborgare i andra EU-länder får ett bättre Europa att leva i.

Anf. 85 GÖRAN LENNMARKER (m)

Fru talman! Vår generations stora uppgift i Europa är att se till att hela Europa enas. För en eller två generationer sedan, efter andra världskriget, beslutade framsynta statsmän, och kanske också statskvinnor, att bygga de västeuropeiska institutioner som har betytt så oerhört mycket för att säkra frihet, fred och välstånd i den västra halvan av Europa. Nu finns det en unik chans att ena hela Europa. Detta är EU:s huvudansvar. Detta är den europeiska unionens viktigaste uppgift för en nära framtid.

Tolv länder i Central- och Östeuropa och även ner mot Medelhavet – från Estland i norr till Cypern och Malta i söder – har nu fått ett perspektiv av medlemskapet. Det skulle innebära en ökning av unionen med ungefär 30 % befolkningsmässigt. Det innebär också att vi redan innan ett sådant medlemskap kan bli möjligt har ett ekonomiskt samarbetsområde – om vi också räknar in EES-länderna, för det finns ju fortfarande sådana och vi var själva ett EES-land för ett halvår sedan – som omfattar 30–35 länder i Europa. Det är ett unikt samarbete som här tar form med en styrka och en kraft i en fredlig samverkansform som aldrig förr i historien.

De här länderna kommer nu att på egna meriter få söka medlemskap. EU beslutar inte om deras medlemskap, utan det gör de själva. De skall själva i demokratiska former avgöra om de vill bli medlemmar. De har också genom vitboken fått besked om vilka krav och spelregler som gäller i den europeiska unionen. Det handlar alltså om det sätt varpå vi har byggt upp det västeuropeiska samarbetet. Det är naturligt att man där mycket gärna vill anpassa sig till detta. Man ser det som en garant för att komma in just i Västeuropa.

Vi skall också minnas alternativet. Vad händer om inte detta sker? Ja, vi kan erinra oss mellankrigstidens Östeuropa – striderna, konflikterna och uppmarschen till andra världskriget.

Domen skulle falla hård över denna generations europeiska politiker om vi inte lyckas i denna uppgift.

Nästa vecka får Estland, Lettland och Litauen s.k. Europaavtal. Det är ett oerhört viktigt steg. De återvann sin frihet 1991. De f.d. sovjetiska trupperna försvann i augusti förra året. Nu, 1995, får man Europaavtal. Processen för normalisering för Estland, Lettland och Litauen har gått fort.

Vi skall också observera att det här är en betydande framgång för en svensk linje. Regeringen Bildt tog i de svenska medlemskapsförhandlingarna initiativ till att föra upp kravet på frihandel. Det är alltså en mycket stor framgång att vi nu, fem månader efter Sveriges inträde, kan inregistrera att EU sluter Europaavtal med Estland, Lettland och

Litauen. Det råder inget tvivel om att det svenska inflytandet här har spelat en stor roll.

Vad som sker är egentligen att Baltikum flyttas från f.d. Sovjetunionen till Centraleuropa – man kan visserligen aldrig flytta länder i geografin, men man kan flytta dem mentalt.

Vi har ersatt mellankrigstidens ointresse från svensk och skandinavisk sida gentemot våra baltiska grannar med ett aktivt engagemang. Dessutom får vi en Östersjöregion som kommer att ha fyra EU-medlemmar. Så är det redan i dag genom att fyra har Europaavtal: Polen och de tre baltiska länderna. När det gäller Ryssland får vi förhoppningsvis ett partnerskapsavtal.

Det är en enorm förstärkning av samarbetslinjerna i Östersjöområdet – i vårt närområde, ett område som för övrigt har varit platsen för många konflikter och krig.

En central del i funderingarna inför EU:s framtid för regeringskonferensen blir att säkra att denna utvidgade union också har handlingskraft – att man har kraft att fatta beslut och att man inte stagnerar i sitt inre arbete. Poängen med det här samarbetet är ju att det är kraftfullt, att det levererar till medborgarna och att medborgarna känner att de har nytta av den europeiska unionen. Man söker ju inte medlemskap för att få ett stagnerande samarbete, för att inte leverera.

En annan central del för framtiden är att se till att den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken verkligen fungerar och får tänder.

Mats Hellström sade inledningsvis att det som skedde i de jugoslaviska krigen inte är EU:s fel. Det är det inte. Däremot kan vi lära oss en del av vad som då skedde och borde ha skett. I uppmarschen till de jugoslaviska krigen våren 1991 var det en splittrad europeisk bild – en splittrad attityd och ett splittrat förhållningssätt till Jugoslavien. Lärdomen av detta är att det är viktigt att bygga upp en gemensam utrikes- och säkerhetspolitik, att ha en gemensam analys och att man verkligen kan tala med gemensam röst från det demokratiska Västeuropa.

Detta är brådskande och viktigt. Det förutsågs i Maastrichtavtalet. Tyvärr har det inte vuxit sig så starkt som det kanske borde göra. En första viktig uppgift kan vara att skaffa just denna gemensamma analys, så att man kan grunda den här utrikespolitiken på en gemensam värdering mellan många olika länder. Inte minst små länder har ju allt att vinna på det. Sker inte detta blir de stora länderna – Storbritannien, Frankrike och Tyskland – lätt dominerande i utrikespolitiken. En gemensam funktion skulle här betyda mycket.

Jag noterar utrikesministerns ställningstagande om beslutsfattande vad gäller den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken. Jag tycker att det var bra. Vi bör dock komma ihåg att när det gäller svensk trupp för gemensamma insatser kvarstår självfallet de dubbla vetona – Sverige avgör självt när man vill skicka trupp och framför allt avgör individerna själva om de vill ställa upp. Vi har ju ett värnpliktssystem som inte tvingar någon att resa till Bosnien eller någon annanstans. Detta dubbla veto måste självfallet ligga kvar framöver.

Målsättningen hela tiden som vi funderar kring den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken skall vara att det inte kommer ett nytt

Sarajevo. Vi måste se till att den europeiska unionen får kraft så att den verkligen effektfullt kan arbeta för detta.

Fru talman! Det finns också andra centrala uppgifter. En uppgift är att se till att vi får ett dynamiskt Europa, ett Europa som sjuder av växtkraft och utveckling. Det gäller att fullborda den inre marknaden. Fortfarande finns det hinder vad gäller den inre marknaden. Protektionism, offentliga monopol och regleringsivrare av olika slag har sett till att det återstår en hel del steg att ta i den riktningen.

En annan uppgift är den gemensamma valutan, som särskilt för ett litet land med en historia av mindre framgångsrik penningpolitik skulle vara särskilt nyttig.

En tredje uppgift är öppenheten gentemot omvärlden – ett Europa som verkligen finns med i det internationella utbytet och som utsätts för konkurrens från omvärlden.

Det är alldeles för hög arbetslöshet i Sverige liksom i flertalet EU-länder. Vi har själva egna erfarenheter av att en dåligt fungerande arbetsmarknad ger låga reallöner, låg lönsamhet och hög arbetslöshet. Många europeiska länder, Frankrike och Spanien är två tydliga exempel, har erfarenhet av detsamma.

Det gäller att se till att den inre marknaden och EU kan leverera det som behövs när det gäller att verkligen få till stånd en ordentlig expansion och en ordentlig dynamik i det europeiska samarbetet.

Fru talman! Den europeiska unionen står inför historiska uppgifter. Det är i detta förändringsarbete viktigt att ha ett historiskt perspektiv.

Anf. 86 HELENA NILSSON (c)

Fru talman! Centerpartiet pläderade inför folkomröstningen i höstas för ett ja till medlemskap i EU. Detta ställningstagande har under minst fyra års tid föregåtts av många och långa debatter och diskussioner inom hela centerrörelsen.

Under den här tiden har vi i Centerpartiet lärt oss vikten av att lyssna, förankra samt kritiskt granska förslag och argument som förts fram i diskussionen. Men inför folkomröstningen fick vi också reda på att det fanns många centerpartister som öppet deklarerade att de ämnade rösta nej.

Efter folkomröstningen och inför höstens EU-val har arbetet i Centerpartiet varit inriktat på att se vilka frågor, områden, vi kan enas om att lyfta fram i det fortsatta europeiska samarbetet utifrån att Sverige nu är medlem i EU.

I folkomröstningen var det en stor minoritet av svenska folket, 47 %, som röstade nej till medlemskap i EU. Enligt opinionsmätningar under våren står det klart att många känner sig besvikna utifrån erfarenheterna som nyblivna EU-medlemmar. Denna besvikelse och misstro visar ytterligare på vikten av att vi politiker visar lyhördhet, ödmjukhet och ledarskap.

Det kräver öppenhet och samarbete mellan regering och riksdag. Det kräver respekt för att sakfrågor behöver tid för förankring inför politiska avgöranden. Under våren har riksdagens arbete, åtminstone

från min utgångspunkt, präglats av ett trevande när det gäller att hitta arbetsformerna.

Regeringen har på en punkt visat sin vilja till ett förankringsarbete som enligt Centerpartiets uppfattning bygger på respekten för just resultatet i folkomröstningen, nämligen att inrätta en parlamentarisk kommitté som skall stimulera den offentliga debatten inför regeringskonferensen 1996.

I EU-nämnden har vi under maj månad informerats om arbetet i EU inför regeringskonferensen. Varje gång har vi fått försäkringar om att svenska positioner skall förankras i riksdagens EU-nämnd under hösten. Det är en klar signal om ett förankringsarbete. Men samtidigt får vi reda på att utrikesministern i ett tal utomlands aviserat att Sverige kan tänka sig att mjuka upp vetorätten i utrikes- och säkerhetspolitiken. Det har här hemma uppfattats som en positionsbestämning. Det är de här dubbla budskapen, statsrådet Hellström, som gör oss upprörda och som kanske gör att tonen i debatten höjs.

Det är viktigt att vi i riksdagen får reda på att vi skall delta i ett reellt förankringsarbete och att vi inte blir ett slags instämmandenämnd inför fullbordad positionsbestämning från regeringens sida.

Centerpartiet har av samma skäl fört fram att det är viktigt att också i riksdagen förankra beslutet om att söka observatörskap i Schengensamarbetet, som meddelades i går.

Avgörande för ett fortsatt förtroende från svenska folkets sida när det gäller Sveriges arbete i EU är alltså att det finns en öppen debatt och en förankringsprocess i Sveriges riksdag.

Fru talman! Centerpartiet vill jobba för ett aktivt alleuropeiskt samarbete mellan självständiga stater. Då är utvidgningen av samarbetet till Central- och Östeuropa, inklusive Baltikum, vår främsta prioritet. Det är viktigt att en konkret tidtabell arbetas fram för den här utvidgningen. Utvidgningen österut ställer stora krav på förändringar både i ansökarländerna och i EU:s egna arbetsformer.

Jag vill emellertid inte överdramatisera kraven på en reformering av EU-systemet. Min bedömning är att utvidgningen främst kräver förändringar av det politiska innehållet, inte av institutionerna. EU:s jordbrukspolitik behöver reformeras i grunden och avbyråkratiseras genom färre regler och minskade subventioner. För att vara tydlig vill jag säga: Även utan en utvidgning borde enligt vår mening ett subventionssystem som inte tar ekologiska hänsyn, som inbjuder till fusk och som skapar överproduktion radikalt förändras.

En aktiv regionalpolitik inom EU kan erbjuda goda möjligheter till utveckling inom unionens alla delar. Regionalpolitiken får en ännu viktigare roll inom ett utvidgat EU.

Det är också viktigt att göra förändringar även på det här området, att man får bort detaljstyrning och byråkrati när det gäller stödområden. I stället för att man stöder storskaliga infrastrukturprojekt kan regionalpolitiken bli ett verktyg för stimulans av småföretagande, kretsloppsanpassad produktion och landsbygdsutveckling. I Centerpartiet anser vi också att den regionala kommittén bör få större inflytande inom EU.

Den pågående europeiska debatten inför regeringskonferensen ger ju sken av att stora saker väntar. Det står på agendan inför konferensen att det rör sig om en översyn av Maastrichtfördraget. Det innebär att frågor om EU:s beslutsformer, förhållandet mellan olika institutioner och utrikes- och säkerhetspolitiken kommer att återfinnas på agendan. Det är också viktigt att ha i minnet att ikraftträdandet av Maastrichtfördraget blev ett år försenat, och det har ansetts att regeringskonferensen kom för tidigt. Det innebär naturligtvis att när vi utvärderar resultatet av Maastricht är det en väldigt kort tid vi pratar om, och det kan också innebära att fördragsändringarna blir av mindre art. Det är kanske dags för en konsolidering och utvidgning av samarbetet och inte en fördjupning.

I arbetet inför regeringskonferensen bör vi koncentrera ambitioner och agerande till ett litet antal centrala frågor och då ha utvidgningen som utgångspunkt och riktningsgivare. Ett par frågor är viktiga för Centerpartiet. Det gäller samarbetets karaktär och dess arbetsformer, öppenhet i det europeiska samarbetet, den folkliga förankringen samt utrikes- och säkerhetspolitiken.

Vi vill också utveckla EU:s miljödimension och har där – trots olika uppfattningar i medlemskapsfrågan – enats om att vi vill ha ett överstatligt beslutsfattande på miljöns område.

Jag hyser stor sympati för regeringens uttalade linje att i samband med regeringskonferensen vilja diskutera sakfrågor som arbetslösheten och miljön. Det är viktigt med ett konstruktivt förhållningssätt i de här frågorna.

En utvecklad miljödimension i samarbetet skulle vara en positiv injektion och också öka det medborgerliga engagemanget för EU-samarbetet. En bra miljöpolitik inom EU underlättar också globala framsteg på miljöns område. Samarbetet bör baseras på minimilagstiftning. Varje land skall självfallet ha rätt att gå före och fatta mer långtgående beslut i för landet avgörande miljöfrågor. Vi har fått dispens i fyra år för våra hårda miljökrav, och vi vill naturligtvis fortsätta att jobba för att dispenserna förlängs om inte EU uppnår vår nivå.

Anf. 87 BO KÖNBERG (fp)

Fru talman! Fram till folkomröstningen i höstas gällde diskussionen om Sverige skulle delta i det viktigaste fria europeiska samarbete som någonsin ägt rum, om vi skulle bli medlem i EU eller ej. En majoritet av svenska folket sade ja, och nu gäller debatten vad vi konkret skall använda vårt medlemskap till.

Det är inte bara det att vi nu sitter med vid förhandlingsbordet i stället för att stå utanför rummet och titta in, utan det europeiska samarbetet befinner sig också i ett utomordentligt viktigt skede. För några dagar sedan påbörjades i Messina arbetet med att förbereda nästa års regeringskonferens. Denna konferens skall bl.a. se över EU:s grundläggande regler. Vad som i bästa fall kommer att ske är det som ibland högtidligt kallats "stadens grundläggning".

Om ytterligare ett par hundra tusen svenskar hade följt Vänsterpartiets och Miljöpartiets råd att rösta nej till vårt lands deltagande i EU

hade vi stått utanför detta viktiga skede i Europas historia. Nu är det lyckligtvis inte så, utan vi har stora möjligheter att påverka den framtida utvecklingen, men det förutsätter förstås att vi vet vad vi vill och att vi bestämmer oss för vad som är viktigast av allt det vi vill.

Vi svenska liberaler söker påverka den europeiska utvecklingen både genom att arbeta inom det europeiska parti – European Liberal Democrat and Reform Party – som vi tillhör och genom att delta i den svenska debatten. Vi har deltagit i arbetet på att ta fram ELDR:s program, och vi har antagit och presenterat vårt eget program, Europa i möjligheternas tid.

Fru talman! Titeln på detta vårt program signalerar hur vi ser på den europeiska situationen, nämligen att det i första hand är en fråga om möjligheter och inte om svårigheter.

För oss liberaler är den viktigaste europeiska frågan under det närmaste årtiondet att EU utvidgas till att omfatta även Baltikum, Centraleuropa och delar av Östeuropa. Det handlar om att för första gången göra Europa helt. Det handlar om att säga ja till folken i de länder som i nästan ett halvsekel har lidit under kommunistiskt förtryck, dessförinnan skövlats av krig och ofta plågats av annat förtryck.

Dessa länders integrering i EU är självklart ingen lätt uppgift, inte för dem och inte för oss i den andra hälften av Europa. De är beredda att säga ja. Frågan är om vi i Västeuropa är beredda att göra det. På det verbala planet svarar nästan alla ja, men när det står klart vilka konsekvenser ett ja för med sig är det inte säkert att svaret är lika entydigt.

För oss svenska liberaler gäller att vi både säger ja till att göra Europa helt och är beredda att ta konsekvenserna av detta. I riksdagens förra EU-debatt pekade jag på två områden där det måste bli ändringar i det nuvarande regelsystemet om EU inom ett årtionde skall öka från 15 medlemmar till kanske det dubbla. De två områdena var institutionerna samt jordbruks- och regionalpolitiken. Jag skall i dag inte närmare gå in på det senare området.

De nuvarande institutionerna, deras ansvarsområden, röstreglerna i ministerrådet, antalet parlamentsledamöter för länder av olika storlek, m.m. utformades i huvudsak för det ursprungliga EEC och dess sex medlemsländer. Under resans gång, medan de sex har blivit dagens 15, har reglerna inte ändrats mycket. Det går kanske att klara ett bra arbete trots att reglerna i mycket liten utsträckning har anpassats till det nya läget med de nuvarande medlemmarna, men det går knappast i ett EU med nästan 30 länder, varav det stora flertalet skulle vara relativt små.

I vårt Europaprogram pekar vi på ett par möjligheter att underlätta utvidgningen. I ett utvidgat EU skulle en möjlighet kunna vara att bestämma att för att ett beslut skall gälla behövs inte bara en mer eller mindre stark majoritet av ländernas röstetal utan att det också bakom dessa röster skall finnas en majoritet av medborgarna, s.k. dubbel majoritet.

Vi delar de europeiska ländernas vision att på längre sikt i lagstiftningsfrågor likställa parlamentet med ministerrådet. Detta kan beskrivas som ett slags tvåkammarsystem på europeisk nivå, även om varje

försök att använda ord hämtade från nationella lösningar kan skymma att EU är ett unikt projekt för samverkan mellan länder.

En lösning med dubbla majoriteter och en minskning av utrymmet för vetorätt ser vi som ett bättre alternativ för vårt land än en ändring av viktningen av röster så att de större länderna får en större tyngd än i dag.

Det är inte så sannolikt att de större länderna skulle acceptera en utvidgning som bl.a. omfattade våra baltiska grannar utan att något som helst skulle göras åt dagens regler. Debatten i vårt land bör därför inte sky dessa problem, åtminstone inte om vi önskar ha inflytande över lösningen.

Jag har talat som om alla i vårt land verkligen önskade våra grannar i Baltikum och länderna i Central- och Östeuropa som medlemmar i EU. I själva verket är jag inte så säker på att så är fallet. Jag tänker då på Vänsterpartiet och Miljöpartiet. I kampanjen inför fjolårets folkomröstning var ett av deras argument för att välja ett svenskt utanförskap att EU inte bestod av alla Europas länder.

Nu öppnas möjligheterna att på något årtionde fördubbla antalet medlemmar. Det verkar alldeles klart att dessa länder vill bli medlemmar i detta samarbete mellan Europas demokratier. Jag vill ställa en fråga till Vänsterpartiets och Miljöpartiets representanter i dagens debatt: Är ni för eller emot att EU tar emot alla europeiska demokratier som önskar gå med? Är ni för eller emot att Europa blir helt?

Fru talman! Vår uppfattning om huvuduppgiften inför regeringskonferensen nästa år är således mycket klar, men om det är huvuduppgiften som allt eller nästan allt måste underordnas tror jag att det finns viktiga förändringar som bör göras och som inte försvårar östutvidgningen.

En central uppgift är att förstärka EU:s folkliga förankring. Det handlar bl.a. om öppenhet i och förenklingar av beslutsfattandet, om en förbättrad nationell kontroll av de olika ländernas representanter i ministerrådet och i Coreper och om en konsekvent tillämpning av närhetsprincipen.

Vi har anledning att vara stolta över våra traditioner på offentlighetsområdet. Även om ett gemensamt lagstiftningsarbete från 15 länders sida måste innehålla mycket av förhandlingar och ett givande och tagande, så är det fråga om lagstiftning, och en lagstiftning för demokratiska stater måste förstås ske under mycket stor öppenhet. De nuvarande förhållandena är inte acceptabla.

En lika stark principiell kritik gäller den svaga ställning som de nationella parlamenten med något eller några undantag har vad gäller den lagstiftning som sker i ministerrådet. Denna fråga bör lösas inom varje land och inte på EU-nivå. När det gäller vårt land tror jag t.ex. att EU-nämndens befogenheter behöver stärkas och att fackutskotten måste få en mycket starkare ställning under arbetet med att ta fram ny lagstiftning på EU-nivå.

Utöver dessa förändringar behöver den s.k. närhetsprincipen tillämpas mycket mera strikt. Det handlar ibland om att en del frågor skall lösas på EU-nivå, utrikespolitiskt samarbete, polisiärt samarbete och miljösamarbete.

Men det är också fråga om att föra bort frågor från EU-nivån – att åternationalisera vissa beslut.

EU-parlamentet behöver kanske inte lägga sig i hur medlemsländerna sköter eller missköter sina zoologiska trädgårdar. Och turismen kanske inte behöver regleras och styras på världsdelsnivå.

Jag tror att man kommer en bra bit på väg genom att ställa frågan om ifall ett problem är gränsöverskridande eller inte. Luftföroreningar och internationell brottslighet är det. Norrtäljebussarna är inte det.

Fru talman! Sverige borde ha goda möjligheter att påverka utgången av nästa års regeringskonferens. Vi i Folkpartiet liberalerna och många andra Europavänner i vårt land känner dock en stark oro inför den vilsenhet och förvirring som regeringspartiet hittills uppvisat i dessa frågor. Vi välkomnar regeringens inställning till östutvidgningen, till behovet av öppenhet och till vikten av bekämpning av arbetslösheten. Men vi har mycket svårt att se ens konturerna av en samlad svensk strategi från regeringens sida. Möjligen kan vi få veta mera om detta under dagens lopp.

Anf. 88 GUDRUN SCHYMAN (v)

Fru talman! Jag skall börja med att genast besvara frågan. Det är självklart att vi i Vänsterpartiet är för att de länder i Central- och Östeuropa som vill bli medlemmar i EU också skall bli det. En förutsättning för detta är att en hel del av EU:s nuvarande regelverk förändras, bl.a. jordbrukspolitiken. Det välkomnar vi naturligtvis. Men vi anser också att en utvidgning inte kan föra med sig att man effektiviserar på det sätt som Folkpartiet har föreslagit, nämligen att befintliga medlemmar i dag inte längre har en egen röst i utrikes- och säkerhetspolitiken. Den typen av effektivisering av demokratin är vi motståndare till.

Jag tycker att det är bra att den här debatten har kommit till stånd. Vi skall ju gå in i en valrörelse också detta år, denna sommar och denna höst. Ett stort problem är att så många människor i detta vårt avlånga land inte har någon aning om att vi skall ha ett val till EU-parlamentet och vad det egentligen handlar om. Debatten har upphört i och med folkomröstningen för väldigt många. Många var trötta och tyckte att det hade tjatats nog om den frågan. Men debatten om dessa frågor här i riksdagen har inte varit tillräcklig. Det har inte varit en tillräckligt öppen debatt. Enligt min uppfattning har inte regeringen gjort tillräckligt för att hålla diskussionen vid liv om de frågor som ständigt avgörs och debatteras i EU. Man har inte hållit frågan om Sveriges hållning i viktiga framtidsfrågor inom EU vid liv. Det fick vi ett exempel på i går – tyvärr bara *ett* exempel – när det gäller Schengenavtalets behandling.

Men nu är vi ändå här. Vi har en s.k. slutdebatt om EU inför EU-valet. Vår inställning i Vänsterpartiet är naturligtvis att detta inte är någon debatt om huruvida vi skall vara med eller inte, utan detta är en debatt som utgår ifrån det faktum att Sverige är medlem. Vi skall tala om vad vi som partier vill göra i EU och hur vi ställer oss till de förslag som finns om EU:s fortsatta utveckling.

När man lyssnar på debatten här i Sverige och samtidigt på den debatt som förs i EU:s medlemsländer och i EU-parlamentet, kan man tro att man befinner sig på två olika punkter på en tidsskala. Det skiljer ungefär två år, fast det i själva verket är samtidigt. Här pågår debatten som om det inte redan fanns någon debatt om EU:s framtid, som om frågorna inför regeringskonferensen över huvud taget inte hade väckts, som om inte EU:s nuvarande medlemsländer inte hade fört den här diskussionen i många år och redan tagit ställning. EU-parlamentet har ju också tagit ställning för hur man vill se EU:s framtid när det gäller de viktiga frågor som skall avgöras vid regeringskonferensen. De svenska EU-parlamentarikerna har ju också tagit ställning, även om flera av dem med ett förvirrat uttryck i ansiktet säger att de nog inte vet vad de röstade på eller varför. De kanske tryckte fel, eller också hade de missförstått det hela.

Men EU-parlamentet har ju faktiskt under denna vår – för bara några veckor sedan – tagit ställning till ett omfattande dokument som anger hur man tänker sig EU:s fortsatta utveckling. Det är ett dokument som en överväldigande majoritet av de svenska EU-parlamentarikerna har ställt sig bakom. De har alltså klart och tydligt uttalat sig för att frågor skall lösas på ett visst sätt och på ett sådant sätt som inte alls stämmer överens med vad man sade i folkomröstningskampanjen här i Sverige. Beklagligtvis är det så. Det är skandalöst, måste jag säga, och det är alldeles för litet uppmärksammat i Sverige att man säger en sak här hemma medan man gör och säger någonting helt annat i EU-parlamentet och i EU-debatten.

Det är mycket som inte blev så som man från ja-sidan sade, även om Mats Hellström i inledningen försökte att tala om att allt det goda som vi nu ändå kan se – utvecklingen av ekonomin och investeringarna – naturligtvis är en följd av att vi röstade ja. För några månader sedan när vi sade att det inte blev det guld och de gröna skogar som man talade om, svarade man att det inte berodde på EU utan det berodde på någonting annat. Det finns en tendens att skriva allt det goda som händer på EU:s plussida, och om det händer någonting dåligt så har det över huvud taget inte med EU att göra.

Jag tror att det bra om vi inte använder oss av den här typen av förenklingar i debatten. Det vi kan konstatera, Mats Hellström, är att de stora problem som vi har i Sverige – framför allt arbetslösheten – är kvar, oavsett EU-medlemskapet. Den frågan har vi inte löst här och inte heller inom den europeiska unionen. Den frågan har man tyvärr ingen adekvat lösning på i de program som i dag läggs fram och de program som regeringen så villigt kopierar i from av konvergensprogram och annat. Tyvärr är det så.

Men problemet är inte bara att det inte blev som man sade från ja-sidan, utan det största problemet i dag är att ni inte heller gör det som ni sade att ni skulle göra. Ni sade faktiskt att ni skulle arbeta för vissa saker i EU – det var därför som vi gick med – och ni skulle förhålla er på ett visst sätt, ni skulle rösta på ett visst sätt, ni skulle minsann se till att små länder fick behålla sitt både dubbla och enkla veto, ni skulle se till att offentlighetsprincipen skulle införas i EU, ni skulle bygga folk-

hemmet i EU. Det skulle införas minimiregler på miljöområdet. Vi skulle behålla en jättesträng gränskontroll så att narkotikan inte kom in i landet. Vi skulle absolut inte ha något polisiärt samarbete.

Ja, det var väl bra. Men när dessa förslagen lades fram och debatterades i EU-parlamentet så röstade en överväldigande majoritet emot det som man hade sagt här, att man skulle vara med för att kunna arbeta för detta i EU-parlamentet. Det är mycket märkligt. Jag begriper inte hur en och samma person i ett land kan säga en sak och sedan åka söderut och i ett annat politiskt sammanhang bekänna sig till någonting helt annat. Här talar man om självbestämmanderätt, offentlighetsprincip, insyn, demokrati, förankringsprocess i folklig medverkan. I EU-parlamentet säger man: Mer union och mindre demokrati. Och det gör man på punkt efter punkt.

Jag har hela rapporten, dvs. det som man i EU-parlamentet säger vara det viktigaste politiska dokumentet som man har behandlat under det här året. Jag har alla röstetalen och kan konstatera att det är ett fåtal svenska EU-parlamentariker som konsekvent har stött den linje som man talade om från både ja-sidan och nej-sidan. Det handlar om förslag som innebär fortsatt vetorätt i utrikespolitiken. Hur många röstade för detta, när den frågan var uppe i EU-parlamentet? Jo, det var fyra stycken: en vänsterpartist och tre socialdemokrater. Centern och Miljöpartiet lade ned sina röster. Alla andra röstade emot. Små länder skall tydligen inte ha vetorätt.

Det gäller rätten att stå utanför EMU:s tredje fas, den ekonomiska och monetära unionen, som ju regeringen säger att vi skall ta ställning till senare. Alla röstade för att vi skall gå in i den. Minimiregler för miljön röstade de flesta emot. På punkt efter punkt ser det ut på det sättet.

Vad jag skulle vilja veta i debatten är: Vad vill man egentligen från partiernas sida, och vad vill regeringen? Skall vi först ha ett val och sedan få reda på vad ni vill?

Anf. 89 BIRGER SCHLAUG (mp)

Fru talman! Kammarledamöter, ni på läktaren och ni som lyssnar! Låt mig först och främst säga att det en demokratisk ynkedom att EU-nämnden i de flesta viktiga frågor behandlas som luft. När det t.ex. gäller Schengenavtalet, vetorätten gör regeringen sina egna piruetter utan att fråga de folkvalda. Det är skrämmande. Schengenavtalet är speciellt skrämmande med tanke på att det i själva verket kommer att leda till i stort sett fritt flöde av narkotika över gränserna.

Fru talman! Jag har hälsningar från ett mycket illa drabbat land, ett land som drabbats av den värsta av olyckor och som i dag står utanför den internationella gemenskapen, ett land där räntorna är skyhöga, valutan skrämmande svag och statsskulden skenar, ett alltmer isolerat land där industrin massavskedar folk och allt fler människor lämnar sina hus för att flytta in i jordkulor.

Jag har hälsningar från Norge, det land där folket sade nej till medlemskap i EU.

Det var så det skulle bli i ett land som röstade nej till medlemskapet – om man fick tro ja-sidan.

Men verkligheten blev en annan. Det går riktigt bra, väldigt bra för Norge. Det beror inte bara på oljan, som Mats Hellström vet. Det går halvdant för Sverige, riktigt dåligt under långa perioder. Vi kan alla ta del av siffrorna. De nya EU-staternas valutor har försvagats, medan Norge och Schweiz har stärkt sina valutor och sänkt räntorna mer än andra.

Så blev det.

Ett halvår har gått efter folkomröstningen. Och det mesta som ja-sidan sade visade sig vara fria fantasier.

Ett halvår har gått, och folkopinionen har svängt i takt med att löftena visade sig vara både ihåliga och ibland rent ut sagt lögnaktiga.

Sällan har så många blivit så lurade av ett så enigt etablissemang. Och nu tänker man fortsätta med valutaunionen, med Schengenavtalet och med avsägande av vetorätten, vetorätten som för bara sex månader sedan av socialdemokraterna betecknades som en livlina för våra möjligheter att få inflytande.

Miljöpartiet de gröna är naturligtvis med på att sanera svenska statens dåliga ekonomi. Vi har lagt fram flera förslag om det. Därför känns det tragiskt att en av de största utgifter som den svenska staten har är just medlemsavgiften till EU som äter upp de besparingar som görs i det sociala skyddsnätet i Sverige.

Barnbidraget sänks med 2,6 miljarder. Medlemsavgiften till EU är 20 miljarder. Sjukförsäkring, föräldraförsäkring och arbetslöshetsförsäkring sänks till 75 %, vilket innebär en besparing på knappt 2 miljarder. Detta är att jämföra med EU–medlemsavgiften på 20 miljarder. Neddragningar görs för kommunerna med ca 4 miljarder. Det innebär neddragningar inom barnomsorg, skola, miljöskydd osv. – jämför detta med medlemsavgiften på 20 miljarder. Det blir neddragningar för landstingen på ca 2 miljarder som innebär sämre sjukvård. Det är smärtsamt. Det är ingenting jämfört med medlemsavgiften till EU. Vi har sänkt biståndet med 1 miljard. Vi hade inte råd med mer, men vi har råd med 20 miljarder till EU. Insatserna för miljön minskas totalt med ca 1 miljard.

Allt detta tillsammans räcker ändå inte för att få ihop till medlemsavgiften på 20 miljarder. Det finns mycket som talar för att det bästa för svensk ekonomi är att fortast möjligt ta sig ur den europeiska unionen. Ett krav som svenska folket har rätt att ställa är att få folkomrösta efter regeringskonferensen.

Jag ställer än en gång frågan: Är Mats Hellström villig att agera för en folkomröstning efter regeringskonferensen 1996 så att svenska folket kan ta ställning till den nya EU som växer fram?

Inför framtiden är det nya modeordet i svensk politik konvergens, ett ord som nästan ingen vet vad det betyder eller står för men som Göran Persson, Mats Hellström och hela den borgerliga svansen viftar med som vore det vägen till lyckan.

EU:s lagstadgade konvergenskrav är en intellektuellt undermålig smörja om man ser på samhället som mer än en fråga om siffror och

pengar. Man kan klara EU:s lagstadgade konvergenskrav genom att t.ex. pressa ner inflationen, genom att pressa upp arbetslösheten, genom att pressa ner statsskulden och pressa upp miljöskulden. Då blir man nöjd inom EU efter de konvergensregler som man har.

Var och en måste ju inse att detta är att ta ett steg tillbaka i utvecklingen. Dessa budgetekonomiska sifferkrav måste naturligtvis underställas både ekologiska och sociala målsättningar. Det är också det som är Miljöpartiets mål i de samtal som vi för med regeringen i dessa frågor.

Miljöpartiet kan inte acceptera att Sverige deltar i den monetära unionen. De två steg som Sverige hittills har tagit har ju slutat i förskräckelse. Det första steget var att man plockade bort alla spelregler för pengar. Det medförde att makten flyttades från politiskt valda församlingar till kapitalvalda. Det andra steget innebar bl.a. att vi skulle pumpa luft i kronan. Det var inte så lysande. Det har kostat Sverige mångmiljardbelopp, hög arbetslöshet, minskade investeringar och mycket annat.

Nu gäller det det tredje steget som skall vara vägen till lyckan, till paradiset. Men inte är det så. Det riktigt stora problemet är att när vi väl tagit oss in i den tredje fasen är vi fast. Vi kommer inte ur. Så står det i avtalet. Har vi väl tagit oss in kommer vi inte ur. Om vi dessutom inte följer konvergensreglerna kan vi få böta som nation eller t.o.m. lägga pant som vi inte får ränta på innan vi rättat oss, oavsett vad svenska folket säger i val.

Detta stämmer väldigt dåligt med den svenska grundlagen och det som Birgitta Dahl sade på nationaldagen, att makten utgår från folket och att det är viktigt att välja politiker som kan styra och ställa efter de intentioner som man själv har. Men när vi blev medlemmar i unionen har vi inte mycket att säga till om.

Jag vill ställa en fråga till Mats Odell som skall upp i debatten senare: Blev stickprovskontrollen kvar för att förhindra knarkets inflöde i Sverige, så som kds lovade i debatt efter debatt inför folkomröstningen?

Bo Könberg skulle jag vilja fråga: Sjönk matpriserna så som Folkpartiet lovade, åkte land och rike runt och gjorde gällande? Eller stämmer SCB:s siffror att de har höjts med tre procentenheter?

Till Centern vill jag ställa följande fråga: Hur är det med miljögarantin? Blev det en garanti eller ett halmstrå som man då och då kunde rycka i?

Hur är det, Mats Hellström, med vetorätten? Är det en livlina eller har den blivit ett trasigt snöre för att behålla vår suveränitet?

Fru talman! Ni som sitter på läktaren och andra som lyssnar! Folkomröstningen var ett ganska stort skådespel. Ja-sidan målade upp en bild av ett svenskt medlemskap i EU som var synnerligen fantasifull – förmodligen mot bättre vetande, som skickliga skådespelare.

En av de skickligaste, och också den mest hårt arbetande, var Mats Hellström. Därför tilldelas han årets Oscar från Miljöpartiet de gröna för bästa skådespelarprestation i den kalkonrulle som Socialdemokra-

Särskild anordnad debatt:

Sverige och den europeiska unionen

terna regisserade inför folkomröstningen. Jag skall personligen överlämna priset.

Anf. 90 MATS ODELL (kds)

Herr talman! När det gäller skådespelartalanger tycker jag att Birger Schlaug klarar sig ganska bra.

Den viktigaste anledningen till att Sverige blev medlem i EU är att vi vill vara med och påverka i stället för att enbart låta oss påverkas av omvärlden.

Birger Schlaug ställde en fråga till mig som handlar om den gränsöverskridande narkotikabrottsligheten. Vår uppfattning är att allt måste göras för att förhindra denna. Jag vet att Birger Schlaug har olika uppfattningar på det här området. Han vill begränsa möjligheterna till kraftfullt agerande. Är Birger Schlaug beredd att nu verka för att samarbetet inom den tredje pelaren skall kunna stärkas, så att vi kan få kraftfullare verktyg i kampen?

Är ni beredda att överge era positioner, att detta enbart skall vara ett mellanstatligt arbete? Jag tycker att Birger Schlaug skall svara på den frågan i sitt nästa inlägg.

Europas historia är ju, som Mats Hellström mycket riktigt sade, fylld av krig och säkerhetspolitiska förvecklingar. 50 år är en mycket kort tid i mänsklighetens historia – vi firar nu 50-årsminnet av fredsslutet efter andra världskriget – en historia som är fylld av bakslag. Vi måste lära oss något av Europas historia.

En av Västeuropas och därmed, måste man också få säga, EU:s absolut största utmaningar är ju att bevara och säkra freden. Vi kan naturligtvis ha olika uppfattningar om i fall EU-idén främjar freden och stabiliteten mer och bättre än ett Europa som är strikt uppdelat efter gamla nationalstatsindelningar. Vi kan däremot inte ha delade meningar om att EU-idén av grundarna, fäderna och pionjärerna formulerades och konstruerades som just en fredsidé.

Dessutom är EU en naturlig utveckling i ett alltmer internationaliserat samarbete i vår världsdel och en demokratisk plattform för att lösa gemensamma problem i vår världsdel Europa. Alltmer av det som styr vår vardag beslutas i dag utanför vårt lands gränser. Den klockan kan vi inte vrida tillbaka, oavsett hur gärna vi än vill och vilka motiv vi än har, för vår tillvaro blir alltmer komplex.

Individen behöver en familj. Familjen behöver en kommun för den nära servicen. Men inte heller kommunen klarar av alla våra behov av service och stöd. Därför har vi landsting som efter bästa förmåga försöker sköta mer komplicerad sjukvård och kollektiv trafik. Men inte heller landstingen klarar av alla våra behov. Därför har vi nationalstatens demokratiska institutioner, av vilka denna riksdag är den viktigaste.

Men hur gärna vi än ville och oavsett om vi kunde ta för oss all tänkbar suveränitet skulle vi inte här i denna kammare klara av att lösa t.ex. de gränsöverskridande miljöproblemen. Talmannen kunde slå klubban i bordet tills det sprack, och Birger Schlaug kunde begära

Särskild anordnad debatt:

Sverige och den europeiska unionen

voteringar tills morgonen grydde utan att vi i nationalstatens regi kunde göra någonting åt t.ex. de gränsöverskridande miljöproblemen.

Därför är det en helt naturlig utveckling att svenska kvinnor och män ställer upp till ett allmänt val den 17 september för att representera sitt land och sitt parti i Europaparlamentet, där vi faktiskt kan göra någonting åt bl.a. de gemensamma miljöproblemen i vår världsdel. Det är precis lika naturligt som att ställa upp i val till kommunfullmäktige, landsting och riksdag. Men maktfördelningen mellan alla dessa nivåer måste bygga på den gamla principen, att besluten skall fattas på lägsta möjliga nivå och att de högre nivåerna skall ha en subsidiär, eller stödjande, funktion.

Med ett sådant synsätt blir det inte rimligt att arbeta för att Sverige skall utträda ur EU. Det vore lika fel som att arbeta för att t.ex. Stockholms län skulle utträda ur nationalstaten Sverige. Detta trots att det säkert skulle gå att uppbåda motsvarande argument, t.ex. att vi stockholmare skulle förlora i suveränitet när vi i denna kammare kämpade mot skåningar, norrlänningar och smålänningar, att vi skulle förlora skattekraft till andra delar av landet, att vi skulle få lägre livsmedelspriser om vi bara kunde importera från världsmarknaden och slapp hålla jordbruket under armarna i andra delar av nationalstaten Sverige. Alla inser att detta vore orimligt.

Jag menar att det vore lika orimligt, herr talman, att Sverige skulle utträda ur EU – en demokratisk struktur för gemensamma beslut i vår världsdel Europa, som nu befinner sig i ett mycket viktigt utvidgnings- och omvandlingsskede.

För fem månader sedan inträdde Sverige som fullvärdig medlem i EU. Sedan dess är det i den offentliga debatten ingen hejd på vad som läggs EU-medlemskapet till last. Följaktligen är också en större andel av befolkningen negativ till EU i dag än när folkomröstningen genomfördes.

Men det är ju inte säkert att allt som man tycker är negativt verkligen beror på EU, oavsett vad Birger Schlaug och Gudrun Schyman säger. Man kan ju som nybliven EU-medlem inte heller veta vad alternativet att stå utanför skulle ha inneburit. Dessutom är det något tidigt, Gudrun Schyman och Birger Schlaug, att fem månader och en vecka efter inträdet upprätta ett bokslut över Sveriges medlemskap i EU, som jag tycker att ni har ägnat er åt här i dag.

Sverige har nu en historisk uppgift att tillsammans med övriga Västeuropa hjälpa till att lyfta upp Österuropa till något så när rimliga, sociala nivåer. I detta arbete finns inget bättre redskap än EU. Jag utmanar faktiskt Vänsterpartiet och Miljöpartiet att här i dag berätta hur vi bättre skulle kunna bidra till detta än just genom EU.

EU-debatten i vårt land handlar alldeles för mycket om jordgubbars storlek, gurkors utseende, jakt på morkullor och om livsmedelspriser. Jag tror inte att någon är ointresserad av livsmedelspriser. Men vi får inte glömma bort att om vi inte klarar av de stora frågor som vi nu står inför i vår världsdel, att klara säkerhetspolitiken och freden, då är frågan om jordgubbars storlek totalt ointressant. Då existerar inte ens debatten om livsmedelspriser.

Många av dagens allvarligaste miljöhot är globala och regionala. Därför måste vi ta tag i de frågorna. När Sverige blev medlem av EU förändrades våra förutsättningar, men effekterna beror på vilken kraft Sverige väljer att driva miljöfrågorna med nationellt och i den europeiska unionen. Därför är det livsviktigt att Sverige omedelbart lägger fast en strategi för hur miljöarbetet i EU skall bedrivas.

Vi kristdemokrater hävdar att Sveriges ambition skall vara att inte sänka några som helst miljökrav, utan att vi om möjligt skall gå längre än vad som beslutas i EU. Vi skall fungera som en spjutspets i det gemensamma miljöarbetet snarare än att vara den diplomatiske medlaren som bara söker efter den minsta gemensamma nämnaren.

Anf. 91 Statsrådet MATS HELLSTRÖM (s)

Herr talman! Gudrun Schyman för hellre en debatt om debatten än att tala om vad hon verkligen vill. Jag måste säga att argumentationen är falsk, och det är tal med dubbel tunga att å ena sida kritisera regeringen för att den inte i riksdagen tillräckligt skulle ha förankrat de positioner som skall läggas fast i höst och att å andra sidan säga att regeringen skulle ha fattat beslut tidigt. Man måste ju bestämma sig. Jag vill ställa frågan till Gudrun Schyman, men egentligen är den också relevant att ställa till Bo Könberg: Är det så att man önskar det man har uttalat sig för i EU-nämnden, dvs. att man ställer upp på den linje som regeringen har valt, initierar en livlig debatt, inte minst i den parlamentariska kommittén, och därigenom får en ordentlig dialog i det svenska samhället för att sedan bestämma sig i samråd med regering och riksdag om positionen i öst? Är det detta man vill, eller vill man att regeringen skall gå före och lägga fast linjen innan man samråder? Nu angrips vi för bäggedera. Gudrun Schyman måste faktiskt välja. Det är falskt att angripa regeringen från två håll. Gudrun Schyman måste bestämma sig!

Birger Schlaug talar om konvergensprogrammet som en intellektuellt undermålig smörja. Schlaug är rätt skicklig på att vara förförisk, men han talar inte mycket om vad det är för ekonomisk politik som skulle föras vid ett utanförskap, som skulle leda Sverige till något av detta norska som han önskade sig. Om norska staten sålde sina aktier i Statoil, skulle det norska folket slippa att betala skatt i åtta år. Nog betyder oljan en del för den norska ekonomin, Birger Schlaug. Det är något av råttfångaren i Hameln i Birger Schlaugs i och för sig skickliga argumentering, men i grunden är den väldigt falsk. Vi får ingenting veta om vad hans politik egentligen skulle innebära.

Herr talman! Vi får inte glömma EU-arbetet. Det fortsätter varje dag, år ut och år in, vare sig det är regeringskonferenser eller inte. Därför måste vi driva våra frågor såväl före och under som efter konferensen 1996.

I torsdags redovisade jag här i kammaren förberedelserna inför regeringskonferensen 1996. Nu tänker jag ta tillfället i akt att redovisa några aktuella frågor i EU-samarbetet, där den svenska regeringen är aktiv.

Det som jag tycker är mest positivt märkbart med medlemskapet är att vi nu påverkar frågor som verkligen berör oss. Nästan varje vecka åker svenska ministrar till EU och deltar i beslutsfattande om alla möjliga frågor. Självklart påverkar besluten hur det slutligen blir. Ingen kan ha undgått Margareta Winbergs kamp för bättre förhållanden för djuren. Även på en rad andra områden har vi tagit initiativ och verkat aktivt för våra intressen.

En av grunderna för vår demokrati är den öppenhet som finns i svensk förvaltning. Därvidlag skiljer vi i Norden oss från flera andra EU-länder som har en annan tradition. Danmark har tagit initiativ när det gäller att öka öppenheten i rådsarbetet. Där har Sverige, som medlem, nu snabbt anslutit sig. Vi har lagt egna förslag.

Jag redogjorde för detta här i kammaren för en månad sedan. Förra måndagen togs beslut i frågan i allmänna rådet. Resultatet innebär att det blir ett offentliggörande utan undantag av omröstningsresultat i rådet, fler öppna rådsdebatter, bättre förhandsinformation inför rådsmöten, offentliggörande av texter på ett annat sätt än tidigare, förbättrade möjligheter för allmänheten att ta del av resultaten av rådsmötena. Förändringen är inte så långtgående som vi i Sverige önskade, men det är ett steg på vägen mot ökad öppenhet.

Regeringen nöjer sig självklart inte med detta, utan planerar ytterligare initiativ inför regeringskonferensen 1996. Frågan om öppenhet kommer med all säkerhet upp på regeringskonferensen. Det kommer vi att se till. Sverige kommer givetvis att ha en aktiv roll i den frågan.

Efter toppmötet i Essen har en kraftsamling ägt rum i EU för att uppfylla de krav på förbättrad arbetsmarknadspolitik som regeringscheferna ställde. Flera kommissionärer har kommit med nya förslag som skall skapa nya jobb, investera i kunskap och människor och göra EU konkurrenskraftigt. I det arbetet är Sverige aktivt och pådrivande. Inför regeringskonferensen 1996 kommer vi att återkomma till EU-nämnden med flera förslag på hur man skall ge sysselsättningsfrågan ännu större plats i EU.

När jag talar om sysselsättning vill jag passa på att ge ett exempel på hur man inom EU arbetar med ett direktiv som genom miljöförbättringar kan få direkta konsekvenser också för sysselsättningen. Det är ett direktiv som går ut på att man skall sänka blyhalten i dricksvatten från 0,05 mg till 0,01 mg per liter. Det planeras att genomföras under en 15-årsperiod. Det skulle betyda att man måste göra investeringar och ombyggnader av vattenanläggningar o.dyl. för ungefär 300 miljarder svenska kronor. Man räknar med att förbättrade vattenledningar i hushållen kräver investeringar på 900 miljarder svenska kronor. Var och en kan själv räkna ut att om detta direktiv förverkligas kommer det att skapa många nya jobb länge.

Inom det europeiska socialdemokratiska partiet har vi nu inför toppmötet i Cannes arbetat fram en rapport om hur bättre miljö kan ge flera jobb.

Herr talman! Europas politiker måste ta uppgiften att skapa ett medborgarnas Europa på allvar. Att stärka kvinnors makt och inflytande i Europa är då ett viktigt mål för att stärka demokratin. Därför har

Sverige, tillsammans med Spanien, tagit initiativ på jämställdhetens område. Det är ett initiativ som rör olika områden och plan. Det är konkreta mål för kvinnorepresentationen inom EU:s institutioner och tidpunkten när dessa mål skall vara uppnådda. Det rör förändring av åldersgränserna för tjänstetillsättning inom EU och förslag om ett permanent ministerråd för jämställdhet.

Sverige och Spanien skall inför regeringskonferensen 1996 också föreslå att jämställdhetsfrågorna tas upp på ett mer övergripande sätt i EU:s fördrag.

Slutligen kommer vi i ljuset av EU:s Medelhavsinitiativ att arbeta för att EU särskilt uppmärksammar situationen för kvinnorna i Nordafrika. Det är naturligtvis också viktigt eftersom det finns så många invandrarkvinnor från Nordafrika i EU.

Herr talman! Regeringen har redogjort för EU-strategin på miljöområdet i en skrivelse. Jag vill särskilt framhålla framgången i kampen mot försurningen. Vid miljöministermötet i mars togs frågan upp på svenskt initiativ. Kommissionen har lovat att ta fram en strategi som tidigare har saknats. I EU är det nödvändigt att samarbeta med andra länder för att nå framgång. Därför är det glädjande att vi på miljöområdet har haft framgång för det sättet att arbeta. Kontakter med Spanien har lett till en gemensam strategi att i höst ta upp gemensamma miljöproblem som finns i Östersjön och Medelhavet.

Regeringen sonderar också möjligheten att samarbeta med Tyskland om ett initiativ när det gäller återvinning, kretslopp och kemikalier.

Ett annat område där Sverige har höga ambitioner är arbetet mot social segregation, problem och möjligheter i storstäder samt kamp mot droger. Allt detta ryms inom EU:s fattigdomsprogram. Sverige vill förbättra det som görs. Socialdepartementet har därför haft sonderande samtal med Frankrike för att se om vi skulle kunna göra något gemensamt när det gäller att få till stånd ett mer konkret samarbete inom EU mot fattigdom och social segregering.

Herr talman! Ett område där Sverige under våren spelat en aktiv och pådrivande roll är frihandeln och förstärkandet av det transatlantiska samarbetet. Många tankar om hur det skulle kunna gå till har kommit fram de senaste månaderna från politiker på ömse sidor om Atlanten. Det är viktigt att inte Europa och Nordamerika glider isär. Om de två största handelsaktörerna kommer i konflikt med varandra tar den allmänna frihandeln stryk. Den nya världshandelsorganisationen WTO skulle då få en dålig start.

Vi bör skapa förtroende genom att ta fram områden där Europa och Nordamerika kan avveckla resterande handelshinder. De resultat som uppnås kan föras vidare till värlshandelsorganisationen. Även här söker vi samarbete med andra EU-länder, exempelvis Storbritannien. Jag har föreslagit att man inledningsvis inriktar sig på att avskaffa det som kallas icke-tariffära handelshinder inom de områden där det finns tillväxtindustrier, högteknologi och informationsteknik. Jag menar också att man skall utnyttja de positiva erfarenheter vi har av EES-processen. Varför inte skapa ett transatlantiskt ekonomiskt samarbetsområde?

Anf. 92 GÖRAN LENNMARKER (m)

Herr talman! Det råder större pessimism i vår än det gjorde våren 1994. EU-motståndarna säger att det är EU-medlemskapet som lett till detta. Vi bör komma ihåg att det mellan folkomröstningen och medlemskapet, under tiden den 13 november till den 1 januari, skedde en mycket kraftig politikomläggning i Sverige. Det var en följd av riksdagsvalet. Vi fick en socialdemokratisk regering som lade om politiken i många centrala avseenden.

En hel del av den samhällsutveckling vi har i Sverige i dag är en följd av den kraftiga omläggningen. Det var en omläggning av budgetpolitiken med mycket kraftiga skattehöjningar. Det var en kraftig försämring av företagandets villkor. Vi har också sett urholkningar på utbildnings- och forskningssidan.

En satsning på framtiden byttes mot en mer tillbakablickande politik. Den tredje vägens politik kom ånyo i fokus. Detta påverkar naturligtvis framtidsbedömningen. Det påverkar räntenivåer och valutakurser.

I Finland och Österrike - våra medsökare - skedde ingen politikomläggning mellan folkomröstningen och medlemskapet. Där fick man inte heller räntekriser eller valutaras. Det är viktigt att komma ihåg detta eftersom man måste hålla isär orsak och verkan. I Finland stärktes valutan och räntan gick t.o.m. ner.

Om den politiska inriktning som var gällande i Sverige före folkomröstningen hade gällt nu hade läget varit ett annat. Det var naturligtvis sådana jämförelser man gjorde under själva folkomröstningskampanjen.

Jag tror att den socialdemokratiska regeringen i två avseenden faktiskt har försvagat Sveriges möjlighet att agera inom ramen för den europeiska unionen.

Det ena är att man inte riktigt förstår hur viktigt det är att företagandets villkor är goda. Man förstår inte hur viktigt det är att satsa på företagandets Sverige med ett företagande som kan få chansen att verka på den stora dynamiska europeiska marknaden.

Det andra är utbildningens och forskningens centrala betydelse för utvecklingskraften.

Vi har nu en situation där Sverige skall verka inom den europeiska unionens ram. Jag har tidigare talat om utvidgningens väsentlighet, vikten av en gemensam utrikes- och säkerhetspolitik. Vi har anledning att se till att också instiutionerna, sättet varpå EU fungerar, förbättras och blir mer effektivt. Det finns några saker som är viktiga att hålla i minnet för framtiden när det gäller institutionerna. Det är viktigt att ha en kommission, en dynamo, som driver arbetet framåt. Den måste balanseras av ett ministerråd och ett Europaparlament.

Inom den europeiska unionen finns en maktbalansfunktion som parlamentariska demokratier inte har, eftersom regeringarna där kommit fram genom en parlamentarisk majoritet. Här har man en maktbalans som gör att man har en pådrivare, men som också innebär att en stor del av förslagen inte blir godkända. Det är viktigt att bibehålla detta och se till att det också fungerar i framtiden.

Särskild anordnad debatt:

Sverige och den europeiska unionen

Vi måste också se till att ministerrådets centrala roll i beslutsfattandet bibehålls. Jag tror att det är särskilt viktigt i en period med många nya ansökarländer.

Herr talman! Låt mig avslutningsvis ställa några frågor med anledning av de inlägg som har gjorts tidigare under debatten. Den ena riktar jag till statsrådet Mats Hellström, och den gäller arbetslöshetspolitiken.

Har jag förstått rätt om jag säger att regeringen i kampen mot arbetslöshet försöker dela med sig av erfarenheterna från tredje vägens politik, den väg som ledde till arbetslöshetens stålbad? Man kan nästan få det intrycket när man läser vad regeringen skriver och hör regeringens företrädare när det gäller arbetsmarknadspolitiken.

Till Birger Schlaug vill jag säga att jag har gjort den iakttagelsen i EU-nämnden att Miljöpartiet synes vara det parti som går längst av alla partier i viljan till centralreglering i de praktiska frågor som dyker upp i EU-nämnden. Det kan vara något förbryllande när man hör Schlaugs inlägg i denna debatt. Hur kommer detta sig?

Anf. 93 HELENA NILSSON (c)

Herr talman! Jag berörde i mitt första inlägg kort att Centerpartiet ser miljöfrågorna som viktiga. Jag vill gå vidare och peka på behovet av en europeisk skatteväxling för miljön. Det är min förhoppning att vi i nationell enighet kan driva på för att EU skall ta steget in i kretsloppssamhället.

Ekonomiska styrmedel behövs för att den som satsar på miljövänlig produktion inte skall drabbas av sämre konkurrensvillkor. Ett skärpt produktansvar för tillverkaren är också en del av en sådan politik. Ett sätt att skapa gröna jobb är att driva krav på ökade utsläppsavgifter och en gemensam koldioxidskatt kombinerad med sänkt skatt på arbetskraft.

Vi behöver göra gemensamma ansträngningar för att utveckla alternativa drivmedel och energikällor, och vi anser från Centerpartiets sida att man bör driva uppfattningen Euratomavtalet skall omvandlas till ett avtal om stöd till förnybara energikällor.

Vi är eniga om detta i Centerpartiet, både de som sade ja och de som sade nej till medlemskapet. Vi är också eniga om att vi vill ha en ökad överstatlighet när det gäller miljöbesluten och dessutom majoritetsbeslut. Vi vill alltså efter folkomröstningens utslag för ett medlemskap gå vidare med ett samarbete för att få bukt med de gränsöverskridande miljöproblemen. Vi vill också att Sverige skall vara en spjutspets när det gäller europeisk miljöpolitik.

Och, Birger Schlaug, vi i Centerpartiet håller inte fast vid några gamla bräckliga halmstrån från folkomröstningsdebatten. Vi vill gå vidare och påverka det europeiska samarbetet.

Vi vill vidare att en svensk hållning till vetorätten skall förankras i riksdagen under hösten. Vi menar från Centerpartiet att vetorätten skall behållas när det gäller den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken.

Det finns litet olika bud om vad som kommer att diskuteras inför regeringskonferensen. Kommer den gemensamma utrikes- och säker-

hetspolitiken, inlemmandet av VEU i EU och upprättandet av ett gemensamt försvar att bli en stor och viktig fråga, som kommer att debatteras ingående på regeringskonferensen eller inte?

Vi kan ändå konstatera att debatten här hemma både i medier och i kammaren i dag blir av betydelse inför de svenska positionsbestämningarna.

Jag delar Göran Lennmarkers synpunkt att det behövs mer av analys i det gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiska samarbetet, men jag landar inte på samma slutsats, dvs. att vi också skall behöva ändra på vetorätten.

Jag känner en oro inför att det förekommer en sådan brådska i detta sammanhang. Flera debattörer anför att det är viktigt att snabbt fördjupa samarbetet. Det skall införas ett tvåkammarsystem med ministerrådet som en senat och parlamentet som ett representanthus. Det kan bli en fara för EU-samarbetet, om man går alltför snabbt fram med en snabb fördjupning i federativ riktning. Det är också viktigt att vi hela tiden tänker på den folkliga legitimiteten.

Resultatet av 1996 års regeringskonferens måste bli att vi i en folkomröstning får medborgarnas förtroende för fortsatt samarbete. Om detta har också EU-kommissionens ordförande Jaques Santer varit tydlig. Han har flera gånger varnat för att vi inte skall upprepa misstagen från Maastricht och framhållit att EU inte får uppfattas som eller ännu värre utvecklas till ett projekt för politiker och byråkrater.

Anf. 94 BO KÖNBERG (fp)

Herr talman! Jag noterar med tillfredsställelse att Gudrun Schyman faktiskt svarade på min fråga om Vänsterpartiet är anhängare av att de länder i Öst- och Centraleuropa som vill bli medlemmar i EU skulle bli det. Jag är också tacksam för det svar som jag fick, eftersom det var mycket positivt. Gudrun Schyman sade sig vara mycket för detta.

Det man möjligen kan undra är förstås över Vänsterpartiets allmänna ståndpunkt i ett läge där man kraftfullt varit emot ett svenskt medlemskap i EU. Jag förmodar att man inte har så rasande mycket emot att Sverige skulle gå ur EU. Hur ser man då på sina möjligheter att bidra till att det går som det bör gå för de östeuropeiska och centraleuropeiska länderna?

Om Sverige fortsätter att vara medlem förmodar jag att Gudrun Schyman anser att det är bra med internationellt samarbete som fungerar. Hon behöver ju inte stödja de folkpartistiska lösningarna, men hon har kanske några egna förslag till hur man skall klara ett EU med kanske 25 eller 30 medlemmar.

Men på vilket sätt skulle vi kunna bidra till att hjälpa de östeuropeiska, centraleuropeiska och baltiska länderna i detta sammanhang, om Sverige hamnar utanför EU?

Jag är ändå glad över det som redan har sagts. Ju fler av oss här i kammaren som ser det som en viktig uppgift att hjälpa till så att de forna kommuniststaterna kan bli medlemmar i EU, desto bättre.

Birger Schlaug var inte lika intresserad av att svara på frågor utan var mer intresserad av att ställa frågor. Han ställde en till mig, nämligen

om vad jag tycker om matprisernas utveckling. Han undrade också om SCB:s siffror stämmer. Ja, jag skulle väl tro det – det är mycket sannolikt. De tycks peka på att vi hittills, under de fem månader som Sverige har varit medlem, skulle ha haft en prisutveckling om ca 3 %. Svaret till honom är förstås att fem månader är en rasande kort tid för att man skall kunna ha en färdig uppfattning om effekten. Vi får väl tillfälle att återkomma till den frågan.

Möjligen kunde Birger Schlaug under sina två kommande inlägg ägna litet tid till att svara på min fråga om vad Miljöpartiet tycker. Då får vi se om han är lika positiv till att EU utvidgas med 10–12 länder som Gudrun Schyman var för en liten stund sedan.

Mats Hellström ställde en fråga gemensamt till mig och Gudrun Schyman. Det kan inte vara ofta som vi får sådana. Han tyckte att vi på något vis skulle bestämma oss. Jag tror att den då aktuella delen av frågan närmast gällde Gudrun Schyman, så jag överlåter den med varm hand till henne.

Den del som väl gällde mig avsåg den starka kritik som jag har riktat mot det sätt som regeringen har valt för att hantera frågan hur vi i fortsättningen skall ställa oss till frågan om vetorätt eller inte i vad gäller den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken.

Därvidlag har min och Folkpartiets position varit mycket klar, dvs. vi tycker att det är ett bra steg som regeringen nu är beredd att ta. Det går åt det håll som vi har pläderat för. Det som vi har kritiserat är ju att regeringen väljer att presentera denna nya position i Bryssel, inte i EU-nämnden eller i riksdagen.

Det för mig in på den fråga som jag ägnade en del av mitt inledningsanförande åt, nämligen den nationella förankringen av viktiga beslut som fattas på europeisk nivå, inte bara de som har att göra med grundlagar och annat på EU-nivå utan alla de dagliga beslut som fattas.

Jag nämnde två saker som jag tyckte var angelägna för att förbättra den svenska nationella kontrollen, den svenska riksdagens kontroll av vad som händer och sker på Europanivå. Den ena var att ge EU-nämnden en starkare och tydligare ställning, den andra och minst lika viktiga att fackutskotten skulle komma in på ett mycket tidigt stadium. Det vore intressant att höra om Mats Hellström är för detta eller om han är emot det.

Till sist, herr talman, var det min förhoppning i det förra inlägget att vi under den här debatten skulle få höra vad den svenska regeringen har för inställning i de stora frågorna inför 1996. Vi har ännu inte fått höra det, men det finns fortfarande tillfälle för statsrådet att kommentera detta.

Anf. 95 GUDRUN SCHYMAN (v)

Herr talman! Jag skall säga till Bo Könberg att jag respekterar att andra människor, andra partier och andra länders regeringar har en annan uppfattning än jag i politiska sakfrågor. Mitt ställningstagande till utvidgning av och medlemskap i EU för andra länder bygger på denna respekt för de demokratiska rättigheterna. Jag hoppas att det är någonting som vi delar, Bo Könberg.

Mats Hellström tycker att jag för fram en tudelad kritik mot hanteringen av dessa frågor. Jag tycker inte alls att det är så besvärligt. Om vi skall få litet ordning och reda i den politiska debatten och få tillfälle till en öppen och offentlig debatt om stora, viktiga politiska frågor är det rimligt att regeringen kommer med sitt förslag och talar om vad man vill. Sedan ställer man det under debatt. Vi för en öppen debatt och alla redovisar sina ståndpunkter. Därefter får man se vilket resultat man kommer fram till och vilka förslag man kan få majoritet för. Vi gjorde så i höstas med den ekonomiska politiken. Det gick alldeles utmärkt. Jag tycker att man skall göra så med alla viktiga, stora politiska frågor. Man skall försöka involvera, dra med så många som möjligt, inte bara i detta hus utan kanske framför allt utanför.

Ett ständigt pågående politiskt samtal i offentlighet om de stora, viktiga politiska frågorna är vad jag efterlyser. EU-frågan är från början till slut – vi har inte sett slutet ännu – ett exempel på motsatsen. Jag tycker att jag har all rätt att kritisera det.

Jag nämnde Schengenavtalet, som kom upp i går i Utrikesnämnden. Jag har tagit upp det i interpellationsdebatter i denna kammare vid två tillfällen under våren. Jag har efterlyst initiativ från regeringen för att få en debatt om frågan. Ni har faktiskt inte gjort någonting. Jag tycker att det är beklagansvärt.

Så till synpunkten om den allmänna opinionen som nu har svängt och alla de som inte längre är för Sveriges medlemskap. Både jag och Birger Schlaug anklagas för att vi på något sätt står för denna negativa allmänna opinion. Det är intressant att ni tillmäter oss så stor vikt och att vi är så otroligt skickliga opinionsbildare, med tanke på att samtliga andra partier talar för medlemskap. Dessutom talar medierna för det. Att vi, med våra förhållandevis små partier och begränsade resurser, skulle kunna förmå så stora delar av den svenska befolkningen att ha en annan uppfattning är nog ändå något överdrivet.

Jag tror att de flesta människor reagerar klokt och sunt. De ser vad som händer omkring dem i vardagen och drar vissa slutsatser: Det blev inte vad man hade sagt. Det blev inte vad de hade tänkt sig. Sedan tar de ställning utifrån det. Svårare än så är det faktiskt inte.

Det är intressant att höra det varma talet om öppenhet och jämföra med röstningen bland EU-parlamentarikerna när Vänsterpartiet väcker förslag som innebär att vi skall arbeta in den svenska offentlighetsprincipens grundlinjer också i EU-parlamentet. Då röstar man emot. Bara hälften av socialdemokraterna var för att man skulle ha en sådan offentlighet också i EU. Resten var emot. Kds var emot helt och hållet.

Vänsterpartiets Bengt Hurtig väckte ett förslag som handlade om att införa minimiregler för miljön och att miljöhänsyn skulle kunna prioriteras högre än i dag inom EU. Jag kan tala om för Mats Odell att Holger Gustafsson, som sitter för kds i EU-parlamentet, röstade emot det förslaget. Ni tycks inte ha särskilt mycket kontakt med varandra. Det verkar inte som om den ena handen vet vad den andra gör. Det är beklagligt att det är på det sättet. Ni får försöka reda ut det för era väljare. Men det måste bli klart och tydligt var ni står som politiska partier i valet.

Särskild anordnad debatt:

Sverige och den europeiska unionen

Jag skall i mitt nästa inlägg försöka hinna tala om var Vänsterpartiet står.

Anf. 96 BIRGER SCHLAUG (mp)

Herr talman! Först en liten kommentar till Mats Odell. Han sade att vi minsann inte skulle tala om jordgubbar här och gjorde ett stort nummer av det. Den ende som talade om jordgubbar var Mats Odell. Det tycker jag var ganska roligt.

Sedan till frågan från Bo Könberg. Visst kan vi bredda unionen. De länder som vill komma in är naturligtvis välkomna, gärna efter folkomröstning, så att folket har fått säga sitt. Det vet Bo Könberg att Miljöpartiet tycker. Dessutom är det bra om man innan man släpper in nya länder ser till att det finns en utträdesparagraf, så att de vet att de inte blir livegna, inte bara för en generation utan flera. Det borde också gälla den monetära unionen. Där är vi med för evigt, enligt avtalstexten, om vi går in.

Jag fick inte svar på mina frågor mer än av Bo Könberg. Det hedrar Folkpartiet att ha en rak linje. Man gillar superstaten som växer fram, och man kan t.o.m. svara på frågor om matpriserna. Det är bra.

Men hur var det nu med knarket och stickprovskontrollerna, Mats Odell? Kds åkte ju land och rike runt och talade om att stickprovskontrollerna skulle vara kvar. Är de kvar? Hade ni rätt? Eller hade vi rätt? Varför lurade ni väljarna? Ni visste ju egentligen vad det handlade om.

Helena Nilsson tycker att vi skall ha kvar miljögarantin och inte något halmstrå. Men problemet är att den miljögaranti som Centerpartiet och Lennart Daléus talade så mycket om nästan inte alls existerar. Man sätter t.o.m. tak i vissa miljöfrågor, så att vi inte längre får återvinna eller återanvända förpackningar på det sätt vi vill. Man sätter upp ett högsta tak. Är det bra miljöpolitik?

Hur var det nu med miljögarantin? Centern åkte land och rike runt och körde med att miljögarantin skulle vara en garanti för att varje land alltid har rätt att gå före. Så var det inte. Ändå fick ni röster till ja-sidan på det.

Hur blir det nu med vetorätten, Mats Hellström? Och, framför allt, blir det någon folkomröstning efter regeringskonferensen? Vad är regeringen rädd för? Är det möjligtvis folket?

Jag tror inte att folket har gett regeringen mandat att gå längre än den har gjort nu. Jag tror inte att folket har gett regeringen mandat att gå vidare när det gäller t.ex. den monetära unionen, att plocka bort vetorätten eller att ta ytterligare steg mot en supermakt.

Miljöpartiet har tagit EU-frågan på djupaste allvar. Vi har med lust – det kanske var att ta i – men i alla fall med stort allvar gått in i EU-nämnden och försökt förbättra förhållandena där. Vi har t.o.m. fått med oss ordföranden på en del förbättringar. Det är bra att en minister kan få en sammanfattning och veta vad nämnden egentligen tycker. Om det hade varit så från början hade vi kanske sluppit att se den svenska regeringen rösta för ett handelsavtal med Turkiet, trots att Turkiet fängslar parlamentariker.

Vi jobbar också hårt i EU-parlamentet.

Mats Hellström frågar vad vi egentligen vill och vilket vårt motförslag är till den ekonomiska politik som konvergensreglerna innebär. Det är bl.a. det jag sade. Självklart måste sysselsättningsmålet vara minst lika viktigt som inflationsmålet. Annars kan vi få ett fullständigt omänskligt samhälle. Vi kan klara budgetproblemen men få ett omänskligt samhälle.

Självklart måste man se till att problemet med statsskulden inte löses genom att miljöskulden ökar. Samhället är ändå till för människor av kött och blod och inte bara för pengar. Det är grundläggande. Om man lägger fram ett så teoretiskt resonemang som det konvergensreglerna bygger på, tappar man människorna i samhället.

Jag skall bara säga en sak när det gäller det som Göran Lennmarker sade. Den fråga han ställer, om Miljöpartiet vill vara med och ena hela Europa, låter litet obehaglig. Ena hela Europa, vad innebär det? Jag trodde att Europa var något annat än EU och att enande inte bestod i att blott och bart bygga en supermakt.

Anf. 97 MATS ODELL (kds)

Herr talman! Först till Gudrun Schyman: Jag har också sett den sammanställning som ni har gett ut över hur olika svenska ledamöter i EU-parlamentet har röstat. Jag skulle vilja ge ett tips till de undersökande journalister som lyssnar till denna debatt: Studera den listan! Den används på ett mycket försåtligt sätt av Gudrun Schyman. Det är ungefär som om jag, efter kammardebatten i dag med ett antal voteringar, skulle välja ut en reservation på ett område där det finns ett antal reservationer. Bengt Hurtig har använt detta på ett systematiskt sätt. Han har begärt votering och sedan tittat efter hur många som har röstat på just hans eget förslag t.ex. om att säkra öppenheten i Europa.

Det fanns ett antal andra förslag än dem som Bengt Hurtig hade väckt på de områden som Gudrun Schyman har tagit upp här. Jag tycker att hederligheten kräver att man redovisar det.

Birger Schlaug talar om stickprovskontroller. Det hade varit bra om man hade kunnat ha kvar dem. Man har kvar kontrollmöjligheten.

Jag måste upprepa min fråga till Birger Schlaug. Är man i Miljöpartiet beredd att ge arbetet inom den tredje pelaren, som har misslyckats när det gäller att på mellanstatlig väg få bukt med den gränsöverskridande brottsligheten framför allt på narkotikaområdet, de kraftfulla instrument som behövs för att klara av detta fruktansvärda problem som vi brottas med i Europa i dag?

Det tycker jag är en viktigare fråga än frågan om stickprovskontrollernas vara eller inte vara.

Sverige måste, herr talman, skaffa sig en strategi för miljöarbetet inom EU. Jag har i den parlamentariska kommittén EU 96 föreslagit att vi skall göra en särskild analys på miljöområdet och att vi skall tillsätta en bred arbetsgrupp med representanter från politiska partier, opinionsbildare och experter.

Det är någonting som regeringen måste göra nu. Man måste skaffa sig en miljöpolitisk strategi föregången av en bred samrådsprocess inför regeringskonferensen. Sverige måste tillsammans med andra

progressiva länder inför regeringskonferensen arbeta för att få gehör för ett antal viktiga förändringar som berör hälsa och miljö.

Jag tänker på en stärkt miljögaranti – också med omvänd bevisföring – och på skatteväxling för miljön och jobben. Därför måste frågan om miljöskatter lyftas upp på gemensamhetsnivå med effektiva beslutsregler.

För det tredje behövs det ett nytt energifördrag där EU:s energipolitik skall främja energieffektivisering och förnybara energislag och minska dagens beroende av icke förnybara energislag.

Herr talman! Nu när vi är med i EU måste vi till fullo utnyttja de möjligheter som står till buds för att vara med och forma politiken. Därför är det viktigt att regeringen nu accelererar takten när det gäller att utforma de svenska positionerna.

Vi måste i allt arbete slå vakt om en effektiv beslutsprocess, om ett fortsatt starkt inflytande för de små länderna genom rimliga rösträttsregler, om offentlighetsprincipen och om en kraftfull utrikes- och säkerhetspolitik som kan hantera de problem som uppstår, samtidigt som vi slår vakt om vår militära alliansfrihet med den dubbla vetorätten.

Kampen mot arbetslösheten måste bedrivas på alla fronter – också genom EU.

Vi kristdemokrater menar också att den sociala dimensionen behöver fördjupas och förstärkas. Allt talar också, som jag nyss nämnde, för att det mellanstatliga samarbetet när det gäller att bekämpa den gränsöverskridande brottsligheten måste lyftas in på gemenskapsnivå.

Anf. 98 Statsrådet MATS HELLSTRÖM (s)

Herr talman! Jag tror inte att Mats Odell svarade på Birger Schlaugs fråga. Jag gör det i stället. Frågan illustrerar verkligen Schlaugs ganska falska teknik. Han ställde följande fråga: Hur var det nu med stickprovskontrollerna?

Han har ställt massor med liknande frågor här. Han vill ge intryck av att regeringen, EU-kommissionen eller andra inte uppfyller löften som har givits.

Ja, visst är stickprovskontrollerna kvar på knark. Sverige behåller sina tullkontroller vad gäller knark. Det kan vara svårt att uttala sig entydigt om det har blivit fler eller färre beslag. Det har blivit mindre antal beslag på många ställen, men på vissa viktiga orter som Göteborg och Varberg har å andra sidan beslagen ökat. Sammantaget har tullen tagit mer cannabis och heroin det första kvartalet 1995 än under något kvartal 1994, Birger Schlaug.

Birger Schlaug ställde en retorisk fråga för att ge inryck av att det förelåg något slags falskhet före och efter folkomröstningen. Det var självmål, Birger Schlaug. Stickprovskontrollerna är kvar.

Det är ungefär likadant när det gäller konvergensprogrammet. Det är en självklarhet att den svenska inriktningen är att sysselsättningsmålet skall omfattas av samma ambition som konvergenskraven. Det har vi fört fram. Det är glädjande nog, Birger Schlaug, också i den riktningen som utvecklingen i EU går under denna vår – både i Ecofinrådet

och i kommissionens förslag om att man i sina konvergensprogram just också skall redovisa utvecklingen på sysselsättningsområdet.

En hel del är kvar att göra, men det intressanta är riktningen. Det går så att säga vår väg och inte den andra vägen, vilket Birger Schlaugs inlägg nog gav intryck av för de flesta som lyssnade.

Sysselsättning och arbetsmarknadspolitik har också tagits upp från den andra kanten – av Göran Lennmarker.

Nej, Göran Lennmarker, det är inte den typ av arbetsmarknadspolitik som regeringen Bildt förde, som ledde till en tredubbling av arbetslösheten i Sverige och en femdubbling av långtidsarbetslösheten, som kommer att ligga bakom de förslag som den socialdemokratiska regeringen kommer att lägga fram till EU-nämnden och riksdagen och sedermera till regeringskonferensen. Förslagen kommer att präglas av den anda som vi har samarbetat i inom det europeiska socialdemokratiska partiet, och som också har präglat kommissionens arbete kring vitboken.

Delors och de andra som har lagt fram vitboken uppskattar att det handlar om att kunna skapa i storleksordningen 15 miljoner nya jobb till år 2000, om den inriktning av arbetsmarknadspolitiken som vi arbetar med förs vidare. Vi anser att man bör stärka den inriktningen inför regeringskonferensen. Vi får återkomma till riksdagen sedan.

Gudrun Schyman har redan fått ett ordentligt bemötande. Hon ställer något märkligt regeringar eller partiledningar i Stockholm till svars för vad EU-parlamentariker uttalar sig om i EU-parlamentet i Strasbourg.

Är det verkligen så, Gudrun Schyman, att man förutsätter något slags centralstyrning från Stockholm av EU-parlamentariker? Man får väl ändå skilja på regeringar, partier och EU-parlamentet! EU-parlametet skall ju faktiskt också vara en oberoende kraft. Det doftar litet väl mycket gammal stalinism om man verkligen menar att man skall centralstyra de EU-parlamentariker som skall väljas i valet i september från Stockholm.

Vi diskuterade vetot ganska ordentligt här i riksdagen för en vecka sedan. Det kan då rimligen enbart vara retorik som gör att debatten fortsätter. Frågan har klargjorts ganska ordentligt, men jag gör det en gång till.

Man säger att det som sades var nytt och att man aldrig hört det. Men de exempel som Lena Hjelm-Wallén gav är ju exempel på frågor som hon har redovisat inför EU-nämnden. Hon har ett antal gånger från vintern och framåt redovisat just problemen med beslutsformerna. Frågor av typen poliser i Mostar och finansiering i Ukraina har redovisats i EU-nämnden av Lena Hjelm-Wallén tidigare. Det kan inte ses som någon drastisk förändring. Man försöker undvika debatten och att tala om var man själv står genom att skapa en debatt om debatten.

Särskild anordnad debatt:

Sverige och den europeiska unionen

Anf. 99 GÖRAN LENNMARKER (m)

Herr talman! Jag blev bekymrad när jag hörde Mats Hellström svara att han inte ville förespråka den arbetsmarknadspolitik som den förra regeringen bedrev. Jag förstod då att han kanske vill förespråka den arbetsmarknadspolitik som bedrevs innan dess. Det var ändå den som ledde till det arbetslöshetens stålbad som också dess konstruktör förutsåg att vi skulle hamna i om den inte lyckades.

Vi har tyvärr en mycket negativ erfarenhet från Europa av just socialistisk ekonomisk politik eller socialdemokratiska partiers ekonomiska politik. Frankrike har 14 års erfarenhet av Mitterrand. Spanien har lång erfarenhet av Gonzales. Det är länder som inte har klarat sig så särskilt väl utan har hög eller t.o.m. extremt hög arbetslöshet.

Vi har själva erfarenheter av den tredje vägens politik: Vi har låga reallöner och hög arbetslöshet i Sverige.

Vi har också erfarenheter av vad det innebär att stå utanför EU. Vi stod utanför mycket länge, längre än de flesta andra i Västeuropa. Vi vet att Sverige under den perioden kanske har drabbats hårdare av utanförskapet än vad vi själva har insett. Enligt OECD är Sverige det land som har klarat den ekonomiska utvecklingen sämst under 70- och 80-tal fram till början av 90-talet. Det bör man ha med i minnet när man diskuterar effekterna av det svenska medlemskapet.

Helena Nilsson undrade om man behöver ha så bråttom. Det behöver man kanske inte, men i två avseenden tror jag att man *måste* ha bråttom. Det ena gäller att möjliggöra tillträdet för de central- och östeuropeiska länderna, och det andra att se till att den europeiska unionen kan få kraften att förhindra ett andra Sarajevo. I det avseendet tror jag att det är viktigt att gå fram om än inte med hast så utan att tappa tempo.

Jag noterar att Miljöpartiets företrädare inte kommenterar det faktum att Miljöpartiet ofta är mest långtgående i EU-nämnden vad gäller viljan att ha centrala detaljerade regler.

Anf. 100 HELENA NILSSON (c)

Herr talman! Centerpartiet vill ha en konstruktiv och öppen debatt om det fortsatta samarbetet inom den europeiska unionen. Utifrån en i grunden positiv inställning vill vi konstruktivt och kritiskt granskande vara med och bygga upp svenska hållningar inför regeringskonferensen 1996.

Jag vill betona att resultatet av regeringskonferensen måste vara så beskaffat att det för det första kan erhålla folkets stöd genom folkomröstningar i alla länder som så önskar och att det för det andra kan ratificeras av varje lands nationella parlament. För oss i Centerpartiet är det självklart att vi bör genomföra en folkomröstning i Sverige om regeringskonferensen 1996 leder till genomgripande förändringar av Europasamarbetet.

Vi eftersträvar också väl förankrade svenska förhandlingspositioner i regeringskonferensen. Regeringen för ju hela Sveriges talan. Det är ett mycket ansvarsfullt arbete, och riksdag, organisationer och allmänhet skall ju ges goda förutsättningar att ta del av förberedelsearbetet. Som

ledamot av parlamentariska kommittén skall jag försöka bidra till att det blir en sådan bred diskussion och ta till vara det intresse som det svenska folket visade i folkomröstningen i höstas.

En första erfarenhet från den parlamentariska kommitténs arbete med ett första offentligt samtal här i Stockholm är att det inför höstens EU-val finns en risk att det kan bli en fortsättning av folkomröstningsdebatten. Ett sätt att möta detta är att vi politiker i alla offentliga samtal pekar på vad vi *vill* göra i EU-parlamentet. Vi har ett gemensamt ansvar att motivera våra väljare att använda sin demokratiska rättighet att rösta. Det är också spännande att vi för första gången använder personvalsinstrumentet i hela landet.

Slutligen kommer frågan om en utträdesparagraf ofta upp. Min bedömning är att vi inte behöver vara rädda för att driva det kravet. Det finns redan i många partigrupper i EU-parlamentet. Vi i Centerpartiet har med det i vår valplattform. Det har tolkats som en eftergift för vår nej-sida, men i de flesta internationella fördrag finns det en utträdesparagraf.

Anf. 101 BO KÖNBERG (fp)

Herr talman! Gudrun Schyman förklarade sitt och sitt partis ställningstagande till förmån för att de central- och östeuropeiska länderna skall kunna få bli medlemmar i EU med sin respekt för de demokratiska rättigheterna. Om det nu är så att det är större glädje i himlen när en syndare omvänder sig är det alltså i dag stor glädje i himlen.

Däremot svarade hon inte alls på frågan om på vilket sätt man vill hjälpa till med att underlätta för dessa länder att bli medlemmar antingen Sverige är medlem i EU eller inte, men vi kan väl återkomma till detta.

Birger Schlaug har också anslutit sig till detta. Det innebär väl att alla partier numera kan vara överens om detta. Birger Schlaug är också för att de öst- och centraleuropeiska länder som vill skall kunna bli medlemmar i EU, gärna efter folkomröstningar säger han. Vidare säger han att det gärna skall finnas en utträdesparagraf.

Jag trodde att vi hade rett ut den senare frågan ett antal gånger genom att konstatera att man självfallet kan utträda ur EU. Det är väl ingen som tror något annat än att man kan göra det ur ett samarbete mellan 15, eller om det i framtiden blir 25–30, europeiska demokratier.

Birger Schlaug passade också på att genom en släng i förbifarten säga att Folkpartiet var för en superstat. Det var väl bra att det sades. Om vi var det skulle vi förstås säga det.

Det är nog så att vi är det mest Europavänliga partiet, men om Birger Schlaug besvärar sig ett ögonblick med att läsa det program som vi presenterade för några veckor sedan inser han också att vi är för ett samarbete inom EU som inte handlar om en superstat eller en förbundsstat utan om ett nära samarbete mellan demokratier på ett unikt sätt.

Jag uttryckte i slutet på mitt första anförande en förhoppning att vi i dag, under den EU-debatt som är anordnad och som handlar om EU:s framtid, skulle få veta mer om hur den svenska regeringen ser på de

stora frågorna som står på dagordningen under nästa års regeringskonferens. Nu kan vi bara konstatera att Mats Hellström bara har en chans till att tala om det.

Anf. 102 GUDRUN SCHYMAN (v)

Herr talman! Jag tror att vi alla gärna skulle vilja höra vad regeringen vill, och inte bara att man vill ha ett rådslag i det socialdemokratiska partiet. Man är ändå regering i ett land där inte alla tillhör det socialdemokratiska partiet. Landet som sådant bör ha en åsikt i dessa viktiga frågor.

I Vänsterpartiet har vi en åsikt om vad vi vill göra i EU och vad vi kommer att arbeta för som EU-parlamentariker. Vi kommer att arbeta för demokrati på alla nivåer och för en ökad öppenhet i det samarbete som sker inom ramen för det reellt existerande EU. Vi kommer att arbeta för internationella program för ökad sysselsättning. Det innebär att vi motarbetar tanken på en ekonomisk och monetär union. Den har ju en helt annan målsättning. Det är också därför vi inte skriver under det konvergensprogram som regeringen kommer att lägga fram. Vi kommer att arbeta för minskad arbetslöshet, ökad sysselsättning och ökad makt åt löntagare, vilket innebär minskad makt för kapitalägare. Det är vårt program.

Vi kommer att arbeta för fred och säkerhet i världen, inte bara i Västeuropa. Det innebär att vi vill bryta ner supermaktsblock och låta bli att bygga upp nya militära allianser, vilket man är på väg att göra i EU.

Vi kommer att arbeta för en bättre miljö genom att envist hävda att ekologi och ekonomi måste gå samman. När målen krockar måste miljöhänsynen få gå före.

Det är vad vi tänker göra. Det är vad våra parlamentariker kommer att säga i den valkampanj som vi skall ha inför valet i september. Jag kommer som partiledare att kräva att de personer som står på Vänsterpartiets lista och säger dessa saker i valrörelsen i Sverige också arbetar för detta när de sitter i EU-parlamentet. Jag tycker att det är hederlighet och ärlighet i politiken. Om Mats Hellström vill kalla detta för centralstyrning och stalinism säger det väldigt mycket om Mats Hellströms uppfattning om demokrati.

Anf. 103 BIRGER SCHLAUG (mp)

Herr talman! Jag kommer att förskräcka herr talman nu genom att säga att jag ansluter till det som Mats Hellström tycker är stalinism, nämligen att man skall veta vad man röstar på. Röstar man på en miljöpartist i valet till EU-parlamentet får man Miljöpartiets politik i EU-parlamentet där den drivs av våra parlamentsledamöter. Om det är stalinism har jag missuppfattat hela idéhistorien. Jag trodde att det var demokrati.

Moderaterna frågade hur vi ser på detta med överstatlighet. Det är naturligtvis riktigt att vi tillhör dem som först i Sveriges riksdag har drivit kravet på just överstatlighet när det gäller miljöfrågor. Redan 1988 lade vi fram krav på en internationell miljödomstol som skulle

kunna döma både länder och företag som t.ex. inte uppfyller internationellt ingångna konventioner. Vi är alltså för överstatlighet på miljöområdet. Det har vi alltid varit i den gröna rörelsen. Men det skall inte vara en propp. Det skall vara lägsta golv. Det får inte vara ett tak, vilket det alltför ofta är när det gäller EU:s stora miljöproblem, nämligen varor, produkter.

Då återkommer vi till Göran Lennmarker som sade att han och moderaterna vill arbeta för den totalt fria marknaden. Det innebär bl.a. att länder inte får gå före och ställa hårdare miljökrav på olika produkter, som man t.ex. har gjort i Kalifornien. Detta innebär att hela dynamiken på marknaden blir förstörd. Det är möjligen det som är någon sorts stalinism, om man nu skall ta till sådana uttryck. Det är likriktning på marknaden. Varje land måste självfallet ha rätt att gå före och ställa hårdare krav. Det skapar dynamik och teknisk utveckling.

Jag tror att den här sommaren kommer att bli en lång het sommar. Jag hoppas att valet till EU-parlamentet blir ett stort val där många deltar. Jag är övertygad om att många vill ha in miljöengagerade och miljökunniga politiker och dessutom de som är kritiker till EU. Jag tror att man vill ha politiker som tar EU-frågan på allvar. Det gör Miljöpartiet i allra högsta grad.

Anf. 104 MATS ODELL (kds)

Herr talman! Låt mig först konstatera att Birger Schlaug inte svarar på de frågor som jag ställde, om han är beredd att ge kraftfullare verktyg för bl.a. gränsöverskridande narkotikabrottslighet. Han skakar på huvudet; han är inte beredd att göra det.

Jag konstaterar också att Birger Schlaug hellre ägnar sin kraft åt halvkvädna populistiska tvetydigheter än att ta tag i det konkreta miljöarbetet inom EU. Miljöpartiet är alltså en bakåtsträvande kraft, och andra får ta tag i miljöarbetet inom den europeiska unionen.

Birger Schlaug säger att han gärna vill ha överstatlighet. En domstol skall upprättas med världen som arbetsfält, om jag förstod honom rätt. Jag önskar er lycka till med detta, som med överstatliga medel skall gripa sig an miljöfrågorna.

Varför skall ånyo, Birger Schlaug, det bästa bli det godas fiende? Varför inte i stället konstruktivt ta tag i de möjligheter som nu ligger öppna för Sverige att arbeta med miljöfrågorna i vår världsdel?

Herr talman! Låt mig säga några ord om konvergensprogrammet. Just nu pågår överläggningar mellan regeringen och ett antal partier om detta mycket viktiga nationella dokument, där Sverige skall visa för omvärlden hur vi skall lösa våra ekonomiska problem.

Vi kristdemokrater anser att vi skall göra allt för att uppnå konvergenskraven. Det är bra för Sverige med lågt budgetunderskott, låg statsskuld, låg inflation, låg ränta osv. Därefter skall vi ta ställning till hur vi skall göra med EMU:s tredje steg.

Jag hoppas att ni i regeringen nu tar de utsträckta händer som finns, att ni verkligen gör vad ni kan för att åstadkomma denna breda nationella samling, som skulle kunna göra att vi kan återupprätta förtroendet för att Sverige kan komma till rätta med sina problem och därmed

Särskild anordnad debatt:

Sverige och den europeiska unionen

också få ner, långvarigt och väsentligt, räntan och stärka den svenska kronan.

Anf. 105 Statsrådet MATS HELLSTRÖM (s)

Herr talman! Jag tycker att det är för tidigt att ta ställning till frågan om nya folkomröstningar, Birger Schlaug. Vi får bedöma det när vi ser vad konferensens resultat blir och storleksordningen på de förändringar som det kan handla om.

En sak är jag bestämd på: jag delar inte Miljöpartiets uppfattning. Miljöpartiet menar, att om det blir som man önskar sig i en folkomröstning skall man inte ha en ny folkomröstning – som när det gällde kärnkraften. Men om det inte blir som man önskar sig vill man ha en ny folkomröstning. Den typen av inkonsekvens står vi inte för.

Jag har uppenbarligen också en annan uppfattning än Gudrun Schyman om innehållet i den typ av dialog som jag menar är viktig och som skall föregå de svenska positionerna. Vi hoppas där på en så stor samling som möjligt i Sverige. Ett land är ju starkare om uppslutningen är stor i landet när man driver sina positioner i en regeringskonferens. Jag menar att de medborgarsamtal som regeringen för och det arbete som den parlamentariska kommittén har satt i gång för att få i gång en ordentlig diskussion i Sverige, är någonting som vi i regeringen bör ta till oss när vi går till riksdagen i höst med vår uppfattning om hur en position bör se ut och vill ha en dialog med riksdagen om detta. Det skall inte vara en meningslös diskussion, utan en diskussion där de som deltar skall veta att de har en möjlighet att påverka t.ex. regeringen.

Jag är övertygad om att vi kommer att få ett bra stöd för att kunna ge positionsförslag i en dialog med riksdagen, där målsättningarna – som jag tror att vi är överens om i Sverige – skall kunna preciseras.

Vad det handlar om i regeringskonferensen, Bo Könberg, är dels att EU-samarbetet vid regeringskonferensen 1996 måste ges en starkare folklig förankring och demokratisk legitimitet, dels att bana väg för EU:s fortsatta utvidgning, framför allt österut. Unionen och de resultat som uppnås måste vara demokratiskt förankrade och motsvara de förväntningar på samarbetet som ställs av unionens medborgare. Vardagsproblem måste kunna lösas. Regeringskonferensen måste lägga grunden för en utvidgning med länderna i Central- och Östeuropa. Det är också en mycket viktig utgångspunkt.

Utvidgning och fördjupning av samarbetet måste följas upp, enligt min uppfattning. Det finns ingen motsättning mellan dessa mål. Unionen måste bli öppnare. Unionen måste bli enklare. Unionen måste bli effektivare. Det är i den typen av frågor som jag är övertygad om att det kommer att gå att få uppslutning också från andra länder för de svenska ståndpunkter som vi tillsammans i det här landet skall försöka mejsla fram under detta år.

Avslutningsvis kan jag säga, att utöver regeringskonferensen och utöver det vardagliga vill Sverige med sitt medlemskap i EU verka för ett Europa som är präglat av demokrati, solidaritet och öppenhet. Det är regeringens mening. En fortsatt sammanflätning av de europeiska staternas ekonomier tror vi kan bidra till att göra krig och konflikter

lika otänkbara i Europa som de i dag är mellan de nordiska länderna. På sikt vill vi se en alleuropeisk fredsordning förverkligad, där militära lösningar på politiska problem är uteslutna.

Överläggningen var härmed avslutad.

Krigsmaterielexport

13 § (forts. från 10 §) **Krigsmaterielexport** (forts. UU20)

Anf. 106 BODIL FRANCKE OHLSSON (mp)

Herr talman! Åhörare! Det finns i svensk politik ett par vägvalsfrågor som för partier nästan är antingen/eller-frågor. Den ena frågan är kärnkraften, och den andra är försvaret och därmed sammanhängande vapenproduktion och vapenexport.

Det här är ideologiska frågor, väl förankrade i Miljöpartiet. Vi säger klart och tydligt i vårt partiprogram att vi önskar att Sverige går före på nedrustningens väg, att en aktiv fredspolitik inte går att förena med svensk vapenhandel och att det i dagens försvarstänkande, som bygger på nya och andra hotbilder än de rent militära, är nödvändigt att utveckla försvarsmetoder som bygger på en omrustning av försvaret.

Enligt Försvarsberedningens rapport, som kom nyligen, finns det inga politiska förutsättningar för ett väpnat angrepp mot Sverige de närmaste åren. Hotbilden mot Sverige har förändrats delvis efter Sovjetunionens upplösning. Som nya hotbilder nämns flyktingströmmar, internationell kriminalitet och miljökatastrofer. När vi i denna kammare debatterade det svenska biståndet talades det om hotbilder som fattigdom och demokratiskt underskott, sårbarhet i energiförsörjning och vattenförsörjning.

Sveriges vapenexport är till stor del avhängig av Sveriges behov av vapen, naturligtvis, som i sin tur beror på den försvarspolitik som förs. Landets vapenproduktion har en storlek både beräknad för eget behov och beräknad för export.

Jag kanske skall påpeka att det finns ett generellt förbud mot vapenexport – den sker på dispens.

De svenska riktlinjerna är följande när det gäller krigsmateriel för strid:

Till stat som befinner sig i väpnad konflikt med annan stat får krigsmaterielexport inte godkännas, inte heller till stat som är invecklad i internationell konflikt, som kan befaras leda till väpnad konflikt, inte till stat som har inre väpnade oroligheter och inte till stat där det förekommer omfattande och grova kränkningar av mänskliga rättigheter.

Jag vill fråga om den fjärde punkten, om brott mot mänskliga rättigheter som hinder för svensk vapenexport, är ett starkt argument internationellt som man accepterar. Det finns länder som visserligen har skrivit under konventioner om det men som inte särskilt bryr sig om vare sig uppföljning, kontroll eller bestraffning av MR-brotten.

Jag tror personligen att inget land vill stå vid skampålen med världens uppmärksamhet riktad på sig. Kina är ett bra exempel.

Bara ett par dagar efter icke-spridningskonferensen gjorde Kina nya kärnvapensprängningar. De nya provstoppsavtalen blir inte klara förrän 1996, så det finns litet tid för nya experiment för en hänsynslös nation.

När FN-kommissionen för de mänskliga rättigheterna vid sitt möte i Genève i mars hade en punkt på dagordningen som gällde ett förslag till resolution där Kina fördömdes för brott mot mänskliga rättigheter, gjorde Kina enorma ansträngningar för att först stoppa resolutionen och sedan hindra att den ens kom upp på dagordningen. Resolutionen avvisades vid en omröstning med siffrorna 21 mot 20 och 12 nedlagda röster. De 12 nedlagda rösterna anses vara ett resultat av ett intensivt lobbyarbete från Kinas sida. Det visar att anklagelser för brott mot mänskliga rättigheter har en tyngd internationellt.

Jag skall övergå till att tala om våra reservationer till betänkandet.

Miljöpartiet och Vänsterpartiet har en gemensam reservation, nr 2, som handlar om förändringar i krigsmateriellagstiftningen. Det gäller slutanvändarintyg, följdleveranser och registrering av lätta vapen. Det sista yrkandet gäller en parlamentarisk utredning som skall se över vapenexportpolitiken.

Slutanvändarintyg används vid export av hela system och innebär att köparen inte får sälja varan vidare. Det andra intyget, som heter "own production declaration", används vid komponentleveranser. Det innebär endast att köparen inte får sälja varan vidare i obearbetat skick. Här gäller begreppen svensk identitet och utländsk identitet, dvs. produkten skall vara bearbetad på ett sådant sätt att den har fått en utländsk identitet.

Samma sak gäller för samarbete mellan Sverige och andra länder om tillverkning och utveckling av nya vapensystem. Ett vapen som fått övervägande utländsk identitet kan säljas vidare enligt de regler som gäller för samarbetslandet.

Följdleveranser betyder leveranser som krävs för att tidigare köpta vapen skall bli funktionsdugliga, dvs. egentligen reservdelar. Det får inte röra sig om en komplettering av nya vapen som redan finns i bruk.

Vi vill – och det står i reservationen – ta bort OPD-intyget som gäller komponenter och bara använda slutanvändarintyget och ha följdleveranser utan dispenser. FN har ett register över konventionella vapen dit en stor del av medlemmarna rapporterar vapeninnehav och vapenöverföringar när det gäller tyngre vapen. Vi yrkar att detta register skall omfatta även lätta vapen, med tanke på den avgörande betydelse också lätta vapen kan ha, speciellt i interna militära konflikter, t.ex. i Jugoslavien. FN:s generalsekreterare är inne på samma linje. Miljöpartiet och Vänstern har ett särskilt yttrande om detta i betänkandet.

I betänkandet sägs det också: "Utskottet utgår från att regeringen också framgent kommer att verka för en begränsning och kontroll av den internationella vapenhandeln." Till den internationella vapenhandeln hör ju också den svenska vapenhandeln.

Jag tycker att vi skall komma ihåg att när man exporterar vapen till ett land är man aldrig riktigt neutral. Det påverkar maktbalansen i det

område där landet är beläget, och det medför också maktförskjutningar och maktförstärkningar inom ett land.

Från vapentillverkarnas sida talas det ofta om nödvändigheten av att Sverige är en trovärdig handelspartner och att köparen inte får utsättas för kontraktsbrott från svensk sida, om köparlandets politiska förhållanden skulle ändras så att försäljningen kommer i konflikt med Sveriges regler för vapenexport. Ubåtar och stridsflygplan är krigsmateriel som ju har lång tid mellan beställning och leverans. Om vi inte vill riskera vår trovärdighet skall vi kanske börja begränsningen av vår internationella vapenhandel med just flygplan och ubåtar.

Vem säljer och vem köper mest i världen? Fem av de sex exportörer som tillsammans står för nära 90 % av vapenförsäljningen är medlemmarna av FN:s säkerhetsråd USA, Ryssland, Kina, Frankrike och Storbritannien.

Och vart går då exporten? 53 % av exporten går till u-länderna. Pakistan, ett av världens fattigaste länder, köpte 1933 vapen av Sverige för 28 miljoner kronor. 1994 hade siffran fördubblats och blivit 58 miljoner kronor, men det är inte alla vapen Pakistan importerar.

Jag har här en intressant jämförelse från rapporten Human Development Report från 1994. Indien beställde t.ex. 20 MIG-29 attackplan från Ryssland. För samma kostnad hade alla de 15 miljoner flickor i Indien som i dag inte fått någon utbildning kunnat få en grundutbildning. Malaysia beställde två krigsfartyg från Storbritannien. För samma kostnad hade fem miljoner invånare som saknar rent vatten kunnat få det i 25 års tid. Pakistan, ett av de fattigaste länderna, beställde 40 Mirage 2000E stridsflygplan och tre Triparteflygplan från Frankrike, och för den summan hade 55 miljoner invånare kunnat få rent vatten under två år, 20 miljoner par hade kunnat få råd om familjeplanering, 13 miljoner människor kunde ha fått mediciner och 12 miljoner barn hade kunnat få grundutbildning.

Eva Zetterberg sade att den svenska exporten hade ökat. Jag har siffror på att den internationella vapenexporten i världen har minskat. Det beror inte – som man kunde ha hoppats – på att pengarna i stället går till skolor, hälsovård och projekt som gynnar näringslivet t.ex. Det beror helt generellt på andra saker. Kapitalbrist hos många länder, skuldsättning, att oljepriset har blivit lägre, att en del krig har tagit slut, t.ex. i Nordkorea, Iran–Irak och Afghanistan. Men den negativaste orsaken till nedgången i den internationella vapentillverkningen är att det finns nya tillverkare i de egna länderna, som t.ex. i Nordkorea och Egypten, Singapore, Brasilien och Chile.

Vi har också en reservation om vapenexport till enskilda stater och områden, och den upptar elva stater, som vi menar är olämpliga ur exportsynpunkt enligt de svenska reglerna. Indonesien är den första. Dit förekommer inte längre någon export. Listan är inte täckande; den saknar flera namn: Mexico, Saudiarabien, Turkiet m.fl. som tillhör och tillhört Sveriges kundkrets.

Till sist till reservation 3, som gäller samrådet rörande krigsmaterielfrågor. I den rådgivande nämnden för krigsmaterielfrågor är inte alla partier representerade. Miljöpartiet har i sin motion skrivit: "Att ute-

stänga minoriteter, stora nog för att vara representerade i den svenska riksdagen, från sådana rådgivande eller beslutsfattande församlingar är förhoppningsvis bara en beklaglig parentes i svensk demokratisk historia."

Vi i Miljöpartiet förstår mycket väl att det är besvärligt att ha oppositionspartier i en sådan nämnd, en opposition som anser att vapenexporten skall begränsas eller avvecklas. Men det hör till spelets regler i en demokrati, menar vi. Och om man utgår från den senaste SIFO-mätningen utgör den utestängda minoriteten 23,6 %, så det är ingen liten minoritet jag talar om.

Till slut vill jag yrka bifall till reservation 2 – som gäller slutanvändarintyg, följdleveranser, registrering av lätta vapen samt att en parlamentarisk utredning skall se över vapenexportpolitiken – och reservation 4, som gäller en plan för en successiv avveckling av vapenexporten.

Anf. 107 NILS T SVENSSON (s)

Herr talman! I detta betänkande från utrikesutskottet behandlas dels regeringens redogörelse för krigsmaterielexporten under 1994, dels ett antal motioner som rör krigsmaterielexporten och dess regelverk. Till betänkandet har fogats fem reservation från Vänsterpartiet och Miljöpartiet.

Innan jag kortfattat redovisar utskottets överväganden vill jag nämna något om anledningen till att Sverige över huvud taget har en export av krigsmateriel.

Vår säkerhetspolitik har under mycket lång tid varit uppbyggd kring den militära alliansfriheten och kring ett starkt allsidigt försvar med vars hjälp vi skall kunna trygga vår självständighet. En viktig förutsättning för denna inriktning av säkerhetspolitiken har varit en kvalificerad inhemsk försvarsindustri. Med dess hjälp har vi kunnat utveckla, tillverka och underhålla vapensystem anpassade för våra speciella förhållanden. Det har gett oss en trygghet och minskat risken för att vi skall utsättas för utländska påtryckningsförsök. Detta har verksamt bidragit till trovärdigheten i vår säkerhetspolitiska linje.

Vi har internationellt sett en hög självförsörjningsgrad när det gäller militär utrustning. Men det svenska försvarets beställningar har inte räckt till för att vidmakthålla den kvalificerade industriella kapacitet som vi ansett oss behöva. Därför har export av krigsmateriel varit ett element i vår politik.

Vi har varit beredda att acceptera en viss export för att kunna upprätthålla en kvalificerad försvarsindustri. Jag poängterar "viss", för vår exportpolitik uppfattas både av mig själv och av de flesta andra bedömare i Sverige och utomlands som både ansvarsfull och restriktiv.

Den helt dominerande delen av vår export har alltid gått till andra OECD-länder. Vi har undvikit export till länder som befunnit sig eller riskerat att hamna i väpnad konflikt. Riktlinjerna för krigsmaterielexport har över tiden utvecklats på ett sätt som tagit hänsyn till bl.a. den ökade betoningen av respekten för mänskliga rättigheter.

Ibland pekar man i debatten på att svenska vapen skulle använts i krig i andra delar av världen. Delvis är dessa uppgifter överdrivna eller felaktiga, men det är riktigt att så har skett i vissa fall. Orsaken är då inte en slapphet eller överdriven omsorg om försvarsindustrins välbefinnande, utan oftast att stora och oförutsebara förändringar inträffat i ett mottagarland långt efter det att exporten ägt rum.

Sådant kan man naturligtvis inte gardera sig mot med mindre än att export över huvud taget inte ägt rum.

Min bedömning står alltså fast: Sverige bedriver en ansvarsfull och restriktiv krigsmaterielexportpolitik som vi inte har anledning att skämmas för i ett internationellt perspektiv.

Under detta riksmöte har vi behandlat krigsmaterielexporten i utrikesutskottets första betänkande. Det var den 23 november 1994, således för kort tid sedan. Det har också ställts ett stort antal frågor och interpellationer till utrikeshandelsministern under vintern och våren.

De motionsyrkanden som behandlas i det här betänkandet är i hög grad likalydande med dem som tidigare har behandlats. Den första reservationen tar upp redovisningen från regeringen. Utskottet anser att regeringens redogörelse över krigsmaterielexporten uppfyller de krav som kan ställas. Den uppfattningen vidhåller utskottet.

Den andra reservationen berör krigsmateriellagstiftningen som man vill skärpa. Vidare, som vi hörde, krävs att man skall tillsätta en parlamentarisk utredning för att se över vapenexportpolitiken. Också dessa yrkanden har utskottet tidigare behandlat och uttrycker nu samma uppfattning, nämligen att de principer för krigsmaterieltillverkning och krigsmaterielexport som nu gäller alltjämt får gälla. Utskottsmajoriteten skriver att vi förutsätter att regeringen vid ett lämpligt tillfälle gör en utvärdering och översyn av såväl lagstiftning och riktlinjer som tillämpningen av dessa.

Den tredje reservationen tar upp samrådet kring krigsmaterielexportfrågorna. Där kräver man som ni hörde att rådgivande nämnden avskaffas. Behålls nämnden krävs att samtliga riksdagspartier får representation. Nu har regeringen meddelat att man förbereder ett förslag till riksdagen om en organisatorisk reform på exportkontrollområdet. Man föreslår att en fristående exportkontrollmyndighet bildas och att en styrelse eller ett råd med representanter för samtliga riksdagspartier tillsätts.

Denna organisatoriska förändring innebär inte att de enskilda ärendena kommer att underkastas en annorlunda prövning än i dag. Gällande riktlinjer och procedurer förblir desamma. Ärenden av principiell vikt skall också i fortsättningen underställas regeringens prövning.

Nu har regeringen utsett ledamöter i den rådgivande nämnden. Det har inte skett någon utökning, just beroende på att regeringen till hösten lämnar en proposition om de förändringar som jag i all korthet har redovisat.

Den fjärde reservationen kräver en lagstiftning som avvecklar vapenexporten och en plan för denna avveckling. Utskottet har tidigare behandlat också det kravet och ställer inte upp på de förslag som kräver en total avveckling av svensk krigsmaterielexport.

I motionerna krävs också stopp för vapenexport till olika länder. Med anledning av dessa krav vill utskottet framhålla att det enligt gällande lag och riktlinjer är regeringen som har att pröva ärenden om tillstånd för export av krigsmateriel. Detta sker med parlamentarisk insyn, antingen genom Utrikesnämnden eller Rådgivande nämnden för krigsmaterielfrågor.

I detta sammanhang vill utskottet erinra om att vi tidigare under detta riksmöte, i samband med behandlingen av krigsmaterielfrågorna förra gången, gjorde en fördjupad granskning av förhållandena om de mänskliga rättigheterna i flera länder, bl.a. Indonesien. Vi konstaterade då att MR-läget där gav anledning till betydande oro. Denna bedömning kvarstår.

Utskottet framhåller att när regeringen skall göra en utvärdering och översyn av krigsmateriellagstiftningen och riktlinjerna samt tillämpningen av dessa, så bör man fästa särskilt stor vikt vid MR-frågorna.

Vad gäller Indonesien, som har tagits upp tidigare här, har utrikeshandelsministern framhållit att läget är sådant att man inte kommer att ge tillstånd för någon export av ny krigsmateriel till detta land.

Även beträffande Mellanösternområdet har utrikeshandelsministern med hänsyn till det rådande säkerhetspolitiska läget gett besked om att det inte kommer att ges tillstånd till ny vapenexport.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan och avslag på reservationerna.

Anf. 108 EVA ZETTERBERG (v) replik

Herr talman! Jag vill fråga Nils T Svensson: På vilken punkt är de här uppgifterna felaktiga att svenska vapen har sänts till och använts av länder som har befunnit sig i krig under en period av tio år – det som Svenska Freds- och Skiljedomsföreningen har lyft fram? Jag vill gärna veta på vilket sätt uppgifterna har varit felaktiga och överdrivna, som Nils T Svensson framhåller.

Jag har inte funnit något belägg för att så skulle vara fallet. Däremot vet vi att i några fall rör det sig om vapen som har smugglats, dvs. utan tillstånd. Men det rör sig i flertalet fall om länder där man fullt lagligt har haft tillstånd av regeringen för utförsel.

Jag skulle också vilja fråga Nils T Svensson om det parlamentariska rådet, där Nils T Svensson själv är utvald att vara med. Anser Nils T Svensson att det är rimligt att vänta med att ha alla parlamentariska partier med till dess utredningen är färdig? Varför inte ha insynen från samtliga riksdagspartier redan nu, som man sagt från annat håll att det skulle vara önskvärt?

När detta nu inte blir fallet: På vilket sätt kommer Nils T Svensson själv, som ledamot av rådgivande nämnden, att se till att frågorna förs ut, att det blir en parlamentarisk förankring, när nu tre partier saknas?

Anf. 109 NILS T SVENSSON (s) replik

Herr talman! Det är så med den förändrade organisation som man kommer att föreslå i höst att andra frågor också skall tillföras. Det skall bli en självständig myndighet, enligt vad som sagts från regeringens

sida. Den myndigheten skall överta krigsmaterielexportfrågan, men också andra frågor som t.ex. har med export av känslig högteknologi att göra.

Man kan, som Eva Zetterberg, tycka att även andra partier borde ingå i denna rådgivande nämnd. Men det är fråga om några månader, och det är kanske bättre att vi får propositionen från regeringen först. När riksdagen har behandlat och beslutat i den frågan kan det nya rådet eller styrelsen eller vad det nu skall heta tillsättas. Det har givits besked att alla partier i riksdagen skall vara representerade i denna. Jag tror att det på den punkten blir en bra ordning framöver.

Eva Zetterberg sade i sitt inlägg om redovisningen att man inte kunde läsa ut ur skrivelsen hur fördelningen var mellan krigsmateriel för strid och övrig krigsmateriel till de olika länderna. Men det kan man faktiskt göra om man läser de tabeller som finns i den här redovisningen. På den punkten tillmötesgår man Eva Zetterbergs krav.

När det gäller svenska vapen är det ju som jag också nämnde i mitt inledningsanförande att det har förekommit att förutsättningarna har blivit kraftigt förändrade av utvecklingen. Det känner vi ju alla till.

Anf. 110 EVA ZETTERBERG (v) replik

Herr talman! Jag kanske uttryckte mig otydligt, Nils T Svensson. Jag menade att vi i skrivelsen inte har kopplingen mellan land och respektive produkt. Man kan alltså inte se vilka vapen det är som Indonesien under 1994 faktiskt har importerat från Sverige. Jag tycker att det vore väsentliga uppgifter att ta fram, men det går inte att utläsa ur den här skrivelsen.

Jag vill också säga att vi är djupt oense om grundfrågan, dvs. om vi över huvud taget skall ha svensk vapenexport. Min och Vänsterpartiets uppfattning är att så länge det accepteras – vi vet att det inte finns en majoritet för att få en total avveckling av vapenexporten – så måste riktlinjerna vara erhört restriktiva.

Under 1995 har vi inte haft export till Indonesien och vissa andra stater där man särskilt uppmärksammat bristen på mänskliga rättigheter.

Men jag menar ändå att dessa frågor på ett helt annat sätt måste föras ut till samtliga partier för att dessa skall få insyn och möjlighet att påverka. Jag tycker inte att vi skall vänta till omorganisationen; den tar jag inte ställning till i dag.

Till slut konstaterar jag att jag inte fick svar av Nils T Svensson på frågan om på vilket område uppgifterna om att svenska vapen har kommit länder i krig till del har varit felaktiga eller överdrivna. Svaret på detta har uteblivit.

Anf. 111 NILS T SVENSSON (s) replik

Herr talman! Eva Zetterberg har under vintern och våren ställt åtskilliga interpellationer och frågor till utrikeshandelsministern, som är ansvarig för dessa frågor, och alltså fått svar på de frågor som hon nu ställer till mig. Därför behöver jag kanske inte upprepa det.

Från regeringens sida har det sagts, vilket också har markerats gentemot Indonesien och Mellanösternområdet, att man avser att driva en mer restriktiv politik på det här området än den tidigare regeringen gjorde. Det bör väl tillgodose Eva Zetterbergs krav i detta avseende.

Även om jag är utsedd att ingå i den rådgivande nämnden, har jag ingen erfarenhet av hur man arbetade där tidigare när det gäller insynen. Jag föreställer mig dock att det, under de månader som nu skall förflyta innan den nya nämnden tillträder, säkert kan avrapporteras en del som tillgodoser Eva Zetterbergs önskemål.

Anf. 112 ANNIKA NORDGREN (mp)

Herr talman! När man ställs inför olika frågor kan det ibland vara så att hjärtat säger nej men förnuftet säger ja. Men när det gäller krigsmaterielexport är både hjärta och hjärna överens: den måste stoppas!

I utrikesutskottets betänkade slås det fast att utförseln av krigsmateriel under 1994 har ökat med 11,1 % jämfört med 1993. Exporten av krigsmateriel för strid ökade med 10,8 %, och för övrig materiel uppgick exportuppgången till 11,4 %.

Exporten av krigsmateriel bidrar till att människor lever i fattigdom. Det är ju faktiskt så att de rika länderna säljer och de fattiga köper. Åren 1991-1993 svarade EU-länderna för 92 % av exporten av större vapensystem, varav över hälften, 53 %, gick till stater i tredje världen.

Vad är det som styr svensk krigsmaterielpolitik? Enligt den socialdemokratiska rapporten Gränslös demokrati skall det vara säkerhetspolitiska hänsyn och inte sysselsättningspolitik. Mot denna skrivning har jag två anmärkningar.

För det första: Den stämmer inte i praktiken. I regeringens översyn av vapenexportpolitiken i våras deltog t.ex. både Närings- och Arbetsmarknadsdepartementet.

För det andra: Om man skall ta säkerhetspolitiska hänsyn skall man över huvud taget inte exportera krigsmateriel. Vi måste inse att det är en säkerhetspolitisk vinst att stoppa exporten.

I Svenska Freds nya rapport, Svenskt stål biter, finns en fruktansvärd lista. Den visar att svensk krigsmateriel sedan 1980 har levererats i anslutning till minst 33 krig, eller väpnade konflikter, som det heter i riktlinjerna. Jugoslavien var under 80-talet en av de största mottagarna av svensk vapenexport.

Nils T Svensson sade alldeles nyss att man inte kan gardera sig mot att svenska vapen används i krig om export över huvud taget har ägt rum, i och med att man inte vet när krig bryter ut. Just det! Ett utmärkt sätt för Sverige att gardera sig är att avbryta vapenexporten.

I Försvarsberedningen, där jag sitter med, har vi skrivit en rapport om säkerhetspolitik. I den skriver vi mycket om att vi måste förhindra att konflikter uppkommer över huvud taget. Detta gör vi inte genom export av t.ex. JAS, Ubåt 2000 eller kanoner.

I regeringens direktiv till den kommitté som ser över den svenska invandrar- och flyktingpolitiken står det att man skall överväga hur Sverige skall kunna medverka till att undanröja eller lindra orsaker till

flykt och påtvingad emigration. En sådan orsak kan regeringen undanröja direkt genom att stoppa krigsmaterielexporten.

Som Eva Zetterberg sade tidigare i debatten, var 65 % av de människor som mellan åren 1983 och 1994 sökte asyl i Sverige på flykt från länder dit svenska företag under samma period exporterat krigsmateriel.

För att hålla den här debatten kort, får jag slutligen avbryta genom att återigen slå fast att krigsmaterielexporten måste stoppas – av humanitära, ekonomiska och inte minst säkerhetspolitiska skäl. Den måste stoppas, eftersom vi lyssnar på både hjärtat och hjärnan!

Anf. 113 ELISA ABASCAL REYES (mp)

Herr talman! 1973 genomfördes en statskupp i Chile. Den planerades i huvudsak av fyra generaler, och hjärnan bakom kuppen sägs ha varit flygvapenchefen. Hans namn var Augusto Pinochet.

Denne flygvapenchef fortsatte som diktator. Det kom att bli en 17 år lång diktatur med tiotusentals politiska mord, tortyrer, våldtäkt som tortyr och hundratusentals flyktingar i världen, bl.a. mina egna föräldrar. 30 000 av dessa flyktingar finns i Sverige. I Sverige har vi också Carmen Gloria, som brändes levande men överlevde skadorna. Detta nämner jag som ett exempel på hur nära detta är oss.

År 1989 avvecklade militärjuntan sin regering, men först såg man till att försäkra sig:

För det första ligger den militära makten fortfarande hos Augusto Pinochet, som i dag är överbefälhavare för samtlig militär makt i Chile. Han är fortfarande chef för flygvapnet.

För det andra såg man till att privatisera elmarknaden och lagstifta om monopol för denna. Samme minister i juntan som beslutade om detta köpte själv upp företaget och såg till att samtlig elproduktion i Chile styrs av den f.d. militärregimen.

Vad har vi då att lära av detta? Det har varit sex år av demokrati i Chile, under två olika presidenter, men för mindre än tre år sedan genomfördes ett nytt försök till statskupp och konfrontation i Chile. Makten är alltså ingalunda säker, och man bör vara medveten om att den militära makten fortfarande hålls av en diktator.

Det är därför med sorg som jag konstaterar att förhandlingar har inletts för att sälja JAS till flygvapnet i Chile – ett flygvapen som alltså styrs av en f.d. dikator och folkmördare.

Hur skall man tillämpa svensk lag, när det inte går att säga exakt vilka mänskliga rättigheter som kränks, utan när det bara är vansinnigt osmakligt? Vilka principer skall vi tillämpa då?

Känner man dessutom till Chiles historia och säkerhetspolitiska situation, kan man ingalunda säga att det är ett säkert område.

Chile har i dag ett område i Sydpolen, där det finns stora naturtillgångar som kan omsättas i pengar. Konflikter om detta har förekommit mellan Chile och Argentina och hotade så sent som på 80-talet att bli väpnade konflikter.

Det finns i dag flera tecken på att Chiles demokrati är mycket osäker, och Sverige bidrar till den demokratiska utvecklingen genom bistånd.

Jag hoppas att en dispens för export av JAS aldrig ges, oavsett om Sverige har behov av att realisera ut detta plan till ett tredje-världenland.

Med denna vädjan vill jag avsluta. Jag vet att statsråd i den nuvarande regeringen har uttryckt sig kritiskt men sagt att de inte kan göra något åt det, trots att det är osmakligt.

Jag hoppas att denna församling vet att göra något åt denna osmakliga sak, inte bara av hänsyn till den demokratiska utvecklingen i Chile utan också av hänsyn till de 30 000 chilenare som bor i Sverige i dag och som skulle vilja återvända till Chile.

Anf. 114 OLA KARLSSON (m)

Herr talman! Nu firar hyckleriet och dubbelmoralen nya triumfer. Jag har i min motion som behandlas i det här betänkandet velat peka på dels betydelsen av en stark försvarsmaterielindustri i Sverige, dels på att vi i regelverket för export av dessa varor ger industrin rimliga villkor.

Vi har sedan lång tid i Sverige en mycket kompetent och duktig försvarsindustri. Vi har ansett det som självklart att vi som alliansfritt land, med erfarenhet av vad som hände våra grannländer under andra världskriget, skall ha ett starkt försvar. En av hörnpelarna i detta starka försvar har lika självklart varit materiel anpassade efter svenska förhållanden. Före och under andra världskriget lärde vi oss dessutom läxan hur svårt det är att i en krissituation köpa materiel utifrån. Självständighet och alliansfrihet då handlade i betydande omfattning om att i praktisk handling med vapen i hand avskräcka en tänkbar angripare.

En tydlig utvecklingslinje vad gäller vapensystemen i dag är att de blir mer och mer komplicerade, varje enhet klarar ett större både verkans- och geografiskt område och varje enhet blir dyrare. För samma verkan behövs alltså betydligt färre och samtidigt betydligt dyrare enheter. Vi kan samtidigt konstatera att det svenska försvaret står under stark ekonomisk press, vilket också leder till att färre enheter beställs. Sammantaget innebär det att om vi vill ha kvar en högkvalificerad försvarsindustri i Sverige, måste vi ge den goda möjligheter till export. Det kommer inte att vara möjligt att för enbart det svenska försvarets behov av små serier slå ut utvecklingskostnaderna och nå rimliga priser.

Vi har under de senaste åren kunnat se ett antal övergrepp mot självständiga stater, etniska rensningar och hot från aggressiva grannstater. Vi har kunnat följa några konflikter vid våra egna TV-apparater. Vi har alltså kunnat följa övergreppen och också kunnat se svenska vapen användas. Vi har kunnat se svenska soldater i blåa hjälmar, FN-hjälmar, finnas i konfliktområdet, för att med svenska vapen försvara sig och det FN-mandat de har att fullfölja.

Låt mig citera dagens nummer av Kyrkans tidning angående vapenembargot mot Bosnien: "Embargot har bidragit till att ge serberna

onödiga fördelar och därmed till att förlänga kriget. Om FN inte når framgång med sina fredsinsatser måste bosnierna få möjlighet att försvara sig. Det är motiverat att upphäva embargot."

Självfallet är det riktigt och rimligt att bosnierna får försvara sig. Precis på samma sätt var det riktigt och rimligt att kuwaitierna försvarade sig med FN:s hjälp och drev ut irakerna ur det egna, ockuperade landet. Det är också riktigt och rimligt att vi ger små stater möjlighet att försvara sig mot aggressiva grannar. Det är rimligt att vi ger dem möjlighet till det oberoende som köp från en alliansfri stat innebär.

Men här tycker jag att dubbelmoralen och hyckleriet firar triumfer. Vi hjälpte till att befria Kuwait med svenska vapen, men vi ger dem inte rätt att köpa vårt materiel. Vi hjälper till med svenska vapen i Bosnien, men de får inte köpa själva. Några vill även, likt Kyrkans tidning, avveckla vapenembargot, men bara om det inte är svenska vapen som säljs. Jag är själv tveksam till om vi skall gå så långt att vi säljer just dit. Vi tillåter inte heller andra stater i exempelvis Gulfområdet att försvara sig med svensk materiel som är utpräglat defensiv. Luftvärn, minröjning och eldledning till luftvärn är normalt defensiva system.

Ett annat exempel på dubbelmoralen är att svenska företag inte får sälja materiel till Israel, medan vi själva köper därifrån. Ja, vi inte bara köper pilammunition utan vi betalar dem dessutom för att de skall utveckla ny teknik inom vapenteknologin. Ett utvecklingsuppdrag är utlagt till israelisk industri.

Herr talman! Det är bra att den rådgivande nämnden för försvarsmaterielexport äntligen är tillsatt. Det är förvisso inte ovanligt i djurriket att individer går i dvala under vinterhalvåret, men det var väl få som trodde att detta även gällde Mats Hellström.

Även om det finns goda skäl att överväga förändringar av regelverket för export bör det vara en skyldighet för en ansvarig minister att faktiskt tillämpa det redan existerande regelverket. Det stillestånd vad gäller tillståndsgivning som funnits har inte varit bra vare sig för försvarsindustrin eller för övrig svensk industri. Låt oss hoppas att de ca 150 vilande ansökningarna nu kommer att behandlas i en positiv anda.

Herr talman! Jag har inget yrkande. Jag vill ändå på detta sätt göra en markering för en industrigren som betyder mycket för vårt lands säkerhet.

Anf. 115 EVA ZETTERBERG (v)

Herr talman! Jag skall börja med att instämma med Ola Karlsson om att det handlar om dubbelmoral. Vapenexporten från svensk sida är ett utslag av dubbelmoral. Vi talar om respekten för mänskliga rättigheter och rätten att leva i fred samtidigt som vi exporterar vapen. Vi vet, och det finns mycket fakta, att svenska vapen faktiskt används i krig och för övergrepp mot mänskliga rättigheter. Där är vi överens.

Däremot är vi inte överens om slutsatsen. Hur kan slutsatsen bli, Ola Karlsson, att vi skall öka exporten, exempelvis till Israel eller andra länder som faktiskt befinner sig i ett område som är mycket oroligt och instabilt? Det är att direkt uppmana till krig.

Jag vill också fråga om jag tolkade Ola Karlsson rätt. Skall vi upphäva vapenembargot mot Bosnien? Skall vi från svensk sida kanske börja exportera vapen till Bosnien och hela det f.d. Jugoslavien? Det är ett område som verkligen behöver vapen, eller hur? Jag är förvånad, eftersom Ola Karlssons parti inte ens i utrikesutskottet har framfört den åsikten.

När det avslutningsvis gäller talet om och försvaret för den svenska försvarsindustrin, är jag inte alls lika säker som Ola Karlsson om denna industris förträfflighet. Jag tycker att den visar oroväckande svaghet. Det kommer signaler från många politiska håll om att det finns intresse för att utveckla civila produkter. Men vad har hänt i det fallet? Nyligen läste jag ett tal från den 13 december 1994 av direktör Egon Linderoth inför Kungliga Krigsvetenskapsakademien om den svenska försvarsindustrins framtid. Det sägs inte ett enda ord om hur man kan använda den nuvarande tekniska kapaciteten inom försvarsindustrin för att bygga ut civil produktion för att kunna avveckla och minska svensk vapenexport och svensk vapenproduktion. Det är där dubbelmoralen ligger och inte i att vi skulle göra en minskning. Det är det som är det nödvändiga i dagens läge, Ola Karlsson.

Överläggningen var härmed avslutad.

Beslut

Mom. 5 (förändringar i krigsmateriellagstiftningen)
1. utskottet
2. res. 2 (v, mp)
Votering:
250 för utskottet
33 för res. 2
66 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 134 s, 67 m, 19 c, 19 fp, 11 kds
För res. 2: 1 fp, 17 v, 15 mp
Frånvarande: 27 s, 13 m, 8 c, 6 fp, 5 v, 3 mp, 4 kds

Mom. 7 (åtgärder för avveckling av svensk krigsmaterielexport m.m.)
1. utskottet
2. res. 4 (v, mp)
Votering:
251 för utskottet
32 för res. 4
66 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 134 s, 68 m, 19 c, 19 fp, 11 kds
För res. 4: 1 fp, 17 v, 14 mp

Frånvarande: 27 s, 12 m, 8 c, 6 fp, 5 v, 4 mp, 4 kds

Övriga moment
Kammaren biföll utskottets hemställan.

Beslut om uppskjuten votering

På förslag av förste vice talmannen medgav kammaren att de ärenden som hann debatteras färdigt under återstoden av dagens sammanträde fick avgöras vid arbetsplenum tisdagen den 13 juni tidigast kl. 11.00.

Ajournering

Kammaren beslöt kl. 18.01 att ajournera förhandlingarna till kl. 19.00 för middagsuppehåll.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 19.00.

14 § Vissa anslag inom Utrikesdepartementets område

Föredrogs
Utrikesutskottets betänkande 1994/95:UU26
Vissa anslag inom Utrikesdepartementets område (prop. 1994/95:150 delvis)

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 13 juni.)

15 § Vissa forskningsresurser till Militärhögskolan

Föredrogs
Försvarsutskottets betänkande 1994/95:FöU7
Vissa forskningsresurser till Militärhögskolan (skr. 1994/95:223)

Kammaren biföll utskottets hemställan att ärendet fick avgöras efter *en* bordläggning.

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 13 juni.)

16 § Vissa ändringar i miljölagstiftningen till följd av EU-medlemskapet

Föredrogs
Jordbruksutskottets betänkande 1994/95:JoU21
Vissa ändringar i miljölagstiftningen till följd av EU-medlemskapet (prop. 1994/95:181)

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 13 juni.)

17 § Kompletteringspropositionen

Föredrogs
Jordbruksutskottets betänkande 1994/95:JoU24
Kompletteringspropositionen (prop. 1994/95:150 delvis)

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 13 juni.)

18 § Vissa åtgärder mot utsläpp av försurande ämnen och andra luftföroreningar

Vissa åtgärder mot utsläpp av försurande ämnen och andra luftföroreningar

Föredrogs
Jordbruksutskottets betänkande 1994/95:JoU22
Vissa åtgärder mot utsläpp av försurande ämnen och andra luftföroreningar (prop. 1994/95:119)

Anf. 116 HANNA ZETTERBERG (v)

Herr talman! Effekterna i naturen av försurningen i luft, mark och vatten är gigantiska. De är resultatet framför allt av vår västerländska civilisation och ett skrämmande exempel på vår kollektiva oförmåga att ta konsekvenserna fullt ut av kunskaper som vi har i dag för att komma till rätta med problemen.

Det försurande nedfallet kommer främst från andra länder, vilket regeringen och utskottet redovisar i propositionen respektive betänkandet. Men också Sverige förorsakar försurande utsläpp som i sin tur faller ner i andra länder, främst i Finland. Det betyder att ambitionerna i Sverige fortfarande måste öka när det gäller åtgärder för att minska våra utsläpp.

I ett särskilt yttrande tar vi upp den kritik som utskottet uttrycker mot att yrkanden lämnats in som har behandlats eller som kommer att behandlas i andra sammanhang. Men jag tycker att man skall hålla i minnet att försurningsfrågorna har aktualiserats tre gånger under innevarande riksmöte och att de med stor säkerhet kommer att aktualiseras återigen innan mandatperioden är slut. Detta beror delvis på att försurningsfrågorna är komplexa och påverkar samhället på många olika

områden och på att det finns olika infallsvinklar beträffande försurningsproblemen.

Försurningsproblemen kommer att aktualiseras när det gäller internationellt arbete, trafik- och miljöfrågor i allmänhet samt jordbrukets påverkan på miljön. Försurningen kommer att behandlas när det gäller luft- och havsföroreningar. Med andra ord går det inte att undvika att frågan kommer upp flera gånger. Att det sedan saknas en samlad redovisning av försurningsproblemen – en sådan kräver Vänsterpartiet i sin reservation nr 3, vilken jag yrkar bifall till – gör det inte enklare vid motionsskrivandet.

Jag tycker inte att man, som utskottet gör, bör skriva att "propositionen innehåller endast en hemställanspunkt som kräver riksdagens medverkan" – nämligen att riksdagen godkänner protokollet till 1979 års konvention om långväga gränsöverskridande luftföroreningar med ytterligare minskning av svavelutsläppen.

Om det bara var det som var regeringens avsikt borde propositionen ha haft ett annat namn. Det borde heller inte ha stått i beskrivningen av propositionens huvudsakliga innehåll: "Regeringen redovisar också inriktningen av det fortsatta arbetet mot försurningen."

Just frågan om att godkänna svavelprotokollet är för övrigt okontroversiell på så sätt att Sverige redan har klarat av de krav som sätts för minskningen av svavelutsläppen. Där gäller det snarare att se till att ambitionsnivån ökar där det är kostnadseffektivt. Det gäller t.ex. utsläpp från sjöfarten där det finns mycket kvar att göra.

Vänsterpartiet har två reservationer till det här betänkandet. Den ena – reservation nr 3 som jag redan yrkat bifall till – handlar, som sagt, om avsaknaden av en samlad redovisning av försurningsproblematiken.

Det är mycket märkligt att regeringen i en proposition som sägs redovisa inriktningen av det fortsatta arbetet mot försurningen ägnar den största delen åt småskalig vedeldning, medan en diskussion kring trafikfrågornas betydelse lyser med sin frånvaro.

Vi är helt överens om att försurningsproblemet är ett av Sveriges allvarligaste miljöproblem, och vi menar att regeringen bör komma tillbaka till riksdagen med ett samlat program. Vi menar också att vi behöver göra en utredning tillsammans med våra grannländer för att få en gemensam helhetsbild av åtgärdsbehoven.

Vi menar i den andra reservationen att det måste införas krav på ackumulatortank för nybyggda anläggningar för eldning med fasta bränslen. Regeringen har infört ett investeringsstöd för ackumulatortank, och det tycker vi är bra. Men jag begriper inte varför man inte tar steget fullt ut och kräver att det skall finnas på nybyggda anläggningar. Vi vet ju, och regeringen skriver också, att installation av ackumulatortank tillsammans med rätt eldningsteknik kan minska de utsläppen med 60–90 %.

Anf. 117 GUDRUN LINDVALL (mp)

Herr talman! Återigen skall det handla om försurning.

Jag läste zoologi, läran om djuren, 1967. Då pratade vi om försurning. Vi pratade om att försurningen allvarligt skulle påverka den svenska naturen. Det skulle innebära att Sverige, med de gnejser och graniter vi har i marken, skulle fara illa och att pH-värdena skulle sjunka. Det skulle innebära att metaller släppte. Det skulle få betydelse för svamplivet, mykorrhizan i marken. Det borde också få betydelse för träden. Vi pratade om vilka effekter det skulle kunna få på det vilda att vi fick en annan typ av metallförekomster i jorden. Vi pratade om vad utläckaget av metallerna skulle betyda för sjöar och vattendrag, där många djur inte alls klarar den påspädning av metaller som blir följden. Vi pratade om vilka djur som antagligen skulle försvinna på grund av försurningen, dels på grund av det låga pH-värdet, som för vissa djur, framför allt de vattenlevande, innebär att proteinerna i gälarna förstörs, dels därför att många inte klarar den kemiska chock som en försurning innebär, framför allt vid vårfloden.

Det här var 1967. Det är snart 30 år sedan.

Det är tragiskt att i dag stå här med ett betänkande i vilket det talas om att försurningen är ett av de allvarligaste miljöproblem som vi har i Sverige och i vilket det sägs att den totala belastningen av försurande nedfall i Sverige överskrider den kritiska belastningen fem till tio gånger.

Ibland är det lätt att tappa tron på att vi människor verkligen mäktar med den miljöförstöring vi själva skapar. Det är också lätt att tappa tron på att vi politiker verkligen kommer till de nödvändiga beslut som måste till för att vi skall nå det samhälle som alla pratar så vackert om, att ta hänsyn till vad naturen tål, kretsloppssamhället – ja, ni har hört alla orden många många gånger, och de flesta partier kan dem i dag. Men när det kommer till kritan fattar man inte de politiska beslut som krävs. Vi skriver fortfarande, år 1995, i ett betänkande att den totala belastningen av försurande nedfall i Sverige fem till tio gånger överskrider den kritiska belastningen, och vi vet att försurningen fortgår.

Vi behandlar nu i Sveriges riksdag ett betänkande som skall handla om vissa åtgärder mot utsläpp av försurande ämnen och andra luftföroreningar. Mot bakgrund av all den kunskap som vi har samlat på oss under 30 år borde det här då vara ett dokument som verkligen tar tag i problemet. Men tyvärr kan jag konstatera att så inte är fallet.

När jag som miljöpartist väcker motioner får jag höra från många håll att jag är för detaljerad. Men jag är övertygad om att det är först när vi börjar diskutera de konkreta detaljerna, de konkreta stegen på väg till det samhälle vi talar om, det som tar hänsyn till vad naturen tål och som blir ett kretsloppssamhälle, det är först då vi har chans att ta oss till det som är visionen. Jag är övertygad om att vi kan tala aldrig så mycket om det här samhället, men vet vi inte vilka steg vi skall ta, kommer vi heller aldrig dit.

Efter ett år i riksdagen kan jag konstatera att jag är fullkomligt övertygad om att riksdagen behöver ett miljöutskott. Vi behöver ett utskott som verkligen hanterar miljöfrågorna seriöst, ett utskott där vi diskuterar vilka åtgärder vi skall vidta. Att som i dag ha miljöfrågorna som ett bihang till jordbruksutskottet känns inte bra.

Vissa åtgärder mot utsläpp av försurande ämnen och andra luftföroreningar

I det här betänkandet tar man inte upp det som egentligen är det största problemet vad gäller försurningen, nämligen trafiken. Man säger, som man alltid brukar säga, att det mesta av de förorenande ämnena kommer från andra länder. Men Sverige är det land som förorenar mest i Sverige. Det är bara att titta på statistiken. Vi sprider själva närmare 35 000 ton kväveoxider. Det land som kommer närmast efter är Tyskland, med ungefär 23 000 ton. Sverige sprider dessutom närmare 35 000 ton föroreningar till Finland.

Kommer vi till rätta med de svenska problemen skulle alltså en stor del av problemen här hemma i Sverige kunna åtgärdas. Det går inte alltid att skylla på att åtgärderna skall vidtas någon annanstans. Vi måste visa att vi kan göra det här.

I det här betänkandet sägs mycket om vedeldning. Det handlar om ratificerandet av svavelprotokollet. Man har också slängt in litet andra frågor, som jag tycker vi behandlar en aning styvmoderligt.

Vi vet att kväveoxiderna i dag är det stora problemet, men vi klarar inte de mål vi har satt upp i det sammanhanget. Vi har sagt att kväveoxiderna skall reduceras med 30 % mellan 1980 och 1995, och vi klarar 12 %. Då måste vi verkligen fundera på hur vi skall komma till rätta med det här. Det handlar inte om svavlet längre, och det är bra. Det handlar om kvävet. Vi har fått ett annat problem, och problemet med kväveoxiderna är precis lika stort som det problem vi tidigare hade med svavlet. Det försurar lika mycket. Det här problemet är svårare att ta tag i, för det rör trafiken, och den är tyvärr fortfarande helig i det här samhällsbygget.

Vi menar att vi måste anta ett nytt mål. Vi måste minska kväveoxiderna med 70 % till år 2005 om vi skall ha en chans att klara det naturen tål. Problemet är att vi i dag lagrar så mycket försurande ämnen i marken, så vi måste verkligen ha ett rejält mål för att kunna kompensera för det som redan finns lagrat.

Jag är övertygad om att även ett sådant problem som älgsjukan på något sätt har att göra med försurningen. Vi vet ännu inte på vilket sätt. Det kan ha att göra med kalkningen, att molybden frigörs. Det är möjligt. Det har i vilket fall att göra med försurningen, med metaller som lossar och inte lossar och som binds och inte binds.

Jag vill yrka bifall till två reservationer, nämligen reservation 4, som just tar upp kvävemålet, och reservation 9, som tar upp ozonnedbrytande ämnen. Vi står naturligtvis bakom även de andra reservationerna, som bl.a. handlar om sjöfartens miljöproblem. Vi vill minska svavelhalten i oljor, så att den blir betydligt lägre än vad den är i dag. Vi tar i en annan reservation upp utsläppen av ammoniak, och vi menar att det i hela Götalands och Svealands slättbygder – inte bara i de fyra sydligaste länen – skall finnas krav på snabb nedmyllning och speciell spridningsteknik.

Det är verkligen viktigt att Sverige går före i fråga om den fortsatta utvecklingen av de ozonnedbrytande ämnena. Tyvärr får vi i och med EU-medlemskapet svårt att leva upp till det vi tidigare har sagt. Vi har t.ex. sagt att vi skall införa ett förbud mot CFC från den 1 januari 1995 och mot HCFC från den 1 januari år 2000. På grund av EU-reglerna,

som vi så småningom skall diskutera, blir det svårt. Detta kallas nämligen handelshinder.

Miljöpartiet menar att vi måste ta till krafttag när det gäller de ozonnedbrytande ämnena, och vi menar att samtliga ozonnedbrytande ämnen skall vara avvecklade senast år 2000. Här måste Sverige gå före.

Vi måste någon gång visa att problemet med försurningen kräver en förändring av samhällsbygget. Jag är övertygad om att just kemikalieproblemet – och där är försurningen en viktigt del – i framtiden kommer att vara ett betydligt större hot än många andra. Det kommer att vara mycket större än de militära hoten. Det här är nämligen ett hot mot livet, och hotar det livet så hotar det också människan själv.

Jag är övertygad om att om vi inte kommer till rätta med de här problemen kommer jorden kanske inte att kunna finnas kvar på det sätt som vi har tänkt oss för framtida generationer. Vårt ansvar är stort och gigantiskt, och vi politiker måste våga ta de steg som behövs för att vi skall nå den vision vi brukar kalla kretsloppssamhället och som aldrig kommer att komma av sig själv.

Anf. 118 SIW WITTGREN-AHL (s)

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till hemställan i jordbruksutskottets betänkande nr 22.

I propositionen föreslås att riksdagen godkänner det nya protokollet till 1979 års Genèvekonvention om långväga gränsöverskridande luftföroreningar gällande ytterligare minskning av svavelutsläppen. Protokollet är en viktig fortsättning av det internationella samarbetet för att begränsa skador på miljö och hälsa till följd av gränsöverskridande luftföroreningar. Protokollet är en framgång då det innebär att de flesta länder i Europa kommer att minska sina utsläpp av svavel.

Försurningen av mark och vatten är ett av Sveriges allvarligaste och tydligaste miljöproblem. Mer än 90 % av svavelnedfallet och närmare 80 % av kvävenedfallet i Sverige kommer från andra länder. Om inte ytterligare gemensamma åtgärder för att minska belastningen vidtas, hotas den biologiska mångfalden och den svenska skogens produktionsförmåga, vilket kan ge mycket allvarliga konsekvenser för sysselsättningen och samhällsekonomin.

Sveriges medlemskap i EU innebär att vi nu med större kraft kan påverka unionens politik på försurningsområdet. Försurningsfrågorna är ett av de prioriterade områdena i regeringens EU-politik på miljöområdet – vi kunde höra den diskussionen tidigare här i dag när det gällde EU.

De protokoll som Sverige tidigare har ratificerat inom ramen för konventionen om långväga gränsöverskridande luftföroreningar har haft betydelse för att minska utsläppen av försurande ämnen, men effekterna av dessa är inte tillräckliga för att på lång sikt hålla försurningen under de kritiska belastningsgränserna.

Protokollet om ytterligare minskning av svavelutsläppen är därför en viktig fortsättning inom det internationella samarbetet för att begränsa skador på miljö, hälsa och byggnader. Det är därför viktigt att Sveriges riksdag godkänner protokollet.

Vissa åtgärder mot utsläpp av försurande ämnen och andra luftföroreningar

Vidare redovisar regeringen i propositionen också inriktningen av det fortsatta arbetet mot försurningen samt åtgärder för att minska utsläppen från småskalig eldning med fasta bränslen och för att minska ammoniakavgången från jordbruket.

Regeringen redovisar också åtgärder för en slutlig avveckling av ozonnedbrytande ämnen samt åtgärder för att begränsa utsläppen av HCF-föreningar och andra närbesläktade växthusgaser.

I betänkandet behandlas 76 motionsyrkanden, varav en del tar upp miljöfrågor som behandlas ingående i andra sammanhang. Utskottet konstaterar att det i många följdmotioner upprepas tidigare väckta yrkanden som nyligen behandlats ingående av riskdagen eller där riksdagen ej hunnit fatta beslut.

Utskottet erinrar om att propositionen innehåller endast en hemställandepunkt som kräver riksdagens medverkan, nämligen att riksdagen godkänner protokollet till 1979 års konvention om långväga gränsöverskridande luftföroreningar med ytterligare minskning av svavelutsläppen. Detta förslag omfattas ej av någon motion.

Utskottet avstyrker därför samtliga motioner, men konstaterar att motionerna tar upp många angelägna miljöfrågor, men de är i stora delar tillgodosedda med vad utskottet anfört och också genom förslag och åtgärder som aktualiserats i andra sammanhang och i andra regeringsförslag än det som riksdagen nu har att behandla.

Herr talman! Jag vill åter en gång yrka bifall till utskottets hemställan och avslag på reservationerna.

Anf. 119 GUDRUN LINDVALL (mp) replik

Herr talman! Man hör ofta i debatten att den biologiska mångfalden i Sverige kan hotas. Vi får nog ändra språkbruk och säga att den biologiska mångfalden i Sverige har redan radikalt minskat. Det är faktiskt så. Maten för många av de fågelarter som fanns tidigare har blivit så knapp att många arter redan har försvunnit. Den biologiska mångfalden hotar alltså inte att minska utan den biologiska mångfalden tenderar möjligen att minska ytterligare. Men vi har inte ens kvar den biologiska mångfald som vi hade för tio år sedan. Det går ganska snabbt nu.

Som exempel kan jag nämna att rödstjärt, som var en väldigt vanlig art för 20 år sedan, finns nästan inte i Sverige i dag. Blåkråka häckade i Sverige för 20 år sedan, men nu finns det ingen mat för den. Det rör sig om massor av arter. När det gäller lövsångare, som är Sveriges vanligaste art, har individantalet minskat drastiskt därför att maten håller på att ta slut. Den biologiska mångfalden minskar dramatiskt. Säg inte att den kan hotas, säg att den har hotats!

Vi behöver inte åka längre än till Lettland för att se vad biologisk mångfald innebär. Jag önskar verkligen att den biologiska kunskapen i riksdagen blev större så att vi kunde diskutera detta med biologisk mångfald på ett litet mera seriöst sätt.

Jag kan räkna upp massor av arter som inte längre finns i Sverige. Egentligen börjar vår biologiska mångfald att bli en spillra av den mångfald som vi har haft. Vi börjar att bli väldigt biologiskt fattiga.

Skall vi vända detta, är det hög tid att vi inser att något dramatiskt måste ske. Vi måste vända minskningen, därför att den har gått långt.

Anf. 120 SIW WITTGREN-AHL (s) replik

Herr talman! Det är viktigt att man tar detta med att den biologiska mångfalden skall finnas kvar på allvar. Jag tycker faktiskt att när regeringen har gett till känna hur man skall arbeta med miljöfrågorna, kan man inte säga att regeringen och utskottet inte tar dessa frågor på allvar. Jag tycker att man arbetar på ett bra sätt. Man ger till känna precis hur man tänker göra. Man tänker återkomma och ge uppdrag åt andra myndigheter att utreda vidare hur de mål som regeringen vill uppnå skall nås. Det tycker jag är att ta dessa frågor på väldigt stort allvar.

Anf. 121 GUDRUN LINDVALL (mp) replik

Herr talman! Jag skulle vilja ha reda på om det har fattats ett enda beslut under de senaste tio åren som har lett till en ökning av den biologiska mångfalden.

Anf. 122 SIW WITTGREN-AHL (s) replik

Herr talman! Kalkningen av sjöar har också lett till ett bevarande av biologisk mångfald. Det finns säkert fler exempel som man kan ge.

Anf. 123 DAN ERICSSON (kds)

Herr talman! När det gäller betänkandet har vi inget yrkande från kristdemokraternas sida. Våra motionskrav har behandlats i tidigare betänkanden eller också görs det nu utfästelser att de skall följas upp.

Jag vill ändå ta ett par minuter i anspråk och påminna om tidigare debatter med miljöministern, debatter som har haft anknytning till det här ämnet och också till det neddragna anslaget till kalkning.

Det exempel som Siw Wittgren-Ahl nämnde var kanske inte helt lyckat. Hon tog upp kalkningen och insatserna för denna. Det är på det området som regeringen nu har gått fram mycket hårt och skurit ner på anslagen. Det rimmar synnerligen illa med de höga ambitioner på försurningsområdet som regeringen säger sig ha, när man samtidigt kraftigt reducerar vårt egna nationella försvar mot försurningen. Det skadar trovärdigheten såväl nationellt som internationellt.

Den ytterligare neddragning som nu genomförs utöver den tidigare som aviserades redan i budgetpropositionen innebär ett hot, inte bara mot nykalkning utan också mot pågående kalkningsverksamhet. Staten har bokstavligt talat kastat pengar i sjön om påbörjad kalkningsverksamhet nu avbryts. Det är inte bara bildligt sagt utan det är i direkt bokstavlig mening.

Miljöministern har gjort bra insatser i EU när det gäller försurningsfrågorna. Men trovärdigheten skadas allvarligt av insatserna – eller snarare bristen på insatser – i den nationella politiken.

Herr talman! Min fråga till socialdemokraterna och Siw Wittgren-Ahl är om man inte ser det som besvärande att Sverige är offensivt internationellt men defensivt här hemma.

Anf. 124 SIW WITTGREN-AHL (s)

Herr talman! Jag delar inte Dan Ericssons synpunkter när det gäller att vi skulle spara på kalkningen av sjöar. Det är faktiskt så att de pengar som är anslagna för 1995 års verksamhet inkluderar också pengar som är kvar sedan 1994. För 1996 kommer det att finnas mycket mer pengar än vad som tidigare funnits till kalkning av sjöar.

För att se vad som händer 1997 har regeringen den 1 juni tillsatt en ensamutredare som har ett särskilt uppdrag att se över kalkningsverksamheten för sjöar och vattendrag.

Utredaren skall genom översyn av kalkningsverksamheten belysa följande frågor. Utredaren skall med hänsyn till hittills vunna erfarenheter bedöma och föreslå en lämplig nivå på kalkningen för att långsiktigt bevara den biologiska mångfalden och bibehålla förutsättningar för utnyttjandet av naturresurserna. Bedömningen bör gälla perioden från år 1995 till år 2000. Uppdraget skall ha redovisats till regeringen den 31 november 1995.

Anf. 125 DAN ERICSSON (kds)

Herr talman! Siw Wittgren-Ahl tyckte att just kalkningsverksamheten är ett exempel på bra miljöpolitik för att klara den biologiska mångfalden, men det var ett väldigt illa valt exempel.

Siw Wittgren-Ahl, jag sitter själv i Naturvårdsverkets styrelse och har mycket god inblick i vad som nu händer på kalkningsområdet till följd av de förslag som regeringen lagt fram och fått acceptans för här i riksdagen.

Dessa förslag har fört med sig att man redan nu överväger hur man skall avbryta pågående kalkningsprojekt. Någon nykalkning är det definitivt inte fråga om.

Det stämmer inte överens med vad man hävdar internationellt – att vi skall driva försurningsfrågorna och kampen mot försurningen – när vi här hemma i Sverige ger upp försvaret mot skador som uppstår på grund av försurning. Det kommer socialdemokraterna inte ifrån.

Jag fick egentligen inte något svar på frågan om socialdemokraterna inte tycker att det är besvärande att säga en sak internationellt och sedan driva en annan politik här hemma i Sverige. Jag tycker att det är mycket besvärande.

Anf. 126 SIW WITTGREN-AHL (s)

Herr talman! Jag tycker inte att det är besvärande, för jag delar inte Dan Ericssons slutsats.

Vad skulle hända om vi slutade att kalka? Uppenbarligen har regeringen insett de problem Dan Ericsson tar upp, eftersom man nu tillsatt en ensamutredare för att utreda kalkningen.

Menar Dan Ericsson att om vi skulle sluta med kalkningen och sjöarna blev som de en gång var, skulle det då vara bra för den biologiska mångfalden?

Vissa åtgärder mot utsläpp av försurande ämnen och andra luftföroreningar

Anf. 127 DAN ERICSSON (kds)

Herr talman! Det är ju precis tvärtom. Vi kristdemokrater har anslagit medel i våra budgetförslag, såväl i anslutning till budgetpropositionen som kompletteringspropositionen, som nu är under behandling. Detta har vi gjort för att klara kalkningen, den som pågår nu och även nykalkningen.

Vad regeringen har gjort är att den nu avbrutit detta arbete och gått in för en defensiv hållning när det gäller försvaret mot försurningsskadorna. Jag menar att detta skadar Sveriges trovärdighet när vi skall driva dessa frågor internationellt, och det beklagar jag.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 13 juni.)

19 § Det svenska miljöarbetet i EU – inriktning och genomförande

Det svenska miljöarbetet i EU – inriktning och genomförande

Föredrogs
Jordbruksutskottets betänkande 1994/95:JoU23
Det svenska miljöarbetet i EU – inriktning och genomförande (skr. 1994/95:167)

Anf. 128 GÖTE JONSSON (m)

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 1 som är fogad till utskottsbetänkandet. Jag väljer att yrka bifall bara till den reservationen, och det innebär inte någon gradering av kvaliteten på de andra moderata reservationerna, utan det ligger i linje med att vi skall spara kammarens tid.

Herr talman! Vi har nu varit medlemmar i EU i några månader. EU-debatten förs ju för närvarande ganska intensivt och effektivt i många sammanhang. Vi kan höra kritiken mot EU: Det blev väl egentligen inte som vi hade väntat, EU har väl egentligen skapat en massa problem, osv.

I det perspektivet tycker jag att det är intressant att kunna diskutera just miljöfrågorna, därför att vi vet att dessa frågor har en sådan dignitet att vi måste diskutera dem i vidare sammanhang inom ramen för större gemenskaper.

Generalsekreteraren i den danska naturskyddsföreningen sade för en tid sedan att om inte EU hade funnits hade vi blivit tvungna att uppfinna EU för miljöns skull.

Det är ett ganska intressant och talande uttalande i detta sammanhang. Luftföroreningar i form av svavel, kväve och fosfor känner inga nationsgränser, det vet vi. Vi vet att de luftburna föroreningarna transporteras hundratals mil under korta tidsperioder. Sverige utgör ju en del av Europa och har också del av problematiken. Vi är utsatta för västvindsbältet, och det påverkar våra sjöar och skogar och arterna ute i naturen. Miljöfrågan är gränsöverskridande och måste därför lösas inom ramen för gränsöverskridande överenskommelser.

Jag vill hävda att EU är den mest effektiva internationella basen för miljöarbetet i Europa. Frågan om hur gröna våra svenska skogar inom vissa områden skall vara och bli i framtiden hänger samman med hur framgångsrik EU:s miljöpolitik kommer att vara. Detta talar mycket starkt för nödvändigheten av samarbete.

Jag vill hävda, herr talman, att det är strutspolitik att påstå att det skulle finnas andra fora i Europa för att diskutera miljöfrågorna än just EU-organisationen. Nu har vi EU, där flera stater är aktiva. Att driva en EU-fientlig politik är faktiskt att medvetet, eller omedvetet, stå för en politik som inte kan bidra till att man gemensamt löser de internationella miljöproblemen. Talet om att EU isolerar sig i detta sammanhang tycker jag också är felaktigt. Styrkan, viljan och kraften i EU:s miljöpolitik ger spridningseffekter inom ramen för Förenta nationerna. Det kan påverka USA och Japan. Inte minst kommer det att ha effekter när det gäller miljöarbetet i tredje världen. Det är därför, herr talman, viktigt att vi i Sverige arbetar effektivt när det gäller miljöfrågorna i Europa.

Från Moderata samlingspartiet har vi under lång tid sagt ja till det europeiska samarbetet. När vi har tagit ställning för detta ja till det europeiska samarbetet har vi pekat på miljöfrågan som just en sådan fråga där vi måste lösa problemen inom ramen för samarbete. Nu har vi möjligheter att påverka. Vi har möjligheter men också ansvaret för att stå för en realistisk, framåtsyftande och reell miljöpolitik inom ramen för EU.

Herr talman! Jag kan ge ett exempel. I dag arbetar Ivar Virgin i EU:s miljöutskott. Han arbetade tidigare som bekant i denna riksdag och dess jordbruksutskott där miljöfrågorna handläggs. För närvarande behandlar man i EU:s miljöutskott koldioxidfrågan utifrån en rapport som Tom Spencer har ansvaret för. Vi ser här nödvändigheten av kontakter, nödvändigheten av höga ambitioner. Vi kan i och för sig kritisera andra länder och säga att de inte har tillräckligt höga ambitioner. Då är det vår uppgift och vårt ansvar att påverka utvecklingen, stärka och förbättra. Oaktat partitillhörighet har vi nu möjligheter och skyldigheten att se chanserna när det gäller miljöarbetet för framtiden i vårt land, i Europa och därmed globalt.

EU:s miljöarbetes styrka ligger just i de gemensamma bestämmelserna, kombinerat med sanktionsmöjligheter, må så vara minimiregler i många sammanhang. Många andra internationella dokument blir ofta papperstigrar därför att det inte finns formella grunder för fördragen eller dokumenten.

Jag tycker också att det är viktigt att understryka att det är alldeles uppenbart att det internationella miljösamarbetet i EU, precis som det sägs i betänkandet och i skrivelsen från regeringen, inte innebär att vårt nationella ansvar eller engagemang skall minska, tvärtom finns det en koppling.

Jag tycker att det är angeläget att understryka att när det gäller de stora prioriterade frågor som vi skall driva i EU på miljöområdet råder det bred politisk enighet. Det gäller försurningsfrågan, klimatfrågan, kretsloppet, den biologiska mångfalden och kemikaliefrågorna. Det är

viktiga frågor som måste lösas inom ramen för samarbete mellan nationer därför att de skapar gränsöverskridande problem. Det är viktigt med den nationella enigheten när det gäller målsättningen. Sedan kan man alltid diskutera medlen, och vi skall diskutera medlen. Där kan vi ha delade meningar i olika delar.

För oss moderater har just försurningsfrågan och klimatfrågan en hög prioritet. Vi har högre ambitioner än majoriteten i utskottet när det gäller koldioxidmålet. Vi vill knyta upp målsättningen i Sverige och i EU till Torontokonferensens målsättningar. Vi kan göra det därför att vi har en energipolitik som vi menar borgar för ökade möjligheter att klara just koldioxidfrågan och även klimatfrågan. Men jag känner en viss oro. Om vi skall få trovärdighet i koldioxid- och i klimatfrågan är det viktigt att vi i Sverige hanterar de frågor som berör dessa problem på ett riktigt och framåtsyftande sätt. Där är energipolitiken en viktig del. Det sägs också i betänkandet och i propositionen att den framtida energipolitiken är viktig i sammanhanget.

Från moderat sida menar vi att vi måste driva en energipolitik som faktiskt begränsar luftföroreningsproblemen. Där har vi, ni får tycka om det eller inte, den framtida användningen av kärnenergin som en viktig kardinalfråga.

I de moderata reservationerna markerar vi vissa frågor som vi tycker är angelägna. Det gäller utgångspunkten för arbetet, respekten för rättssamhället, människans frihet, den enskilda människans ansvar, marknadsekonomin, den privata äganderätten. Det kan väldigt många tycka bara är honnörsord, men det är honnörsord med ett mycket viktigt innehåll. Vi vet med den erfarenhet vi har att det är den fria demokratiska marknadsekonomin, med enskilda människors ansvar, som ändå är den bästa basen för att lösa miljöfrågorna. Vi har sett att de statskapitalistiska kommunistiska modellerna är livsfarliga för miljön. Då är det naturligt att vi slår vakt om och markerar våra riktlinjer inför framtiden, också om många anser det vara självklarheter.

Vem skall göra vad? Ja, som vi ser det är det angeläget att vi också här gör prioriteringar. Det är just gränsöverskridande miljöproblem som skall diskuteras och lösas inom EU:s ram. Man kan inte där ta upp detaljfrågor. Vi måste se till närheten där besluten skall fattas och åtgärder sättas in och också se till de enskilda människornas ansvar. Här kommer frågan in hur styrande besluten skall vara. Vem skall fatta de styrande besluten? Där menar vi moderater att de politiska besluten skall bygga ramar för hur verksamheter skall kunna utvecklas. Det är företagens och konsumenternas ansvar när det gäller det sätt på vilket man skall lösa frågorna inom de ramar som vi politiker ställer upp. Detta gäller både nationellt och internationellt.

Vi har ställt oss frågan: Vad menar regeringen när den skriver "långsiktig investeringsstrategi"? Det behöver inte ligga något negativt i det, men jag skulle gärna vilja veta hur vice ordföranden i utskottet ser på detta och vad som menas med långsiktig investeringsstrategi.

Jag hoppas att man menar att vi som politiker långsiktigt skall lägga fast ramarna inom vilka företag, konsumenter och andra skall verka och att vi inte skall detaljstyra i olika sammanhang.

Vi ställer oss också frågande till kopplingen att man med miljöpolitiken skall skapa nya arbetstillfällen. Det är alldeles klart att man inte skall bortse från arbetstillfällena, men när vi diskuterar miljöpolitik är det ju miljöfrågorna som faktiskt är de främsta frågorna. Arbets- och sysselsättningsfrågorna är en viktig del i samhällsplanering och samhällsfrågor i övrigt.

Ett annat frågetecken är att man hänvisar till den svenska fysiska planeringsmodellen. Vi tror inte alls att man skall försöka applicera den svenska fysiska planeringsmodellen på andra EU-länder. Tvärtom skall varje land, utifrån tradition, använda sig av sin planeringsmodell.

När det gäller skatter och avgifter tycker vi att det är viktigt att betona att det på miljöområdet inte är miljöskatter i sig som skall finansiera vissa av statens utgifter, utan att det är miljöavgifter som på sikt skall innebära att man begränsar utövande av verksamhet som är negativ för miljön. Det innebär att vi inte kan se miljöskatter och miljöavgifter som framtida investerings- och finansieringskällor, därför att om vi uppnår målet med miljöskatter så minskar ju intäkterna genom att den negativa påverkan minskar. Vi vill också understryka nödvändigheten av skatterabatter, som är en annan viktig del i sammanhanget.

På transportsidan är det också fråga om framtida målsättningar. Är det miljövänliga bilar eller inga bilar alls som vi skall arbeta för? Vi moderater menar att det behövs en ny teknik och miljövänliga kommunikationssystem, och vi tror att bilen är en av de framtida möjligheterna i kommunikationssammanhang.

En liten detalj: Vi har i motioner påpekat att det av miljöskäl i Sverige är viktigt att slå vakt om 24 meters fordon, för att inte två bilar i stället för en skall behöva trafikera samma sträcka.

Biologisk mångfald och våtmarker är också angelägna frågor. Jag var ute och gick på de småländska ängarna i pingsthelgen, och jag tänkte: Det är här som den småländske bonden i generationer har slagit och räfsat och kreaturen betat. Det är det som utgör basen för den biologiska mångfalden på de småländska ängarna.

Nu har dessa frågor t.o.m. kommit in i ett EU-perspektiv. Det tycker jag är intressant, därför att det visar ju på värdet när det gäller nationella tillgångar inom ramen för biologisk mångfald. Det är lika viktigt i ett EU-perspektiv att vi kan bevara de småländska slåtterängarna och betesmarkerna som det är att fjällsluttningarna i Österrike kan bevaras, för att ta ett annat exempel.

Här är vi moderater litet bittra på majoriteten, vilket vi också tidigare har sagt, för att man inte utnyttjade EU:s miljöstöd fullt ut.

Herr talman! På det internationella miljöområdet är vi överens om att samarbetet med öststaterna och Baltikum är viktigt utifrån Östersjöperspektivet. Vi har sagt att vi också vill markera nödvändigheten av marknadsekonomiska reformer i anslutning till miljösatsningar i dessa länder.

Till sist: På forskningsområdet är det vår bestämda uppfattning att EU skall verka inom ramen för grundforskningen. Det är gemensamma insatser på grundforskningens område när det gäller miljön som vi skall satsa på. Tillämpad forskning är en mer nationell angelägenhet. Den är

en angelägenhet för näringsliv, företag och andra som verkar i dessa sammanhang.

Herr talman! Med detta ber jag än en gång att få yrka bifall till reservation 1, som är fogad till betänkandet.

Anf. 129 LENNART DALÉUS (c)

Herr talman! Miljöfrågorna är i dag gränsöverskridande på flera olika sätt. Jag kan åtminstone nämna tre.

Det första är naturligtvis den rent geografiska gränsöverskridningen som sker i dag. Det är så enkelt som att svaveldioxider och kväveoxider, för att ta ett exempel, inte känner till passbestämmelser och visumtvång och andra saker som vi människor har hittat på. Detta innebär med tydlighet att man gemensamt internationellt måste arbeta med miljöfrågorna för att nå en lösning.

Den andra gränslösheten i dagens miljöfrågor ligger mellan samhällssektorerna. Man kan i dag inte peka ut en sektor och säga att det här är det miljöområde som vi skall arbeta med för att lösa problemen, utan miljöfrågan återkommer ju i transporter, forskning och utveckling och en mängd olika samhällssektorer och återfinns i miljöaspekter. Det innebär också att man med stor tydlighet måste arbeta med miljöfrågorna integrerat, gemensamt i alla samhällssektorer.

Den tredje gränslösheten kan man säga är en tidsaspekt. Miljöfrågorna i dag har ju en utsträckning i tiden som vi tidigare inte varit medvetna om. Det klassiska exemplet är hanteringen av det högaktiva avfallet från kärnkraften som skall tas om hand i tiotusentals år, skilt från allt biologiskt liv. Det är alltså en tidlöshet och en gränsöverskridning när det gäller tiden som vi hittills inte varit vana vid.

Vi är många som tycker att EU utgör ett instrument för att hantera mycket av gränslösheten i dagens miljöfrågor. EU ger ju inte bara en formell möjlighet – den är visserligen viktig – utan den ger också en informell möjlighet att på miljöområdet påverka och agera tillsammans med länder som vi har mycket utbyte med.

Det är viktigt att utnyttja både de formella och informella möjligheterna i vårt arbete i EU. Det beror naturligtvis mycket på vad vi kan göra på det formella planet i EU. Jag kan räkna upp några viktiga moment, där etablerandet av gemensamma minimiregler på miljöområdet på så hög nivå som möjligt kanske hör till det allra viktigaste. Men det är inte bara agerandet i EU utan också i vårt eget land som spelar roll. Framgång i EU beror ju också till dels på hur vi lyckas med miljöarbetet i vårt eget land, något som jag tycker att vi skall vara medvetna om när vi talar om arbetet i EU.

När vi nu går in i arbetet på allvar tycker jag att några aspekter skall ges en särskilt viktig roll.

För det första gäller det hanteringen av de ekonomiska styrmedlen. Det är viktigt att vi i vårt arbete ser till att användningen av de ekonomiska styrmedlen på miljöområdet får ett bredare genomslag, självfallet internationellt men också nationellt.

För det andra är det viktigt att vi verkar för starka miljöinsatser i Baltikum, Central- och Östeuropa. Det måste vara en del av vårt arbete i EU.

För det tredje – för att betona försurningsproblemet som hittills varit litet undanskymt i EU – måste vi se till att EU spelar en pådrivande roll inom det som heter ESE-konventionen om långväga gränsöverskridande luftföroreningar. Där finns mycket för oss att göra i EU-arbetet till gagn för det gemensamma.

För det fjärde är det viktigt att miljörörelsen får möjlighet att vara delaktig i EU:s arbete på ett bättre sätt än hittills.

Detta är några av de utgångspunkter som vi från Centerns sida har tryckt på i arbetet med dessa frågor före folkomröstningen om det svenska EU-medlemskapet och självfallet också här i riksdagen.

Därför vill jag yrka bifall till vår reservation 3 i utskottets betänkande. Det innebär inte att våra övriga reservationer är mindre viktiga. Men för att återigen spara kammarens tid yrkar jag inte bifall till dessa.

Jag vill nämna två andra moment som vi tar upp i våra reservationer, vilka förtjänar att uppmärksammas.

Det första gäller biotekniken eller, som man ibland förenklat säger, gentekniken. Det är så uppenbart att detta är en fråga som är av mycket stor framtida betydelse för miljön, för människor och från etiska, ekologiska och ekonomiska aspekter.

Vi tycker att det är tråkigt att man från majoritetens sida inte vill tillsätta en parlamentarisk kommitté som tar fram en strategi för det svenska agerandet i denna mycket breda fråga i EU.

Man kan se hur frågan i dag är splittrad på en mängd olika svenska departement. Den återfinns i Arbetsmarknadsdepartement, Miljödepartement, Jordbruksdepartement och Justitiedepartement. Vi ser hur bilden är splittrad i en fråga som borde samlas ihop för att med kraft kunna drivas i Sverige och i EU. För det hade en parlamentarisk medverkan varit bra. Det framhåller vi i vår reservation 31.

Herr talman! Den andra frågan jag vill ta upp är i dag nästan litet allvarligare. Det är den fråga som vi berör i reservation 13. Vi redovisar där synen att man i EU bör driva de svenska kraven och det svenska agerandet när det gäller PVC-plasten och dess miljöpåverkan. När vi skrev reservationen och gjorde detta ställningstagande var vår utgångspunkt att det fanns ett offensivt svenskt arbete med frågan om PVC och dess miljöpåverkan. Jag tror inte att jag är indiskret om jag talar om att den diskussion som vi hann ha i jordbruksutskottet innan utskottet valde att flytta frågan till hösten, som man nu kan bedöma, var en offensiv och intressant diskussion.

Herr talman! I dag har regeringen fattat beslut om att ge ett antal utredningsuppdrag till Kemikalieinspektionen och Naturvårdsverket. Dessa myndigheter skall nu titta om, och i så fall vilka, miljöfrågor är relaterade till PVC. Man skall ta fram förslag till hur man skall minimera riskerna med PVC. Det är ett uppdrag och ett arbete som till stor del redan är utrett och genomfört av Kretsloppsdelegationen.

Dessa utredningsuppdrag menar man nu skall vara klara den sista juni 1996, dvs. nästa år. Möjligheten för Sverige att mot den bakgrun-

den ha en offensiv position, åtminstone baserad på regeringens arbete i den här frågan, blir försvinnande liten. Det är litet av en krigsförklaring mot dem som har velat driva den här frågan offensivt i det nationella arbetet med den avspegling det också skulle ha fått i arbetet i EU.

Genom regeringens agerande är vi nu i färd med att i dag låta frågan glida i väg år efter år i ett beslutsfattande i Sverige. Jag beklagar det, och jag tycker att det är trist. Man kan bara hoppas att riksdagen har större kraft att ta i den här frågan än vad regeringen hittills har visat. Riksdagen skall inte genom regeringens försinkande förledas att inta en lika senfärdig attityd till den här frågan.

Herr talman! Jag vill allra sist återkoppla litet grand till det som Göte Jonsson tog upp i en av sina anmärkningar. Det gällde naturligtvis kärnkraften. Göte Jonsson sade att moderaterna ser den framtida användningen av kärnkraften som en kardinalfråga. Jag är förvånad över att Göte Jonsson tog upp den aspekten. Det jag blev litet intresserad av, Göte Jonsson, är: Vad är frågan, och vad är svaret?

Anf. 130 GÖTE JONSSON (m) replik

Herr talman! Vad som är frågan och vad som är svaret är ganska väl känt. Som bekant har vi från moderat sida sagt, att om vi i Sverige skall kunna klara t.ex. koldioxidmålet, som är ett viktigt mål och där vi moderater har en högre ambition än majoriteten, kan vi inte fullfölja avvecklingen av kärnkraften inom ramen för det riksdagsbeslut som har fattats.

Vi måste faktiskt använda kärnkraften längre i Sverige, så länge den är tekniskt säker. Vi har i dag inte de ersättningsenergikällor som ger möjlighet att kombinera energiförsörjning med kamp mot luftföroreningar vad gäller målsättningen att uppnå koldioxidmålet.

Anf. 131 LENNART DALÉUS (c) replik

Herr talman! Ett svar är klart: Det fattade riksdagsbeslutet skall enligt moderaterna rivas upp. Det är tydligt och klart utsagt, kanske för första gången. Men den andra frågan kvarstår.

Vi skall använda kärnkraften längre än 2010, så länge den är tekniskt möjlig att använda, säger Göte Jonsson. Då kvarstår frågan: Hur länge är det?

Anf. 132 GÖTE JONSSON (m) replik

Herr talman! Det är givetvis utomordentligt svårt att uttala sig om hur länge den ena eller andra reaktorn är tekniskt tillförlitlig och säker, när vi ser detta i ett framtidsperspektiv.

Vad som är angeläget i det här sammanhanget som vi ser det från moderat håll är detta faktum: Om vi inom ramen för EU-samarbetet skall få en trovärdighet när det gäller vår egen möjlighet att uppnå koldioxidmålen – de må vara satta efter majoritetens lägre prioritering eller efter vår högre målsättning i enlighet med Torontokonferensen – är det också viktigt att vi kan presentera en trovärdig energipolitik i den överskådliga framtid som vi här talar om.

Anf. 133 LENNART DALÉUS (c) replik

Herr talman! Trovärdigheten finns nog redan när det gäller vår koldioxidpolitik. Det är en ganska uttalad attityd från de flesta länder som vi samverkar med. Sverige har kommit erkänt långt med att minska sina koldioxidutsläpp. Jag tror att det är få bedömare på internationell nivå som relaterar vårt fortsatta agerande när det gäller koldioxiden till kärnkraften. Det är en felsyn.

Jag tror att de flesta relaterar det till möjligheten att öka energieffektiviseringen och möjligheten att öka intaget av biobränslen och det som förut hette de nya energikällorna. Jag tror uppriktigt sagt att det är en förlegad syn att koppla ihop kärnkraftens avveckling, som den ser ut i dag, med frågan om koldioxidökningen. Därför tror jag inte att det finns någon risk för ett sviktande anseende för svensk energipolitik om vi med kraft tog itu med att börja med kärnkraftsavvecklingen.

Anf. 134 LENNART FREMLING (fp)

Herr talman! Europeiska unionen är det hittills bästa organet för att minska gränsöverskridande miljöproblem i vår del av världen. Genom EU finns unika möjligheter att fatta bindande överstatliga beslut, och det finns unika möjligheter att ställa de länder som inte följer reglerna till svars.

Men EU kan bli ännu bättre. Jag vill att EU skall bli världens effektivaste miljöorganisation. Det går om progressiva länder är medlemmar, om medlemmarna utnyttjar medlemskapet fullt ut och om man arbetar för förändringar som ökad öppenhet, fler majoritetsbeslut och att miljömål tas in i grundläggande fördragstexter. Viktigast av allt är att EU bör vidgas till att omfatta länder i Öst- och Centraleuropa, bl.a. för miljöns skull.

Tyvärr, herr talman, verkar regeringen sakna visioner för det svenska arbetet med miljöfrågorna i EU. I skrivelsen 1994/95:167 om det svenska miljöarbetet i EU presenterar regeringen sin syn på hur det arbetet skall bedrivas. Eftersom socialdemokraterna inte har någon strategi för de institutionella frågorna – dvs. hur de vill utveckla EU:s beslutsordning och demokratiska kontroll – nöjer sig regeringen med en redogörelse av inställningen i ett antal sakfrågor.

Visserligen håller vi i Folkpartiet liberalerna med om att de här frågorna är väsentliga och att EU:s beslut bör gå i riktning med önskemålen i skrivelsen. Men frågorna är inte särskilt kontroversiella här i kammaren. I de flesta fall ställer regeringen sig bakom ståndpunkter som redan omhuldas av ett antal andra EU-länder och som härstammar från dokument som det femte miljöhandlingsprogrammet och vitboken om tillväxt, konkurrenskraft och sysselsättning.

Följaktligen har det varit ganska lätt för utskottet att samlas kring tankegångarna i skrivelsen. Missnöjet med regeringen rör i stället vad den inte säger och bristen på visioner. I ett fall har utskottet sagt ifrån att miljöfrågorna måste ges större tyngd i EU genom att ta ställning för att principen om en hållbar utveckling förs in i EU:s grundläggande fördragstexter.

Den här skrivningen har egentligen tillkommit genom motionsyrkanden från Folkpartiet och Miljöpartiet, men det framgår inte, på grund av det nya sätt att skriva betänkande som tillämpats av utskottet. En anledning till nymodigheten är det stora antalet yrkanden på hög detaljnivå, som hotat att göra processen ohanterlig, men jag tror ändå att vi i fortsättningen bör hålla oss till den gamla ordningen att skriva betänkandetext och reservationer.

I övrigt skulle utsikterna att genomföra de åtgärder regeringen förespråkar öka påtagligt, om man också vågade sig på att ändra reglerna, så att fler beslut i EU som i dag måste tas i enhällighet i stället fattas enligt majoritetsprincipen. Vi har från Folkpartiets sida motionerat om att gemensamma miniminivåer för miljöskatter bör tas som majoritetsbeslut. Alla måste medge att det vore enklare att genomföra t.ex. den gemensamma koldioxidskatt som regeringen önskar sig under de förutsättningarna.

Jag undrar, herr talman: Vill socialdemokraterna att Sverige skall verka för fler majoritetsbeslut i EU?

Vill de att miljöskatter skall beslutas med kvalificerad majoritet, som Folkpartiet föreslår motionsvis och i reservation nr 2, eller nöjer de sig med nuvarande ordning, som kräver enhällighet? Och vad anser övriga partier? De partier som vill att EU skall fatta långtgående beslut om miljöåtgärder men motsätter sig ökad överstatlighet har här ett trovärdighetsproblem. Det är egentligen bara vi och kds – liksom moderaterna, som anslutit sig till vårt yrkande i en reservation – som varit tydliga i den här frågan. Alla ledamöter här i kammaren som anser att miljöpolitik skall vara mer än stolta deklarationer har chans att visa det genom att stödja reservation nr 2.

Växthuseffekten, herr talman, är ett av de stora hoten mot jordens människor och ekologiska system.

Därför tycker vi i Folkpartiet att EU-medlemskapet bl.a. måste användas till att motverka en ökning av koldioxidutsläppen. Kampen mot växthuseffekten förs bäst om så många länder som möjligt samverkar. Helst bör alla länder i världen, och åtminstone OECD, delta med liknande åtgärder. Men jag tror att det vore till fördel om EU kunde gå före i den här frågan. Den effekt ett gemensamt agerande av en stor grupp avancerade industriländer skulle ha för viljan att agera globalt kan inte överskattas.

Jag har redan berört koldioxidskatten, och jag vill dessutom påminna om att vi liberaler vill se konkreta försök med en skatteväxling som gynnar inte bara miljön utan också sysselsättning och nyskapande. Men återigen måste jag understryka att chansen till framgång ökar om EU:s beslutsstruktur ändras.

Ytterligare åtgärder som Folkpartiet vill se för att möta växthuseffekten berör trafik-och energisektorerna.

Vi liberaler, som är positiva till frihandel, ser med särskilt ansvar på transporternas miljöpåverkan. Ökad handel ger mer trafik, och vi tycker att det är viktigt att gynna de bäst miljöanpassade trafikslagen. Här har EU en stor uppgift. Framtida transportsystem bör i mycket högre grad bygga på järnvägstrafik än på landsvägstrafik. Vi menar också att en

översyn av bidragen till transporter måste göras. Miljöförbättringar får inte motverkas av att överflödigt transportarbete uppstår som följd av trafikökande bidrag.

När det gäller trafiken nöjer vi oss nu med utskottets skrivningar, men beträffande energisektorn har vi lämnat en reservation. I Europa som helhet orsakar produktionen av el och värme betydande utsläpp av försurande och klimatpåverkande ämnen. Vi vill inte bara ha skärpta utsläppsnormer. Här måste också till miljöavgifter som fångar upp de verkliga kostnaderna för utsläppen.

Därutöver vill vi att subventioner och skattelättnader för konventionell elproduktion tas bort inom EU. Det är inte rimligt att kolindustrin skyddas genom subventioner och regleringar på energimarknaden. I dag har alternativ energi svårt att klara sig trots ett antal särskilda stödprogram. På sikt måste miljökostnaderna slå igenom på energipriset, så att de mer miljövänliga alternativen klarar sig på egen hand.

Om EU skall bli världens effektivaste miljöorganisation, måste vi se till att EU koncentrerar sig på de viktigaste uppgifterna.

Det duger inte, herr talman, att EU slösar sin kraft på hur jordgubbar skall se ut eller vilka frösorter som folk får använda i trädgården. Sådant får bara till resultat att EU inte hinner med sina huvuduppgifter och förlorar i legitimitet.

Eftersom jag kritiserat regeringen för att gräva ner sig i detaljer och förbise de övergripande frågorna, hade jag själv inte tänkt ta upp någon detaljfråga i det här sammanhanget. Men det finns en detaljfråga som berörs i betänkandet och som illustrerar behovet för EU att koncentrera sig på det väsentliga. Det är EU:s regler för försäljning av fröer. Kraven på sortdokumentation, certifiering och datummärkning av fröpåsar skapar onödig byråkrati och förhindrar mindre fröodlares verksamhet. Detta är totalt onödigt, hotar kulturväxternas biologiska mångfald och får folk att tvivla på EU. Folkpartiet hade inget eget yrkande i den här frågan, men vi tycker att det är viktigt att markera mot sådan här klåfingrighet från EU:s sida. Vi stödjer därför Miljöpartiets reservation nr 23.

Till sist, herr talman: Betänkande nr 23 från jordbruksutskottet sluter i huvudsak upp kring regeringens syn på inriktningen av det svenska miljöpolitiska arbetet i EU. Som jag redan berört är regeringens ståndpunkter så oförargliga att alla kan hålla med. Vad som saknas är en tydlig vision av vad regeringen vill med EU-samarbetet.

Regeringen konstaterar helt kort att utvecklingen av miljöpolitiken bör diskuteras vid regeringskonferensen 1996. Tydligen finns ändå en medvetenhet om att regeringen och socialdemokratin måste skaffa sig någon sorts åsikter till dess. I skrivelsen aviseras att Miljödepartementet skall ta initiativ till en diskussion med den parlamentariska EU 96-kommittén om miljöpolitik och EU:s fördrag under våren 1995. Nu har våren gått, och någon diskussion har såvitt jag vet inte initierats.

Det är väldigt trist att viktiga miljödebatter här i kammaren ofta hålls sent på kvällarna. Tyvärr finns inte miljöministern här nu, men jag måste tillstå att jag är ganska nyfiken på vilka frågor hon hade tänkt ta

upp med kommittén och om hon tänker återkomma vid något senare tillfälle.

Herr talman! Folkpartiet står naturligtvis bakom sina reservationer, men för tids vinnande nöjer jag mig med att yrka bifall till reservationerna nr 2 och 23.

Anf. 135 HANNA ZETTERBERG (v)

Herr talman! Det är ett viktigt betänkande som vi diskuterar här i dag, och det är faktiskt första gången som vi övergripande får diskutera hur det svenska miljöarbetet i EU skall bedrivas.

Jag vill börja med att säga att stora delar av detta betänkande faktiskt är bra och att det dessutom i huvudsak är baserat på en bra skrivelse. Vänsterpartiet delar regeringens uppfattning att slutsatserna från Riokonferensen skall ligga till grund för Sveriges agerande i EU. Vi delar också regeringens uppfattning att det är särskilt viktigt inom transportområdet samt energi- och livsmedelsförsörjningen.

Vi tycker att regeringens prioriteringar i huvudsak är bra: kampen mot försurning och klimatförändring, arbetet för kretsloppsanpassning, bevarandet av den biologiska mångfalden samt en höjd ambitionsnivå när det gäller kemikaliekontroll och minskad användning av bekämpningsmedel.

Däremot saknar vi en prioritering som vi föreslagit och som handlar om rent vatten. Jag skall återkomma till det. Å andra sidan är det ett plus att regeringen faktiskt har lyssnat på remissinstanserna och lagt till bevarandet av den biologiska mångfalden som ett prioriterat område.

Det ger också ett plus i kanten att vi i utskottet har kunnat få en majoritet för att Sverige skall driva kravet att principen om en hållbar utveckling skall skrivas in i EU:s grundläggande fördragstexter.

Det faktum att vi under riksdagens behandling har skärpt regeringens inriktning när det gäller det svenska miljöarbetet i EU visar också hur viktigt det är med en bred demokratisk process, där regeringens politik slutgiltigt fastställs av den folkvalda riksdagen. Det finns dock en oroande tendens i det politiska arbetet i riksdagen att det är regeringen som lägger fast politiken, eftersom vi nu är med i EU. Riksdagen och riksdagens beslut får en underordnad roll.

Herr talman! Jag vill därför säga något kort om själva processen i utskottet. Vänsterpartiet har också avgett ett särskilt yttrande gällande det. Vi har accepterat en något förenklad behandling av det stora antalet motioner med anledning av skrivelsen, på så sätt att alla motioner har avslagits i klump. Det har bl.a. fått till följd att det i princip har varit omöjligt med reservationer över partigränserna. Så här i efterhand kan vi se att det nog inte var en så bra lösning.

Skrivningen i betänkandet om risken att skapa en splittrad bild av de svenska miljöambitionerna och därigenom missgynna de högst prioriterade miljöfrågorna har faktiskt ingen grund i verkligheten. En demokratisk process tar tid och kräver att allas argument prövas, men det är också det som håller i längden.

Vi har i dag i riksdagen och i Sverige en ny situation som vi är ovana vid. Vi har varit medlemmar i unionen knappt ett halvår. Regerings-

konferensen äger rum redan nästa år. Den svenska linjen inför regeringskonferensen tycks vara enig. Miljöfrågorna skall göras till en del av den diskussion som kommer att föras. Skall vi därför tysta ner debatten i Sverige? Jag vill påminna om att många av de miljöfrågor som debatterats i dag, och också tidigare, har beretts under mycket längre tid än vi har haft för beredningen av detta ärende.

Som jag sade tidigare finns det mycket i regeringens skrivelse som vi tycker är bra när det gäller utgångspunkterna för det svenska miljöarbetet. Men där slutar också mitt och Vänsterpartiets beröm. Det jag bl.a. saknar är en progressiv hållning när det gäller att se till att EU:s politik skall gynna världens fattiga länder, att en större del av de gemensamma resurserna skall användas till att bygga upp det miljöanpassade samhället, att det måste finnas sanktionsmöjligheter när miljöbeslut överträds och att stärka ideella organisationers möjligheter att verka inom EU.

Miljöfrågorna hänger ihop med ekonomi. Kampen för det hållbara samhället kräver också en kamp för ett utjämnande av ekonomiska och resursmässiga skillnader, såväl lokalt som globalt.

Vänsterpartiet menar att handel måste baseras på en långsiktig utveckling i både export- och importländerna. I dag utvinns råvaror ofta med stora miljökonsekvenser och miljökostnader som ingen betalar för eller synliggör. Vi vill arbeta för att avskaffa de handelshinder som finns gentemot fattigare länder i världen.

Jag oroas också av de antydningar som finns i betänkandet om att det gäller att satsa resurser där det är mest effektivt. Det är självklart både nödvändigt och viktigt att satsa på kostnadseffektiva miljöåtgärder i Europa. Men det får inte innebära att vi minskar våra ambitioner för en offensiv miljöpolitik i Sverige. Bara för att ett land har en dålig miljöpolitik behöver det inte innebära att vår också skall vara det.

Ett mått på om jag har rätt i att detta sammantaget innebär en förändring och en försvagning av regeringens ambitioner kommer att visa sig i Sveriges agerande när det gäller skatt på koldioxid. Vänsterpartiet har inte reserverat sig på den punkten, eftersom vi instämmer i utskottets bedömning att Sverige bör verka för en gemensam miniminivå i EU för beskattning av koldioxidutsläpp. Men det förutsätter naturligtvis att det inte hindrar Sverige från att ha en betydligt högre ambitionsnivå och högre koldioxidskatt än miniminivån. Jag förutsätter också att den beredning om skatteväxling som nu arbetar i Sverige även kommer att ta upp Sveriges möjligheter till påverkan i samma riktning inom unionen.

Ett område där vi i Vänsterpartiet däremot sett oss nödsakade att reservera oss är försurning och klimatpåverkan. Försurningsfrågorna har vi för övrigt debatterat. Det vi framför allt reagerar på är målsättningen för nivån på minskningen av EU:s koldioxidutsläpp. Det räcker inte att stabilisera utsläppen. De måste minska. Det ställer i sin tur krav på kraftiga ingrepp i bl.a. transportpolitiken inom EU.

Skall vi klara av de miljömål som vi tidigare skrivit under på, måste vi inse att vi inte bara kan lita till att ny teknik löser utsläppsproblemen i samband med t.ex. trafik, utan att transporter med drivmedel av fossi-

la bränslen måste minska totalt sett. Vi pratade förut om trovärdighet. Jag hävdar att det inte är trovärdigt att endast lita till tekniken i detta fall.

Om alla transportslag skulle betala sina kostnader inklusive kostnader för miljöbelastning, skulle andra alternativ än bil- och lastbilstransporter tvärs över EU, hundratals mil, bli billigare. Det är det enda sättet att påverka EG:s regelverk till att minska denna typ av transporter.

En del skrattar när vi hör om EU:s exemplariska politik ur transport- och miljösynpunkt. Exemplet kallas "potatoe road". Potatis som produceras i Tyskland fraktas till Italien för att tvättas och sedan tillbaka till Tyskland för att säljas. Även om exemplet är förenklat och bara ett i mängden visar det på grundbulten i EU:s uppbyggnad. Man gör det som är billigast, oavsett om det är praktiskt, miljömässigt godtagbart eller bra utifrån sunt bondförnuft. Därför måste vi se till att även lastbilstransporter inom EU betalar sina verkliga kostnader och att vi lämnar just-in-time-systemet, där företagens kostnader för lagerlokaler i stället läggs på samhället och miljön. Det här är troligen ingenting nytt för den som har jobbat med miljöfrågor och EU tidigare. Därför förvånar det mig ännu mer att dessa problem inte kommenteras i skrivelsen eller betänkandet.

Något som inte heller kommenteras i skrivelsen är följaktligen EU:s enorma projekt vad gäller vägbyggen och planerade sådana. EU-parlamentets generaldirektorat för forskning har gjort en sammanställning av EU:s bidrag till infrastruktur, som visar att man systematiskt valt bort mer miljövänliga alternativ till transporter.

Ett annat område där vi inte har fått majoritetens gehör är när det gäller att skydda det rena vattnet. Bristen på rent vatten orsakar allt fler konflikter runt om i världen. Tillgången på användbart vatten speglar också ett lands välfärd. Ett rikt land har ofta goda vattentillgångar och tvärtom. I Västeuropa har vi i huvudsak ännu inte problem med vattentillgången. Det förekommer dock allt fler problem med nedsmutsning av både grund- och ytvatten. Situationen är annorlunda i Östeuropa och i många andra regioner. Ofta är det vattentillgången som sätter gränsen för samhällets utveckling.

Vänsterpartiet menar att Sverige bör verka för att EU utvecklar sina program för att påskynda framtagandet av teknik, processer och system som dels är vattensnåla, dels inte förgiftar eller övergöder vattnet. Inte minst inom jordbrukssektorn är behovet av effektivare teknik mycket stort.

I skrivelsen står att det är "av största betydelse att Sverige och andra medlemsstater, inom ramen för de övergripande mål och regler som medlemsstaterna enats om och med beaktande av producenternas ansvar, ges stor frihet att utforma sina egna medel och metoder för att uppnå målen i kretsloppsarbetet". Det låter bra. Men det beror mycket på hur ramarna ser ut. Jag tycker att EU:s ramar hittills tydligt har visat att det är många frågor som ställs långt före miljön.

Miljöproblemen är för många av oss mycket viktiga. Därför tycker jag och Vänsterpartiet att det hade varit värdefullt om just de frågorna

fått en mer prioriterad behandling, både i utskott och plenum, än vad som nu har blivit fallet.

Jag vill till sist yrka bifall till två av Vänsterpartiets reservationer, nr 14 och nr 25. Samtidigt vill jag för protokollets räkning säga att vi naturligtvis står bakom alla våra reservationer.

Anf. 136 LENNART DALÉUS (c) replik

Herr talman! Det är två talare som har haft synpunkter på utskottets arbete. Det kanske egentligen inte är någonting för kammaren att diskutera. Hanna Zetterberg tog upp frågan nu senast. Det kan vara bäst att försöka säga vad vi har försökt göra.

Herr talman! Det är frågan om en skrivelse från regeringen, och inte någon proposition. Den skall ge regeringens syn på det framtida EU-arbetet. Vi menade i utskottet att de olika partierna kanske skulle tycka att det var fruktbart att samla sina resonemang i reservationer som gav en motsvarande allmän syn på hur man ville bedriva arbetet.

Att diskutera hur man vill fortsätta är kanske framför allt en fråga för jordbruksutskottet. Men det leder ändå till iakttagelsen – jag riktar mig gärna till Hanna Zetterberg – att man självfallet kan kritisera detaljer och ha synpunkter på dem. Jag deltar gärna i en sådan kritik. Men nog hade det varit spännande om Hanna Zetterberg och Vänsterpartiet hade utnyttjat möjligheten att samla sina visioner om arbetet i EU i en reservation. Det kanske ändå hade varit givande för omvärlden att se inte bara vilka moment man berättigat kritiserat utan också vilka visioner Vänsterpartiet har på miljöområdet, nu när vi är med i EU.

Anf. 137 HANNA ZETTERBERG (v) replik

Herr talman! Anledningen till att jag tog upp denna fråga i mitt anförande är att jag är litet orolig för den demokratiska processen. Jag menar inte att tanken från utskottets sida var att åsidosätta denna när vi valde att göra på detta sätt, men jag tror samtidigt att vi har lärt oss någonting av det hela.

Jag menar inte att vi alltid skall diskutera detaljer i utskottet, för det tror jag inte är speciellt givande. Det vi skall göra är att dra upp stora riktlinjer. Jag tycker också att vi har lyckats ganska bra med det.

Jag tycker att visioner passar väldigt bra i motioner, som vi faktiskt skriver. Det har vi också gjort i detta fall. De flesta gånger Vänsterpartiet skriver motioner tar vi också med visionerna, och då naturligtvis också visioner om arbetet i EU.

Men den viktigaste diskussionen gäller just att den demokratiska processen och det demokratiska inflytandet inte får kapas, så att säga. Vi måste låta miljöfrågorna få den viktiga plats som jag tycker att de behöver i den politiska debatten.

Anf. 138 GUDRUN LINDVALL (mp)

Herr talman! Det betänkande vi har framför oss, JoU23, anser jag är ett av de absolut viktigaste miljöbetänkanden vi behandlar under detta år.

Jag är för Miljöpartiets vidkommande precis som Hanna Zetterberg litet kritisk till den behandling som skrivelsen har fått. Jag tycker tyvärr att behandlingen av miljöfrågorna är litet summarisk i utskottet.

I det betänkande vi just behandlade klagar man på att många av motionerna om försurningen tar upp frågor som hör hemma i ett annat sammanhang. Man skriver att de kommer att behandlas utförligt i andra sammanhang där beredningsunderlaget är mera fullständigt, t.ex. i samband med frågan om det svenska miljöarbetet i EU.

I detta betänkande står det att möjligheterna att göra en mer ingående beredning av yrkanden är begränsade osv.

Det känns som om vi aldrig riktigt har tid med miljöfrågorna i jordbruksutskottet. I det ena betänkandet hänvisar man till att det skall finnas tid nästa gång, och i nästa betänkande säger man att frågorna skulle ha behandlats tidigare.

Jag tycker att det tyder på att det skulle behövas ett miljöutskott i riksdagen. Det kommer vi i Miljöpartiet att återkomma till många gånger.

Vi i Miljöpartiet är som alla vet kritiska till EU. Vi tror inte alls att det kommer vara en union som i första hand har till syfte att främja miljöarbetet i EU, utan att målsättningen är en helt annan.

Vi gjorde som miljörörelse den bedömningen att EU tyvärr kommer att leda till en ökad miljöförstöring därför att handeln sätts i första rummet och därför att transporterna kommer att öka. EU självt säger att man befarar att den uppbyggnad som unionen har kommer att leda till en ökad miljöbelastning.

Det finns en mening i betänkandet som är ganska bra, tycker jag. Det står att den ekonomiska utvecklingsmodell som nu råder i industriländerna inte är förenlig med de ekologiska grundvillkoren. Det är en bra mening. Vi hade en del diskussion om den i utskottet. Den slår just fast att den ekonomiska modell som EU-länderna strider så hårt för inte är förenlig med de ekologiska grundvillkoren.

Det tycker jag tyder på att EU-bygget från grunden är fel. Det är ett bygge som jag tror att framtidens generationer kommer att vilja bygga om från grunden och ändra radikalt. Jag tror att det är ett bygge som hör en äldre generation till. Jag tycker inte att det är så underligt att många ungdomar protesterar just mot EU.

Miljöpartiet har en mängd reservationer till betänkandet, och vi har också här fått kritik för att vi är så detaljerade. Men precis som i diskussionen om det förra betänkandet är jag övertygad om att vi måste titta på detaljerna om vi skall komma någon vart i det miljöarbete som vi alla har så många vackra ord att säga om. Det är detaljerna som kommer att leda till detta samhälle, och det är genom att visa vilka detaljer vi måste ändra som vi kan få en helhet som blir bättre.

Vi har fått in en sak i betänkandet som vi tycker är bra, nämligen att Sverige enligt utskottets mening bör verka för att principen om en hållbar utveckling införs i EU:s grundläggande fördragstexter. Det är bra. Vi hade gärna sett att vi hade fått samma skrivning runt substitutionsprincipen och försiktighetsprincipen som vi tycker är bra principer i Sverige. Vi kommer att fortsätta verka för det inom EU, för nu är vi

där, och Miljöpartiet kommer att göra sitt bästa för att se till att unionen tar de steg som vi tycker att hela världen skall ta för att vi skall få ett samhällsbygge som klarar de ekologiska grundvillkoren.

Vi utvecklar i reservation 5 den grundläggande synen på EU och talar om att vi menar att unionen verkligen måste ta krafttag för att vi skall kunna komma i gång och bygga det samhälle som många talar om. Vi har väldigt svårt att i dag se tecken på att det finns något stort intresse hos EU-länderna för att sätta i gång denna process.

Vi kan t.ex. se att kemikaliehanteringen är enorm inom EU. Vi menar att just kemikaliehanteringen är det största miljöproblemet i dag. Problemet finns i EU – i västvärlden. Det finns inte i Östeuropa.

Jag yrkar bifall till reservationerna 5, 29 och 17.

Jag vill också uttrycka tacksamhet gentemot Folkpartiet som har yrkat bifall till Miljöpartiets reservation 23.

När det gäller anledningen till att vi är så kritiska mot EU kan jag säga följande. I vår reservation 29 tar vi upp ett problem som vi tycker är viktigt i EU, nämligen att det i EU är handeln som är det viktiga. I dag är miljöproblemen så sofistikerade att det egentligen inte är industriprocessen som sådan som är miljöproblemet utan varorna. Det är kemikaliehanteringen som är problemet.

Eftersom § 100 A innebär en totalharmonisering, och eftersom den innebär att varorna skall gå före miljöreglerna, är det väldigt svårt att komma till rätta med kemikalieproblemet. En vara som innehåller kemikalier skall säljas i alla länder, även om vi i Sverige anser att det är en ingrediens som vi egentligen av miljöskäl inte vill ha. Vi menar att vi i Sverige måste ge oss på just § 100 A. Vi måste få till stånd en bestämmelse som säger att det inte skall vara en totalharmonisering. Vi skall kunna förbjuda ämnen i varor om det är ämnen som vi inte vill ha.

Sverige har som alla vet fått en rad undantag just när det gäller den typ av ämnen som vi inte vill ha. Exempel på sådana är klorerade lösningsmedel, växtskyddsmedel, kadmium, arsenik, tennorganiska föreningar, kvicksilver osv. Vi har efter lång diskussion i Sverige bestämt oss för att det är ämnen som inte hör hemma i ett samhälle som skall vila på en ekologisk grund.

Vi har fått fyraåriga övergångsregler. Sedan får vi helt enkelt inte neka att ta in sådana varor i landet. Vi har svårt att se att det är förenligt med en framåtsyftande miljöpolitik.

Det är alltså mycket viktigt att Sverige har chansen att gå före och att vi har chans att bibehålla våra miljökrav på de områden där vi har kommit litet längre. Det står också i betänkandet. Vi menar att Sverige hela tiden måste driva denna fråga. Det skall vara minimiregler på miljöområdet och även på innehållet i varor, men vi skall få ha tuffare krav. Vi skall få stoppa varor om de innehåller kemikalier och ämnen vi inte vill ha in.

Vi menar därför att det är väldigt viktigt att Sverige tar upp frågan om just dessa ämnen. Vi måste också ta upp frågan om märkning och klassificering av kemikalier. Sverige har ett betydligt bättre system än vad man har ute i EU.

Vi menar också att Sverige måste verka för en rad konkreta avvecklingsmål för t.ex. tungmetaller, klorerade lösningsmedel och PVC.

Det är just de steg som vi måste ta för att komma fram till ett s.k. kretsloppssamhälle eller till ett samhälle i ekologisk balans med naturen. Vi menar att det gäller att jobba med detaljerna för att kunna nå helheten.

Vi menar också att Sverige skall ta upp problemen med de s.k. hormongifterna. Det är nya typer av ämnen som har visat sig ha en ny sorts giftighet. De påminner nämligen om ämnen som finns i våra kroppar. De lurar kroppen att tro att detta är något som hör kroppen till. Därmed ställer de till en förskräcklig massa oreda. Exempel på sådana ämnen är nonylfenol som finns i tvättmedel och DEHP som finns i PVC. Jag är övertygad om att detta är ämnen som kommer att låta höra tala om sig väldigt mycket.

Vi i Miljöpartiet anser att Sverige redan nu skall väcka debatten om dessa ämnen i EU. Vi skall ta fasta på försiktighetsprincipen och verkligen driva på så att dessa ämnen försvinner. När det gäller kemikalier har det ofta varit så att vi har kommit i efterhand. Men vi ser en stor risk med dessa ämnen. Vi menar att Sverige måste göra en insats här.

Ekologi och ekonomi hör ihop. Vi måste knyta ihop skatter och avgifter med den miljöpolitik vi vill driva. Vi menar att den skatteväxlingsmodell som Miljöpartiet har lanserat är någonting som vi skall driva mycket aktivt i EU. Den kan leda oss till ett samhälle som är i bättre balans med naturen än det vi har i dag. Ekologi och ekonomi hör absolut ihop. Här har Sverige en viktig funktion att fylla.

För Miljöpartiets räkning ställer jag mig naturligtvis bakom även de andra reservationerna vi har, men för att vinna tid nöjer jag mig med att yrka bifall till de tre jag har nämnt.

Eftersom Lennart Fremling yrkade bifall till reservation nr 23 skall jag säga något kort om den.

Miljöpartiet lade fram en motion under den allmänna motionstiden som handlade om bevarande av kulturväxter. EU är ju som ni vet en institution som lägger sig i allt. Det handlar om detaljer och åter detaljer. Här kan man verkligen se hur man kan bygga upp en byråkrati om man vill det. Ibland undrar man hur man kan hitta på så mycket regler som EU tycks kunna.

Man har bl.a. infört regler som säger att köksväxtfröer skall genomgå försöksodling, att de skall certifieras, att det skall vara sista förbrukningsdag på dem osv. Detta är en process som är mycket dyr. Det innebär att de firmor som säljer fröer av framför allt gamla traditionella köksväxter inte har råd att låta fröerna genomgå hela den här processen. Då tenderar fröerna att försvinna från marknaden. Detta har skett i EU. Ungefär 2 000 olika arter har försvunnit. Detta är också en del av det vi kallar den biologiska mångfalden.

Många av dessa gamla fröer innehåller gener som vi kanske behöver för framtiden. Det kan visa sig att de nya sorter som tas fram – där man ofta har renodlat vissa egenskaper – kanske har tappat de gamla generna. Dessa har kanske överlevnadsfaktorer som vi i dag inte känner till att vi kommer att behöva. Om de försvinner, försvinner de för gott,

och då blir vi biologiskt mycket fattigare. Vi menar att detta inte får ske. Vi måste anslå pengar så att dessa fröer kan finnas kvar. Vi måste verkligen verka inom EU för att ändra detta. Detta är något som många länder tagit upp inom EU, t.ex. England. De menar att vi måste driva detta.

Den här motionen hanterades inte i det här sammanhanget, utan i ett tidigare sammanhang. Därför återkom vi med dessa yrkanden. Vi menar att de egentligen hör hemma i den här skrivelsen. Jag hade inte tänkt att yrka bifall till den här reservationen för tids vinnande, men eftersom Lennart Fremling har gjort det måste jag säga att jag är mycket tacksam för det och yrkar därmed också bifall till reservation nr 23.

Vi har en del andra reservationer som också tar upp detaljer som vi anser viktiga för att nå det samhälle som vi alla pratar så vackert om. Jag hoppas att vi så småningom, här i kammaren och i samhället i övrigt, kan komma ifrån alla vackra ord på miljöområdet och bli litet mer konkreta. Jag tror att det är först när vi blir litet mer konkreta som vi kan komma någonstans.

Vi har i det här sammanhanget tagit upp försurningen och klimatpåverkan. Där vill vi ha tuffa krav på hur stor minskningen av kväveoxider skall vara, som jag sade tidigare. Vi menar att en minskning på 70 % fram till år 2005 är absolut nödvändigt om vi skall klara försurningsproblemen.

Vi har tagit upp svavelhalten i fartygsbränslen i en reservation som jag också har talat om tidigare. Där anser vi att Sverige måste driva på för att sänka svavelhalten i fartygsbränslen. Vi måste komma ner till 0,1 % om vi även där skall se till att försurningen kan minska.

Vi har tagit upp kretsloppsanpassningen. Det är någonting som många pratar om i dag. Där menar vi att producentansvaret är viktigt, men det viktigaste måste ändå vara att vi kan minska avfallsmängden totalt. Det måste vara det viktigaste målet att se till att vi får ner mängden avfall.

Vidare har vi tagit upp detta med biologisk mångfald. Det har jag också talat om flera gånger här. Ibland när man hör diskussionen i dag får man ett intryck av att den största miljöförstöringen i Europa finns i Östeuropa. Så är det inte. I Östeuropa finns den typ av miljöförstöring som vi hade här på 50-talet. Den är lätt att komma till rätta med. Vi kan reningstekniken.

Det är inte en slump att närmare 50 % av förstaklassarna i Sverige är allergiska medan siffran i Baltikum är 6 %. De har inte ett kemikaliesamhälle. Det är just genom kemikaliesamhället och den mängd med kemikalier vi har som vi har fått ett miljöproblem på halsen som är långt svårare att lösa än det som öststaterna har i dag.

Jag hoppas att vi ser till att öststaterna inte gör det vi har gjort, nämligen att utveckla samma ekonomiska modell som industriländerna. I så fall får vi även där skriva att den ekonomiska utvecklingsmodell som nu råder inte är förenlig med de ekologiska grundvillkoren. Faktum är att deras ekonomiska utvecklingsmodell i dag är litet mer i har-

moni med naturen än vad vår är. Det gäller framför allt med avseende på kemikalieanvändningen.

Vi har också en reservation som handlar om jordbrukspolitiken där vi menar att vi skall driva ett ekologiskt mål. Här i Sverige säger vi att 10 % skall vara ekologiskt odlat fram till år 2000. Vi tycker att det är ett bra sätt att jobba. Det ger oss mål som är mätbara.

Vi har också en lång reservation om Euratom. Jag tänker inte ta upp den diskussionen här. Det diskuterades i kammaren i går. Men vi ställer oss naturligtvis även bakom den här reservationen.

På det hela taget vill jag säga att det är ett viktigt arbete vi i Sverige skall bedriva i EU. När jag hör många av de EU-anhängare som varit uppe här förstår jag att de svenska framgångarna verkligen måste komma om det skall finnas någon trovärdighet i det alla som har velat få in oss i unionen har sagt.

Anf. 139 LENNART DALÉUS (c) replik

Herr talman! Ibland är jag litet osäker på vad Gudrun Lindvall menar. Det är väl huvudsakligen mitt eget fel, men jag tror att Gudrun Lindvall ibland också är litet oklar. Det gäller nu två moment.

Det gäller arbetet i utskottet med relation till EU-frågorna. Gudrun Lindvall säger att det är för litet miljödebatt. Det diskuteras för litet miljöfrågor.

Herr talman! Den förra regeringen lade fram ett förslag till en miljöbalk till riksdagen. Det gjorde man därför att man ville ha en fast och stabil grund att stå på i EU-arbetet. Det förslaget lyftes ut ur hanteringen i riksdagen därför att Socialdemokraterna och Miljöpartiet ville det. De ville lyfta ut den här frågan.

Som Gudrun Lindvall har beskrivit vid tidigare tillfällen i talarstolen, valde man att göra det därför att Miljöpartiet och Socialdemokraterna ville sitta och diskutera på Miljödepartementet hur man skall utforma den här miljöbalken och hur arbetet skall bedrivas. Man valde alltså att undvika en aktiv debatt i riksdagen till förmån för att kuckla med regeringen innan man kommer tillbaka hit. Det är knappast något som berikar grunderna för EU-arbetet och diskussionen kring dessa frågor i riksdagen. Jag har litet svårt att förstå den typen av resonemang.

Herr talman! Det andra är en del detaljer i det här arbetet. Vi i Centern har t.ex. tagit upp biotekniken och behovet av en parlamentarisk inblandning i hur det arbetet skall bedrivas i EU. Vi har reserverat oss för det i det här betänkandet. Det gör inte Miljöpartiet och Gudrun Lindvall. Man är nöjd med skeendet. Man är nöjd med att det inte finns någon parlamentarisk inblandning i det strategiska arbetet i EU.

Herr talman! Jag tycker att det är oklart vad Gudrun Lindvall egentligen menar när hon vill har mer miljödebatt i utskottet och mer miljödebatt i kammaren.

Anf. 140 GUDRUN LINDVALL (mp) replik

Herr talman! När det gäller det arbete som vi bedriver runt miljöbalken, kommer det naturligtvis att debatteras mycket i kammaren när propositionen läggs fram. Jag är övertygad om att Lennart Daléus har ganska mycket kontakter med departement och ministrar vid sidan om, framför allt som ordförande i jordbruksutskottet. Det är inte något märkvärdigt i det. I det här fallet tycker jag att det är väldigt bra att miljöbalken kommer att bli bättre än den som den borgerliga regeringen lade fram. Den här diskussionen har vi haft många gånger, och vi behöver inte upprepa den.

Jag delar uppfattningen – det gör förmodligen också Hanna Zetterberg – att diskussionen om skrivelsen har varit ganska strypt i utskottet. Vi har olika uppfattningar om det, och det är egentligen inte så mycket att diskutera – det får väl vara så. Jag tror nog att riksdagen skulle vara betjänt av ett miljöutskott. Jag kan se att jordbruksutskottet har många tunga jordbruksfrågor, och många ledamöter i jordbruksutskottet är kanske speciellt intresserade av jordbruksfrågor. Därmed är det svårt att hinna med miljöfrågorna, även om de kanske inte direkt kommer på mellanhand. Vi får hoppas att det inte blir så i fortsättningen.

När det gäller biotekniken har vi i Miljöpartiet i en mängd olika sammanhang – jag tror inte att det är okänt för någon – sagt vad vi anser. Om Lennart Daléus hade yrkat bifall till sin reservation hade vi naturligtvis kunnat fundera på att stödja den. Det här är ett sätt att få i gång diskussionen. Vi behöver inte strida om det vi är ense om, nämligen att vi skall se till att bioteknikprodukter inte används.

Den här diskussionen har också förts i EU, när man har röstat om det i parlamentet. Vi kan också där se att det i den svenska EU-parlamentarikergruppen finns olika uppfattningar om hur man skall hantera bioteknik och bioteknikfrågor. Lennart Daléus och Birger Schlaug hade en diskussion om det här för några månader sedan. Skall vi upprepa alla debatter, Lennart Daléus, eller skall vi nöja oss med detta?

Anf. 141 LENNART DALÉUS (c) replik

Herr talman! Det här gäller egentligen inte bioteknikfrågan – även om vi naturligtvis kan diskutera den – utan vad vi diskuterar är ett betänkande som gäller det svenska miljöarbetet i EU och vilken strategi man skall ha.

Jag tycker inte, herr talman, att man kan hantera agerandet så slarvigt att man säger, att om Daléus hade yrkat bifall till reservationen kunde man kanske ha övervägt att stödja den. Så kan det inte gå till. Om man sitter i utskottet måste man rimligen veta vad man vill och ta ställning till sakfrågan, dvs. hur Sverige skall agera i EU i den här frågan. Det var det viktiga. Det kan inte avgöras nu, på det sätt som Gudrun Lindvall talar om.

Detta illustrerar kanske vilken förtröstan man har på det parlamentariska arbetet. Det är inte så, herr talman, att det är först när Miljöpartiet och Socialdemokraterna har arbetat ihop några år som det kommer en proposition om en miljöbalk, som skall ligga till grund för vårt stabi-

la agerande i EU. Det kom ju en proposition förra året! Om man hade haft litet förtröstan på det parlamentariska arbetet hade man naturligtvis bearbetat den propositionen i ett utskott, där man kunde ha agerat, diskuterat, stöpt om, formulerat om och ändrat. Jag hade välkomnat något sådant.

Det är när man inte har förtröstan på ett parlamentariskt arbete som man skickar ut propositionen utanför huset igen, lämnar tillbaka den, går en annan väg och pratar med andra.

Detta illustrerar, som sagt var, hur vi vill inrikta miljöarbetet, kanske särskilt det som relaterar till EU.

Jag har valt att yrka bifall till en reservation. Jag tror inte att det går att få majoritet för flera reservationer. Vi har markerat vår åsikt, vårt ställningstagande och vår ståndpunkt när det gäller svenskt agerande i strategiska frågor i EU, särskilt i det här fallet och det som gäller biotekniken. Där har vi inte med oss Miljöpartiet, och jag beklagar det.

Anf. 142 GUDRUN LINDVALL (mp) replik

Herr talman! När det gäller miljöbalken kan jag säga att Miljöpartiet, de som satt för vår räkning i Miljövårdsberedningen och många miljöjurister som vi har samtalat med gjorde bedömningen att den proposition som den borgerliga regeringen lade fram om miljöbalken var så usel att det inte gick att förbättra den i ett parlamentariskt arbete så att den blev bättre än den miljölagstiftning vi har i dag. Då fanns det inget annat att göra än att återremittera den. Det handlar om vilka ambitioner man har på miljöområdet.

Centerpartiet i riksdagen är för mig ett bondeförbund. Jag blev givetvis förvånad över det, och jag kan förstå att Lennart Daléus är glad om han har en reservation som miljörörelsen kanske skulle kunna tycka var någorlunda bra.

För oss är inte det viktigaste att tillsätta en parlamentarisk kommitté, utan det är att säga nej till biotekniken. Vi har redan bestämt oss, Lennart Daléus. Vi behöver inte någon utredning för att veta vad vi skall tycka.

Anf. 143 DAN ERICSSON (kds)

Herr talman! I och med EU-medlemskapet har Sverige nu möjlighet att driva på hela EU:s miljöpolitik genom att vara aktiv i beslutsprocessen. Det här är ju en ny situation, men det är en viktig ny position för Sverige.

Jag kan, som flera andra talare har gjort, beklaga att debatten om miljöfrågorna och den nya positionen återigen kommer väldigt sent och att debatten därmed kommer i skymundan. Jag hoppas att det kan bli en förändring i det fallet framöver.

Den här nya situationen, herr talman, förutsätter ju att en framsynt strategi för miljöarbetet i EU läggs upp, samtidigt som Sverige självklart skall ha som mål att flytta fram positionerna i miljöarbetet på det nationella planet.

Regeringens skrivelse om det svenska miljöarbetet i EU är ett bra första initiativ. Men den oroar samtidigt, eftersom den är otydlig på

flera väsentliga områden. I skrivelsen lyckas man inte på ett tillfredsställande sätt ange hur undantagen i medlemsavtalet på miljöområdet och angränsande områden kommer att klaras. Och hur blir det med de frågor där Sverige måste få EU:s politik att bli mer offensiv?

Jag vill betona att Sveriges roll i EU i det här fallet inte skall vara den diplomatiske medlaren, som söker efter minsta gemensamma nämnare. Vår uppgift måste vara att fungera som en spjutspets i det gemensamma miljöarbetet.

Från kristdemokraternas sida presenterade vi en rätt omfattande motion, med 34 hemställanspunkter, med anledning av skrivelsen. Vi har dessutom i det här sammanhanget väckt ytterligare ett antal motioner, där vi tar upp frågor som ansluter till den här frågeställningen.

Eftersom vi kristdemokrater inte har någon ordinarie ledamot i jordbruksutskottet måste jag nu här i kammaren lägga fram våra yrkanden. Jag kan försäkra att vi egentligen vill lägga fram många yrkanden, men jag skall ändå begränsa mig för att bespara kammaren alltför många omröstningar.

I vår motion pekar vi på vikten av att Sverige i EU arbetar för förändringar i själva beslutsprocessen, för att miljöarbetet inom gemenskapen skall kunna avancera i ett rimligt tempo och att Sverige driver dessa frågor vid EU:s regeringskonferens 1996. Det gäller exempelvis vidgad offentlighet, där vi vill att en utvärdering av hur Sverige har klarat detta på miljöområdet skall ske om ett år. Det gäller vidare att Sverige offensivt skall medverka till en gemensam skatteväxling för miljön och jobben. På den punkten fick jag förra veckan ett positivt besked av miljöministern i en frågestund, där hon i alla fall lovade att aktivt driva frågan om skatteväxling i EU. Det är också ett positivt besked för den inhemska debatten och för den utredning som arbetar på det här området.

I EU:s vitbok om tillväxt, konkurrenskraft och sysselsättning ägnas ett kapitel åt diskussioner om en ny utvecklingsmodell för gemenskapen; just en skatteväxlingsstrategi. Det här är för att komma till rätta med överutnyttjandet av naturresurser, samtidigt som arbetskraften är underutnyttjad. Det finns en oerhörd potential i detta. Det går att få genomslag för en uthålligare produktion och handel globalt, om EU vågar gå före och lyckas internalisera miljökostnaden i produktion och konsumtion, dvs. att i reell politik omsätta principen om att förorenaren betalar. Det är det som det handlar om.

Det är i det perspektivet den här frågan skall ses. Det är därför vi lägger så stor tyngd i detta. Om vi lyckas på det här området både i Sverige och i EU kommer detta att förändra situationen också globalt sett, och vi kan få en uthållig utveckling till stånd. Jag hoppas innerligt att vi slipper se en avvaktande attityd från Sveriges sida, därför att det här är en avgörande fråga.

Herr talman! Vi kristdemokrater pläderar vidare för att Sverige aktivt skall arbeta för att få till stånd ett nytt energifördrag i EU. Det hade vi en debatt om här i kammaren i går, och jag skall inte upprepa vad som sades då.

Vi betonar också vikten av att Sverige medverkar till att få till stånd en effektivare uppföljning av femte miljöhandlingsprogrammet och lämnar konkreta förslag till både förbättrad beslutsprocess och skärpningar i programmets målformuleringar.

Jag skall sammanfattningsvis beträffande inriktningen på det svenska miljöarbetet i EU begränsa mig till att under mom. 1, Utgångspunkter för det svenska miljöarbetet i EU, yrka bifall till motion Jo27 yrkande 1–6, 9, 14, 16 och 17 samt Jo604 yrkande 9 och K224 yrkande 11, 12, 15 och 16. Det var väldigt mycket på en gång, och det är ändå bara en enda hemställanspunkt.

Jag skulle egentligen också yrka bifall till kristdemokraternas motioner under momenten om koldioxidskatt m.m., försurning och klimatpåverkan samt transportsektorns miljöanpassning, men jag avstår från det med hänsyn till kammarens tidsbrist.

Under mom. 5 behandlas kemikaliefrågorna. Här föreslår vi att Sverige skall verka för att EU upprättar avvecklingsplaner för samtliga svårnedbrytbara, bioackumulerbara ämnen samt att detta förs in som ett mål vid revideringen av EU:s femte miljöhandlingsprogram. Det borde vara en logisk följd av att EU undertecknat Pariskonventionen, som föreslår att toxiska, svårnedbrytbara ämnen på sikt helt skall avvecklas.

Vi föreslår vidare att Sverige tar initiativ till ett direktiv som förbjuder användning av klorkemikalier vid pappersmassatillverkning. Det tror jag vore bra, inte bara från miljösynpunkt utan också för svensk industris konkurrenskraft på det här området, i och med att vi ligger väl framme.

Jag har i en tidigare debatt i början på året diskuterat just frågan om svårnedbrytbara, bioackumulativa ämnen med miljöministern. Det gällde hur offensivt Sverige ämnar vara vid sommarens Nordsjökonferens i Esbjerg i Danmark. Om framgång skall nås i kemikaliearbetet räcker det definitivt inte med allmänna målformuleringar. Det krävs listning av och konkreta avvecklingsplaner för kemikalier samt tidsangivelser för när olika kemikalier skall vara avvecklade.

Miljöministern lovade vid den debatten att Sverige skall stödja den mest offensiva linjen. Därför är det med viss förvåning vi har konstaterat de något otydliga formuleringarna i skrivelsen. Med tanke på att Sverige är det land som gått i bräschen för avveckling av gruppen halogenerade föreningar är det med besvikelse jag konstaterar att utskottet avstyrker förslaget om ett direktiv som förbjuder användning av klorkemikalier vid pappersmassatillverkning. Jag yrkar bifall till motion Jo27 yrkandena 19 och 20 under mom. 5.

Redan i regeringsdeklarationen lovade regeringen att prioritera Östersjöns miljö. I vår motion pekar vi på det bekymmer för miljöarbete som det innebär att den senast omförhandlade Östersjökonventionen inte trätt i kraft, detta på grund av att inte tillräckligt många signatärstater har ratificerat konventionen. Sverige måste använda sig av alla tänkbara möjligheter för att påverka övriga konventionsstater att ratificera konventionen samt arbeta för att ytterligare miljöstöd från EU:s fonder riktar sig till östländerna kring Östersjön.

Vi lägger också fram förslag om ett intensifierat miljöarbete för att komma till rätta med de ytterst allvarliga miljöproblemen i Barentsregionen samt om att ett Barentskontor upprättas inom ramen för gemenskapsinitiativ. Jag vill också under detta moment, mom. 9, yrka bifall till motion Jo27 yrkandena 7, 8 och 11.

Insikten om att också naturvårdsfrågorna är gränsöverskridande har vuxit, och EU har under senare år lyft upp de här frågorna. Natura 2000 är ett ytterst angeläget projekt i det sammanhanget. För alla flyttande arter räcker det inte med att naturen är skyddad i ena ändan. Ansträngningarna att få stopp på siteskriminaliteten, handel med hotade växter och djur, måste öka. I vår motion framlägger vi flera angelägna förslag på området – att Sverige i EU skall ta initiativ till en naturvårdskonferens om nationalparker för att kriterier för skötsel skall fastställas, att anpassningen av svensk lagstiftning till EU:s direktiv, i synnerhet habitat- och fågelskyddsdirektiven, förbättras samt att Sverige i EU medverkar till ett offensivare arbete gentemot siteskriminalitet. Vårt krav under momentet om biologisk mångfald kvarstår, även om jag nu för tids vinnande inte yrkar bifall till det.

Våra krav under övriga moment kvarstår likaså, men som jag tidigare sagt avstår vi från att driva dessa till omröstning.

På grund av att vi inte fick en ordinarie plats i jordbruksutskottet blir det komplicerat i omröstningarna, herr talman. Det innebär att vi kommer att avstå vid omröstningen om moment där vi har egna förslag som jag nu inte har yrkat bifall till.

Anf. 144 SINIKKA BOHLIN (s)

Herr talman! Jag skulle vilja börja den här debatten med att påminna kammaren om att detta faktiskt inte är första gången vi diskuterar de här riktlinjerna inför EU-arbetet. Jag vill också påminna om den höga ambitionsnivå och den betydande politiska enighet som tidigare har funnits i de här diskussionerna.

I samband med att riksdagen hösten 1992 godkände EES-avtalet framhölls bl.a. att samarbetet inom EES innebar att Sverige fick en viktig plattform för offensiva insatser på miljöområdet.

I december 1994 godkände riksdagen förslaget om medlemskap i EU med höga miljöpolitiska mål över hela fältet. Särskilt skulle följande områden prioriteras: försurningen, klimatet, avfallet, kretsloppet, kemikaliefrågorna samt de övergripande internationella frågorna. Det är alltså ett halvt år sedan vi hade den debatten.

För miljöfrågornas fortsatta hantering inom EU kan det också ha ett värde i sig att riksdagen kan redovisa en viss politisk samstämmighet, åtminstone i huvudfrågorna.

Mot denna bakgrund har vi i utskottet eftersträvat en mer övergripande bedömning som koncentreras till den allmänna inriktningen av Sveriges miljöarbete i EU och de huvudfrågor på miljöns område som enligt utskottets bedömning bör ägnas särskild uppmärksamhet. Men, herr talman, jag kommer ändå att försöka förklara dessa mål i vackra ord, som man kanske inte får använda här i kammaren. Folkpartiet har nämligen sagt att regeringen saknar visioner, men konstigt nog är det

flera partier som ändå har anslutit sig till regeringens förslag utan visioner.

Sveriges miljöproblem är inte längre bara våra egna. Miljöproblemen är internationella och måste också lösas tillsammans med andra länder. Det svenska medlemskapet i EU har förbättrat förutsättningarna för Sveriges miljöarbete. Nu kan vi vara med – vi behöver inte stå utanför och försöka påverka.

Huvuduppgiften är som många har sagt tidigare att förverkliga slutsatserna från den stora FN-konferensen om miljö och utveckling i Rio 1992. För att minska miljöförstöringen måste all politik bygga på att vi människor inte får överskrida gränserna för vad naturen tål. Det ligger alltså inom alla sektorer, som Vänsterpartiet har skrivit i sina reservationer.

För att vända utvecklingen krävs att de miljöpolitiska insatserna blir en del av varje ekonomisk-politisk åtgärd. Ett grundläggande första steg för att nå en för naturen hållbar utveckling är att ställa om den produktion och konsumtion som hotar miljön. Det handlar alltså inte bara om dem som producerar utan också om oss alla som konsumerar. Det gäller särskilt inom transportsektorn, inom energiförsörjningen och på livsmedelsområdet. Omställningen måste vila på en helhetssyn på hur hela produktions- och konsumtionskedjan påverkar miljön. Det räcker inte med att ställa om från ax till limpa, utan hela kedjan – från sådd till sopberg – måste vara miljövänlig.

Omställningen av hur varor produceras och konsumeras måste gå hand i hand med investeringar i ny, miljövänlig teknik och nya produktionsmetoder. Gamla anläggningar som inte klarar de ekologiska och ekonomiska kraven skall ersättas. Det här är ett område där Sverige skall kunna förena insatserna för en bättre miljö med åtgärder för att faktiskt skapa nya arbetstillfällen.

I det svenska miljöarbetet inom EU är det särskilt viktigt att prioritera bevarandet av biologisk mångfald. Det handlar om arbetet med att kretsloppsanpassa produktion och konsumtion, kampen mot försurning och klimatförändringar samt en höjd ambitionsnivå i kontrollen av kemikalier och en minskning av användningen av bekämpningsmedel.

Att bevara den biologiska mångfald som finns kvar är en fråga för hela samhället och för hela världen. I stort sett alla delar av samhället utnyttjar och påverkar den biologiska mångfalden. Den upprätthåller ekosystemets grundläggande funktioner och processer. Den upprätthåller klimatregleringen, regleringen av vattencirkulationen och cirkulationen av näringsämnen. Dessutom renar den luften vi andas. Med andra ord är den helt avgörande för allt livs existens på jorden. Det är också, som Göte Jonsson sade, en naturupplevelse för många, för både kropp och själ, att vistas i den natur med biologisk mångfald som vi fortfarande har i många delar av landet.

Sverige skall inom EU verka för att varje del av samhället tar ansvar för bevarandet av den biologiska mångfalden.

Fru talman! Inom jordbruket måste användningen av bekämpningsmedel minska kraftigt. I Sverige har arbetet med att begränsa användningen av bekämpningsmedel skett i samarbete med jord-

bruksnäringen. Politiken har varit framgångsrik och bör stå som förebild för ett mer giftfritt jordbruk, även inom EU.

Sverige har även vunnit respekt för sitt arbete med kemikaliefrågor. EU-kommissionen har bl.a. visat ett stort intresse för den svenska substitutionsprincipen, dvs. att byta ut farliga ämnen mot mindre farliga om sådana finns att tillgå.

På kemikalieområdet skall Sverige arbeta för att öka kontrollen av, minska användningen av och minska riskerna vid användning av kemikalier.

Diffusa utsläpp från varor och avfall, där effekterna på miljön uppträder med lång fördröjning, är ett växande problem som alltmer överskuggar de stora och tydliga utsläppen från industrier och energianläggningar. Därför är det viktigt att Sverige inom EU skall verka för en gemensam syn med högt ställda mål på kretsloppsanpassad varuhantering.

Utgångspunkten måste vara att producenten tar ansvar för varans miljöbelastning under varans hela livscykel, från tillverkning till avfall, men också att mängden avfall minimeras.

Försurningen, som diskuterats tidigare i kväll, är fortfarande ett av Sveriges allvarligaste miljöproblem. Försurningen är inte enbart ett hot mot den biologiska mångfalden, den är även ett ekonomiskt problem som hotar en av Sveriges viktigaste basnäringar, skogen. Genom inhemska åtgärder har utsläppen av försurande ämnen kraftigt reducerats. Ungefär hälften av allt svavel- och kvävenedfall i Sverige kommer dock från andra EU-länder. Därför är det mycket viktigt att utsläppen i Europa minskar.

Med hänsyn till miljöfrågornas stora betydelse är det naturligt och nödvändigt att den fortsatta utvecklingen av EU:s miljöpolitik diskuteras vid den stora regeringskonferensen 1996. Jag tror att riksdagen har all anledning att återkomma till dessa frågor. Man har också talat om den breda samrådsprocess som skall vara inför regeringskonferensen, utanför det här huset, men också i EU-nämnden.

Ett annat viktigt område som kommer att diskuteras vid konferensen är unionens vidgning österut. Öst- och Centraleuropa har enorma miljöproblem, större än vad de ensamma någonsin klarar av att lösa. Miljökatastroferna i öst hotar inte bara den egna miljön och den egna befolkningens hälsa. Polens och Baltikums miljöförstöring hotar även Sveriges sjöar och skogar. För att vända utvecklingen krävs ökade och mer effektiva samlade insatser för miljön i de östra och centrala delarna av Europa.

Miljöstödet bör öka i vårt närområde. EU:s finansiella stöd bör mer än i dag inriktas mot investeringar som förbättrar miljön i dessa områden. Dessutom skall Sverige verka för att allt EU-stöd till dessa delar av Europa, som på något sätt kan ha effekter på miljön, blir miljökonsekvensbedömt.

Fru talman! För att nå målet med en för naturen och miljön hållbar utveckling måste ett handlingskraftigt arbete på alla plan genomsyra den svenska miljöpolitiken, i Sverige, men också inom EU.

Miljön är en angelägenhet för hela samhället, för varje människa i Sverige och i Europa. Därför krävs det ett effektivt samspel mellan regering, riksdag, myndigheter, företag, forskare och organisationer, i Sverige och utomlands.

De ideella miljöorganisationerna har en viktig roll att spela, både för att driva på den svenska miljöpolitiken och för att påverka EU:s miljöarbete. Det måste skapas möjligheter för miljöorganisationerna att påverka arbetet redan på ett tidigt stadium. Förutsättningen är en väl fungerande beslutsprocess och en hög grad av öppenhet. Målet är att EU inför regler som motsvarar den svenska offentlighetsprincipen.

Som jag nämnde tidigare föreligger en stor politisk samstämmighet när det gäller utgångspunkterna för den svenska miljöpolitiken och inriktningen av det fortsatta miljöarbetet inom EU. Detta gäller såväl nationellt som internationellt.

Till betänkandet har ändå fogats 33 reservationer. Dels har nästan alla oppositionspartier en egen heltäckande reservation, dels finns det ett antal s.k. detaljreservationer. Som jag också tidigare har sagt kan många av de detaljerade motionsyrkandena – vi hade 166 stycken – inrymmas i utskottets betänkande. Skillnaderna handlar inte så mycket om inriktningen och målen, utan om medlen, de små stegen att nå dit.

Slutligen vill jag, fru talman, kommentera något av vad som sagts här. Moderaten Göte Jonsson tog i sitt anförande upp det som mest skiljer mig som socialdemokrat och en moderat vad gäller målen för arbetet. Han sade att miljöarbetet skall präglas av marknadsekonomi, enskild äganderätt, den lilla världens integritet. Det skall inte bli en ny möjlighet att via politiker och tjänstemän styra och detaljplanera samhället, utan det är marknadskrafterna som verkar.

Jag skulle vilja fråga Göte Jonsson: Var finns de folkvalda i det här arbetet i framtiden?

Jag vill yrka bifall till utskottets hemställan och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 145 LENNART DALÉUS (c) replik

Fru talman! Jag delar Sinikka Bohlins bedömning att det finns en stor samstämmighet i de här frågorna. Det är värt att ta fasta på i det fortsatta arbetet. Men det finns en allvarlig brist i förutsättningarna för det svenska EU-arbetet.

Det genomfördes ett antal konsekvensutredningar inför folkomröstningen. Bl.a. gjordes en på miljöområdet, den leddes av Anders Wijkman. Den utredningen kom fram till att både av formella skäl och av informella påverkansskäl var det attraktivt med ett svenskt medlemskap ur miljösynpunkt. Men, skrev man, förutsättningen var att det svenska agerandet och det svenska arbetet inför och i EU-medlemskapet gavs berättigade resurser – personella, ekonomiska – och gavs en kraft och en dynamik. Man beskrev det ganska utförligt i betänkandet.

Nu har det inte gått så, fru talman. Nu har det svenska miljöarbetet avlövats. Departementet har minskat, ämnesområden flyttats ut, initia-

tiv flyttats ut, och man saknar faktiskt den svenska kraften i EU-arbetet på miljöns område.

Vi kanske borde diskutera: Hur skall det svenska arbetet och agerandet ges en sådan kraft att man kan ta till vara de möjligheter som EU-medlemskapet medger?

Anf. 146 SINIKKA BOHLIN (s) replik

Fru talman! Visst kan man i dessa dagar diskutera att vi kanske inte har lika mycket pengar som tidigare, i varje fall inte alla partier – en del kanske har mer pengar. Vi måste också komma ihåg att vi måste spara också på departementen. Alla departement har fått besparingskrav.

Men besparingskrav behöver inte alltid, Lennart Daléus, medföra att man gör ett sämre arbete. Man kan försöka göra som man har gjort med t.ex. östbiståndet, nämligen att samla alla pengar och projekt under ett och samma tak för att i framtiden lättare kunna styra biståndet tillsammans med EU:s bistånd till Öst- och Centraleuropa.

Mycket arbete pågår också ute i kommunerna med Agenda 21, så jag tycker att det är litet föraktfullt av Lennart Daléus att säga att miljöarbetet har stannat i Sverige, och att det skulle ha gjort det på grund av att vi har blivit medlemmar i EU stämmer absolut inte.

Anf. 147 LENNART DALÉUS (c) replik

Fru talman! Jag sade inte att miljöarbetet har stannat i Sverige. Det går säkert bra att läsa i protokollet från mitt förra inlägg.

Jag sade bara att man inte har gett miljöarbetet i EU den kraft som det förtjänar. Sinikka Bohlin vet att mitt parti inte har mer pengar; vi är i själva verket delaktiga i nödvändiga besparingar även på miljöns område. Det är inte det jag är ute efter.

Men en allmän iakttagelse är att det krävs ett kraftfullt agerande för att man skall kunna dra nytta av EU-medlemskapet, och jag saknar detta på en mängd punkter, både här hemma och i Bryssel.

Jag skall utnyttja litet av tiden till att tala om en fråga som jag berörde i mitt tidigare inlägg, nämligen hanteringen av PVC. Regeringen har i dag gett ett utredningsuppdrag som innebär att man får utredningsmaterialet sommaren 1996.

I betänkandet menar majoriteten att kemikaliearbetet i EU skall bedrivas med den svenska synen som grund, och det är väl en riktig utgångspunkt. Men nu inträffar detta att fråga efter fråga skjuts framåt, till nya utredningar. Ett exempel är miljöbalken, som vi har nämnt. Detta är också något som ligger i begreppet avsaknad av kraft.

Man frågar sig då vilken bedömning Sinikka Bohlin gör av den inriktning som Sverige nu kommer att ha på PVC-arbetet i EU, med hänsyn till att man får utredningsmaterialet sommaren 1996. Det är propositioner, direktiv, osv. När börjar någonting hända på det området från svensk sida?

Det måste finnas en stabilitet i det svenska arbetet för att man skall kunna ge skjuts och kraft åt vårt EU-arbete. Jag saknar detta.

Anf. 148 SINIKKA BOHLIN (s) replik

Fru talman! Kraften i miljöarbetet är för mig oftast de människor som arbetar med dessa frågor. Det kan vara i departementet, på olika myndigheter eller ute i kommunerna. Många gånger gör de ett väldigt fint arbete för miljön.

Jag tycker alltså att Lennart Daléus litet grand föraktar det arbete som pågår på många olika håll. Kanske vill han också hävda att den gamla regeringen var bättre på miljöfrågor, något som jag ifrågasätter.

Vad gäller PVC:n, noterade jag att Lennart Daléus i sitt anförande sade att det var en krigsförklaring från regeringen mot de människor som vill arbeta med miljöfrågor. Jag skulle vilja rekommendera Lennart Daléus att inte använda så starka ord som krigsförklaring. Enligt min mening är det för starkt för att användas i denna kammare.

Han sade även att regeringen hade bromsat riksdagens arbete med PVC-frågan, vilket jag också ifrågasätter. På vilket sätt har regeringen bromsat? Det är ju utskottet som har bordlagt ärendet.

Jag anser inte att regeringen har handlat fel på något sätt i denna fråga. Det är nämligen så – vilket Lennart Daléus, ordförande i Kretsloppsdelegationen, väl vet – att delegationen har skickat sitt material till regeringen. Det är nu ute på remiss, och regeringen skall hantera frågan i den ordning det tillfaller den att göra detta.

Anf. 149 GUDRUN LINDVALL (mp) replik

Fru talman! Sinikka Bohlin framförde i sitt anförande att hon önskade att det hade funnits en större samstämmighet kring regeringens skrivelse. Jag tycker inte att det är så konstigt att det inte gör det; vi har litet olika uppfattningar här i kammaren när det gäller miljömål och miljöpolitik. Det kommer naturligtvis till uttryck även nu.

Vi i Miljöpartiet vill ofta gå längre än vad regeringen vill. Vi tycker att miljöarbetet går långsamt och vill att Sverige verkligen skall vara ett föregångsland. Jag kan hålla med Sinikka Bohlin om att Sverige tyvärr tappade mark i det avseendet under den förra mandatperioden. I många fall ledde arbetet, t.ex. när det gällde tunga transporter, bakåt i stället för framåt. Detta redovisades mycket belysande av Naturskyddsföreningen i deras rapport före förra valet.

Vi i Miljöpartiet kommer hela tiden att försöka trycka på, så att Sverige verkligen ser till att göra det som så många ja-sägare talade om inför folkomröstningen, nämligen att driva på det så viktiga miljöarbetet inom EU.

Vi kommer också att försöka driva på miljöarbetet i Sverige. Jag menar att det är viktigt att vi – både nationellt och i EU – börjar ta de steg som leder till ett bättre samhälle.

Jag har varit litet förvånad över att majoriteten t.ex. inte har ställt upp på Miljöpartiets yrkande att vi skall ha in försiktighetsprincipen och substitutionsprincipen i de grundläggande fördragen. I dag finns detta i EU:s femte handlingsprogram, men fram till dags dato har det inte betytt någonting. Jag hade också hoppats på större samstämmighet i vissa frågor, Sinikka Bohlin!

Anf. 150 SINIKKA BOHLIN (s) replik

Fru talman! I en av Miljöpartiets reservationer står det att det skulle vara en fördel om riksdagen kan enas om Sveriges miljöpolitiska agendor i EU. Senare skriver man att det är omöjligt med hänsyn till den ambitionsnivå som regeringen har.

Jag har egentligen inte i Miljöpartiets reservationer kunnat se vilka partiets samlade ambitioner är. De reservationer som fogats till detta betänkande upplever jag som spridda skurar.

Målsättningen var ju ändå att man skulle samla de visionerna i detta betänkande som handlar om riktlinjer inför EU-arbetet. Den delen saknar jag.

Anf. 151 GUDRUN LINDVALL (mp) replik

Fru talman! Jag fick inte svar på min fråga om hur det kommer sig att vi inte kunde komma överens om att Sverige skulle försöka få in en försiktighetsprincip och en substitutionsprincip i traktaten? Det skulle ju vara ett bra steg på väg.

Att inte jag har skrivit mer i reservationerna beror på att jag har försökt minska texten. Jag tycker att det borde vara ganska bekant vid det här laget var vi står när det gäller miljöarbetet.

I reservationerna har jag valt att försöka tala om vilka detaljer vi anser att regeringen skall driva, alltså vilka frågor som regeringen skall driva för att uppnå alla tjusiga mål. Vi är alla så duktiga på att formulera sådana, men jag tycker inte att det räcker.

Det är för att visa vilken väg vi tycker att regeringen skall gå som vi bl.a. har skrivit om att vi bör försöka få bort de bioaccumulerande ämnena, lyfta bort hormongifterna genom försiktighetsprincipen, jobba för att växtskyddsmedel med kadmium, arsenik osv, – ämnen för vilka fyraåriga övergångsregler nu gäller – också i fortsättningen skall få vara förbjudna i Sverige.

Det är möjligt att Sinikka Bohlin hade föredragit att också jag hade skrivit svepande formuleringar, men jag anser att det måste finnas ett parti i riksdagen som visar hur de steg ser ut som leder till det som alla andra beskriver i stora, svepande formuleringar.

Jag har valt den metoden och kommer att fortsätta att jobba så i riksdagen, eftersom jag tycker att det har saknats hittills.

Anf. 152 SINIKKA BOHLIN (s) replik

Fru talman! Detta betänkande handlar om regeringens skrivelse om inriktningen av det svenska miljöarbetet i EU. Därför önskar jag att också Miljöpartiet hade skrivit inriktningsreservationer i stället för de vanliga spridda skurar som man har i alla andra betänkanden.

Någon gång måste man kunna hitta de vackra orden. Det hjälper inte alla gånger att bara räkna upp årtal, halter och procenttal. Det behövs också en inrikting i stort, ett samlat begrepp.

Anf. 153 DAN ERICSSON (kds) replik

Fru talman! Det är en bra ambition, som Sinika Bohlin redovisar, att försöka nå största möjliga samstämmighet om de krav som Sverige skall driva i EU.

När man läser betänkandet och motionerna ser man att det finns mycket som överensstämmer. Därför måste jag, som inte har haft full insyn i utskottets arbete, fråga mig varför man inte kunde försöka jämka samman vissa synpunkter och bifalla en del förslag.

Nu har man tydligen kommit överens om att avslå samtliga yrkanden, och det minskar ju manöverutrymmet för att finna gemensamma lösningar. Det förvånar mig att man valde den metoden, men eftersom jag inte har full insyn kan jag inte ha några ytterligare synpunkter.

Det kanske är det som har medfört att det har blivit så många reservationer och att vi från kristdemokraternas sida tvingas lägga fram yrkanden här i kammaren.

Jag har två frågor till Sinikka Bohlin. Den ena gäller skatteväxling. Enligt miljöministern skall frågan om skatteväxling drivas i EU. Slutsatsen måste vara att skatten skall syfta till uthållig utveckling. Det kan lyftas till gemenskapsnivå. Min fråga är om beslut om detta också skall kunna fattas med kvalificerad majoritet i EU. Det är en viktig och central frågeställning.

Den andra frågan får jag återkomma till i min nästa replik.

Anf. 154 SINIKKA BOHLIN (s) replik

Fru talman! Att det finns en samstämmighet i det här betänkandet beror delvis på, som jag sade tidigare i mitt anförande, att vi faktiskt har diskuterat de här frågorna flera gånger tidigare och försökt hitta en gemensam linje som kanske kan vara en styrka också när vi skall börja förhandla inom EU och inför regeringskonferensen. Därför tycker jag också att det är viktigt att det finns en samstämmighet. Det finns även samlade reservationer från flera olika partier, eftersom vi har olika ideologier i botten. Jag har kanske inte samma ideologi som Dan Ericsson, Göte Jonsson eller Lennart Daléus. Därför finns det samlade reservationer som ändå visar inriktningen i de här frågorna.

När det gäller skatteväxling så vet Dan Ericsson lika väl som jag att det pågår en utredning i det här huset om miljörelaterade skatter som skall vara grunden för den kunskap som vi behöver för att kunna diskutera den här frågan i större kretsar, eftersom diskussionen inom EU också pågår vad gäller skatteväxling. Jag tror att kunskapen kommer att behövas, då det rör sig om en ganska komplicerad fråga att genomföra.

Anf. 155 DAN ERICSSON (kds) replik

Fru talman! Det var ändå så att miljöministern stod här i kammaren i förra veckan och sade att hon aktivt skulle driva frågan om skatteväxling i EU. Det innebär en positionsförändring i förhållande till tidigare. Man vill vara pådrivande i arbetet i EU och därmed kanske lyfta den här typen av skatter till gemenskapsnivå.

Min fråga var då om man i och med detta också är beredd att gå in på kvalificerat beslutsfattande för att faktiskt få ett beslut till stånd. Det

är en central fråga. Om vi skall få möjlighet att genomföra det här – i Sverige, i EU och så småningom globalt – måste vi faktiskt också kunna fatta beslut. Då är den frågan viktig.

Fru talman! Nu hinner jag också ställa min andra fråga. Jag vill åter ta upp frågan om försurningen. Eftersom Sinikka Bohlin i sitt anförande betonade detta oerhört starkt, måste jag faktiskt upprepa den fråga jag ställde i den förra debatten. Är det ändå inte mycket besvärande att driva försurningsfrågorna internationellt samtidigt som ni här hemma i Sverige mycket tydligt fasar ut insatser mot försurningen, nämligen kalkningsverksamheten? Det kommer att vara till stor skada för både våra sjöar och vattendrag.

Anf. 156 SINIKKA BOHLIN (s) replik

Fru talman! Dan Ericsson och jag hade faktiskt en debatt om skatteväxling före jul. Då kom vi överens om att det är viktigt att vi inom Sverige också tar upp de här frågorna. Sedan dess har vi fått en utredning om miljörelaterade skatter. Visst har det hänt saker och ting. Samtidigt som vår kunskap tas fram här, lyfter miljöministern naturligtvis också de frågorna i EU. Den diskussionen pågår också inom EU.

Vad gäller försurningen är det kanske så att kalkningen inte alla gånger är den bästa och mest miljövänliga metoden för våra försurade sjöar. Andra mycket mera miljövänliga metoder används, och det pågår försök för att balansera och återföra den biologiska mångfalden som skall finnas i sjöar.

Anf. 157 GÖTE JONSSON (m) replik

Fru talman! Jag tycker nog att socialdemokraterna skall akta sig litet grand för att, som Sinikka Bohlin gör, använda marknadskrafterna som något slags universalanfallsvapen i den politiska debatten.

Människorna, var finns de? Jag pekade på vissa målsättningar just för människornas skull: respekt för rättssamhället, den mänskliga friheten, det enskilda ansvaret, marknadsekonomin och enskilt ägande. Det är det som människorna vill. Det är de värdena vi skall slå vakt om. Människorna representeras ju av bonden som slår slåtterängen, skogsägaren som sköter sin skog på ett ekologiskt riktigt sätt, producenten som vid sin produktion av varor tar hänsyn till miljön och konsumenten som gör valet när denne handlar i butiken. Det är där människorna finns, och det är det hänsynstagandet vi skall göra. Det är den respekten vi skall visa i det här arbetet.

Med anledning av det här vill jag ställa ett par frågor till Sinikka Bohlin. I skrivelsen står att ekonomisk tillväxt och hållbar utveckling kan gå hand i hand om tillräckliga styrmedel finns. Det är mycket oklart vad ni menar med styrmedel. Därför undrar jag om vi kan ha samma uppfattning när det gäller det politiska ansvaret, nämligen att politikerna skall dra upp ramarna och sätta gränser men att sedan måste även andra människor i produktion och konsumtion vara med och presentera hur vi skall nå målen. Eller är det så att ni vill gå in och detaljstyra på miljöområdet? Är det så vi skall tolka "tillräckliga styrmedel"?

I så fall tror jag att vi kommer att misslyckas med miljömålen. Alla måste delta i det här arbetet, och politikerna drar upp ramarna.

Ni talar om energiskatten och att det skulle vara någon form av universalmedel. Från moderat sida ställer vi oss frågan vad ni menar med energiskatter. Är det inte fråga om att lägga miljöskatter på energi som är negativ för miljön eller är det energin i sig som skall beskattas? Skall vi inte ha en miljöprofil också när det gäller energiskatter och energiavgifter?

Anf. 158 SINIKKA BOHLIN (s) replik

Fru talman! Jag tog upp frågan om den enskilda äganderätten. Det sägs att politiker eller tjänstemän inte skall styra och detaljplanera i samhället. Marknadens ekonomiska lösningar skall styra. Det skall göras avmonopolisering och valmöjligheterna skall styra. Därför ställde jag frågan: Var finns vi förtroendevalda? Skall man ta bort den styrningen helt och hållet? Det finns faktiskt en del detaljstyrning också i det här huset, som kanske behövs speciellt på miljöområdet. Är det bara marknaden som skall styra? Var finns det gemensamma ansvaret för Moderaterna?

Vad gäller energiskatter och energiavgifter kontra miljön tror jag att vi skall ta upp detta i energidebatten på hösten när Energikommissionen har lagt fram sitt förslag. Det handlar väldigt mycket om energin som sådan men också om miljöskatter och andra skatter som hänger ihop med den frågan.

Jag skulle också vilja kommentera något som Göte Jonsson sade i sitt anförande. Han frågade mig nämligen vad jag som socialdemokrat menade med att man genom miljöarbete också kan skapa arbete. För mig är det så att när man skapar nya företag – i dag förhoppningsvis företag med miljövänlig verksamhet – skapar man också arbetstillfällen. T.o.m. inom Moderaternas företagsvärld behövs det människor som arbetar i miljövänliga processer och på miljövänliga arbetsplatser.

Anf. 159 GÖTE JONSSON (m) replik

Fru talman! Sinikka Bohlin frågar var de förtroendevalda finns. Frågan kan vara berättigad. Och jag skulle vilja svara med en motfråga: Var går gränsen mellan den representativa demokratin och den demokrati där vi själva i form av medborgare i Sverige kan göra en insats?

Vi moderater menar där att den representativa demokratin inte skall ta över områden där de enskilda människorna själva gör ett bättre val och en bättre insats. Om vi går så långt, får vi en negativ politisk styrning. Det är faktiskt så, Sinikka Bohlin, att de människor som väljer oss också är beredda att ta ett ansvar. Överskatta inte den representativa demokratin!

Så till frågan om att skapa arbete. Jag är nöjd med det svaret och det beskedet jag fick. Givetvis är det så att miljöarbete skapar arbete och att miljövänlig produktion skapar arbete. Så som det är skrivet här verkar det nästan som om möjligheten att skapa arbete är det primära. Det är det vi har ifrågasatt i detta sammanhang. Det primära är faktiskt miljöarbetet.

Vi vet att inom ramen för ett riktigt miljöarbete skapas nya och bra arbetstillfällen. Men i detta sammanhang är det ändå själva miljöarbetet som är viktigt och angeläget.

Jag är tacksam för beskedet. Jag tror kanske inte att det finns några större meningsskiljaktigheter på den punkten. Det är dock angeläget att slå fast att om vi skall lyckas med miljöarbetet måste varje svensk vara engagerad och ta sitt ansvar vid produktion och konsumtion. Politiker i Sverige har sitt ansvar när det gäller att dra upp ramar och sätta gränser. I EU-arbetet har vi också vårt ansvar att arbeta för en förbättrad miljö när det gäller problem och frågor som skjuter över de nationella gränserna.

Anf. 160 SINIKKA BOHLIN (s) replik

Fru talman! En långsiktig investeringsstrategi vad gäller miljövänliga arbetstillfällen och miljövänlig teknik innebär för mig som socialdemokrat inte enbart att man investerar i företag. Jag tycker att företagen själva skall göra investeringarna. Men kanske behövs det en styrning för att styra företagen mot en miljövänlig produktion.

Det handlar väldigt mycket, anser jag, om infrastrukturen. Det gäller då inte bara teknisk infrastruktur, som också skapar arbetstillfällen, utan även människornas kunskapsuppbyggnad. Investeringsstrategin är för mig ett mycket vidare begrepp än att man bara investerar i enskilda företag.

Jag tror, i likhet med Göte Jonsson, att alla människor behövs i miljöarbetet. Jag tror också att vi behövs på olika sätt. Ändå är det viktigt att ha en parlamentarisk styrning. Sedan kan vi diskutera hur vida ramarna skall vara och hur långtgående detaljstyrning vi skall ha. Omtanken om miljön är alltså viktig både på den "lilla nivån", den mänskliga nivån, och i denna kammare, för annars klarar vi aldrig av de stora frågor som vi har framför oss.

Anf. 161 YVONNE RUWAIDA (mp)

Fru talman! Jag vill kort återgå till en mening i betänkandet som är bra – att den ekonomiska utvecklingsmodell som nu råder i industriländerna inte är förenlig med de ekologiska grundvillkoren.

Hade vi haft nämnda ekonomiska modell i Sverige, Sinikka Bohlin, då hade vi kunnat få en ekologisk limpa, vilket i dag kan vara svårt att få. Vi behöver miljöavgifterna och miljöskatterna. Kanske kan vi då prata så fint om miljön som man gör från socialdemokratiskt håll.

The European Environmental Bureau visar att man i EU har en *backlash* på miljöområdet, dvs. att det går bakåt. Detta beror delvis på lågkonjunkturen, som skapar en irrationell rädsla och främjar kortsiktiga argumentationer. Det gäller argument som att höga miljökrav är ett hinder för kreativiteten, höga miljökrav medför kostnader som snedvrider konkurrensen och ökar arbetslösheten, miljöreformer är precis som sociala reformer en lyxvara för bättre tider och prioriteringar måste ändras under lågkonjunktur.

Det finns många argument mot dessa kortsiktiga argumentationer, t.ex. att miljövänlig teknologi är den mest växande sektorn, att investe-

ringar i hållbar teknologi skapar mer sysselsättning än jämstora investeringar i andra sektorer, att höga miljökrav faktiskt kostar litet jämfört med andra kostnadsfaktorer och att konkurrensfördelar inte är hotade därför att handeln pågår i stor utsträckning mellan industrialiserade länder.

Att en god utveckling och sysselsättning går hand i hand med satsningar på miljösidan är något som man i EU inte förstår, utan man tror på traditionella lösningar som satsningar på mer vägar och mer satsningar på storskaligt jordbruk. Detta är en viktig orsak till att vi sade nej, till att Centerns ungdomsförbund sade nej och även till att många miljöorganisationer sade nej eller var tveksamma till EU.

Jag går så över till EU:s femte miljöhandlingsprogram. Det tog fem år att utveckla detta, och det har funnits i två år. Men konkret har det faktiskt nästan inte lett till någonting alls. Orsakerna till detta är delvis att s.k. möjliga förlorare i näringslivet försöker påverka Europakommissionen, att nationella regeringar oftast stöder dessa förlorare i näringslivet, att man i EU inte tar hänsyn till den globala dimensionen, att medlemsstater inte använder sig av subsidiaritetsprincipen och att man inte använder sig av Agenda 21 och tar med alla sektorer i miljöarbetet utan nästan enbart industrisektorerna. Dessa faktorer har European Environmental Bureau tagit fram. Här borde Sverige gå in och jobba för att dessa faktorer inte skall finnas i EU. Det gäller att få in det här i traktat som finns i EU.

Hur agerar då Sverige på det nationella området?

Man hänvisar här i riksdagen i olika betänkanden ofta till att regler som kommer i konflikt med de åtaganden som Sverige gjort genom sitt medlemskap i EU förhindrar höga miljökrav. Därför skulle jag vilja se att den svenska regeringen och riksdagen använder sig av § 101, punkten 4 i Romfördraget, den s.k. miljögarantin. Jag har inte på långt när sett tillräckligt mycket av den här i riksdagen. Varför, Sinikka Bohlin, använder vi oss inte av den?

Jag går så över till miljömärkningen. Man säger i betänkandet att det är viktigt att kravnivåerna sätts högt inom EU:s miljömärkningssystem. Det är bra. Däremot säger man att EG:s miljömärkningssystem bör lära sig av den nordiska miljömärkningen i fråga om utvecklingen av kriterier för olika produktgrupper. Det är inte bra. EG:s miljömärkningssystem bör lära sig av Sveriges nationella miljömärkning Falken.

Ett sätt att främja konsumenternas möjlighet till miljöeffektiva val på marknaden är miljömärkningen. Den är väldigt viktig. Det är viktigt att vi har stor trovärdighet i de här frågorna. Svanen har många brister. En är att underlagsarbeten till Svanen inte är offentliga och att dokument saknar referenser. Det är fel. Det är också svårt att förstå vilken information och kunskap som kriterierna är baserade på. Kriterierna måste kunna utsättas för extern granskning; detta på grund av demokratiska principer, men också för offentlighetsprincipens skull.

Svanen har olika kriterier där man kan kompensera en dålig egenskap med att ha bättre värden vad gäller en annan egenskap. Då följer man inte tankarna kring försiktighets- och substitutionsprincipen. Om en substans är "diskutabel" skall den inte accepteras i en miljömärkt

vara. En miljömärkt vara skall dessutom visa att den är miljöbra och har inget samband med kvalitets- och funktionskrav.

Tillverkarna får betala 0,4 % av inkomsterna plus 11 000 kronor och stå för provtagningskostnaderna för att kunna använda Svanen. Här finns två fel: Dels är det alldeles för dyrt för många företag, dels bygger man finansieringen av miljömärkningen på mängden försålda varor. Detta kan minska trovärdigheten för miljömärkningssystemet, och det skall vi i Sverige inte medverka till.

Sedan måste vi tydligt uttala att vi vill ha en nationell miljömärkning. Man kan inte vänta tills det t.ex. kommer ett förslag från EU-kommissionen om att avskaffa nationella miljömärkningssystem. Då är det oftast för sent. Vi måste vara ute i förtid. Så fungerar EU.

Slutligen vill jag säga att jag tycker att det är synd att regeringen inte förankrar den politik som man för här i riksdagen i EU. Man tycker i väldigt många fall: Vi kan driva det vi tycker. Men det förhindrar den demokratiska process som oftast brukar driva på miljöutvecklingen och en god samhällsutveckling.

Anf. 162 DAN ERICSSON (kds)

Fru talman! Jag har en liten kommentar till Yvonne Ruwaidas inlägg här. Hon hävdar att miljöarbetet i EU har gått bakåt och kritiserar EU mycket kraftfullt.

Jag hade en fråga som jag inte fick något svar på från Socialdemokraterna. Jag undrar också hur ni i Miljöpartiet ser på möjligheten till överstatliga beslut på miljöområdet.

Ett sätt att driva på och få ett mer offensivt EU är ju att beslut om ekonomiska styrmedel exempelvis skall kunna fattas med kvalificerad majoritet. Hur ställer sig Miljöpartiet till det? Det är ju ett sätt att få ett EU som är mer offensivt än det är i dag. Problemet är alltså att man inte är tillräckligt offensiv. Det går långsamt, men man är inte tillräckligt offensiv. Vad vill Miljöpartiet?

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 13 juni.)

20 § Bordläggning

Anmäldes och bordlades
Arbetsmarknadsutskottets betänkande
1994/95:AU13 Regionalpolitik

Bostadsutskottets betänkanden
1994/95:BoU20 Enhetlig räntesättning och finansiering av statliga bostadslån m.m.
1994/95:BoU22 Viss ändring av reglerna för statliga kreditgarantier m.m.

Konstitutionsutskottets betänkanden
1994/95:KU49 Ytterligare medel till regeringskansliet
1994/95:KU50 Kampanjkostnader vid valet till Europaparlamentet

Utbildningsutskottets betänkanden
1994/95:UbU20 Konvention om Europaskolorna
1994/95:UbU21 Riksbankens jubileumsfonds verksamhet under år 1994
1994/95:UbU22 Ytterligare medel inom Utbildningsdepartementets område

Socialförsäkringsutskottets betänkanden
1994/95:SfU19 Konvention om social trygghet mellan Sverige och Chile
1994/95:SfU20 Kontroll av socialförsäkringen

21 § Kammaren åtskildes kl. 21.39.

Förhandlingarna leddes av
andre vice talmannen från sammanträdets början t.o.m. 9 § anf. 29 (delvis),
av talmannen därefter t.o.m. 12 § anf. 89 (delvis)
av förste vice talmannen därefter t.o.m. ajourneringen kl. 18.01,
av tredje vice talmannen därefter t.o.m. 19 § anf. 144 (delvis) och
av talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

LISBET HANSING ENGSTRÖM

/Barbro Nordström

Innehållsförteckning

1 § Justering av protokoll 1

2 § Avsägelse 1

3 § Meddelande om särskild anordnad debatt 1

4 § Beslut rörande utskottsbetänkanden som slutdebatterats den 7 juni 1

UU24 Mänskliga rättigheter, m.m. 1
UbU18 Jämställdhet 2
UbU19 Vissa betygsfrågor m.m. 4
JoU20 Förslag om ytterligare anslag på tilläggsbudget till statsbudgeten för budgetåret 1994/95 5

5 § Anpassning av ersättningsreglerna 5

Konstitutionsutskottets betänkande 1994/95:KU42 5

Beslut 5

Meddelande om samlad votering 5

6 § Konkursgäldenären 5

Lagutskottets betänkande 1994/95:LU31 5
Anf. 1 CARIN LUNDBERG (s) 6
Anf. 2 PER ROSENGREN (v) 7
Anf. 3 ROLF ÅBJÖRNSSON (kds) 7
(Beslut fattades efter 9 §.) 8

7 § Åtgärder mot den ekonomiska brottsligheten 8

Justitieutskottets betänkande 1994/95:JuU25 8
Anf. 4 CHRISTEL ANDERBERG (m) 8
Anf. 5 SIW PERSSON (fp) 11
Anf. 6 PER ROSENGREN (v) 12
Anf. 7 KIA ANDREASSON (mp) 14
Anf. 8 PER ROSENGREN (v) replik 16
Anf. 9 KIA ANDREASSON (mp) replik 16
Anf. 10 ROLF ÅBJÖRNSSON (kds) 17
Anf. 11 PER ROSENGREN (v) replik 18
Anf. 12 LARS-ERIK LÖVDÉN (s) 18
Anf. 13 CHRISTEL ANDERBERG (m) replik 21
Anf. 14 LARS-ERIK LÖVDÉN (s) replik 22
Anf. 15 CHRISTEL ANDERBERG (m) replik 22
Anf. 16 LARS-ERIK LÖVDÉN (s) replik 23
Anf. 17 PER ROSENGREN (v) replik 23
Anf. 18 LARS-ERIK LÖVDÉN (s) replik 23
Anf. 19 PER ROSENGREN (v) replik 24

Anf. 20 SIVERT CARLSSON (c) 24
(Beslut fattades efter 9 §.) 25

8 § Ändringar i fartygssäkerhetslagen 25

Trafikutskottets betänkande 1994/95:TU27 25
Anf. 21 HÅKAN STRÖMBERG (s) 25
Anf. 22 SIVERT CARLSSON (c) 26
Anf. 23 ELISA ABASCAL REYES (mp) 27
Anf. 24 HÅKAN STRÖMBERG (s) 28
Anf. 25 ELISA ABASCAL REYES (mp) 28
Anf. 26 HÅKAN STRÖMBERG (s) 28
(Beslut fattades efter 9 §.) 28

9 § Partsställningen i mål enligt yrkestrafiklagen 29

Trafikutskottets betänkande 1994/95:TU28 29
Anf. 27 STEN ANDERSSON (m) 29
Anf. 28 CLAES-GÖRAN BRANDIN (s) 30
Anf. 29 STEN ANDERSSON (m) 31

Beslut 31

LU31 Konkursgäldenären 31
JuU25 Åtgärder mot den ekonomiska brottsligheten 31
TU27 Ändringar i fartygssäkerhetslagen 33
TU28 Partsställningen i mål enligt yrkestrafiklagen 33

Meddelande om kammarens sammanträde tisdagen den 13 juni 33

10 § Krigsmaterielexport 33

Utrikesutskottets betänkande 1994/95:UU20 33
Anf. 30 EVA ZETTERBERG (v) 33
(forts. 13 §) 37

11 § Muntliga frågor till regeringen 37

Anf. 31 TALMANNEN 37
Arbetsmarknadspolitiken och jämställdheten 38
Anf. 32 ROSE-MARIE FREBRAN (kds) 38
Anf. 33 Statsrådet MONA SAHLIN (s) 38
Anf. 34 ROSE-MARIE FREBRAN (kds) 38
Anf. 35 Statsrådet MONA SAHLIN (s) 39
Anf. 36 MONICA GREEN (s) 39
Anf. 37 Statsrådet MONA SAHLIN (s) 39
Utförseln av äldre kulturföremål ur landet 40
Anf. 38 SVEN BERGSTRÖM (c) 40
Anf. 39 Kulturminister MARGOT WALLSTRÖM (s) 40
Anf. 40 SVEN BERGSTRÖM (c) 40
Anf. 41 Kulturminister MARGOT WALLSTRÖM (s) 41
Den s.k. miljöskulden 41
Anf. 42 LENNART FREMLING (fp) 41
Anf. 43 Statsminister INGVAR CARLSSON (s) 41

Anf. 44 LENNART FREMLING (fp) ... 42
Anf. 45 Statsminister INGVAR CARLSSON (s) ... 42
Kvinnliga präster ... *42*
Anf. 46 MARGITTA EDGREN (fp) ... 42
Anf. 47 Statsrådet MONA SAHLIN (s) ... 42
Anf. 48 MARGITTA EDGREN (fp) ... 43
Anf. 49 Statsrådet MONA SAHLIN (s) ... 43
Boklån till frihetsberövade ... *43*
Anf. 50 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v) ... 43
Anf. 51 Kulturminister MARGOT WALLSTRÖM (s) ... 43
Näringslivsrådet ... *43*
Anf. 52 HENRIK S JÄRREL (m) ... 43
Anf. 53 Statsminister INGVAR CARLSSON (s) ... 44
Anf. 54 HENRIK S JÄRREL (m) ... 44
Anf. 55 Statsminister INGVAR CARLSSON (s) ... 44
Besparingar inom den offentliga sektorn och kvinnors arbetsmarknad ... *44*
Anf. 56 MONICA GREEN (s) ... 44
Anf. 57 Statsminister INGVAR CARLSSON (s) ... 45
Anf. 58 BENGT KRONBLAD (s) ... 45
Anf. 59 Statsminister INGVAR CARLSSON (s) ... 46
Anf. 60 YVONNE RUWAIDA (mp) ... 46
Anf. 61 Statsminister INGVAR CARLSSON (s) ... 46
Utländskt ägande i svensk kärnkraftsindustri ... *47*
Anf. 62 CARL FREDRIK GRAF (m) ... 47
Anf. 63 Statsrådet JÖRGEN ANDERSSON (s) ... 47
Anf. 64 CARL FREDRIK GRAF (m) ... 47
Anf. 65 Statsrådet JÖRGEN ANDERSSON (s) ... 47
Mångfalden i etern ... *47*
Anf. 66 KENNETH KVIST (v) ... 47
Anf. 67 Kulturminister MARGOT WALLSTRÖM (s) ... 47
Anf. 68 KENNETH KVIST (v) ... 48
Anf. 69 Kulturminister MARGOT WALLSTRÖM (s) ... 48
Jämställdheten i riksdagen ... *48*
Anf. 70 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kds) ... 48
Anf. 71 Statsrådet MONA SAHLIN (s) ... 49
Anf. 72 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kds) ... 49
Anf. 73 TALMANNEN ... 49
Anf. 74 Statsrådet MONA SAHLIN (s) ... 49
Oljesanering av m/s Estonia ... *49*
Anf. 75 KIA ANDREASSON (mp) ... 49
Anf. 76 Statsminister INGVAR CARLSSON (s) ... 50
Vetorätten i EU ... *50*
Anf. 77 KARIN WEGESTÅL (s) ... 50
Anf. 78 Utrikesminister LENA HJELM-WALLÉN (s) ... 50
Anf. 79 KARIN WEGESTÅL (s) ... 50
Schengenavtalet ... *50*
Anf. 80 MARIANNE SAMUELSSON (mp) ... 50
Anf. 81 Statsminister INGVAR CARLSSON (s) ... 51
Anf. 82 MARIANNE SAMUELSSON (mp) ... 51

Anf. 83 Statsminister INGVAR CARLSSON (s) 51

12 § Särskild anordnad debatt om Sverige och den europeiska unionen 51

Anf. 84 Statsrådet MATS HELLSTRÖM (s) 51
Anf. 85 GÖRAN LENNMARKER (m) 53
Anf. 86 HELENA NILSSON (c) 55
Anf. 87 BO KÖNBERG (fp) 57
Anf. 88 GUDRUN SCHYMAN (v) 60
Anf. 89 BIRGER SCHLAUG (mp) 62
Anf. 90 MATS ODELL (kds) 65
Anf. 91 Statsrådet MATS HELLSTRÖM (s) 67
Anf. 92 GÖRAN LENNMARKER (m) 70
Anf. 93 HELENA NILSSON (c) 71
Anf. 94 BO KÖNBERG (fp) 72
Anf. 95 GUDRUN SCHYMAN (v) 73
Anf. 96 BIRGER SCHLAUG (mp) 75
Anf. 97 MATS ODELL (kds) 76
Anf. 98 Statsrådet MATS HELLSTRÖM (s) 77
Anf. 99 GÖRAN LENNMARKER (m) 79
Anf. 100 HELENA NILSSON (c) 79
Anf. 101 BO KÖNBERG (fp) 80
Anf. 102 GUDRUN SCHYMAN (v) 81
Anf. 103 BIRGER SCHLAUG (mp) 81
Anf. 104 MATS ODELL (kds) 82
Anf. 105 Statsrådet MATS HELLSTRÖM (s) 83

13 § (forts. från 10 §) **Krigsmaterielexport** (forts. UU20) **84**

Anf. 106 BODIL FRANCKE OHLSSON (mp) 84
Anf. 107 NILS T SVENSSON (s) 87
Anf. 108 EVA ZETTERBERG (v) replik 89
Anf. 109 NILS T SVENSSON (s) replik 89
Anf. 110 EVA ZETTERBERG (v) replik 90
Anf. 111 NILS T SVENSSON (s) replik 90
Anf. 112 ANNIKA NORDGREN (mp) 91
Anf. 113 ELISA ABASCAL REYES (mp) 92
Anf. 114 OLA KARLSSON (m) 93
Anf. 115 EVA ZETTERBERG (v) 94

Beslut 95

Beslut om uppskjuten votering 96

Ajournering 96

Återupptagna förhandlingar 96

14 § Vissa anslag inom Utrikesdepartementets område 96

Utrikesutskottets betänkande 1994/95:UU26 96
(Beslut skulle fattas den 13 juni.) 96

15 § Vissa forskningsresurser till Militärhögskolan 96

Försvarsutskottets betänkande 1994/95:FöU7 96
(Beslut skulle fattas den 13 juni.) 96

16 § Vissa ändringar i miljölagstiftningen till följd av EU-medlemskapet 97

Jordbruksutskottets betänkande 1994/95:JoU21 97
(Beslut skulle fattas den 13 juni.) 97

17 § Kompletteringspropositionen 97

Jordbruksutskottets betänkande 1994/95:JoU24 97
(Beslut skulle fattas den 13 juni.) 97

18 § Vissa åtgärder mot utsläpp av försurande ämnen och andra luftföroreningar 97

Jordbruksutskottets betänkande 1994/95:JoU22 97
Anf. 116 HANNA ZETTERBERG (v) 97
Anf. 117 GUDRUN LINDVALL (mp) 98
Anf. 118 SIW WITTGREN-AHL (s) 101
Anf. 119 GUDRUN LINDVALL (mp) replik 102
Anf. 120 SIW WITTGREN-AHL (s) replik 103
Anf. 121 GUDRUN LINDVALL (mp) replik 103
Anf. 122 SIW WITTGREN-AHL (s) replik 103
Anf. 123 DAN ERICSSON (kds) 103
Anf. 124 SIW WITTGREN-AHL (s) 104
Anf. 125 DAN ERICSSON (kds) 104
Anf. 126 SIW WITTGREN-AHL (s) 104
Anf. 127 DAN ERICSSON (kds) 105
(Beslut skulle fattas den 13 juni.) 105

19 § Det svenska miljöarbetet i EU – inriktning och genomförande 105

Jordbruksutskottets betänkande 1994/95:JoU23 105
Anf. 128 GÖTE JONSSON (m) 105
Anf. 129 LENNART DALÉUS (c) 109
Anf. 130 GÖTE JONSSON (m) replik 111
Anf. 131 LENNART DALÉUS (c) replik 111
Anf. 132 GÖTE JONSSON (m) replik 111
Anf. 133 LENNART DALÉUS (c) replik 112
Anf. 134 LENNART FREMLING (fp) 112
Anf. 135 HANNA ZETTERBERG (v) 115
Anf. 136 LENNART DALÉUS (c) replik 118
Anf. 137 HANNA ZETTERBERG (v) replik 118
Anf. 138 GUDRUN LINDVALL (mp) 118
Anf. 139 LENNART DALÉUS (c) replik 123
Anf. 140 GUDRUN LINDVALL (mp) replik 124
Anf. 141 LENNART DALÉUS (c) replik 124
Anf. 142 GUDRUN LINDVALL (mp) replik 125
Anf. 143 DAN ERICSSON (kds) 125
Anf. 144 SINIKKA BOHLIN (s) 128

Anf. 145 LENNART DALÉUS (c) replik 131
Anf. 146 SINIKKA BOHLIN (s) replik 132
Anf. 147 LENNART DALÉUS (c) replik 132
Anf. 148 SINIKKA BOHLIN (s) replik 133
Anf. 149 GUDRUN LINDVALL (mp) replik 133
Anf. 150 SINIKKA BOHLIN (s) replik 134
Anf. 151 GUDRUN LINDVALL (mp) replik 134
Anf. 152 SINIKKA BOHLIN (s) replik 134
Anf. 153 DAN ERICSSON (kds) replik 135
Anf. 154 SINIKKA BOHLIN (s) replik 135
Anf. 155 DAN ERICSSON (kds) replik 135
Anf. 156 SINIKKA BOHLIN (s) replik 136
Anf. 157 GÖTE JONSSON (m) replik 136
Anf. 158 SINIKKA BOHLIN (s) replik 137
Anf. 159 GÖTE JONSSON (m) replik 137
Anf. 160 SINIKKA BOHLIN (s) replik 138
Anf. 161 YVONNE RUWAIDA (mp) 138
Anf. 162 DAN ERICSSON (kds) 140
(Beslut skulle fattas den 13 juni.) 140

20 § Bordläggning 140

21 § Kammaren åtskildes kl. 21.39 ..... **141**

gotab 48715, Stockholm 1995